

**T.C
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KURAN-I KERİM'DEKİ ÂSİ KAVİMLERİN
HELAĞ OLUŞ SEBEPLERİ VE ORTAK YÖNLERİ**

**Tezi Hazırlayan
Ali Rıza YILMAZ**

**Tezi Yöneten
Prof. Dr. M. Zeki DUMAN**

**Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Tefsir Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Şubat 2007
KAYSERİ**

**T.C
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KURAN-I KERİM'DEKİ ÂSİ KAVİMLERİN
HELAK OLUŞ SEBEPLERİ VE ORTAK YÖNLERİ**

**Tezi Hazırlayan
Ali Rıza YILMAZ**

**Tezi Yöneten
Prof. Dr. M. Zeki DUMAN**

**Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı
Tefsir Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Şubat 2007
KAYSERİ**

Prof.Dr.M.Zeki DUMAN danışmanlığında **Ali Rıza YILMAZ** tarafından hazırlanan “**Kur’an-ı Kerimdeki Asi Kavimlerin Helak Oluş Sebepleri ve Ortak Yönleri**” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

23/03/2007

JÜRİ:

Danışman : Prof.Dr. M. Zeki DUMAN

Üye : Prof.Dr. Ahmet COŞKUN

Üye : Prof.Dr. Muhittin BAĞÇECİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 27.04.2007 tarih ve 12..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

27...../04.../ 2007.

Prof.Dr. Kerim TÜRKMEN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Hamd Alemlerin Rabbi Allah’a mahsustur. Salat ve selam O’nun kulu ve elçisi insanlara, iki cihanda da mutlu olmaları için Yüce Allah’ın kendilerine hidayet rehberi olarak gönderdiği Hz. Muhammed’e (s.a.s.) ve onun aile efradına olsun.

Kur’anı Kerim Allah kelamı olup ¹insanlar; özellikle muttakiler için²doğru yolu gösteren bir hidayet rehberidir.³ Kur’an-ı Kerim, yaş ve kuru ne varsa hepsinin kendisinde bulunduğu⁴ana kitaptan indirilmiş bir bilgi kaynağıdır. O kaynaktan insanlar, Allah’ın kendilerine nasip ettiği kadarınca istifade ederler.

Allah (c.c.) yeryüzünü, gökleri ve bunlar arasındaki bütün varlıkları insanın emrine düşünüp araştırsınlar diye sunmuştur. Bundan dolayı Kur’an, insanları derin derin düşünmeye ve aklını kullanmaya teşvik eder. Aklını kullanmayanlara da murdarlık (azabını) vermekle⁵ tehdit ederek uyarır. Kur’an, evren ve onun yaratıcısı hakkında insanı düşünmeye sevk ettiği gibi geçmiş milletler hakkında da araştırma yapmamızı işaret ederek, yeryüzünde gezip, geçmiş kavimlerin kalıntıları üzerinde inceleme yapmamızı, medeniyetlerini, sosyal yaşantılarını, peygamberlerine karşı takındıkları tavırları, karşı koyuşlarını, helake götüren nedenler hakkında bilgi edinmemizi, bunların başına gelen felaketlerden ibret almamızı bizlere bildirir.

Kur’an-ı kerim yeryüzünde dolaşmamızı bize tavsiye ederek geçmişle gelecek arasında bir bağ kurmamızı, hayatımıza geçmişten ders alarak yön vermemizi ister. Eğer ders ve ibret almaz isek geçmiş kavimler hakkında cari olan sunnetullahın bizim hakkımızda da cereyan etmemesi için hiçbir nedenin olmadığını belirtir.

*“Sizden önce sünnetimiz uygulanıp geçmiştir. Onun için, yeryüzünde gezin de yalanlayanların akıbetlerinin nasıl olduğuna bir bakın.”*⁶ Buradan her olayın ilahi sünnete göre geliştiğini anlamaktayız. İnsanın sünnetullahı cari kılan olayın nedenini ve sonucunu araştırması ve buna göre de yaşaması gerekir. Kur’an-ı Kerim insana kendi geçmişini ve çevreyi araştırmasını emreder. “Onlar, yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmıyorlar mı? Kaldı ki onlar

¹ Bakara,2/75

² Bakara,2/2

³ Kehf,18/1

⁴ Enam,6/52

⁵ Yunus,10/100

⁶ Al-i İmran,3/137

kendilerinden daha güçlüydüler. Yeryüzünü sürüp işlemiş ve kendilerinden daha fazla imar etmişlerdi. Elçileri onlara da apaçık belgelerle gelmişti Allah onlara zulmetmemişti. Onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.”⁷ Bu ayet birkaç noktaya işaret etmekte; bunlardan birincisi: yeryüzünde gezip dolaşıp araştırma yapmamız ve eski kavimlerin başlarına gelen olaylardan ibret almamız gerektiğini belirtmektedir. Çünkü onlar mali ve bedeni bakımdan sonraki nesillerden daha güçlü idiler. Kur’an-ı Kerim bunları “ Batırat maişetehe”(nimetlerine şırmamış)⁸ olarak niteler. Kendilerine verilen nimetlere şükretmeleri gerekirken onlar bundan kaçınıp imtina ettiler. Nimeti verenin Allah olduğunu unutup, onu kendi çalışmaları sonucuna bağladılar. Böylece şeytanın iğvasına düşerek Hak’tan uzak bir hayat yaşadılar. Çevresindeki insanlara zulüm ve haksızlık etmeye başladılar. İşte bu aşamada Cenab-ı Hak onlara kendilerinden bir peygamber gönderdi.

İşte Kur’an bu karakterde olan insan topluluklarının yaşadıkları yeri gezip dolaşmamızı ve onların başına gelen olaylardan ibret almamızı ister. “Andolsun onların (geçmiş peygamberler ve ümmetlerinin) kıssalarında akıl sahipleri için pek çok ibretler vardır...”⁹ İbret almak için tarihi olayları bilmemiz gerekir. Tarih bilmenin önemine atfen İbn. Haldun mukaddimesinin giriş kısmında şöyle der: “Tarih, önemli faydaları çok, gayeleri yüksek bir ilimdir. Geçmiş toplumların ahlaklarını, peygamberlerin yaşamları ve mücadelelerini, hükümdarların yönetim ve siyasetlerini ancak tarihle bilip örnek alabiliriz.”¹⁰

Bu araştırmada Kur’an’da adı geçen kavimlerle ilgili olarak, başta Kur’an olmak üzere temel kaynaklardan onlar hakkında bilgi edinmeye, onların yaşadıkları ortam, ahlaki, ekonomik ve sosyal yaşantılarını incelemeye, kendilerine gönderilen peygamberlere karşı tutum ve davranışlarını, peygamberlere niçin asi olduklarını, helaklerini, ne zaman ve ne ile helak edildikleri gibi konular araştırılmaya çalışılmıştır. Ancak şunu da belirtmemiz gerekir ki, Kur’anda ismi geçen sadece bu beş kavim değildir. Bunlardan başka Sebeliler, Tübbâ’, İsrailoğulları gibi kavimler de vardır. Fakat zamanımız sınırlı olduğu için ancak bunlar akında araştırma yapabildik.

⁷ Rum,30/9

⁸ Kasas,28/58

⁹Yusuf,12/111

¹⁰İbn.Haldun,Abdurrahman b.Muhammed b.Hadrami (1332-1406) *Mukaddime* (Çev. Halil Kendir), İstanbul, 2004, c.1; s.31

Bu araştırma bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında kavimler konusuna bir giriş olmak üzere tarihin hal ve istikbalin temeli olduğundan, Allah'ın(c.c) insanlara yeryüzünde gezip dolaşmalarını, geçmiş kavimlerin başlarına gelen olaylardan ibret almaları gerektiğini, bunu da akıl sahibi düşünen insanların zihnine iyice yerleştirmek için tahkiye yolu ile anlattığı açıklanmıştır. Birinci bölümde Kur'an-ı Kerim'de adı geçen kavimlerin siyasi, ekonomik ve sosel yönü hakkında genel bilgi verdikten sonra kendilerine gönderilen peygamberlerin tebliğ metodunu, onların peygamberlerine karşı koyuşlarını, mücadelelerini, helak oluşlarını hazırlayan nedenler araştırılmıştır. İkinci bölümde ise Kur'an-ı Kerim'de adı geçen asi kavimlerin ortak yönleri ve helak oluş nedenleri Kur'an ayetlerinden çıkarımlarda bulunarak maddeler halinde sıralanmıştır.

Bu çalışmayı yaparken, ilk önce konuyla ilgili ayetler tespit edilmiştir. Tespit edilen ayetlerin mealleri Prof. Dr. M.Zeki DUMAN'ın Beyanü'l-Hak adlı eserinden alınmıştır. Taberi, İbn. Kesir, Zemaşşeri, Mevdudi, Elmalılı gibi müfessirlerin tefsirlerinden istifade edilmiştir. Bunun yanında Taberi ve Yakubi gibi klasik tarih kitaplarından da faydalanılmıştır.

Bu tezi hazırlarken benden maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen, bana yol gösteren hocam Prof. Dr. M. Zeki DUMAN'a,buaraştırmayı yazarken bana yardımcı olan arkadaşlarıma teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Şüphesiz ki, her konuda insanı başarılı ve muvaffak kılan Yüce Allah'tır

A.Rıza YILMAZ

Kayseri 2007

KUR'AN-I KERİM'DEKİ ÂSİ KAVİMLERİN HELAK OLUŞ SEBEPLERİ VE ORTAK YÖNLERİ

A.Rıza YILMAZ

ÖZET

Yüce Allah insanlara doğru yolu göstermek için peygamberleri aracılığıyla vahiyler göndermiştir. İnsanlara vahyin gönderilmesinin birtakım nedenleri vardır. Bunların başında kuşkusuz, insanın Allah'ı tanıyıp, O'nun emirlerine uyması gelmektedir. Bunun içinde Allah ile insanlar arasında iletişimin sağlanması gerekmektedir. Allah, kendisiyle diğer insanlar arasındaki bu iletişimi, Kendisinin insanlar arasından seçtiği kişiler aracılığıyla yapmıştır. İşte, seçilen bu özel kişiler Allah'ın peygamberleri olup O'nun buyruklarını diğer insanlara bildirmekle yükümlüdürler.

Yüce Allah her peygamberi, kendi kavmine elçi olarak göndermiştir. Bunun en önemli nedenlerinden biri, aralarında iletişimin kolayca sağlanmasıdır. Çünkü aralarında dil ve kültür birliği vardır. Ayrıca her kavim, kendilerine gönderilen elçinin şahsiyetini yakinen bilmektedir. Buna rağmen onlar, kendilerine gönderilen peygamberleri yalanlamışlar, onların peygamberliğini kabule yanaşmamışlardır. Bunun birçok nedenleri vardır: Bunların başında kavimlerin ileri gelenlerinin peygamberliğin kendi hakları olduğunu iddia etmeleridir. Çünkü kendileri zengin ve varlıklı oldukları için buna daha çok layıktırlar. Bu anlayış ise onları kıskançlığa sevk etmiştir. Yine kavimlerin ileri gelenleri, kurmuş oldukları otoritenin sarsılmasından korkmuşlardır. Böylece halk üzerindeki egemenliklerinin kaybolacağını sanmışlardır. Bu ve benzeri sebeplerden dolayı peygamberlere itaat etmemişlerdir. Allah da kendilerine vermiş olduğu nimeti ellerinden almıştır.

Kur'an'da geçen kıssaları incelediğimizde bunlar arasında birçok yönden benzerlikler olduğunu görürüz. Kur'an bize bu kıssaları okuyarak, onların başına gelen felaketlerden ibret almamızı tahkiyeye yoluyla anlatır. Bu kıssaların amacı insanlara doğru yolu gösterip dünyada ve ahirette ebedi saadete erdirmektir. "Peygamberlerin haberlerinden, senin kalbini sağlamlaştıracak her şeyi sana anlatıyoruz; bunda da sana hak ve inananlara bir öğüt ve ibret gelmiştir." (HUD, 11/120) Bu ayet, tarih boyunca insanlığın yaşadığı ortak kadere ve bu kaderi oluşturan ve şekillendiren sebeplere dikkat çekmektedir. Hz. Peygamber ve diğer peygamberlerin mesajlarını tebliğ ederken karşılaştıkları problemlerin aynı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Kavim, Helak, Ortak, Yönler.

THE COMMON TERMINATION REASONS OF THE REBLLIOUS COMMUNITIES IN QURAN

A.Rıza YILMAZ

SUMMARY

Allah sent people apocalypses to shove the right way via prophets. There are some reasons

For sending apocalypses. One of them is, of course, to know and understand Allah and obey the rules. For this communication between humanity and Allah must be established. Allah made this communication by the person chosen from inside of the population. We call as “prophet” to these chosen people and they have to announce Allah’s rules to whole community.

Allah sent every prophet as envoy to his own community. The most important reason this is to establish the communication easily. Because they have some culture and language and also every community knows better their own envoy’s behaviour. In spite of these they didn’t believe their prophets and not accept their propheticity. There are some reasons for this unbelief. One of them is elite people of community always think that they must be prophet. Because they are rich and deserve this duty. This belief made them jealous. Also they fear that their authority might be terminated. Thus they think their dominance on community might be disappear. Like these reasons they didn’t obey the prophets so Allah took all the boons given them.

If we examine the stories in Quran we see lots of likeness. As Quran telling us these events tries for us to take lessons from the stories. The aim of these stories is to show the right way in world life and give us a happy life during the endless time of afterlife, “ We tell you everything go make strong your heart via the news of prophets, there is an admonition and lesson for the believers in this and right for you.” (Hud, 11/120) This command of Quran points out common destiny of humanity through the history. And also shows our prophet St. Muhammed and other prophets had all same problems while announcing their messages.

Key Words: Quran, Community, Determination, Common, Ways.

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
ÖNSÖZ	II
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR	X
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

KUR’AN-I KERİM AÇISINDAN HELAK OLAN KAVİMLER VE PEYGAMBERLERİ İLE MÜCADELELERİ.....	7
I. NUH KAVMİ	9
1.1. Yaşadığı Dönem	9
1.2. Yaşadığı Coğrafi Bölge.....	10
1.3. Dini Hayat.....	11
1.4. Sosyal Hayat.....	13
II.NUH’UN(AS) KAVMİNİ DAVETİ.....	16
NUH (AS).....	16
NUH’UN DAVETİ.....	17
2.1. Nuh(a.s.)’un Kavmini Şirkten Tevhide Davet.....	17
2.2. İnsanlar Arasında Sınıf Ayrımı Yapmamaya Davet.....	19
2.3. Peygamberliğini Tasdik Etmelerine Davet	21
III. KAVMİNİN NUH’UN DAVETİNE İTİRAZLARI.....	23
3.1. Hz. Nuh’un Kendileri Gibi Bir İnsan Olması	23

3.2. İnananların “Alt Tabaka”dan Olmaları.....	24
3.3. Kavminin Kendilerini İnananlardan Üstün Görmeleri.....	26
IV. HZ. NUH’UN KAVMİNİN İTİRAZLARINA CEVABI.....	27
4.1. İnsana Ancak İnsan Elçi Olarak Gönderilir.....	27
4.2. İnsanlar Arasında Sınıf Ayrımı Olmaz.....	28
4.3. Üstünlük Maddi Değerlerde Değildir.....	30
V. KAVMİNİN HELAKINI GEREKTİREN NİHAİ DURUM.....	31
VI. GEMİ YAPIMI, GEMİYE BİNDİRİLENLER VE HZ. NUH’UN OĞLU İÇİN ALLAH’A DUA ETMESİ.....	32
II. ÂD KAVMİ.....	36
2.1. Genel Bilgi.....	36
2.2. Âd Kavminin Yaşadığı Coğrafi Bölge.....	36
2.3. Sosyal Hayat.....	38
2.4. Dini Hayat.....	39
2.1.1. HZ. HUD’UN KAVMİNE DAVETİ.....	42
2.1.2. Âd Kavmi ve HZ. Hud	42
2.1.3. Şirkten Tevhide Daveti.....	43
2.1.4. Zulümden Adalet Daveti.....	43
2.2.1. KAVMİNİN HZ. HUD’A İTİRAZI.....	45
2.2.2. Hz. Hud’un Kavmine Cevabı	46
2.2.3. Âd Kavminin Helakını Gerektiren Nihai Durum.....	46
III. SEMUD KAVMİ.....	48
3.1. Genel Bilgi.....	48

3.2. Yaşadığı Coğrafi Bölge.....	50
3.3. Dini İnancı.....	51
3.4. Sosyal Hayat.....	52
3.1.1.HZ. SALİH'İN KAVMİNE DAVETİ	55
3.1.2. Tevhide Daveti.....	55
3.1.3. İbadeti Sadece Allah'a Yapmaya Davet.....	56
3.2.KAVMİNİN HZ. SALİH'E CEVABI.....	57
3.3.KAVMİNİN HELAKINI GEREKTİREN NİHAİ DURUM.....	58
IV.LUT KAVMİ.....	61
4.1.Genel Bilgi.....	61
4.2 .Coğrafi Bölge.....	64
4.3 .Dini Hayat.....	
4.1.HZ. LUT'UN KAVMİNE TEBLİĞİ.....	69
4.1.1. Güzel Ahlaklı Olmaya Davet.....	69
4.1.2.Helaki Gerektiren Nihai Durum.....	70
V.MEDYENLİLER, EYKE HALKI VE ŞUAYB (a.s).....	74
5.1.Genel Bilgi.....	74
5.2.Dini Hayat.....	76
5.3.Coğrafi Bölge.....	77
5.4. Sosyal Hayat.....	78
V.I. ŞUAYB'İN (a.s) KAVMİNE DAVETİ.....	80
5.1.1. Şuayb (as).....	80
5.1.2.Tevhide Daveti ve Kavminin Cevabı.....	80
KAVMİ'NİN HELAKINI GEREKTİREN NİHAİ DURUM.....	83

II.BÖLÜM

HELAK EDİLEN KAVİMLERİN ORTAK YÖNLERİ.....	85
I.YAPTIKLARI DAVRANIŞLAR AÇISINDAN ORTAK YÖNLERİ.....	85
1.1. Helak Olmalarına Neden Olan Genel Davranışlar.....	85
1.1.1.Allah’a Ortak Koşmaları.....	85
1.1.2. Allah’ın Sunmuş Olduğu Nimetlere Nankörlük Etmeleri.....	87
1.1.3. Şeytanı Veli ve Dost Edinmeleri.....	91
1.1.4 .Mucizeyi İnkâr Kabilinden Azabı İstemede Acele Etmeleri.....	92
1.1.5. Sözlerinde Durmamaları.....	95
II.KENDİLERİNE GÖNDERİLEN PEYGAMBERLERE DAVRANIŞLARI YÖNÜNDEN ORTAK YÖNLERİ.....	101
1.2.1. Peygamberleri Yalanlamaları ve Peygamberliklerini Kabul Etmemeleri...	101
1.2.2. Peygamberlerle Alay Etmeleri	108
1.2.3.Peygamberlere Hile Kurmaları	110
1.2.4.Peygamberleri Sihirbaz ve Mecnun Gibi Vasıflarla Nitelemeleri.....	113
II.BAŞLARINA GELEN OLAYLAR YÖNÜNDEN ORTAK YÖNLERİ.....	115
2.1. Yoksulluk ve Darlıkla İmtihan Edilmeleri.....	115
2.2.Azabın Kendilerine Hiç Ummadıkları Bir Anda Gelmesi.....	118
2.3.Toplumun Elit Tabakasının Helake Neden olması.....	119
2.4. ‘Mütraf’ Denilen Nimet Şımarıklarının Helake Neden Olması.....	126
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA	136
EKLER.....	139
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser.
Ank.	:	Ankara
Ans.	:	Ansiklopedisi
a.s.	:	aleyhisselam
b.	:	İbn
bkz.	:	bakınız
c.c	:	celle celâlühü
c.m	:	santimetre
ev.	:	Çeviren
DİA	:	Diyanet İslam Ansiklopedisi
h.	:	Hicri
H.z.	:	Hazreti
İ.A	:	İslam Ansiklopedisi
İst.	:	İstanbul
Km.	:	kilometre
M.	:	Miladi
M.Ö	:	Milattan Önce
mad.	:	maddesi
s.	:	sayfa
s.a.v.	:	sallallahü aleyhi ve sellem

GİRİŞ

Konumuz kıssalarla ilgili olduğu için Kur'an da kıssalar ve zikrediliş sebepleri de önem arz etmektedir. O nedenle Kur'anda kıssaların zikrediliş sebeplerine, peygamberlerin ve toplumun ileri gelenlerinin görevlerine değinmek istiyoruz. “Kıssa; (çoğulu kasastır.), geçmiş ümmetlerin haberleri demektir. Mastar yerine konulan bir isim olup haber vermek anlamındadır. Bundan başka “Bir kimsenin ardınca gidip izini sürmek, bir kişiye bir haberi, bir sözü açıklamak”¹ anlamındadır. “(Ey Muhammed!) Biz sana Kur'an'ı vahyetmekle (geçmiş milletlerin haberlerini) en güzel bir şekilde sana anlatıyoruz.”² Kıssa kelimesi, bu ayette de yukarıdaki anlamında kullanılmıştır.

Kur'an-ı Kerim'in bize bildirdiğine göre Kur'an da kıssaların zikredilişinin sebebi sonraki kuşakların (ibret) almasıdır.³ Akıl sahibi olanların bu kıssalardan kendilerine ders çıkartıp doğru yolu bulmaları için ibret almaları gerekir. Buna göre kıssaların gayesi “Kur'an ın asıl hedefi olan doğru yolu insanlara göstermektir. Çünkü kıssalar “hemen hemen bütün Kur'an-i gayeleri içine alır. Bu gayelerden biri de vahiy ve risalet'in ispatıdır. Vahiy ve peygamberliğin isbatı, Allahın vahdaniyetini isbat, dinlerin esasta birliği, müjdeleme, uyarma, ilahi kudretin ortaya çıktığı yerler, hayır, şer, sabır, sızlanma, şükür, nankörlük ve daha başka dini gayeler ve ahlaki hedefleri içine alan ifade vasıtası olmuştur. Hz. Muhammed (a.s) ne okur nede yazardı. Onun yahudi ve hristiyan din adamlarıyla da oturup sohbet ettiği görülmemiştir. Buna rağmen ona bu kıssalar gelmiştir. Ta Nuh devrinden Muhammed (a.s) devrine kadar bütün peygamberlerin tebliğ ettikleri dinin Allah' tan geldiğini, bütün müminlerin bir ümmet olduğunu, bir olan Allah'ın hepsinin Rabb'i olduğunu açıklamaktır. Çoğu defa bu

¹ Asım Efendi, Kamus Tercümesi, “KSS” maddesi, Bahriye, H. 1305; II/ 1203; Ayrıca bkz. İbn. Manzur, Ebi Fadl. Cemaleddin Muhammed bin. Mükerrrem, Lisanu'l -Arab, Dar'u Sadr, Beyrut, H. 1410; M. 1990; s.74

² Yusuf, 12/3

³ Yusuf, 12/111

hakikati teyid etmek için peygamberlerin kıssaları toplu olarak aynı surette özel bir metotla takdim edilir. Kıssaların bir gayesi de dinlerin esasta bir olduğunu hepsinin bir tek ilahtan geldiğinin beyanıdır. Bu maksatla birçok peygamberlerin kıssaları bazen bir surede zikredilir. Bazende onlardaki temel akide tekrarlanır. O da tek Allah' a imandır... Dinin bir ilahtan geldiği, bir tek temel üzere olduğu, bütün peygamberlerin davet vesilelerinin bir olduğu ve kavimlerin istikbalinin benzer olduğunu da anlatmak kıssaların gayelerindendir. Bundan dolayı da peygamberlerin kıssaları toplu olarak zikredilir... Kıssaların bir diğer gayesi de Allah'ın nihayet peygamberlerine yardım edip yalancıları helak edeceğini beyan etmektir. Bu da Muhammed'i (a.s) takviye etmek ve onun imana davet ettiği kimselerin ruhlarına tesir etmek maksadını taşır. Bir diğer gaye de Âdemoğullarını şeytanın iğvasına karşı uyarma, şeytanla onlar arasında ta ataları Adem'den beri sürüp gelen düşmanlığı açıklamaktır. Bu düşmanlığı kısasa yoluyla belirtme daha tesirli, daha kuvvetlidir. Nefiste şerre davet eden her türlü vesveseden şiddetle sakınmaya daha çok vesile olur.¹

“Yüce Allah, Kur'an'daki bu kıssalarla peygamberi ve müminleri teselli etmekte, onlara tarihi olaylardan bir ölçü ve benzerlik vermektedir. Hz. Âdem'den (a.s) Hz. Muhammed'e kadar bütün olaylar arasında bir benzerlik vardır. Çünkü bütün karşı koyuşların gayesi birdir. Burada değişen zaman ve kişilerdir. Eğer bu kıssaların bulunma nedenini bir sebebe bağlayacak olursak, o da “hepsinin sebebi peygamber(a.s)'ın teselli edilmesi ve katı kalpli: azgın kavminden karşılaştığı sıkıntılar içerisinde kalbinin güçlendirilmesidir”.²

Kur'an'da bu kıssaların zikredilmesinden maksat sadece onlara muttali olmak, o kıssaları en ince ayrıntılarıyla bilmek yeterli değildir. Asıl maksat okuyanın ve dinleyenin zihnini isyanın ve şirkin kötülüğüne intikal ettirmektir. Bundan dolayı Allah' ın cezalandırmasına dikkat çekmektir. (İyileri) Allah'ın yardım ve nusretiyle destekleyeceğine, yine bunlara Allah'ın fazilet ve lütfünün verileceğine işaret vardır.³Çünkü Yüce Allah'ın faziletli ve üstün ahlaklı olanlardan yana olacağına dair beyanı vardır. “Yoksa onlar Bizim,cesaretle günaha atılanlar ile iman edip salih iş yapanları, hayatlarında da ölümlerinde de bir tutacağımızı mı sandılar? Ne kötü

¹Seyyid Kutup, *Kur'an'da Edebi Tasvir*, (Çev. Süleyman Ateş) Hilal Yay. İst. 1969; S. 221- 224

²Suphi Salih, *Kur'an İlimleri* (Çev. M. Said Şimşek.) ,Hibaş yayınları, Konya, Tarihsiz, S. 113

³Dihlevi,İmam Velîyullah Ahmet b.Abdurrahim,*el-Fevzü'l-Kebir*, (h. 1176 -1114.) (FarsçadanArapçaya Çev. Selman Hüseyin en- Nedvi .), Beyrut,1987,S. 44.

hüküm veriyorlar?¹İnanmayanlar dünyadaki davranışlarına göre azaba uğrayacaklar. İnananlar da iyi davranışlarının karşılığı olarak saadete ereceklerdir.“Toplumların ideolojik, toplumsal ve ekonomik yapıları, onların arasındaki farkı oluşturur. İdealden, ahlaktan ve dinden yoksun, bozuk bir toplumla; Salih ideallerle, daha sağlıklı inançlarla yüklü topluma, tarihsel sürecin aynı tarzda muamele etmesini beklemek yanlış olur. Çünkü tarih, ahlaki açıdan tarafsız değildir. Ve sağlıklı bir toplumu, ahlaki ve toplumsal açıdan sağlıklı olan bir toplumdan kesin bir biçimde ayırır. İnsanlar ahlaki faziletlerine rağmen birey olarak silik ve etkisiz kalırlar.

Ama önemli çapta bir toplumsal grup imanla boyanır ve sonuç olarak fazilet dolu ve dindarca hayata başlarsa bireysel faziletlerin gerektirdiği fedakârlıklara katlanma ve tehlikelere karşı bir hazırlık v.s gibi yüksek değerde bazı toplumsal faziletleri de geliştirirler. Bütün bu faziletler toplum hayatındaki dinamizm ögesini sağlayan imandan kaynaklanmaktadır... İmandan ilham alan ve onun toplu kişilik duygusuyla güçlenmiş olan bir grup imanın birleştirici gücünden ve ondan kaynaklanan toplumsal faziletlerden yoksun olan öteki gruplarla çatışmaya girdiğinde çatışmanın sonucu her zaman daha az faziletli olan toplumun parçalanması, birbirlerine daha çok bağlı ve imanının ilkelerinden ilham alan grubun iktidarı eline alması olacaktır.”²

Kur'an'da “ Biz, andolsun ki, Tevrat'tan sonra Zebur'da da yazmıştık:“ Hiç şüphesiz, yeryüzüne Bizim salih kullarımız eğemen olacaklardır.”³buyurulmaktadır. Yaşamak hakkı salaha ehliyeteye bağlıdır. Bundan mahrum olan milletler hâkimiyet ve bekalarını kaybederler, yerlerini başka milletler alır.⁴Çünkü Allah kesinlikle belli kişileri salih yaşantıları karşılığında iktidar mevkilerine yerleştireceğini bildirmektedir.⁵

Kötülük ve kötüler yeryüzüne sürekli hâkim olamayacaklar. Yukarıda mealini verdiğimiz ayetlerden anlıyoruz ki, yeryüzüne eninde sonunda iyiler hâkim olacaklardır. Bu inananlara bir umut, bir tesellidir. Ancak toplumun içinde ortaya çıkan kötülüklere de iyi kimselerin engel olması gerekir. Çünkü Kur'an bizi bu konuda

¹ Casiye, 45/21

² Mazharuddin Sıddıkî, *Kur'an'da Tarih Kavramı* (Çev. Süleyman Kalkan), Pınar Yay.İst.1990,S.22

³ Enbiya, 21/105. *Mücahide göre Zebur; indirilmiş kitaplar, Zikir ise Allah katında bulunan Kitaptır.*

⁴ MuhammedAli es-Sabuni, *Safvetü't-Tefasir*, (Çev. Sadreddin Gümüş, Nedim Yılmaz), İstanbul, 1995, IV/108

⁵ Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakim ve Meal-i Kerim*, İstanbul- 1984, II/597

uyarmaktadır. *“Geldiğinde içinizden sadece zalimlere isabet etmekle kalmayacak olan musibetten sakının. Ve Allah’ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin”*¹

Bu konuyu destekler mahiyette peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: “Sizden kim bir kötülük görürse onu eli ile değiştirsin. Eğer buna gücü yetmez ise dili ile değiştirsin, eğer yine gücü yetmez ise kalbi ile (buğz edip) nefret etsin. Bu ise imanın en zayıfıdır.” (Müslim, İman: 78) Hadis-i Şerif ’ten anlıyoruz ki, her müslümanın gücü nisbetinde kötülüğe engel olması gerekir. Bunu gücüne göre eli ile veya dili ile ya da kalben yapmalıdır. Bu farz-ı ayn olup herkesin bu emre uyması, aksi takdir de azap herkesin üzerine iner.² “Bir toplumdaki bir adam, bu toplumun içerisinde günah işler de bunu değiştirmeye güçleri yettiği halde oradakiler değiştirmezlerse Allah onlara ölmeden önce mutlaka azabını isabet ettirir.” (Ebu Davud, Melahim:17)

Bir başka hadiste: “İnsanlar, zalimi görür de buna engel olmazlarsa Allah bundan dolayı gelecek azabı neredeyse (toplumun) tümüne yayar.” buyrulmaktadır. (Tirmizi, Fiten:8)

Toplumun topyekün selameti için, toplumda işlenen bazı kötü davranışlara engel olunması gerekir. Bunun için her insanın gücü ölçüsünde “emr-i bi’l-ma’ruf nehy-i ani’l-münker” ilkesini kendi davranışlarında ve toplum düzeninde işletmesi gerekir. Çünkü Yüce Allah; “İçinizde hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülüğe mani olan bir topluluk bulunsun! İşte bunlar felaha eren kimselerdir”.³ buyurmaktadır.

İslam’da suç ve cezalarda bireysellik esastır; her insan bizzat işlediği kötülüğün cezasını çeker. İstese bile bir başkası, diğerinin yaptığı kötülüğün cezasını yüklenemez. (En’am, 6/164; İsrâ, 17/15; Fâtır,35/18) *Şu kadar varki fert, kendi şahsından sorumlu olduğu gibi aile fertlerine (Tahrim,66/6) özel ya da tüzel kişiliği sebebiyle içinde yaşadığı topluma yönettiği kurum ve kuruluşlara karşı da taşıdığı yükümlülük/velayet oranında sorumludur. Bu görevler yerine getirilmediği durumlarda, orada işlenen suçun cezası işleyenin ötesinde diğer sorumlu kişileride kapsar. İslam’ın “emr-i bi’l-ma’ruf nehy-i ani’l-münker” ilkesi mükellef her insanı yönettiklerinden sorumlu bir çoban konumunda görür. (Lokman,31/17; Al-i İmran,3/104) Rasûlüllah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki, emr-i bi’l- ma’ruf nehy-i*

¹ Enfal, 8/25

² .Abdullah Fevzi Kocaer, *Sahih-i Buhari Muhtasar-ı Tecrid-i Sarih Tercemesi*, Konya, 2004, II/780

³ Bakara,3/104

*ani'l –münker görevini ya tam olarak yerine getirirsiniz, ya da Allah, katından size bir azap gönderir veya başınıza zalim bir yönetici getirir, onunla sizi baş başa bırakır: dua edersiniz, dualarınıza bile cevap verilmez! ... (Bkz. Müslim, İman, 78, Ruya, 12)”*¹

Burada şöyle bir soru ile karşılaşmak mümkündür; bugün çevremize baktığımızda zalim olan, ekonomik, sosyal ve siyasi kariyeri olduğu halde emr-i bi'l ma'ruf nehy-i ani'l-münker görevini yapmayan insanlara neden Cenab-ı Hakk'ın tehtit ettiği azap dokunmuyor? Buna bir çok şekilde cevap verilebilir. Ancak ileride bu konuya değinileceği için burada kısaca şöyle cevap vermekle yetinelim. Allah (c.c.), insanları işledikleri suçları ve zulümleri nedeniyle hemen cezalandırmaz. Tevbe edip ıslah olmaları için belli bir süre mühlet verir. Verilen süre tamamlandığında onlar hakkında verilen hüküm cereyan eder. Nitekim Cenab-ı Hakk şöyle buyurmuştur: “ Eğer Allah insanları, işledikleri sebebi ile hemen muaheze etseydi yeryüzünde tek bir canlı bırakmazdı. Fakat O, onları belli bir süreye kadar ertelemektedir. E celleri geldiğinde onu, artık ne bir an geciktirirler, ne de bir an öne alabilirler!”²

Peygamberimiz de zalimlere mühlet verilerek uyarıldıklarını bize bildirmektedir: “ Şüphesiz Allah zalime mühlet verir. Nihayet onu yakaladığında, zalim O'nun elinden kurtulamaz...”³

Zalimlerin sadece bir düşüncesi vardır, o da bu dünya hayatıdır. Onun için çalışıp güç sarfettiklerinde azap onlara yetişmeden önce yeryüzünde birkaç asır güçlü kılınmakta, hatta küfürlerine sapıklıklarına ve putperestliklerine rağmen onlar için her şeyin kapısı açılmakta en sonunda ise üzerlerine yıkım gelmektedir.⁴ Kur'andaki birçok surelerde geçmiş ümmetlerden, kavimlerden, peygamberlerden, peygamberlerle kavimleri arasında cereyan eden olaylardan bahsedilir. Onlara verilen nimetler ve bu nimetlere karşı nankörlükleri sonucu helak edilişleri anlatılır. Bundaki hikmet insanların bu olaylardan ibret almalarını sağlamaktır.⁵

¹ M. Zeki Duman, *Beyanü'l-Hak, (Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Strasına Göre Tefsiri)*, Fecr Yayınları, Ankara, 2006, III/120

² Nahl, 16/61

³ Buhari, Ebu Abdillah Muhammed b. İsmail, (Ve. 256/870), (es-Sahih) İst. 1315/1987 Tefsiru'l-Kur'an, XI, 5

⁴ Muhammed Kutup, *İslami Açıdan Tarihe Bakışımız* (Çev. Talip Özdeş), Risale Yay. İst. 1990, S. 188

⁵ Yusuf, 12/111

Her şey emrine sunulan insan yaptıklarından sorumludur. Tarihi olaylar bir “sebe-sonuç” ilişkisine göre değerlendirilir. Kur’anda “Sünnetullah” ilahi kanunlardan ¹ söz edilmekte ve insanı bunlar üzerinde düşünmeye davet etmektedir.

Hayattaki işlerimizde bu ayetlerin emrine uymamız buna göre yaşantımıza yön ve şekil vermemiz istenmektedir. Birçok ayet tarih üzerinde çalışma yapılmasını ve insan hayatındaki ilahi sünnetlerden ibret alınmasını ister. *“Bunlar yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı ki, kendilerinden öncekilerin akibetlerinin nasıl olduğunu görsünler. Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha hayırlıdır.”* ²

“Onlar yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin sonlarının nasıl olduğuna bakmıyorlar mı? Kaldı ki onlar kendilerinden daha güçlüydüler. Yeryüzünü sürüp işlemiş ve kendilerinden daha fazla imar etmişlerdi. Elçiler onlara da apaçık belgelerle gelmişti. Allah onlara zulmetmemişti. Onlar kendi kendilerine zulmediyorlardı.” ³

“Bizim senden evvel göndermiş olduğumuz elçilere uygulaya geldiğimiz sünnetimiz budur. Sen bizim sünnetimizin tersyüz edildiğine asla rastlayamazsın.” ⁴

Bu ayetler bize yeryüzünde gezip dolaşmamızı bildirerek geçmiş kavimlerin kalıntılarından, bıraktıkları eserlerden, onların boy-pos, güç-kuvvet gibi bir takım üstün vasıfta yaratılmalarına rağmen Allah’ın ayetlerini yalanlamaları neticesinde sünnetullah gereği nasıl da helak olduklarını anlatmakta ve bütün bunlardan ibret almamız, yaşantımızı buna göre tanzim etmemiz gerektiğini bildirmektedir.

Kur’an’da kıssaların amacını, peygamberler ve toplumun ileri gelenlerinin görevleri ve cezaların hedefine dair yaptığımız bu açıklamalardan sonra şimdi de helak olmuş kavimler ve onların helak sebeplerini daha yakından tanımak ve ibret amacıyla sistemli bir biçimde açıklamaya çalışacağız.

¹ Al’i-İmran, 3/137

² Yusuf, 12/109

³ Rum, 30/9

⁴ İsra, 17/77

I.BÖLÜM

KUR'AN-I KERİM AÇISINDAN HELAK OLAN KAVİMLER VE PEYGAMBERLERİ İLE MÜCADELELERİ

Yüce Allah gökleri ve yeri altı günde yaratıp düzenledikten ¹ sonra, Âdem (a.s.)'ı yeryüzünde kendisine halife olarak seçti² ve meleklerle, Adem'e (a.s.) secde etmelerini emretti. Bütün melekler secde ettiği halde, iblis secde etmeyerek: "Ben ondan daha hayırlıyım. Çünkü beni ateşten, onu da çamurdan yarattın."³ dedi. Böylece iblis, beşer arasında asilerin ilk örneği oldu. Daha sonraları, Hz. Adem'in oğlu Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesi suçu işlendi. Kur'an-ı Kerim'in belirttiğine göre olay, takdim edilen kurbanın kabul olunmaması sonucu kıskançlıktan dolayı meydana geldi.⁴

İşte bu iki örnek, bize yeryüzünde iyi ile kötünün, güzel ile çirkinin, hayır ile şerrin, dolayısıyla Allah'a(c.c.) itaat ile isyanın beşer tarihinin başlangıcından beri süre geldiğini göstermektedir.

Peygamberler de iyiliğin, güzelliğin, hayrın ve taatin mümessili olarak, gönderildikleri kavimlerini bu dünyada mutluluğa, ahirette de ebedi saadete erdirmek için, yüce Allah'tan aldıkları buyruğu kavimlerine iletmekle sorumludurlar. "Elçileri, ancak müjdeleyici olarak göndeririz."⁵

Ancak kavmin içinden insanların çoğu bu müjdeyi ve uyarıyı çeşitli nedenlerden dolayı kabullenmezler. Bu nedenlerin başında kendi içlerinde yaşayan, aynı dili konuşan⁶ akrabaları olan, kısacası kendilerinden biri olan ve onlara hak yolu gösteren

¹ Secde, 32/4

² Bakara, 2/30

³ Bakara 2/34,; Araf, 7/11; Hicr, 15/30-31; Sad, 38/74; İsrâ; 17/61.

⁴ Maide,5/27

⁵ En'am,6/48, İsrâ17/56

⁶ İbrahim,14/4

peygamberleri kıskanmalarıdır. Zira onlar vahyin neden kendilerine gelmediği düşüncesindedirler. Bu durum bazen bireysellikten çıkıp, kabile asabiyetine kadar varabilmektedir. En'am suresi otuz üçüncü ayetin nüzul sebebi buna güzel bir örnektir.

“Rivayet olunduğuna göre Ahnes b. Şureyk, Ebu Cehil b. Hişam'a rastladı. Ona dedi ki : “Ey ebu'l Hakem! Muhammed doğru mu söylüyor, yoksa yalan mı? Bana haber ver! Bak yanımızda hiç kimse de yok”. Ebu Cehil dedi ki : “Vallahi Muhammed doğru söylüyor. O, asla yalan söylemedi, fakat Kusayyoğulları sancağı, hacılara su verme ve Beytullah'a hizmet edip onu koruma görevlerini ve peygamberliği de alınca, diğer Kureyşlilere ne kalacak? Bunun üzerine yüce Allah: “(Ey Rasülüm!)Biz, Onların söyledikleri sözlerin, hiç şüphesiz seni üzmemekte olduğunu bilmekteyiz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar. Fakat o zalimler bile bile Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlar”.(En'am,6/33) mealindeki ayeti kerimeyi indirdi.¹

Bu olay gösteriyor ki toplumlardaki bencillik, hırs ve kıskançlık, çok iyi tanıdıkları, “el-Emin” diye niteledikleri bir kişiyi bile yalancılıkla suçlayabiliyorlar. Nitekim daha önce kendilerine kitap verilen Yahudi ve Hristiyanlarda kıskançlık ve hasetlerinden dolayı Hz. Muhammed'i yalanlamışlardı.²

Toplumların peygamberlerine karşı gelmeleri ve helak olmalarının nedeni, hiç şüphesiz sadece haset ve kıskançlıkla sınırlanamaz. Onların baş kaldırmalarının asıl nedeni, ahlaki değerlerinin bozulmasıdır. Buna çevrelerindeki insanlara yaptıkları zulüm ve haksızlık da eklenince artık, onların üzerine azabın inmesi hak olur.

Her toplumda o toplumun fertlerini yöneten ve yönlendiren, onlara önderlik eden insanlar vardır. Bunlar içinde bulundukları toplumun elit tabakasını oluştururlar. Bu gurubu oluşturanlar kendilerini toplumun önünde lider olarak gören, ekonomik bakımdan müreffeh bir yaşantısı olan ve ahlaki değerleri bozulmuş, böylece toplumun helakine de sebep olan insanlardır. Kur'an-ı Kerim bu insanları farklı şekillerde isimlendirmektedir. Bir ayette “İleri gelen büyükler” veya “İdareci Mücrimler (suçlular)”³ başka bir ayette “Mütref” yani “Zenginlikleri sebebiyle şımarmış elebaşları”⁴ diğer bir kısım ayetlerde ise “Mele” toplumun ileri gelenleri, eşraf¹ olarak

¹ M.Ali Es-sabuni, *Safvetü't- Tefasir*,II/181

² Yahudilerin Hz. Muhammed'i Kıskançlıktan dolayı zehirlemek istemeleri hakkında bkz.Buhari,c.1; s.457 (Çev. A.Fevzi Kocaer), 2004, Hds. No 1341; Ayrıca bkz. Saff.61/6

³ İbrahim,14/43;İsra ,17/16.

⁴ En'am, 6/123.

isimlendirilmişlerdir. Bunlar kendilerini diğer insanlardan üstün gördükleri için onlarla bir arada bulunmayı istemezler. Kur'an-ı

1. NUH KAVMI

1.1 Yaşadığı Dönem

Kur'an-ı Kerim'de hiçbir ferden veya toplumun yaşadığı tarihi dönemle ilgili olarak kesin ve net bir bilgi yoktur. Bazı olayların vuku bulduğu zamanlar dikkate alınarak yakın bir zaman dilimi belirlemek mümkün olabilir. O nedenle Nuh Kavmi'ni tanıyabilmek için öncelikle İdris (a.s.) ve kavmi hakkında kısaca bilgi vermek isteriz. Nuh(a.s.)'dan önce İdris(a.s.) peygamber olarak gönderilmiştir. İdris (a.s.)'in asıl adı "Uhnuh veya Hanuh"dur. Adem ve Şis (a.s.)'e gönderilen sayfeleri iyice öğrendiği için, "Çok ders yapan" anlamında "İdris" denilmiştir. Kalemle yazı yazıp, ilk defa iğne ile elbise dikip giyendir. İdris(a.s.)'e Allah otuz sahife verip, kendisini kavmine peygamber olarak gönderdi. İdris (a.s.)'in kavmi, ataları Adem ve Şis(a.s.)'in kavmidir.² İdris(a.s.)'in babası Yared b. Mehlaıl, idris(a.s.)'e kavminin, Kabiloğulları ile yakınlık kurmamalarını, onlara güzel öğütlerde bulunmasını tavsiye etti. İdris(a.s.) bu tavsiyeyi yerine getirmeye çalıştı. Fakat kavminin onlarla yakınlık kurmalarına engel olamadı. İdris(a.s.) kavmine: "İçinizden kim babamızı dinlemeyerek bu dağımızdan inerse, biz onu bir daha buraya çıkarmayacağız." demesine rağmen, kavmi Kabiloğulları'nın yanına inmiş ve onların kadınlarıyla beraber olmuşlardır.³

Kabiloğulları içki içip, zina ve hayasızlık yaparak ateşe taparlardı.⁴ Kadın-erkek, genç-ihthiyar bir araya toplanıp çalgı çalıp eğlenerek nara atarlar ve günahın her türlüünü işlerlerdi. Eğlenirken çıkardıkları sesleri dağın tepesinde yaşayan Şis oğulları duyardı. Şis oğulları onların bu halini merak edip içlerinden yüz erkek toplanarak Kabiloğulları'nın yanına indiler. Kabiloğullarının kadınları yanlarına gelen bu insanları bırakmadılar. Bunların peşinden ikinci bir yüz kişilik grup daha Kabiloğulları'nın yanına indi. Daha sonra bütün Şis oğulları Kabiloğulları'nın yanına inip onların kadınlarıyla evlenerek çoğaldılar.⁵ İşte peygamberlerine itaat etmeyip onların sözünü

¹ İsra ,17/16.

² Muhammed b. Cerir et-Taberi, *Tarihu'l-Ümem Ve'l-Mülük*, Daru'l- Fikr, Beyrut 1987, 1/82-85

³ Yakubi, Ahmed b. Ebi Yakub b. Ca'fer b. Vehb, *Tarihu'l- Yakubi*, Daru Sadr, Beyrut 1412/1992; I/11

⁴ Muhammed b. Cerir et-Taberi, *Tarihu'l-Ümem Ve'l-Mülük*, 1/84

⁵ Yakubi, a.g.e. 1/10-11

dinlemeyerek gayri meşru bir hayat yaşayan bu kavme İdris (a.s.) peygamber olarak gönderildi.¹ Kur'an- ı Kerim'de idris (a.s.) ve kavmi hakkında açıklayıcı bilgiler yoktur. Meryem suresi 56. ayette İdris(a.s.)'dan şöyle bahsedilmektedir: “Kitap'ta İdris'i de analım. O da özü sözü doğru bir Nebi idi. Onu üstün bir makama yükselttik.”² Nuh (a.s.), Şis (a.s.)'ın kavminin erkekleriyle Kabiloğulları'nın kadınlarından türeyen ve “Cebabire” denilen zorba bir kavme peygamber olarak gönderilmiştir.³

1.2. Yaşadığı Coğrafi Bölge

Kur'an-ı Kerim'de tarih belirtilmediği gibi herhangi bir olayın geçtiği coğrafi bölge de belirtilmez. Sadece Tufan'dan sonra geminin karar kıldığı yeri belirtmek için “İstevet ale'l-cudiyyi”ifadesini kullanarak, geminin Cudi dağı civarına yerleştiği belirtilir. Bir kısım tarih ve tefsir kaynaklarından yararlanarak Nuh Kavmi'nin yaşadığı coğrafi bölge hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür. Nuh Kavmi Irak'ta yaşamıştır.⁴Tefhim-ül Kur'an da Nuh Kavmi'nin yaşadığı coğrafi bölge hakkında şu bilgiler verilir. “Kur'an'daki kısa atıflardan ve İncil'deki detaylı bilgilerden Hz. Nuh'un kavminin bugün Irak denilen ülkede yaşamış olduğunu öğreniyoruz. Aynı husus, İncil'den daha eski Babil arkeolojik kazılarında bulunan levhalarla da te'yid edilmiştir. Bunlar İncil ve Kur'an da nakledilmiş olan benzer kıssayı anlatır ve olay yerini Musul'a yakın bir mevkide tespit ederler. Dahası, çok eski devirlerden beri gelen kürt ve ermeni rivayetleri de Hz. Nuh'un gemisinin aynı bölgenin bir yerinde karaya oturduğunu söyler. Bu hikayeler aynı zamanda, Ağrı Dağı civarında geçen Hz. Nuh(a.s) ile ilişkili bazı kalıntılara da işaret eder. Hatta Nahcivan şehri yerlileri bile şehrin Nuh (a.s.) tarafından kurulmuş olduğunu iddia ederler. Eski Yunan, Mısır, Hint ve Çin edebiyatında da Hz. Nuh'un kıssasına benzer rivayetler vardır. Bunların dışında çok eski zamanlardan beri Burma, Malaya, Doğu Hint Adaları, Avustralya, Yeni Gine, Avrupa ve Amerika'nın çeşitli bölgelerinde anlatıla gelmiş olan rivayetlerde o kıssaya çok benzemektedir.”⁵

“O, sizi Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi.” (A'raf, 7/69)

¹ Muhammed b. Cerir et-Taberi, *Tarihu'l-Ümem Ve'l-Müluk*, 1/84

² Meryem, 19/56- 57

³ Yakubi,a.g.e. 1/12

⁴ Dineveri, Ebu Hanife,Ahmet b. Davut,*el-Ahbar*, Kahire, 1969, s.1

⁵ Mevdudi,*Tefhim'ül-Kur'an*,II/48

Nuh kavminin yerine geçen kavim Ad kavmidir. Kur'an'ın beyanına göre Ad kavmi İrem'de yaşamıştır. İrem'in neresi olduğu konusunda ise farklı görüşler vardır. Adı geçen yerin, Yemen'de Hardamut ile San'a arasında bulunan bir belde, ya da Batı Şeria'da Lut gölünün güney batısındaki Edum'un merkezi veya Dımeşk olduğunu söyleyenler de vardır. Ancak arkeolojik kazılardan elde edilen verilerle tarihi bilgilere dayanarak Nuh (a.s.)'nin Dicle ve Fırat arasında kalan (Radifeyn) ve Mezopotamya (Bü günkü Irak) denilen bölgenin kuzeyinde yaşadığı söylenilmektedir¹

Bütün bu bilgilerden Hz. Nuh ve kavminin yaşadığı coğrafyayı net olarak tesbit etmek pek mümkün gözükmemektedir. Buna rağmen onların bütün Mezopotamya bölgesini kuşatan çok geniş bir coğrafyada yaşadığı anlaşılmaktadır.

1.3. Dini Hayat

Nuh kavmi puta tapan bir kavimdir. Bunu “Ve sakın ha, tanrılarınızı terk etmeyin; bilhasa Vedd'i, Suvai, Yues'u Yeük ve Nesr'i terk etmeyin.”² Ayeti de açıkça ifade etmektedir. Kaynakların belirttiğine göre putperestlik Nuh Kavmi'ne şöyle girmiştir: “İdris peygamber kendisinden sonra insanları irşad ile ümmetinden bazı din âlimlerini vazifelendirmişti. Bu âlimler Arap yarımadasının çeşitli bölgelerinde dağınık halde oturan insanlara doğru yolu göstermek için ellerinden gelen gayreti gösteriyorlardı. Güzel ahlakları, tatlı sohbetleri ve nasihatleri ile kısa zamanda gönüllerde yer tutmuşlardı. Halk onlarla konuşmaktan, görüşmekten lezzet alıyor ve faydalar elde ediyordu. O âlimlerin birer birer ölmesi insanlar arasında derin üzüntü meydana getirmişti. Halk onları her zaman hayırla anmak, hatıralarını yaşatmak istiyordu. Düşünüp taşınıp sonunda o âlimlerin meydanlara heykellerinin dikilmesi ve evlere resimlerinin asılması üzerinde anlaştılar. Artık halk belli zamanlarda, diktikleri heykeller etrafında toplanmaya başladılar. Vedd, Süva, Yeğus, Yeük, Nesr isimindeki sevdikleri o âlimlerin söz ve öğütlerini birbirlerine anlatıyorlardı. Güzel bir niyetle yapılan bu iş zamanla gayesinden sapmaya başladı. Babalarından duyduklarının aynısını taklit eden yeni nesiller evlerdeki meydanlardaki resim ve heykeller araç olmaktan çıkıp amaç halini aldı. Allah'a ibadete araç ve vasıta olacakken, kendilerine ibadet edilen birer ilah haline döndü. Böylece yeryüzünde Allah'ı unutup heykellere (putlara)

¹ Doç. Dr. Bahattin Dartma, *Nuh Tufanı*, Rağbet yayınları İst. 2005; s. 25- 26

² Nuh, 71/23

tapma âdeti ilk olarak bu şekilde başlamış oldu.”¹Nuh kavminin mabutlarından sayılan bu putlara daha sonra tapmaya başlamışlardır. İslam zuhur ettiği zaman Arabistan’ın pek çok yerinde bu ilahlar için tapınaklar vardı. Bu putlar hakkındaki bilgilerin tufanda kurtulanlar vasıtasıyla gelmiş olması mümkündür. Vedd: Kudaa kabilesinin bir kolu olan Beni Kalub Bin Vebüre’nin ilahı idi. Suva: Huzeyl kabisinin tanrıçasıydı. Yeus: Tay kabilesinin ve Enum ve Mezhic’in bazı kollarının ilahı idi. Yeük: Hemdan kabilesinin kolu olan Heyvan’ın ad şeklindeki ilahı idi. Nesr: Himyeri’de Al’ı Zü’l Kula’nın mabudu idi.²

Bununla beraber putperestler Allah’a ibadeti tamamen terk etmiş değillerdi. Ancak onlar putları, Allah ile kendileri arasında bir aracı olarak görüyorlardı. “Bilesiniz ki halis din Allah’ adır. Allah’tan başka tanrı edinenler derlerki: Biz onlara ancak bizi Allah’a daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz. Hiç şüphesiz Allah, ayrılığa düştükleri konuda aralarında hüküm verecektir. Muhakkak ki Allah yalancı ve nankör olan hiç kimseyi doğru yola iletmez.”³

Onların puta tapmalarının nedenleri, kendilerinin ölümden sonrası için bir beklentilerinin olmamasıdır. En büyük emelleri sıhhatli, şerefli, refah içinde ve uzun bir ömür sürmektir. Bu gayelerine ulaşmak için putların kendilerine yardım edeceğine inanıyorlardı.⁴

Allah ile birlikte putlara da ibadet etmeleri itikatlarında bir bozulma meydana getirmekte, bu da ahlaki davranışlarında bir sapkınlık oluşturmaktadır. Bu sapkınlıklarının ana sebebi ise şirke bulaşmış olmaları, Allah’a birtakım uyduruk ilahları ortak koşmuş olmaları ve onları da Allah ile beraber tapınmaya değer bulmuş olmalarıdır. İşte bu yüzden onlar Hz.Nuh’a karşı çıktılar ve: “Ve sakın ha, tanrılarınızı terk etmeyin; bilhassa Vedd’i,Süva’ı,Yeus’u, Yeuk ve Nesr’i terk etmeyin”.⁵

¹ Konyalı M. V. Efendi, *Hulasatül Beyan*, İst.1966, X/6168.

² Mevdudi, a.g.e. VI/475.

³ Zümer, 39/3.

⁴ Prof. Dr. Ekrem Sarıkçıoğlu, *Kur’an’a Göre Müşrikler Ve Putperestler*, İslami Araştırmalar Dergisi, Sayı 1, Temmuz, 1986, s..32.

⁵ Nuh,71/23.

1.4. Sosyal Hayat

Nuh Kavminin inancı hakkında bilgi verirken, onların kendilerinin uydurdukları sahte ilahları, Allah ile kendileri arasında bir aracı olarak gördüklerini belirtmiştik. İşte uydurdukları sahte ilahları temsil etmek için ortaya özel bir sınıf çıkardılar. Daha sonra bu sınıf, toplumun dini, siyasi ve ekonomik gücünü eline geçirdi ve halk arasında sınıflaşmalar ortaya çıktı.¹

Kur'an- ı Kerim toplumun dini, siyasi ve ekonomik gücünü eline geçiren özel sınıfı “Mele” diye isimlendirir. Toplumda fesat, kargaşa zulüm ve haksızlığın yaygınlaşmasında bu sınıfın rolü büyüktür. Çünkü hertürlü güç bu sınıfın elindedir. “Kavminin inkâr eden ileri gelenleri: “Biz seni ancak bizim gibi bir insan olarak görmekteyiz.”² Diyenler kavmin bu kesimidir.

“Kavminin inkar eden önde gelenleri; “Bu da sizin gibi ancak bir insandır. Üzerinizde hâkimiyet kurmak istiyor. Eğer Allah elçi göndermek isteseydi, elbette melekleri indirirdi. Biz önceki atalarımızdan böyle bir şey işitmedik.”³ Diyenler de bunlar idi.

Bu seçkin, sınıf kendilerinin dışındaki insanları “basit ve sığ görüşlü, dar düşünceli, alt tabaka” olarak görürlerdi. “Bakıyoruz da içimizden sana, ancak en aşağı tabakadaik sığ düşünceli kimseler uymaktadırlar. Ayrıca sizde bize göre hiçbir üstünlük de görmüyoruz; biz sizin yalan söylediğiniz kanaatindeyiz.”⁴

Putperestlerin, “Düşünmeden, görür görmez inanan ve sığ görüşlü” olarak niteledikleri bu insanların onlara göre kendileriyle aynı mecliste bulunmaları mümkün değildir. Zira kendileri siyasi ve ekonomik yönden iyi olan seçkin sınıf; diğerleri ise, toplumda hiçbir önemi ve saygınlığı olmayan ancak kendilerine gönderilen peygambere inanan fakir halk kitlelerini oluşturmaktaydılar. Putperestler her şeyi maddi kuvvetle değerlendirdikleri için, Hz. Nuh’a inanan bu insanların zamanla kendilerinin ellerinden mallarını ve siyasi güçlerini alacaklarını sanıyorlardı. Onun için Nuh (a.s.)’a “Sana tabi olanlar bizim en aşağı ve hiç düşünmeden karar veren sığ görüşlülerimizdir.” diyerek onları yanından kovmalarını istiyorlardı.

¹ Zümer, 39/3

² Hud, 11/27

³ Mü’minun, 23/24

⁴ Hud, 11/27

Nuh kavmi hakkındaki bilgileri özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz:

Şisoğullarının erkekleri ile Kabiloğullarının kadınlarının birleşmesinden meydana gelen ve “Cebabire” denilen kavme İdris(a.s.) peygamber olarak gönderilmiştir. “İdris peygamber Şis(a.s.)’in torunlarından olup beş nesilde Hz. Şis’e dayanır. İdris (a.s.)’ın İbranice tevrattaki adı “Henuh veya Uhnuh’dur”. Hz. Şit’in vefatından sonra peygamber olarak gönderilmiştir. Cenab-ı Hakk Hz. İdris’e otuz sayfalık bir kitap(suhuf) vermiş, o da bu sahifelerdeki hakikatleri okuyup anlatarak kavmini doğru yola çağırmıştır. Fakat insanların çoğu onu dinlememiş, ancak pek az kimse ona iman etmiştir”¹

İdris’in(a.s.) ismi Kur’an’da dört yerde geçmektedir. Kur’an bu ayetlerin ikisinde onun peygamberliğini, doğruluğunu ve yüce bir mertebeye yükseltildiğini belirtir.² Diğer ikisinde ise onun sabrından kavuştuğu rahmet ve iyilikten bahsetmektedir.³

İşte Hz. İdris’in gönderildiği kavmin devamı olan bu kavme Nuh(a.s.) peygamber olarak gönderilmiştir. Bu kavmin yaşadığı coğrafi bölge Irak’tır.⁴ Nuh(a.s.) kendi ismiyle anılan kavmine peygamber olarak gönderilmiş, onları Allah’a ibadet etmeye çağırarak O’nun kendileri için tapılacak tek Allah olduğunu⁵ şayet Allah’tan başka tanrılara taparlarsa başlarına acıklı bir azabın geleceğini söylediği⁶ halde kavminden ileri gelenler kendisine “ Biz, seni hiç şüphesiz apaçık bir sapkınlık içinde görüyoruz.”⁷ Diyerek onun davetini kabul etmediler.

Nuh kavminin diğer bir özelliği de kendileri gibi düşünmeyen, maddi bakımdan zayıf olan ve Hz. Nuh’a inanan insanları hor ve hakir görmeleridir. Böylece onlar toplumda sınıflaşma ve guruplaşma meydana getirdiler. Onların bu insanları aşağı görmeleri kendilerinin ahlaki bakımdan zayıf olduklarını gösterir. Nitekim onlar Nuh(a.s.)’a şöyle demişlerdi: “*Kavmi, “Sana uyanlar toplumun en aşağı kesimi iken sana uyalım mı? !” dediler.*”⁸

¹ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, Cihan Yay. İstanbul, 1987; s.114.

² Meryem, 19/56-57

³ Enbiya, 20/85-86

⁴ Dineveri, *el-Ahbar*, s.1

⁵ A’raf, 7/59

⁶ Hud, 11/27

⁷ A’raf, 7/59

⁸ Şuara, 26/111

Ayrıca kavmi Nuh’a (a.s.) şöyle diyerek karşı çıkıyordu. *“Kavmin inkar eden ileri gelenleri: “Biz seni ancak bizim gibi bir insan olarak görmekteyiz. Bakıyoruz da içimizden sana ancak aşağı tabakadaki sığ düşünceli kimseler uymaktadırlar. Ayrıca siz de bize göre hiçbir üstünlük de görmüyoruz biz sizin yalan söylediğiniz kanaatindeyiz.” dediler.”*¹

Kitab-ı Mukaddes’te Nuh toplumu hakkında şu bilgiler verilir: “Ve vaki oldu ki, toprağın yüzü üzerinde insanlar çoalmaya başladı... Allah oğulları insan kızlarına vardıkları, ve bu kızlar onlara çocuk doğurdıkları zaman, o günlerde, hem de ondan sonra yeryüzünde Nefilim* vardı. Bunlar eski zamandan zorbalara, şöhretli adamlardı. Ve Rab gördü ki, yeryüzünde adamın kötülüğü çoktu ve hergün yüreğinin düşünceleri ve kuruntuları kötü idi.”²

İşte, her türlü maddi zenginliği eline geçiren bu kavmin ileri gelenleri kendilerinden zayıf olan insanlara zulüm ve kötülük yapmaya devam etmişlerdir. Hz. Nuh’un uyarılarına hiç aldırmayarak insanları hor ve hakir görmüşlerdir. Ahlaksızlıklarının yanında inançlarında da bozulma olduğundan putlara tapmaya başlamışlardır. Birbirlerine *“Sakin ilahlarınızı bırakmayın, hele Vedd’den, Suva’dan, Yeğus’tan, Yeük’ten ve Nesr’den asla vazgeçmeyin.”*³ diyerek putperestliğin yayılmasını teşvik etmişlerdir. Böylece onlar hem kendilerinin hem de başkalarının yoldan çıkmalarına sebep olmuşlar ve ilk kez putlara tapanlar da kendileri olmuştur. İşledikleri kötülükler ve inançsızlıkları sebebiyle tufanda suda boğularak helak olmuşlardır. Şimdilik bu kısa ve tanıtıcı bilgilerle yetinerek ileride Hz. Nuh’un kavmine hak yolu tebliği ve kavminin kendisine cevabını tekrar ele alarak asıl helak sebeplerini açıklayacağız.

¹ Hud,11/27

*Nefilim: Kitab-ı Mukaddes’te “İri yapılı” adamlar olarak geçmektedir

² Kitab-ı Mukaddes, Tekvin, Bab 6/2- 4-5, ist.1995 s.5

³ Nuh,71/23

II. HZ. NUH'UN KAVMİNİ DAVETİ

NUH(A.S)

Hız. Âdem'den sonra insanlara gönderilen ilk Rasul'dur. Hız. Nuh'un nesebi: Nuh İbn. Lamek İbn. Metuşla İbn. Hanuh(İdris a.s) İbn. Mürd Mehlail İbn. Kanın İbn. Yanaş İbn. Şis İbn. Âdem(a.s)'dır.¹ Hız. Nuh, Kral Mahfil zamanında İdris (a.s)'dan dan sonra Fırat ile Dicle arasında bulunan ve bugün Irak denilen ülkede yaşamıştır. Nuh (a.s) bu kralın oğlu Bera kil'in kızı Uzra ile evlidir.² Öldürülen peygamberler dışında hiç bir peygamber kavminden Nuh'un gördüğü eziyeti görmemiştir... Çok ağladığı için "Nuh" denilmiştir. Hız. Âdem ile Hız. Nuh arasında on asır (batın) olup hepsi de İslam üzeredirler.³ Nuh (a.s) kavminin arasında onlarla birlikte dokuz yüz elli sene yaşamış.⁴ olup kendisi Ülü'l-azm⁵ denilen peygamberlerdendir.

Yukarıda da değinildiği Nuh kavmi putperest bir kavimdir. Onlar Vedd, Suva', Yeğus, Yeük ve Nesr adlarındaki putlara tapmaktaydılar. Bunlar daha önce kısaca değinildiği üzere değerli insanlardı. Halka yaptıkları iyiliklerden dolayı unutulmayıp, zamanla halk tarafından putlaştırıldılar. Hız. Nuh, kavmine tam dokuz yüz elli yıl elçilik görevi yaptı: "Nuh'u da kavmine elçi olarak gönderdik. Aralarında, bin yıldan elli yıl eksik/950 yıl kaldı..⁶ putlara tapmaktan vazgeçirip tevhide, yalnız Allah'a kulluk etmeye çağırmıştı. Bunun için kavmine: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin ondan başka tanrınız yoktur. Aksi halde ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum" dedi."⁷ Kavmi ise Hız. Nuh'a inanmayıp putlara tapmakta ısrar ettiler. Hız. Nuh'un kendileri için korktuğu büyük günün azabına kulak asmadılar. Toplumun ileri gelenleri olarak bilinip sözleri dinlenenler (Mele') diğer insanlara putlara tapmayı telkin ederek: "Ve: sakın ha!

¹ İbn. Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, VI/3003

² İbn. Esir, *el-Kamil*, I/63

³ İbn. Kesir, a.g.e, VI/3003

⁴ Ankebut, 29/14

⁵ Ülü'l-azm olan diğer peygamberler Hız. İbrahim, Hız. Musa, Hız. İsa ve Hız. Muhammed (a.s)'dırler. Ülü'l-azm; azim ve kararlılık sahibi: Allah'tan başka hiçbir şeyden korkmayan, Çekinmeyen, risalet görevi hususunda kınayanların kınamalarına aldırış etmeden ve asla yulğunluk göstermeden işini yapan demektir. (M. Z. Duman, *Beyanü'l-Hak*, II/268)

⁶ Ankebut, 29/14.

⁷ Araf, 7/59

Tanrılarınızı bırakmayın; bilhassa Vedd'i, Suval, Yeğus'ü , Yeuk'u ve Nesri terk etmeyin!..." dediler."¹

Aralarında dokuzyüzelli sene yaşayan, görevinin zorluğu ve büyüklüğünden dolayı Ülü'l –azm denilen peygamberlerden olan Hz. Nuh kavmini yılmadan, usanmadan ve kendilerinden maddi bir karşılık beklemeden, kavmini tevhide davet etmeye devam etmiştir.

NUH'UN (A.S) DAVETİ

Kavmi arasında şirk yaygınlaştığında, kendilerine peygamber olarak gönderilen Hz. Nuh, onları irşada yönelmiştir. İbn.Kesir'in Abdullah İbn. Mes'ud'dan naklettiğine göre Şirk (putperestlik) Nuh kavmi arasında şöyle başlayıp yayılmıştır: "Bir takım salihkişiler ölmüşler, kavimleri bunların kabirleri üzerine mabetler inşa etmişler.Onları hatırlamak için inşa ettikleri mabetlere onların resimlerini yapmışlar.Hareketlerinde ve ibadetlerinde onlara benzemek istemişler. Uzun bir zamandan sonra resimleri heykeller biçiminde yontmuşlar. Zaman ilerledikçe de yonttukları bu heykellere tapınmaya başlamışlar. Onlara bu salih kişilerin isimlerini vermişler. Islahları güçleşince Allah Teala elçisi Nuh'u (a.s) kendilerine gönderip tek ve ortağı olmayan Allah'a (c.c) ibadete davet etmeyi emretmiştir."²

2.1. Nuh'un (a.s) Kavmini Şirk'ten Tevhide Davet Etmesi

Hız. Nuh kavmini putlara tapmaktan men ederek, bir ve tek olan Allah'a ibadete, yani tevhide davet etmiştir. "Nuh'u kavmine elçi gönderdik.Onlara "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur.Aksi halde ben sizin için büyük bir günün azabından korkuyorum" dedi."³

"Andolsun ki Biz, Nuh'u kavmine elçi olarak gönderdik. Onlara: "Ben apaçık bir uyarıcıyım; Size Allah'tan başkasına tapmamanızı söylemek üzere gönderildim..."⁴

¹ Nuh, 71/23

² İbn. Kesir, a.g.e. VI/3003-3004

³ A'raf, 7/59

⁴ Hud,11/25,26

“Ben sizin için gönderilmiş, güvenilir bir elçiyim. Artık, Allah’a karşı gelmekten sakının ve Bana itaat edin.”¹ “ Nuh’u kavmine elçi olarak gönderdik; Onlara: “ Kavmim! Allah’a ibadet edin! Sizin O’ndan başka bir tanrınız yoktur. Siz hiç sakınmaz mısınız?” dedi”²“Nuh: “Ey kavmim! Ben size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım, Allah’a kulluk edin, O’na karşı gelmekten sakının ve bana uyun ki, O da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar daha yaşatsın. Çünkü Allah’ın belirlediği ecel/an geldiğinde, artık o ertelenemez! Keşke bilseydiniz” dedi.”³

Ayetlerin bize bildirdiğine göre, Nuh (a.s.) kavmini Allah’a ibadete ve kendisine itaate davet ediyor. Daha öncede geçtiği üzere Nuh kavmi, putperest bir kavimdi. Onlar daha önce ismi geçen putlara tapmakta idiler. “Hal bu ki insan, Allah’tan başkasına ibadet/kulluk etmemekle emrolunmuştur.”⁴

Nuh (a.s.) kavminin hidayeti için, gece gündüz demeden çalışarak, tebliğ görevini gizli ve açıkça ifa ederek kavmini uyarmıştır. İlk önce de yakın akrabalarından başlayarak onları tek tek, Allah’ın varlığına ve birliğine iman etmeye davet etmiştir.⁵ Tebliğine kulak asmayan kavminin vicdanlarını yumuşatmak için onlara, Allah’ın kendilerini bağışlayacağını, kırk seneden beri yağmayan yağmurun yağacağını, kuvvetlerine kuvvet katacağını ⁶ ve onlara bir takım nimetler ihsan edeceğini bildirirse de onlar, bu davete icabet etmemişlerdir. Allah’ın gönderdiği bütün dinler “Tevhide” dayanır. Bunu tarih boyunca bütün peygamberler kavimlerine telkin etmişlerdir. “Gelen her peygamber şeytanın sapıttığı, gerçeği unutturarak sapıklığa sürüklediği, bütün kavimlere bu cümleyi tekrarlamışlardır. Peygamberler ayrı ayrı dillere mensup oldukları halde ortaklaşa kullandıkları bir tabir vardır. Kur’an bu tabiri anlatırken aynı kelimelerle bir cümlede ifade eder. “Ey milletim! Allah’a kulluk edin. O’ndan başka tanrınız yoktur.”Bu, tarih boyunca ilahi dinlerdeki akait (temel inanışlar) birliğini sağlamakta ve inançların telaffuz itibariyle de aynı olduğunu göstermektedir... Bütün peygamberlerin kulluk edilmeye davet ettikleri ilah, “Âlemlerin Rabbi” olan Allah’tır. Hiçbir peygamber, insanları, her hangi bir kabilenin veya milletin ilah kabul ettiği hurafelere davet etmiş değildir... Peygamberler peyderpey gelip halis tevhidi telkin

¹ Şuara, 28/107-108

² Mü’minun, 23/23

³ Nuh, 71/2-4

⁴ M. Zeki Duman, a.g.a. II/331

⁵ Mehmed Dikmen, a.g.e. s.119

⁶ Nuh, 71/9-10

etmişler, Âlemlerin Rabbi'nin yegâne ilah olduğunu ve ahiret gününde hesap soracağını bildirmişlerdir.”¹

2.2. İnsanlar Arasında Sınıf Ayrımı Yapmamaya Davet

Tarihen sabittir ki, peygamberlere, büyük çoğunlukla o toplumun zayıf, yoksul ve ezilmekte olan kesimi büyük bir ümitle iman etmiştir. Toplumun zengin, daha ziyade hâkim unsurları ise kurdukları düzenin, yaşamakta oldukları saltanatın ve refahın sarsılacağı endişesi ile var güçleri ile elçilere karşı çıkmışlardır. Bu durum, sadece peygamberler devrine has olmayıp sosyal hayatın, zaman zaman rastlanabilen gerçeklerindendir de. Kurulu düzeni ve otoriteyi elinde tutan toplumun varlıklı kesimleri, kendilerine rakip üretmeme ve menfaatlerini koruma çabasıyla her devirde ve her toplumda ıslahatçılara ve ıslahat hareketlerine daima karşı çıkmış ve büyük çoğunluğun hayrına olacak gelişmeleri engellemişlerdir.²

Nuh'un kavmi de zenginler ve fakirler veya üst tabaka alt tabaka olarak ikiye bölünmüştü. Onlarda Nuh'a (a.s.) şöyle dediler: “Kavmi, “sana uyanlar toplumun en aşağı kesimi iken biz sana inanalım mı?!” dediler.”³

“...Bakıyoruz da içimizden sana, ancak en aşağı tabakada ki sığ düşünceli kimseler uymaktadırlar. Ayrıca sizde bize göre hiçbir üstünlükte görmüyoruz; biz sizin yalan söylediğiniz kanaatindeyiz” dediler.”⁴

“Kavminin inkâr eden önde gelenleri: “Bu da sizin gibi ancak bir insandır; üzerinizde hakimiyet kurmak istiyor...”⁵

Peygamberlere ilk inananlar toplumun zayıf kesimleri olduğu gibi, karşı çıkanlar da, Kur'an-ı Kerim'in “Mele” diye ifade ettiği, toplumun önde giden ileri gelenleri ve onların eşrafı olmuştur. Çünkü onlar, kurdukları düzen ve sistemin ellerinden gitmesini istemezler. Mekkeli müşriklerin ileri gelenleri de Hz. Muhammed'in ashabı hakkında aynı değerlendirmede bulunarak “Senin takipçilerin yalnızca ya toy çocuklar ya köleler yahutta bu toplumun sefilleri... Kısaca sana öyle insanlar tabii oluyor ki, seni öyle insanlar izliyor ki, bunların toplumda hiçbir itibarları yok. Ayrıca ne sağ duyuları var ne

¹ Seyyid Kutup, a.g.e. VI/113-114

² M. Zeki Duman, a.g.e. II/19

³ Şuara,48/111

⁴ Hud,11/27

⁵ Mü'minun,23/24

de bilgileri. Gerçektende davetin başlangıcında Hz. Muhammed'e icabet edenler birkaç cesur ve toy gençler olup, yaşlılar değildi. İslam uğruna zulme ve baskıya göğüs geren ilk müslümanlar gençlerdi. Mesela, Ali İbn Ebi Talip, Cafer'i Tayyar, Zübeyr ,Talha, Sa'd bin Ebi Vakkas , Mus'ab bin Umeyr, Abdullah bin Mes'ud ve diğerleri İslam ile şereflendirildiklerinde 20 yaşın altındaydılar.¹Müşrikler bu gençleri zayıf ve fakirlik, meseleler üzerinde derinlemesine düşünemeyen basit ve sığ görüşlü kimseler olarak nitelendirip onları yanından kovmasını istemişlerdir.

Halbuki bütün peygamberleri Allah tebliğ ile görevlendirmiştir. Tebliğ ise zengin-fakir, genç-yaşlı, kadın-erkek diye ayırım yapmadan herkese yapılmalıdır. Buna göre Hz. Nuh mal peşinde değildir ki, kendisine zenginleri yaklaştırsın, yoksullukları nedeniyle "Ayak takımı" dedikleri fakirleri kovsun. O, sadece Rabb'inin mesajını bütün insanlara hem zenginlerine, hem fakirlerine tebliğ eden bir peygamberdir. İman etmek, Allah'ın hükümlerini benimsemek hususunda fakirlerin sorumluluğu, aynen zenginlerin sorumluluğu gibidir. Hiçbir fark yoktur. Onlar da Rabb'leri ile karşılaşacaklar ve onlara da hesap sorulacaktır.²

Peygamberler sadece tebliğle yükümlüdürler: *"Elçimize düşen sadece tebliğdir."*³

Peygamberler kendilerine, zenginlik, fakirlik, halk içinde saygınlığın veya garibanlığın; inanma ve Allah'ın koymuş olduğu yasalara uyma veya uymamanın sonucuna müdahalelerinin olmadığını bildirmekteler. Ayrıca peygamberler şunu da iyi biliyorlar ki, şayet zenginleri ve eşrafı seçer,fakir fukarayı yanından kovarsa, Allah kendilerini hesaba çekip azap edecektir.Bunun için Hz.Nuh kavmine: "Ey kavmim!Eğer onları çevremden kovacak olursam, Allah'a karşı beni kim savunabilir. Hiç düşündünüz mü?"⁴ demiştir.

Allah katında yegane değer ölçüsü ve muteber kriter imandır. Bunun için Yüce Allah: *"Sizi Bize yaklaştıracak olan ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. İman edip, salih iş yapanlar hariç, işledikleri salih amellere karşılık onlara kat kat mükafaat verilecektir. Onlar hep özel köşkler de güven içerisinde bulunacaklardır."*⁵ buyurmuştur.

¹ Mevdudi, a.g.e. II/355

² el-Elmai, a.g.e. s. 177

³ Maide, 5/ 99

⁴ Hud, 11/ 30

⁵ Sebe' , 34/37

İnanmayan bir insanın bulunduğu sosyal statüsünün, ne kadar üstün ve yüksek olursa olsun sahip olduğu fiziki özelliklerinin ve maddi imkanlarının Allah katında hiçbir değeri yoktur. Bunların değer kazanması hiç şüphesiz iman etmeye bağlıdır. İman, salih amelin, güzel değerlerin de üstündedir. Çünkü iman, yegane kurtuluş yoludur. İman edipte kurtuluşa eren kişilere, fert ve toplum adına yaptıkları iyi ve yararlı işlerin karşılığı fazlasıyla verilir. Aksi halde o şahsa bu yaptıklarının manen hiçbir faydası olmaz.

Dolayısıyla statüsü ne olursa olsun şu veya bu sebeple ilahi mesaja inanan birinin kovulması, küçümsenmesi veya hak etmediği başka bir muameleye tabi tutulması asla doğru değildir¹ “Çünkü, yeryüzünde olanların ve onların bir katı daha inkar edenlerin olsa; Onlardan hiçbiri kabul edilmeyecektir! Onlar için can yakıcı bir azap vardır!”²

Hadis-i Şerif’te de: “Şüphesiz ki Allah, sizin suretlerinize ve mallarınıza bakmaz, fakat kalplerinize ve amellerinize bakar.”³ *Nuh’un kavmine cevabı şu olmuştur: “Ben mü’minleri çevremden kovamam.”⁴ “Ey kavmim! Eğer onları çevremden kovacak olursam, Allah’a karşı beni kim savunabilir, Hiç düşündünüz mü?”⁵*

2.3. Peygamberliğini Tasdik Etmelerine Davet

Sıdk, emanet, fetanet, ismet, tebliğ peygamberlerin ortak vasıflarındandır. Her peygamber kavmi tarafından tanınan ve güvenilen insanlardır. O nedenle kavminden kendilerini tasdik etmelerini isterler. Hz. Nuh’ta kavminden kendisini tasdik etmelerini isteyerek şöyle dedi: “Ben sizin için gönderilmiş güvenilir bir elçiyim; artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”⁶

Hız. Nuh, kendisini Allah’ın bir elçisi olduğunu, dolayısıyla kendisine uymaları gerektiğini kavmine bildirmektedir. Peygamberler, Allah’tan aldıkları vahiyleri ümmetlerine tebliğ etmekle görevlidirler. Tebliğ, peygamberlerin asli görevlerindendir. Nasıl ki, insana dünya hayatı için, dünyada başarılı bir hayatın icapları için, mühendis, matematikçi, bilim adamı, hukukçu, politikacı, iktisatçı veya diğer meslek sahiplerinin

¹ Bahattin Dartma, *Kur’an ve Arkeoloji*, s.40

² Maide, 5/36

³ Müslim, el-Birr ve’s-Sıla, 34.

⁴ Şüara, 26/114; Hud, 11/29.

⁵ Hud, 11/30.

⁶ Şuara, 26/107- 108

önderliği gerekiyorsa, hem dünya hem de ahiret için bir başkasının önderliğine de elbette ki ihtiyaç vardır. İşte insanlara bu önderliği yapacak olanlar, Allah'ın kendilerini tebliğle görevlendirdiği peygamberlerdir. Peygamberler; insanlara bizzat insanın ne olduğu, kimin için ve niçin yaratıldığı, kendisin iyaratanı memnun etmek için hangi yolu takip etmesi gerektiği, hem bu dünyada hem öbür dünyada ebedi saadet ve refaha kavuşması için ne gibi özelliklere sahip olması gerektiğini bildirecek bir öndere ihtiyaç vardır ki, bunu da yapacak olanlar Allah'ın bizzat tebliğle görevlendirdiği peygamberlerdir. İnsanın her iki dünyada mutlu olabilmesi için peygamberlere uyması gerekir. İnsanların bilmediği konularda, özellikle de Allah hakkında ve Allah'ın dediği yol hakkında bilgi edinmek ve hayatını buna göre düzenlemek istiyorsa peygamberlerine itaat etmesi gerekir. İnsanların herhangi bir şahsın Allah'ın gerçek peygamber olduğunu anladığı kimselerin sözlerine uyup, ona itaat etmek ve yolunda yürümeleri farz olur. Peygamberin sözlerinin Allah'ın sözü olduğunu, dolayısıyla onun emrine aykırı hareket etmenin Allah'ın emrine aykırı hareket olduğunu bilinmesi gerekir.¹

İşte Nuh (a.s) da Allah'tan aldığı emirleri kavmine tebliğ ederken, kendisine uyulmasını istemiştir. Çünkü Nuh (a.s) Allah'ın peygamberidir. Ve O'nun peygamberine itaat edilmesi gerekir. Hz. Nuh kavmini Allah'tan korkmaya çağırarak; Hainlik yapmam. Aldatmam. Hile yapmam. Açıklanması istenen yükümlülüklerde hiçbir şeyi ne artırırım ne de eksiltirim demektedir²“Nuh; “Ey kavmim! Ben size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım; Allah'a kulluk edin, O'na karşı gelmekten sakının ve bana uyun.”³

III.KAVMİNİN HZ. NUH'UN DAVETİNE İTİRAZLARI

HZ. Nuh'un kavmi, kendisinin davetine üç yönden itiraz etmişlerdir. Bunlardan ilki Hz. Nuh'un kendileri gibi bir insan olduğunu ileri sürmeleridir.

¹ Ebu'l Ala el-Mevdudi, *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi Ve Hz. Peygamberin Hayatı*, (Çev. Ahmet Asrar.), Pınar yay. İst.2004. S.46

² Seyyid Kutup, *Fi Zılal-il- Kur'an*, (Çev. Salih Uçan, Vahdettin İnce, Mehmet Yolcu), Dünya yay. İst. 1991. VII/617, Sabuni, a.g.e. IV/335

³ Nuh, 71/ 2,3

3.1. Hz. Nuh'un Kendileri Gibi Bir İnsan Olması

“Kavminin inkar eden ileri gelenleri: Bu da sizin gibi ancak bir insandır. Üzerinizde hakimiyet kurmak istiyor. Eğer Allah, elçi göndermek isteseydi elbette melekleri indirirdi! Biz önceki atalarımızdan da böyle bir şey işitmedik.”¹

“Kavminin inkar eden ileri gelenleri: “Biz seni, ancak bizim gibi bir insan olarak görmekteyiz...”²

Hz. Nuh kendileri gibi bir insan olduğu için onun peygamberliğini kabul etmeyerek onu, “Apaçık bir sapkınlık” (Araf 7/60) ve “ Mecnun” (Mü’minun, 23/25) olmakla suçlamışlardır. Kafalarında oluşturdukları elçi tasavvuru insanüstü bir varlıktır. Şayet bu elçi insan olacaksa kendileri gibi sıradan bir insan olmayıp, harika özelliklere sahip olmalıdır.³

Bununla birlikte peygamberin insan olamayacağını, eğer Allah, elçi göndermek isteseydi, bunu meleklerden seçip gönderirdi düşüncesindeydiler. Bu durumda bir insan nasıl elçi olduğunu iddia edebilir diyorlardı. İnsanların cahil kesiminin kafalarına öteden beri takılan kuşkulardan biri de şudur: insanoğlu, yüce Allah’ın elçiliğini taşıyamayacak kadar küçük ve yetersiz bir canlı türüdür. Eğer Allah mutlaka insanları elçi gönderecekse, bu görevi kesinlikle başka bir canlı türü yüklenmelidir. Oysa bu insana olan bir güvensizliktir. Halbuki yüce Allah insanı yeryüzünde kendisine halife olarak seçmiştir. Bu son derece önemli bir görevdir. Buna göre yüce Allah insana bu göreve denk düşecek yetenekler ve güçler bağışlamıştır.⁴

Aynı itiraz Mekkeli müşrikler tarafından peygamberimize de yapılmış ve şöyle denilmiştir: *“Sen de bizim gibi bir insansın, yiyor, içiyor, yürüyor, uyuyorsun; bizler gibi evleniyorsun; Allah tarafından gönderildiğine dair hiçbir alamet yok ki sende!”⁵*

Halbuki Cenab-ı Hak: “Eğer elçiyi bir melek yapsaydık onu da mutlaka bir adam suretinde gönderirdik. İçine düştükleri kuşkuya o zaman yine düşürmüş olurduk!”⁶
(En’am, 6/9) Nitekim Hz. İbrahim ve Hz. Lut’a gelen melekler (Bkz. Hud,11/69- 77)

¹ Hud, 11/27

² Zeki Duman, *Beyanu’l-Hak*; II/378

³ Seyyid kutup, a.g.e. 6/65

⁴ Mevdudi, a.g.e. 2/ 387

⁵ Mü’minun, 23/24

⁶ En’am,6/9

ile Hz. Meryem’e gelen Cebrail (a.s) de (Bkz. Meryem, 19/17) aynı şekilde insan suretinde gelmiştir.

İnsanların mesajı tam olarak alabilmeleri için iletişimin iyi bir şekilde sağlanması gerekir. Bu da yaratıkların aynı türden olması halinde sağlanabilir. Eğer peygamber olarak insan yerine bir melek gönderilseydi, o meleği Allah insan (Adam) şeklinde göndereceğini belirtmektedir. Zira melek nurdan yaratılmıştır. Dolayısıyla insanların meleği kendi şeklinde görmeye takatları yoktur.¹ Melek asıl şeklindeki insanlar kendisinden şer’i teklifleri alamazlar.²

3.2. İnananların “Alt Tabaka”dan Olmaları

Hz. Nuh’un kavminin ikinci itirazı ise Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilmiştir. *“...Bakıyoruz da içimizden sana, ancak en aşağı tabakadaki sığ düşünceli kimseler uymaktadırlar...”*³

Nuh (a.s) kavmine: *“Haydi Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.” dediğinde kavmi: “ Sana uyanlar, toplumun en aşağı kesimi iken, biz sana inanalım mı?! dediler.”*⁴

Kavmine göre Hz. Nuh’a inanalar; meseleleri, enine boyuna iyice düşünmeden hemen kabul eden zayıf insanlardır. Eğer, gerçekten Nuh peygamber olsaydı, kendisinden toplumun ileri gelenleri, zenginleri milletin mevki ve makam sahipleri uyardı.⁵

Peygamberlik görevi, neden toplumun kaymak tabakasını oluşturan, yönetim mekanizmasının kilit noktalarını ellerinde tutan seçkinler arasından belirlenmiyor? diye kuşkuya düşüyorlar. Onlara göre bir insanın peygamber olabilmesi için soyunun asil olmasının yanında, mal, mevki, makam gibi birtakım maddi değerlerinin de olması gerekir. Halbuki Hz. Nuh’un maddi olarak hiçbir şeyi yok ayrıca kendisine inananlar da yoksul halk kitleleri arasından çıkan insanlardır. Oysaki bir insanın peygamber olması için maddi değerlere sahip olması gerekmez. Peygamberliğin servetle mevki ile yeryüzünde egemenlik kurmuş olmakla hiçbir ilgisi yoktur. Peygamber insan olması nedeniyle Allah’ın halifesidir. Allah insanlar arasında bazı seçkin fertleri kendisiyle

¹ Sabuni, a.g.e. 2-174

² Zahir Bin Avvad el Elmai, a.g.e. S.312

³ Hud, 11/27

⁴ Şuara, 26/110-111

⁵ el-Elmai, a.g.e S.176

diğer insanlar arasında elçilik göreviyle görevlendirmiştir. Bunlar Allah'ın insanlara lütfettiği değerlerdir. Bu değerler, vicdan temizliği ve bunun yücelikler alemiyle ilişki kurmaya yetenekli olmalarıyla ilgilidir. Bu vicdanlarının her türlü lekeden arınmış olmaları, yücelikler aleminin mesajını alabilmeleri o alemle iletişim kurma yeteneğini taşımaları, bu ağır emaneti taşıyacak güçte olmaları, O'nun yükleyeceği zorluklara katlanabilmeleri ve ne pahasına olursa olsun bu emaneti insanlara iletebilmeleri önemlidir. Her toplumun ileri gelenleri, kendi dışlarındaki serveti ve mevkii olmayan halk kitlelerini “Ayak takımı, sığ görüşlü” olarak görmüşlerdir. Oysa bütün peygamberlerin taraftarları genellikle bu yoksul halk kitleleri arasından çıkmıştır. Çünkü sıradan halk kitlelerinin fitratı , insanlara kul olmaktan kurtaran; kalpleri düzmece ululardan daha yüce, ezici iradenin ortaksız sahibi olan tek Allah'a bağlanmaya daha yatkındır. Sebebine gelince, yoksul halk kitlelerinin fitri yapılarını şımarıklık ve lüks hayat bozmamıştır; şahsi yararlar ve göz kamaştırıcı nişanlar onları, ilahi çağrıya olumlu cevap vermekten alıkoyamaz. ¹

Mekkeli müşrikler de peygamberliği fakir ve öksüz olduğu için Hz. Muhammed'e layık görmemişlerdir. O'ndan daha zengin ve çevresi geniş kişilere layık görerek Kur'an'ın ifadesiyle şöyle demişlerdir: “...kendilerine Hak gelince: “Bu bir sihirdir, biz de bunu inkar ediyoruz! Çünkü; bu Kur' an; şu iki şehirden birindeki, büyük bir adama indirilmeli değil miydi? dediler.”²İki şehirden maksat Mekke ve Taif'tir; iki büyük adam dedikleri ise, Mekke'de Velid Bin Mugire, Taif'te Urve Bin. Mes'ud es-Sakafi'dir. Onlar göre maddi bakımdan çok zengin kültürlü ve çevreleri geniş bu iki kişi, Hz. Muhammed'e göre peygamberliğe daha layık idiler.³

Toplumun ileri gelenlerinin bu itirazını bazı müfessirler “Kara cahillik” olarak niteleyerek bu konuda şöyle derler: “ Din ve iman konularında kişinin statüsü, toplumdaki rütbesiyle, ailevi bağlarıyla ve hatta elindeki servetiyle belirlenemez. Öte yandan, yoksulluk dine varlıklı olmaktan daha yakışmaktadır. Peygamberler, halkı iğrençlikten kaçırmak için görevlendirmişlerdir. Nuh (a.s) de taraftarlarından herhangi bir üstünlük görmediklerini söylemelerini cahillik olarak niteler. Çünkü Allah,

¹ Seyyid Kutup, a.g.e. 6/66

² Zuhurf, 43/30- 31

³ M.Zeki Duman a.g.e. 2/229- 230

bilgi ve takvadan kaynaklanan üstünlük ve değere önem vermektedir. Delilleri olmadıkça da Nuh ve taraftarlarının bu durumunu inkar edemezler.”¹

3.3. Kavminin Kendilerini İnananlardan Üstün Görmeleri

“...Ayrıca sizde bize göre bir üstünlük de görmüyoruz; biz sizin yalan söylediğiniz kanaatindeyiz.”² Kavmi Nuh’a ve ona inanalara sizin bize karşı “Zeka, yetenek, hatta muhalifleriyle tartışabilme gücü bakımından herhangi bir üstünlüğünüzün”³ olmadığı kanaatindeyiz. Halbuki “İnsan olarak herkes birdir ve eşittir. Aralarında sınıf değil eğitim ve terbiye farkı vardır. O nedenle insanlardan kimi alim kimi de cahildir. Kimi zengin kimi de fakirdir. Kimi beceriklidir, kimi de beceriksiz. Kimi daha üst seviyelerde işler yapmaya kabiliyetlidir. Kimi alt seviyede ...İşte bu farklılıklar, sosyal hayatta mutlaka yapılması gereken ve insanların menfatine olan işlerin taksimini kolaylaştırmakta...Sözün gelişi, bir şehrin valisi de sosyal hayatın devam etmesi için birilerine hizmet etmektedir, çöpçüsü de...”⁴Cenab-ı Hak her insanı farklı kabiliyet ve istidatta yaratmıştır. Onlar üstünlüğün makam, mevki, soy, şeref, mal vs. gibi maddi değerlerden olduğunu iddia ederek Hz. Nuh’a şöyle derler. “İddianıza göre sizler Allah’ın sevgili kulusunuz; Allah size lütfediyor da yolunuzdan gitmeyenlere azap ediyor. Fakat gerçek bunun tam tersidir. Çünkü servet, köle iktidarla taltif edilen bizleriz; sizinse bu tür hiçbir şeyiniz yok . haydi bize bizde üstün olduğunuz bir yanınızsöyleyin.”⁵ Kavminin Hz. Nuh ve inananlar konusundaki itirazları onların cehaletini ortaya koymaktadır ki, “Gerçek” sadece toplumun aşağı seviyeleri tarafından kabul edildi diye lekelenemez ve reddedilemez. Bunu ister asil aileler isterse aşağı seviyedeki insanlar kabul etsin gerçek değişmez. Burada gerçek şu ki; Haktan taraf olanlar toplumun ekonomik sosyal yapı açısından zayıf olanlardır. Karşı çıkanlar ise toplumun ekonomik bakımdan ileri ve sosyal statüleri yüksek olanlardır.⁶

¹ Mazharuddin Sıddıki, *Kur’an’da Tarih Kavramı*,(Çev. Süleyman Kalkan), Pınar Yay. İst. 1990 s. 101

² Hud, 11/27

³ Sıddıki, a.g.e. s.101

⁴ M.Zeki Duman a.g.e. II/230

⁵ Mevdudi a.g.e II/386

⁶ İbn. Kesir, a.g.e. II/442

IV. NUH (A.S.)’IN KAVMİNİN İTİRAZLARINA CEVABI

4.1. İnsana Ancak İnsan Elçi Gönderilir :

Hız. Nuh’un onlara verdiği cevabı Kur’an-ı Kerim ayetleri bize şöyle bildirmektedir: *“Nuh onlara şu cevabı verdi: “Ey kavmim, ya ben Rabb’imden gelen açık bir belgeye sahipsem ve Rabb’im lutfundan bana bir rahmet vermiş de siz bunu görememişsiniz! İstemediğiniz halde sizi ona girmeye biz mi zorlayacağız.”¹*

Hız. Nuh kavmine deliller sunduktan sonra diyor ki: Bize düşen tebliğdir. Biz, siz kabul etmezseniz, kabul etmeniz konusunda size baskı yapamayız. Çünkü dini kabul edip etmeme konusunda zorlama yoktur². İnsanların birbirleriyle anlaşabilmelerinde iletişimin rolü büyüktür. Fakat iletişimin sağlanabilmesi için tebliğ edenle tebliğ edilen arasında mahiyet olarak aynı seviyede olunmakla birlikte, aralarında ortak bir dil, anlaşma vasıtası bulunmalıdır... Ayrıca insan, hemcinslerinin psikolojik yapılarını, nelerden etkileneceklerini, nelere tepki göstereceklerini, bağımlılıklarını, özlemlerini ve ihtiyaçlarını yakından bilir; bu sebeple onların hata ve kusurlarını hoş karşılar, eksikliklerini gidermeye çalışır; duygu ve düşüncelerini, sevinç ve acılarını paylaşır.

İnsanı kendi cinsinden bir rehber, onun yanında Allah’ın istediği ahlaki bir model, önüne açılmış bir kitap sayfası mesabesindedir. Kitabın sayfalarını harfi harfine okuyarak hayata geçirmeye çalışırlar. O da kendileri gibi bir insan olduğundan böyle bir hayat tarzını rahatlıkla uygulamaya koyulurlar; bu tür yaşam şeklinin kendi güçlerini açtığı yolunda herhangi bir mazeret ileri süremezler. Fakat peygamber olarak gönderilen bir melek olsa, bu hususlar gerçekleşemeyebilir. Her şeyden önce muhataplar, mahiyetlerindeki farklılığı bahane ederek, “Bu model bizim gücümüzün üstündedir” deyip onun gibi olmaya çalışmazlar, gayret göstermezler. O halde insanlara melek bir uyarıcı göndermek onların yararına bir uygulama şekli değildir.³

Kavmi Hız. Nuh’u “Delilik” ve “Sapkınlık” la suçlamıştı. Hız. Nuh onların bu suçlamalarına şöyle cevap vermişti: “Kavminin ileri gelenleri, “Biz seni, apaçık bir sapkınlık içinde görüyoruz.” dediler. Nuh, “Kavmim, bende hiçbir sapkınlık yoktur! Ben alemlerin Rabb’i tarafından gönderilmiş bir elçiyim; size Rabb’imin mesajlarını iletiyor ve nasihat ediyorum. Ben sizin bilmediğiniz şeyleri, Allah’tan gelen vahiyle

¹ Hud, 11/28

² Sabuni, a.g.e. III/89

³ Bahattin Dartma, *Kur’an ve Arkeoloji*, Pınar Yay.İst. 2005, s. 35

biliyorum. Yoksa siz, sizi uyarsın; sizde korunasınız ve merhamet olunasınız diye Rabb'inizden size, içinizden bir insan vasıtasıyla bir öğüt gelmesine şaştınız mı ?”

¹Kavmi Hz. Nuh'u delilikle suçlamıştı. Deli olan biri doğru yolu gösteren ve mutluluğu sağlayan bir haber getiremez. İddiasının doğruluğunu ispat eden deliller ileri süremez. Halbuki Nuh a.s. kendilerini dünyada ve ahirette ıslah edecek şeylere çağırıyor, iç dünyamızdaki ve çevremizdeki ibretli olayları göstererek deliller getiriyordu.²

4.2.İnananlar Arasında Sınıf Ayrımı Olmaz :

Hz. Nuh, kavminin bu itirazlarına şöyle cevap vermiştir: *“Kavmim, elçiliğime karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum; benim ücretim Allah'a aittir. Ben iman eden kimseleri çevremden kovacak değilim. Çünkü onlar Rabb'lerine kavuşacaklarını ummaktadırlar. Fakat görüyorum ki siz cahillik ediyorsunuz. Ey kavmim! Eğer onları yanımdan kovacak olursam, Allah'a karşı beni kim savunabilir, hiç düşündünüz mü? Ben size “Allah'n hazineleri elimdedir” demiyorum; ben gaybı da bilmem, “Ben bir meleğim” de demiyorum; sizin gözlerinizin hakir gördüğü kimselere Allah'ın hiçbir iyilik vermeyeceğini zaten söylemem! Onların kalplerindeki şeyi Allah çok iyi biliyor. Aksi takdirde ben kesinlikle zalimlerden olmuş olurum.”*³

*“Nuh, “benim onların yaptıkları hakkında bir bilgim yoktur. Eğer anlarsanız bilin ki onları yargılama işi ancak Rabb'ime aittir. Ben mü'minleri çevremden kovamam. Çünkü ben, apaçık bir uyarıcıdan başkası değilim.” dedi.”*⁴

Toplumdaki statüsü ne olursa olsun şu veya bu sebeple ilahi mesaja inanan birinin küçümsenerek kovulması, hak etmediği bir muameleye tabi tutulması, sıradan bir insana yakışmadığı gibi bir peygambere de yakışmaz. Bunun için Hz. Nuh kendisine inananları çevresinden kovmaya hiç yanaşmamıştır. Çünkü onları etrafından uzaklaştırırsa ahirette bundan dolayı Rabb'ine hesap vereceğinin bilincindedir.

Nitekim aynı şeyi kavmi, Hz. Muhammed'den de istemiştir; *“Sabah akşam Rabb'inin rızasını dileyerek Rabb'lerine dua eden kimseleri yanımdan kovma! Zira ne senin*

¹ A'raf, 7/60- 64

² el-Elmai, a.g.e. s. 313

³ Hud, 11/29- 31

⁴ Şuara, 26/112- 115

onların hesabından en ufak bir sorumluluğun vardır, ne de onların senin hesabından bir sorumlulukları var ki kovasın onları! Aksi halde sen de zalimlerden olursun.”¹

Hiz. Nuh’un kavmi gibi Kureyş’in ileri gelenleri de Rasullullah’a (s.a.v.) : “Senin çevrende hep köleler, yoksullar, toplumun aşağı katmanlarından insanlar var. Biz onlarla birlikte olmayız. Önce onları çevrenden uzaklaştır ve sonra da bize gel.” kabilinden sözler söylediler. Ayet Allah’ın, dolayısıyla İslam’ın karşı olduğu bu düşünceye cevap teşkil etmektedir. Çünkü insanların hepsi Adem’den, Adem ise topraktan yaratılmıştır. O nedenle hepsi birbirindendir. Hiçbir insanın diğerine karşı takvadan başka bir üstünlüğü yoktur. İnsanları şu ya da bu adla sınıflara ayırmak, bölüp aşağılamak, İslam’ın asla hoşgörüsüyle karşılamayacağı bir haksızlıktır.²

4.3.Üstünlük Maddi Değerlerde Değildir:

“... “Ey kavmim! Ya ben Rabb’imden gelen açık bir belgeye sahipsem ve Rabb’im lütfundan bana bir rahmet vermiş de siz bunu görememişsiniz!...” Kavmim elçiliğime karşılık ben sizden bir mal da istemiyorum; benim ücretim Allah’a aittir...!”³

Hiz. Nuh’un meselesi, mal, mülk, mevki, makam gibi dünyalık meseleler değildir. O Rabb’inden aldığı emirleri kavmine iletme çabası içerisinde.

Bundan dolayı O, kavmini imana meylettirmek için onlara nezaketle hitap ederek⁴ kendilerini tevhide davet etti. Onlara göre üstünlüğün dayanağı servettir, akıllılığın dayanağı mevkidir, ve bilginin dayanağı da iktidardır. O halde zenginler daha üstündür, mevki rütbe sahipleri daha akıllı, iktidarda bulunanlar da daha bilgilidirler. Bu kavramlar ve bu değer yargıları her zaman tevhid inancının tamamen yok olduğu ya da etkisiz kaldığı putperest toplumlarda görülür.⁵ Onlar üstünlüğün mal, mülk, mevki ve iktidarda bulunduğunu, bunların hepsine de kendilerinin sahip olduğunu, dolayısıyla üstün olanların da kendileri olduğunu söylüyorlardı. Halbuki Hiz. Nuh’un başkasına üstün olma iddiası yoktu. O sadece Rabb’inin kendisine verdiği yükümlülüğü yerine getirmeye çalışarak kavmine mealen şöyle diyordu: Ben size, tebliğde bulunuyorum ya, dünya kazancı olarak, hiçbir talebim, beklentim ve isteğim yok. Aksine, beklediğim

¹ En’am, 6/52

² M. Zeki Duman, a.g.e II/84

³ Hud, 11/28- 29

⁴ Sabuni, a.g.e. III/89

⁵ Seyyid Kutup, a.g.e. VI/ 67

hiçbir çıkarın bulunmadığını belki sonunda anlarsınız umuduyla bunca işkenceye katlanıyorum. Risalet görevimi yürütürken herhangi bir şahsi çıkar yahut nefsi istek sahibi olduğuma dair bir alamet gösteremezsiniz.” Kavmi üstünlüğü maddi değerlerde aradığı için inançlı fakat ekonomik bakımdan zayıf insanlarla bir arada bulunmayı seviyesizlik addederek, Hz. Nuh’tan onları yanından uzaklaştırmalarını istemiştir. Hz. Nuh’ da onlara şu cevabı vermiştir: Onların gerçek değerleri, ancak Rabb’lerine mülaki oldukları zaman anlaşılacaktır. Bu yüzden sizin onları bu dünyada zillet içindeymiş gibi değerlendirmenizin hiçbir anlamı yoktur. Ola ki onlar kıymetli mücevherlerdir. Ancak siz onları kıymetsiz taşlar olarak değerlendiriyorsunuz.”¹

Hz. Nuh kavmine; Kendileri gibi bir insan olduğunu, üstün gelmek gibi bir niyetinin olmadığını söyleyerek: “Ben size “Allah’ın hazineleri elimdedir.” demiyorum. Ben gaybı da bilmem, “Ben bir meleğim de” demiyorum; sizin gözlerinizin haikr gördüğü kimselere Allah’ın hiçbir iyilik vermeyeceğini zaten söyleyemem! Onların kalplerindeki şeyi Allah çok iyi biliyor. Aksi halde ben kesinlikle zalimlerden olmuş olurum.” dedi.”²

Kavmi ise bunun üzerine: “ *Ey Nuh! Bizimle tartıştın ve yeterince uzattın artık! Eğer doğru söylüyorsan tehdit ettiğin şeyi bize hemen getir, görelim.*”³ dediler. Hz. Nuh’un bütün gayret ve çabaları boşa gidince, Yüce Allah, Nuh, (a.s)’a “...şu ana kadar iman edenlerden başkası sana iman etmeyecek, sakın onların yaptıklarına üzülme!” diye vahyetti.⁴ Artık, Hz. Nuh, onların iman etmelerinden iyice ümit kesmişti. Bunu üzerine Allah Hz. Nuh’a; “*Sen gözetimimiz ve vahyimiz altında gemiyi yap ve zalimler hakkında artık bana müracat etme! Çünkü onlar suda boğulacaklardır.*”⁵ diye bildirmiştir.

V. KAVMİNİN HELAKINI GEREKTİREN NİHAİ DURUM

Hz. Nuh, kavminin ıslahı için tebliğ görevini, yılmadan usanmadan yerine getirmiştir. Artık onların hidayetinden ümidini kesince Allah’tan yardım dileyip, O’na iltica ederek şöyle der: “... *“Ey kavmim! Benim peygamberlik makamım ve Allah’ın ayetleriyle öğüt*

¹ Mevdudi, a.g.e. II/387

² Hud, 11/31

³ Hud, 11/32

⁴ Hud, 11/36

⁵ Hud, 11/37

vermem size ağır geldiyse, ben sadece Allah'a dayanmaktayım; Haydi bütün işlerinizi planlarınızı birleştirin, ortaklarınızı toplayın ve bana yapacağınızı, içinizde hiçbir tasa kalmayacak şekilde uygulayın; sakın ha, bana hiç göz açtırmayın!”¹

Burada Hz. Nuh'un Allah'a tevekkül edip tek başına kavminin azgın ileri gelenlerine karşı bu derece meydan okuması, bir peygamberin Allah'a iman ve tevekkül bilincinin boyutunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Ve durumun son noktaya geldiğini göstermektedir. Nuh kavmi konusunu “Beyanü'l-Hak”tan alacağımız Nuh suresinin mealıyla sona erdirelim. “1. Can yakıcı bir azab gelmeden önce kendilerini uyarması için Nuh'u kavmine elçi olarak gönderdik. 2. Nuh: “Ey kavmim! Ben size gönderilmiş apaçık bir uyarıcıyım;3. “Allah'a kulluk edin, O'na karşı gelmekten sakının ve bana uyun 4. Ki, O da sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir süreye kadar daha yaşatsın! Çünkü Allah'ın belirlediği ecel/an geldiğinde artık o ertelenemez! Keşke bilseydiniz.” dedi. 5.Nuh dedi ki: “Rabbim! Ben kavmimi gece gündüz çağırdım.6 Fakat, benim çağırمام ancak onların kaçmalarını artırdı.7 onları senden bağışlanma dilemeye her çağırdığımda parmaklarını kulaklarına tıkadılar,elbiselerini başlarına bürüdüler, isyankar tavırlarında ısrar ettiler ve küstahlaştıkça küstahlaştılar!

8 sonra onları yüksek sesle çağırdım, 9 bazen açıktan bazen gizli olarak konuştum 10 ve dedim ki: “Rabb'inizden mağfiret dileyin, çünkü O, çok bağışlayıcıdır. 11 semadan üzerinize bol yağmurlar göndersin, 12 mallarınıza mal, evlatlarınıza evlat katsın ve size bahçeler versin, sizin için ırmaklar akıtsın” 13 Nuh dedi ki Ey kavmim! Neyiniz var da siz Allah'ı saygıya layık bulmuyorsunuz! 14 sizi bir evreden diğerine geçirerek O yarattı. 15 siz, Allah'ın yedi göğü tabakalar halinde nasıl yarattığını görmediniz mi 16 orada O, Ay'ı bir nur, Güneşi de aydınlatıcı bir ışık yaptı, Allah sizi yerden ot olarak bitirdi; 18 Sonra sizi oraya döndürecek ve yine oradan tekrar çıkaracaktır. Allah, geniş yollarında rahat yürüyesiniz diye yeryüzünü ayağınızın altına bir sergi gibi döşedi.”

21 Nuh: “ Rabb'im! Bunlar bana karşı geldi malları ve oğulları zararından başka hiçbir şeyini artırmayan kimseye uydular. 22 Onlar da büyük büyük tuzaklar kurdu. 23 ve: “Sakın ha, tanrılarınızı bırakmayın bilhassa Vedd'i, Süvai, Yeğus'ü, Yeuk'ü ve Nesri terk etmeyin dediler. 24 böylece onların birçoğunu yoldan saptırdılar. Rabb'im!

¹ Yunus, 10/71

Sen de bu zalimlerin şaşkınlıklarından başka hiçbir şeylerini artırma!” 25 sonuçta onlar, günahlarından ötürü suda boğuldu ve ardından da ateşe sokuldular. Allah’tan başka onlara yardım edecek hiç kimse olmadı. 26 Nuh: “Rabb’im yeryüzünde kafirlerden hiç kimseyi sağ bırakma! 27 Eğer onları sağ bırakırsan, senin kullarını yoldan saptırır, ahlaksız kafirden başkasını da doğurmazlar. 28 Rabb’im beni, annemi, babamı, evime mü’min olarak gireni ve erkek kadın bütün mü’minleri bağışla zalimlerin d e helakinden başka hiç bir şeylerini artırma!” diye dua etti.

VI- GEMİ YAPIMI VE HZ. NUH’UN OĞLU İÇİN ALLAH’A DUA ETMESİ

Yüce Allah onları türlü belalarla imtihan edip, onlar bu uyarılara karşı kayıtsız kalınca Nuh a.s. Allah’a kavmi karşısında mağlup olduğunu belirterek O’ndan yardım istiyor. *“Onlardan önce Nuh’un kavmi de yalanladı, hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek O “Delirdi” dediler ve onu davetten vazgeçmeye zorladılar. Bunun üzerine (Nuh) Rabbine “ Ben yenik düştüm, bana yardım et! diye yalvardı.”*

Hz. Nuh kavmine son uyarısını yaparak *“Ey kavmim! Benim peygamberlik makamım ve Allah’ın ayetleriyle öğüt vermem size ağır geldiyse, ben sadece Allah’a dayanmaktayım; haydi bütün işlerinizi, planlarınızı birleştirin, ortaklarınızı toplayın ve bana yapacağınızı, içinde bir tasa kalmayacak şekilde uygulayın; sakın ha bana hiç göz açtırmayın.”*¹

Kavminin doğru yolu bulmasını çok istemesine rağmen, onlar inatları yüzünden karşı çıkınca Hz. Nuh onlara beddua etmiş, yüce Allah da Nuh’un bu duasına cevap olarak şöyle demiştir: *“Biz de bardaktan boşanırcasına dökülen su ile semanın kapılarını açtık. Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık. Her iki su, takdir edilmiş bir işin olması için birleşmişti. (gökten yağan yağmur ile yerden fışkıran su birleşerek Nuh’un inkarcı kavminin helakini hazırladı.”*² Nuh a.s. kavmi aleyhine beddua edince, Allah da onun duasını kabul etti. Cenabı-Hak her Peygambere kabul edilecek bir dua hakkı tanımıştı. İşte bu duasıyla Hz. Nuh, bu hakkını kullanarak yeryüzünde bir tek kafir ve müsrifin bile sağ kalmamasını, hepsinin yok edilmesini istiyordu. Bunun için Hz. Nuh’a gemi yapmasını emretti: *“Bizim gözlerimizin önünde vahyimiz (emrimiz) uyarınca gemiyi*

¹ Yunus,10/71.

*Tufan; “T.V.F.” kökünden gelmekte olup fazla miktarda yağan yağmur, her yeri kaplayan/basan ve her canlıyı boğan engin su, sel baskını demektir. Isfahani, a.g.e. s.330

² Kamer, 54/10- 12

yap ve zulmedenler hakkında bana (bir şey) söyleme; çünkü onlar mutlaka boğulacaklardır. Nuh gemiyi yapıyor, kavminden ileri gelenlerse (yanına) her uğradıklarında onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: eğer bizimle alay ediyorsanız iyi bilin ki siz nasıl alay ettinizse biz de sizinle alay edeceğiz. Kendisini rezil edecek azabın geleceği ve sürekli bir azabın başına ineceği (şahsın) kim olduğunu yakından bileceksiniz. Nihayet emrimiz gelip de tandır kaynayınca, Nuh'a dedik ki: (hayvan çeşitlerinin) her birinden iki çift ile (boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında aileni ve iman edenleri gemiye yükle. Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti.”¹

Hız. Nuh oğlunun da kurtulması için gemiye binmesini istiyor. Fakat oğlu “Ben dağa sığınırım; o da beni sudan korur” (Hud, 11/43)diyerek gemiye binmiyor. Bunun üzerine Hız. Nuh yüce Allah’a seslenerek “Rabb’im! Kuşkusuz oğlumda benim ailemdendir. Biliyorum ki senin vaadin haktır. Ve sen hüküm verenlerin en üstünüsün. Allah: “Nuh! O senin ailenden değildir. Kuşkusuz o bir amelin salih olmayan ürünüdür. O halde bilgin olmayan şeyi benden isteme! Sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim!” dedi. Nuh, “Rabb’im! Ben hakkında bilgim olamayn şeyi istemekten sana sığınırım! Eğer sen beni bağışlamaz ve bana acımazsan, tamamen kaybedenlerden olurum” dedi.² (Hud, 11/45-47) O senin oğlun ama karakteri, tabiatı, imanı ve ahlakı bakımından sana ve senin ailenden olmaya layık olmayan; senin zürriyetinden olmakla birlikte senden, sana aykırı bir üründür; “Benim oğlum’ diyemeyeceğin nitelikte hayırsız bir evlattır. O, salih bir olmayan bir işle özdeşleşmişti! Tıpkı bir put ustası ve putperest olan babadan (Azer) İbrahim’in (a.s.) dünyaya gelmesi gibi, babaya aykırı bir evlat.”³

Hız. Nuh’un kavmine nasihati fayda vermeyip, artık başka hiçbir kimsenin de iman etmeyeceği belirtilince, kendisine inanmayan bir oğlu da dahil tüm insanlar suda boğularak helak oldular.

İnsanlık, Hız. Nuh’un diğer üç oğlundan Ham, Sam ve Yafes’in soyundan ve onunla beraber olanların nesillerinden çoğalmıştır.⁴

¹ Hud, 11/37- 40

*Tennur; tandır, su kaynağı, göze anlamındadır. İbareye, “ocak/tandır alevlenince” anlamı verilebileceği gibi (bu durumda geminin, buharlı gemi olduğu düşünülebilir.) deyim olara “iş kızışınca” anlamı da verilebilir.¹

² Hud,11/45-47

³ M.Zeki Duman,a.g.e.II/22

⁴ Mehmed Dikmen,a.g.e. s.129.

Tufandan sonra geminin nerede karar kıldığı, geminin boyu, uzunluğu, neden yapıldığı v.s. konular hakkında tefsirlerde geniş bilgiler vardır. Bazılarına göre tufan mahallidir. Çünkü Hz. Nuh'un risaleti umumi değil, kendi bölgesiyle sınırlıdır. Dolayısıyla tufan olayı da sadece Hz. Nuh'un gönderildiği toplumu cezalandırmak amacıyla o bölgede gerçekleşmiştir. Geminin buna göre Ağrı Dağı'nda değil de Cudi Dağı'nda karar kıldığı Kur'an ifadeyle de sabittir.¹ "Ey arz! Suyunu çek! Ey gök! Yağmurunu durdur!" denildi ve su çekildi. Gemi de Cudi üzerine oturdu. Sonra da: "Zalimler ilahi rahmetten varsın uzak olsun" denildi.²

Hz. Nuh'un dokuz yüz elli yıl süren risalet görevi böylece tamamlanmış oldu. Kavminden gemiye binen çok az sayıda insan kurtuldu .Putperest; diğer bir ifade ile Vedd'e, Yeğus'a, Yeuk'a, Nesre ve Suva'a tapan müşrikler ise tufan ile yok olup gittiler. Artık yeryüzü tevhid ehli bir avuç mü'min ile ve gemideki her cinsten bir çift hayvana ev sahipliği yapmaktadır. Şu anda bizlerde dahil, tüm insanlar ve hayvanlar o gemidekilerin neslinden gelmektedir.

II. ÂD KAVMİ

2.1. Genel Bilgi

Helak olan kavimler içerisinde Âd kavmi; Nuh kavminden sonra ikinci sırada yer alır. Kaynakların belirttiğine göre Nuh kavmini helak eden tufan olayından sonra yeryüzünde yeni bir hayat başlamış, insanlar çoğalarak yeni yeni şehirler, yerleşim yerleri, bağlar, bahçeler kurarak hayatlarını idame ettirmişlerdir. Fiziki olarak Âd kavmi uzun boylu, iri yapılı, güçlü, kuvvetli kimselerdi. Bu fiziki güçlerine maddi zenginlikleri de eklenince yeryüzünde onlardan üstün bir topluluk yok denebilirdi. Âd kavmi Cenab-ı Hakk'ın bahsettiği bu nimetlere karşılık şükretmeleri gerekirken onlar şükretmeyip kibre düştüler. Fiziki ve maddi zenginlikleri başlarını döndürdüğünden, kendilerini beğenip diğer insanları hakir görmeye başladılar. Bunun sonucunda da diğer insanlara zulüm ve haksızlık yapmaya başlamış, işlek yol kenarlarına çeşitli eğlence yerleri kurarak buralarda, kendilerini tamamen eğlenceye, zevk ve sefahate vermişlerdi.

¹ Bahattin Dartma, *Nuh Tufanı*, s.63-64

² Hud,11/44.

İşledikleri zulüm ve sefahatlerle manevi ve ahlaki değerlerden kopup uzaklaşan Âd kavminde var olan tevhid inancı yerini zamanla şirk inancına bıraktı. Kendilerinden önce yaşayan Nuh kavminin putperest olmaları nedeniyle onların helak olmalarını unutup kendileri de Suda, Sıda ve Hiba adlı putlara tapmaya başlamışlardı ¹

İşte Âd kavminin putlara taparak şirke düşmeleri, diğer insanları hor ve hakir görerek onlara haksızlık ve zulüm etmeleri kendilerinin helak olmalarına sebep olmuştur.

2.2.- Âd Kavminin Yaşadığı Coğrafi Bölge

Kur'an-ı Kerim'de Âd kavminin yaşadığı zaman hakkında kesin bir tarih verilmez. Ancak onların Nuh kavminden sonra yaşadığı bilinmektedir.

Âd Kavmine Hud (a.s.) peygamber olarak gönderilmiştir. *“Âd kavmine de kardeşleri Hud'u elçi gönderdik. “Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Siz Allah'a karşı gelmekten sakınmayacak mısınız ?”* ²

“Ad kavmine de kardeşleri Hud'u elçi olarak gönderdik. “Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. siz kesinlikle O'na iftira etmektesiniz.” ³

Âd kavmi Kur'an-ı Kerim'in bize bildirdiğine göre Ahkaf* denilen bölgede yaşamıştır. *“Âd kavminin kardeşini (Hud'u) an. Zira o, Ahkaf'ta kavmini uyardı. Kendinden önce ve sonra (başka) uyarıcılar da gelmiş olan kavmine “Allah'tan başkasına kulluk etmeyin. Ben sizin için büyük bir günün azabına uğramanızdan korkuyorum.” demişti* ⁴

Ahmet Cevdet Paşa da Âd kavminin yaşadığı yer hakkında şu bilgileri verir: *“Tufandan sonra Yemen diyarında Hadramut civarında Ahkaf denilen yerde Âd kavmi zuhur eyledi”* ⁵Abdolvahhab en-Neccar, Kasas'ul-Enbiya adlı eserinde Âd kavminin, doğusunda Umman, kuzeyinde Rub'ul- hali ve Hadramut'un bulunduğu Ahkaf denilen yerde yaşadığını belirtir. ⁶ Ad, Hud'un elçi olarak gönderildiği kavimdir. Nuh b. Saam

¹Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, Cihan Yay. S.144 Taberi, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülük*, I/110'ten naklen.

² A'raf, 7/65,

³ Hud, 11/50

* Ahkaf: Uzun ve yüksek kum yığını demek olan “Hıkf” ın çoğulu olup, Yemen sahillerinden “Şemr” denilen kumluk bir vadidir. Burası Âd kavminin yaşadığı yerdir. Beyzavi, *Envaru't Tenzil ve Esraru't te'vil*, c.5 s.74 Tarihsiz, Beyrut.

⁴ Abdul V. en'Neccar, *Kasasu' l Enbiya*, Beyrut, Lübnan. S.51

⁵ Ahmet C. Paşa, *Kıyas-ı Enbiya*, I/6

⁶ Abdolvahhab en-Neccar, *Kasas'ul-Enbiya* S.51

b. Avs b. İrem'in evlatları olarak bilinirler. Güçlü fiziki yapıları, bilhassa uzun boyları, madi imkanları, sütunlar üzerine inşa ettikleri sağlam ve yüksek binalarıyla benzeri görülmemiş büyük ve güçlü bir kavim oldukları söylenir.¹

Beyzavi, Ahkaf kelimesinin "Uzun ve yüksek kum yığını" demek olduğunu belirtip şu bilgileri verir: "Ahkaf: hıf kelimesinin çoğulu olup, Yemen sahillerinde "Şemr" denilen kumluk bir vadidir. O kavmin (Âd kavminin) yurtları işte burasıdır."²

*"Senin Rabb'inin Ad kavmini; özellikle şehirler arasında henüz benzeri yaratılmamış olan sütunlarıyla meşhur İrem'i nasıl cezalandırdığını görmedin mi? Görmedin mi, Rabb'in ne yaptı Âd kavmine, ülkelerde benzeri yaratılmamış olan İrem şehrine?"*³ Kur'an' da anlatılan kıssaların en eskilerinden olan Âd kavminin yaşadığı yerlerden biri de İrem şehridir. İrem taş anlamına gelmektedir. İsrailoğullarının Tih çölü ile Doğu Ürdün dağlarından Hımsa sıra dağlarından birinin adıdır. İrem Şeddat'ın cennete alternatif olarak yaptırdığı görkemli sarayın adıdır. İrem Ad kavminin büyük şehirlerinden İskenderiyye, yahut Dimeşk'tır.⁴

2.3.Sosyal Hayat

Âd kavmine, Hud (a.s.) peygamber olarak gönderildi.⁵ Hud(a.s.)'ın peygamber olarak gönderildiği Âd kavmi birinci Âd ve ikinci Âd olmak üzere ikiye ayrılır: "Durum şu ki birinci Âd kavmini O helak etti."⁶ Birinci Âd kavmi neseb olarak ; Âd b. Avs, b. İrem, b. Sam, b. Nuh(a.s.), ikincisi ise; Semud b. Cabir, b. İrem, b. Sam, b. Nuh(a.s.)dir.⁷

Kur'an-ı Kerim'in bize bildirdiğine göre Âd kavmi, üzerinden ırmaklar akan, bağlara, bahçelere, davar sürülerine, yer altında su depolarına sahiptiler. Ayrıca Allah onlara başkalarına verilmeyen boy, bos ve güç, kuvvet de vererek diğer insanlardan üstün kılmıştı *"Sizin bütün hedefiniz/varlık gayeniz, her yüksek yere bir şato kurup boş şeylerle oyalanmaktır. Dünyada ebedi kalacağınızı umarak yaldızlı, ihtişamlı*

¹ M.Zeki Duman, a.g.e. I/88

² Beyzavi, a.g.e. V/74

³ Fecr, 89/6-7-8

⁴ Ali Akpınar, *Kur'an Coğrafyası*, Fecr Yay. Ank. 2002; S. 150

⁵ A'raf, 7/65; Hud, 11/50

⁶ Necm, 53/50

⁷ Taberi Tar. I/110 İbnü'l- Esir, *el-Kamil* c.1 s.89

yapılar mı edinirsiniz? Siz insanlara dokunduğunuzda hep böyle zorbalar gibi mi dokunursunuz?”¹

Bu ayetlerde “Onların üç özelliğinden bahsedilmektedir: Birincisi yüksek binalar yapmaları “Bu yapılan yüksek binalara; güvercin kaleleri, gelip geçenlerle eğlenmek için yapılmış yüksek binalar, tepelere dikilen abideler gibi anlamlar verilmiştir.”(Diyanet meali) Bu, onların israf ve üstünlük tutkusunu gösterir. İkincisi sağlam köşk ve kaleler yapmak: bu ise onların ebedi yaşama arzusunu gösterir. Üçüncüsü ise zorbalıktır: bu da sadece kendilerinin üstün olmalarını istediklerini gösterir. Bütün bunlar dünya sevgisinin onları sardığına işarettir. Öyle ki bu sevgi içinde boğulup kaldılar. Neticede kulluk sınırının dışına çıktılar ve ilahlık iddia etmeye başladılar. Dünya sevgisi ise her günahın başıdır.”²

Kur’an-ı Kerim’in bize bildirdiğine göre Allah Âd kavmine mali nimetler verdiği gibi onları Nuh kavminin yerine hakim kılmıştır. “Yoksa siz, Rabb’inizden size, içinizden bir insan vasıtasıyla bir öğüt gelmesine şatınız mı? Allah’ın sizi Nih’un kavminden sonra, onların yerine geçirdiğini ve yaratılıştaki sizi onlardan daha iri/kabiliyetli kıldığını hatırlayın ve Allah’ın nimet ve iyiliklerinin anın ki kurtuluşa eresiniz.”³

“Âd kavmi; yeryüzünde haksız yere büyüklendi ve: “Bizden daha kuvvetli kim vardır” dedi. Onlar, kendilerini yaratan Allah’ın onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar bile bile inkar ediyorlar.”⁴ Allah’ın kendilerine vermiş olduğu maddi, bedeni güç kuvvet gibi nimetlere şükretmeleri gerekirken onlar buna karşılık olarak büyüklük taslamaya, toplumda azgınlık ve fesatlık çıkararak insanlara zulmetmeye, ahireti ve tekrar dirilmeyi inkar etmişlerdir.⁵ Oysa ki sahip oldukları bu nimetlere karşılık olarak onların bol bol şükretmeleri gerekirken, nankörlük edip kibre düşmüşlerdir.

“Manevi ve ahlaki değerlerden uzaklaşmış insanların elinde kuvvetin ve zenginliğin zulüm haline gelmesi kaçınılmaz bir neticedir. İşte Âd kavmi dei kuvvet ve

¹ Şuara, 26/128-130

² F. Razi , *Tefsir-i Kebir*, XIV/57

³ A’raf, 7/69

⁴ Fussilet, 41/15

⁵ Mü’minun, 23/35- 37

zenginliklerine dayanarak çevredeki insanları ve komşu şehirleri baskı altına alarak zulmetmişlerdi.”¹

2.4 Dini Hayat

Allah'ın (c.c.) Âd kavmine verdiği lütuf ve ihsan kendilerini yoldan çıkarmış, çevrelerindeki insanlara zulüm ve eziyetin yanı sıra ahlaki değerlerinin kaybolmasına da sebep olmuştu. Öyle ki onlar “işlek yol kenarlarına çeşitli eğlence ve sefahat merkezleri kurmuşlardı. Buralarda kendilerini tamamen oyun ve eğlenceye, zevk ve sefahate vermişlerdi.² işte bu kavim işledikleri zulüm, eğlence ve sefahate düşkünlükleri sebebiyle ahlaki değerlerini yitirmişler, bunun sonucunda maneviyattan uzaklaşmışlardır. Bu ise onları insani değerlerden koparmıştır. Bu insani değerlerden kopuş, onları şirke düşürerek, putlara tapmalarına sebep olmuştur. Allah(c.c.) kendilerini şirk batağından kurtarmak için Hud (a.s.)’u kendilerine peygamber olarak gönderdi. “Âd kavmine de kardeşleri Hud’u (peygamber olarak) gönderdik. O, (kavmine) dedi ki: “Ey kavmim Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka ilahınız yoktur . (hala O’na karşı gelmekten) sakınmayacak mısınız?”³

Hud(a.s.) kavmini yalnızca bir olan Allah’ a kulluk etmeye çağırmakta iken, onlar Hud(a.s.)’a şöyle cevap verdiler: “Dediler ki: “Hud, sen bize açık bir belge getirmedin. Biz senin sözüne

uyup da tanrılarımızı terk edecek değiliz. Biz, sana inanmıyoruz; hatta sana “Tanrılarımızdan birinin seni çok kötü çarptığını söylemekten başka bir söz bulamıyoruz.” Hud onlara şöyle dedi; “ Allah şahidimdir; sizde şahit olun ki, ben sizin ortak koştuklarınızdan uzağım.”⁴

Âd kavminin taptığı üç put vardı. Bunların isimleri; Sadda, Samud ve Hanna’dır.⁵

Âd kavmi ile ilgili olarak özetle şunları söyleyebiliriz:

¹ Mehmed Dikmen, a.g.e. S.144

² Konyalı Mehmet Vehbi Efendi,, *Hülasatü’l Beyan*, X/3930

³ A’raf, 7/65; Hud ,11/50;Ahkaf, 35/21

⁴ Hud,11/53,54

⁵ Taberi, Tarih, I/110

Âd kavmine kardeşleri Hud(a.s.) peygamber olarak gönderilmiş olup, Hud (a.s.) onları bir ve tek olan Allah’a kulluk etmeye çağırmış, onlar ise bu çağrıdan büsbütün uzaklaşmışlardır.

İslâm ansiklopedisi “ÂD”maddesinde Âd kavmi ile ilgili olarak özetle şu bilgiler verilmektedir: “Müfessirler Âd ve Hz. Hud ile ilgili olarak Kur’anda zikredilen müşterek olayların hepsinin birinci âd kavmi ile ilgili bulunduğu hemfikirdirler. Âd-1 ula’ nın helak edilmesinden sonra bu kavimden kurtulanların neslinden ikinci Âd, yani Âd-1 Uhra ortaya çıkmıştır. Zemahşeri’ ye göre İrem şehrine sahip olan da bu ikinci Âd kavmidir. Ancak Kur’ an-ı Kerim’ de birinci Âd kavminden bahsedildiği halde¹ ikinci Âd kavminden açıkça söz edilmemektedir. Yine Kur’ an da İrem şehriden bahsedilirken² bu şehrin hangi Âd kavmine ait olduğu açıkça zikredilmemiştir. Tefsir kaynaklarında kaydedildiğine göre İrem Âd’ın dedesidir. Bu durumda İrem şehrinin ona izafe edilmesi ve birinci Âd kavmiyle ilgili olması ihtimali daha kuvvetli görünmektedir.

Âd kavminin yaşadığı coğrafi bölge birçok tarihçi ve müfessire göre Yemen’ dir. Bu kavim Yemen’de Umman ile Hadramut arasındaki bölgede yaşamıştır ki, Kur’ an-ı Kerim’de de Hz. Hud’un Ahkaf bölgesinde yaşayan bir kavme peygamber olarak gönderildiği anlatılmaktadır.³ Âd kavmi ile ilgili bilgiler genellikle Kur’ an’ a dayanmakta, ayrıntılar ise daha çok tefsirlerde bulunmaktadır. Kur’ an-ı Kerim’in beyanına göre bu kavim muhteşem saraylara⁴, mallara, sürülere, eşsiz bağ ve bahçelere⁵ sahipti. (bk.eş-şuara 26/133-134) bu yüzden gurur ve kibre kapılmış olan Âd kavmi putlara tapmaya başlamış, insanlara zulmederek azgınlık ve taşkınlıkta bulunmuştur.⁶

Hız. Hud’un onları uyarması, Allah’ın kendilerine verdiği nimeti hatırlatarak, O’na inanmalarını istemesine karşı onlar, “*ister öğüt ver ister verme, bizce birdir, fark etmez*”.⁷ diyerek kendilerine yapılan ikazları dinlememişlerdir. İsyân ve inkarlarının cezası olarak Allah, önce yağmurlarını keserek kuraklık sebebiyle ünlü İrem bağlarını kurutmuş, daha sonra kasıp kavuran bir rüzgarla onları cezalandırmıştır.⁸ Sekiz

¹ Necm,53/10

² Fecr,89/6,7

³ Ahkaf,46/21

⁴ Şuara,26/128,129

⁵ Şuara,26/133,134

⁶ Hud,11/59;Şuara,26/130.

⁷ Şuara,26/136.

⁸ Ahkaf, 46/24,25;Kamer,54/19,20.

gün(yedi gece) süren bu rüzgar, Kur'an'ın tasvirine göre Âd kavmini hurma kütükleri gibi bulundukları yerden sökü� atmıştır.¹ Hz. Hud ve ona inanan mü'minler ise bu felaketten kurtularak ikinci âd kavminin çekirdeğini oluşturmuşlardır.”²

Ahkaf'ı merkez alıp Yemen, Umman ve Hazramevt'ten Irak'a kadar geniş bir alanda yaşayan Ad kavmi liderlerinin isimlerine göre Halcani ve Lokmani adını almışlardır. Lokmaniler Hz. Hud'a inanmışlar, Halcaniler ise inanmadıklarından gürültülü bir soğuk ile helak edilmişlerdir. Lokmaniler Kahtanilerin ortaya çıkışına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Ahkaf bölgesi Yanub b. Kahtan tarafından istila edilince Hazramevt bölgesine gelip o çevredeki diğer milletlere karışmak suretiyle tarih sahnesinden çekilmişlerdir.³

Bu tanıtıcı bilgilerle konumuzun bu kısmını noktlayıp Hud (a.s.)'ın kavminin Hakk'a davet metodunu, kavmiyle olan mücadelesini, kavminin kendisine verdiği cevap vb. gibi konuları ele alıp inceleyeceğiz.

2.1.1. HZ.HUD'UN KAVMİNE DAVETİ

2.1.2. Ad kavmi ve Hz. Hud.

Ad kavmi Hz.Nuh'un oğlu Sam'ın neslinden türeyerek Yemende Hadramut denilen yerde bulunan ahkaf da ikamet etmekteydiler.⁴

Ad kavmine peygamber olarak gönderilen Hz.Hud'un nesebi şöyledir: “ Hud (Abir) b.Abdullah, b. Rebah, b.Halud, b.Ad, b.Avs, b.İrem, b.Sam, b.Nuh (a.s) ⁵dır.

Ahkafda yaşayan Ad kavmi burasını çalışıp çabalayarak cennetten bir köşe haline getirmişlerdir. Mermer sütunlar üzerine muhteşem binalar saraylar yükseltip şehrin her tarafında parklar, havuzlar, bahçeler geniş yollar yapmışlar ve burayada “İrem” demişlerdir. ⁶

¹ Hakka,69/6-8

² Celal Kırca,D.İ.A. *İslam Ansiklopedisi*, “Âd” Maddesi, İst. 1988; II/334

³ Bahattin Dartma, *Kur'an ve Arkeoloji*, S. 67- 68

⁴ A.Cevdet Paşa, *Kısa-sı Enbiya*, I/19

⁵ Yakubi, Tarih, I/22; Taberi, Tarih, I/110

⁶ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, S.143

Ad kavmi birinci Ad ve ikinci Ad olmak üzere ikiye ayrıldığını biliyoruz.¹ Kur'anı Kerim'in bize bildirdiğine göre Hud' (a.s.)'un gönderildiği ve Allahın (c.c.) helak ettiği kavim, birinci Ad kavmidir. Çünkü Cenab-ı Hak, “*Durum şu ki birinci Ad kavmini helak etti.*”² buyurmaktadır.

Ad kavmine yüce Allah suları bol yağışı fazla toprağı bereketli arazilerden başka onları fiziki olarak da uzun boylu iri yapılı güçlü kuvvetli kimseler³ olarak yaratmıştır. Bu fiziki güçlerine maddi zenginlikleri de ilave olunca yeryüzünde azgınlık yapmaya manevi ve ahlaki değerlerden uzaklaşmaya başlayarak çevredeki insanları ve komşu şehirleri baskı altına almaya başlamışlar. İşlek yol kenarlarına çeşitli eğlence ve sefahat merkezleri kurarak buralarda kendilerini oyun ve eğlenceye vermişlerdir. İşledikleri zulüm ve sefahadlerle manevi ve ahlaki değerlerden kopup uzaklaşan Ad kavminde tevhid inancı yerini zamanla şirk inancına bırakmıştır.⁴ İşte bu dönemde Hz.Hud kendilerine “*Allah’a kulluk edin sizin ondan başka tanrınız yoktur! Hala ona karşı gelmekten sakınmayacak mısınız?*”⁵ diyerek tebliğde bulundu. Kavmi ise onu akılsızlık ve yalancılıkla suçlayarak “*Biz seni akılsızlık (beyinsizlik) içinde görüyoruz ve gerçekten seni yalancılardan santıyoruz.*” demişlerdir. Burada Hz.Hud’un aklını hafif bulmakta, adaletini ve doğru sözlülüğünü kabul etmemektedirler. Çünkü bir delilin kaynağı zedelenirse artık onunla istidlal olunmaz.⁶

2.1.3. Şirkten Tevhide Daveti

Ad kavmi de Nuh kavmi gibi putlara tapmakta olan bir kavimdir. Allah kendilerine diğer insanlara vermediği nimetleri ihsan etmiştir. Onlar bunu kendilerine verilen bir imtiyaz olarak gördüklerinden bu nimetlere şükredecekleri yerde nankörlük ederek yeryüzünde taşkınlık yapmaya başlamışlardır. İşlek yol kenarlarına eğlence yeri açmışlar ve buralarda zevk ve sefahata dalmışlardır. Bu yaşam tarzı kendilerini manevi ve ahlaki değerlerden uzaklaştırıp halka zulüm yapmaya sevk etmiştir. Zamanla bu kavim tevhid inancını da yitirerek şirke dalmışlardır. İşte bu dönemde yüce Allah kendilerine Hz. Hud’u elçi olarak göndermiştir: “*Ad kavmine de kardeşleri Hud’u elçi*

¹ Taberi, *Tarih*, I/109

² Necm, 53/50

³ Araf, 7/69

⁴ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, S.143-144

⁵ Araf, 7/66

⁶ el-Elmai, a.g.e S.181

gönderdik”; “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, O’ndan başka tanrınız yoktur. Hala Allah’a karşı gelmekten sakınmayacak mısınız.?” dedi.”¹

“Kardeşleri Hud, onlara dedi ki: “ Siz hala Allah’a karşı gelmekten sakınmayacak mısınız? Ben siziniğin güvenilir bir elçiyim, artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.” ²

“Ad kavmine de kardeşleri Hud’u elçi olarak gönderdik; “Ey kavmim! Allah’a ibadet edin. Sizin O’ndan başka tanrınız yoktur. Siz, kesinlikle O’na iftira etmektesiniz.”³

2.1.4.Zulümden Adalet Daveti

Ad kavmini zulüm ve haksızlığa sevkeden amil, Allah’ın kendilerine verdiği bolluk, bunun sonucunda refah içinde sürdürdükleri lüks hayattır; “...Allah’ın sizi Nuh’un kavminden sonra onların yerine geçirdiğini ve yaratılışça sizi onlardan daha iri/kabiliyetli kıldığını hatırlayın ve Allah’ın nimet ve iyiliklerini anın ki kurtuluşa eresiniz.” dedi”⁴

“ Kavminin inkar eden ve ahiretteki buluşmayı yalanlayan ileri gelenleri ki, onları dünya hayatında verdiğimiz bol nimetle şımartmıştıık..,”⁵

“Onlara size vermediğimiz servet ve kuvveti vermiştik”⁶

“Sizin bütün hedefiniz, varlık amacınız, her yüksek yere bir şato kurup boş şeylerle oyalanmak mıdır? Dünyada ebedi kalacağınızı umarak yaldızlı, ihtişamlı yapılar mı edinirsiniz. Siz insanlara dokunduğunuzda hep böyle zorbalar gibi mi dokunursunuz.”⁷

Ad kavmi teknolojiye de ileri bir seviyede idiler. Yaptıkları sağlam ve ihtişamlı binalar bunun bir kanıtıdır. Fecr suresi 6-8. ayetler bu kavmin kurmuş olduğu İrem şehrinde ve bunun ülkelerde henüz bir benzerinin olmadığından bahseder. Onları işte bu yaşam tarzları zulme yöneltmiştir.

¹ A’raf,7/65.

² Şuara,26/124,125.

³ Hud,11/50.

⁴ A’raf,7/69.

⁵ Mü’minun,23/33.

⁶ Ahkaf,46/26.

⁷ Şuara,26/128-130.

Zulmün zıttı olan adalet; denklik ifade eden bir lafız olup, herkese hakkın vermek ve adaletli davranmak demektir.¹ Bir şeyi meşru yerine koymak, her şeyin yer, mertebe, hüküm ve lütuf bakımından hakkını vermektir diye de tarif edilmiştir.² Adalette esas olan eşitlik değil hak edilenle hak edene verilen arasındaki dengedir. Kur'an gerek ferdin ve gerekse toplumun huzur ve refahı için hiçbir ayırım gözetmeden hayatın her alanında bütün yönleriyle adaletin gerçekleşmesini istemektedir. Çünkü Kur'an'ın öngördüğü adalet telakkisi mutlak, evrensel, Bütün insanlığı içine almayı hedefler: *“Ey iman edenler! Kendi aleyhinize veya anne babanızın ve akrabalarınızın aleyhine de olsa, zengin fakir ayırımı gözetmeksizin Allah için şahitler olup adaleti ayakta tutun.! Çünkü onları düşünmeye Allah daha evladır.! O halde nefsinize uyararak adaletten sapmayın. Eğer dilinizi eğip bükerek veya açıkça adaletten yüz çevirirseniz kesin olarak bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır”.*³

Kur'an-ı Kerim hiçbir mazeret, ayırım gözetilmeksizin mutlak olarak adaletin sağlanmasını talep etmektedir. Kan bağı, servet, etnik yapı, sınıf ve inanç farklılığı, psikolojik ve moral durum gibi hususlar adaleti gerçekleştirmeye engel olmamalıdır.⁴ Bir toplumda adalet tam olarak yerine getirilmezse toplumu birbirleriyle kaynaştıran Allah korkusu merhamet, şefkat, yardımlaşma sorumluluk duygusu yok olur. Bunun sonucunda da zenginlikten şırmamış olanlar (Mütrefler) mazlumlara süfli emellerine alet ederler. Bu ise toplumda var olan dengenin bozulmasına sebep olur. Bu durumda da toplumun çöküş sürecine girmesi kaçınılmazdır. İşte Ad kavmi de kendilerine lütfedilen nimetlere nankörlük ederek çevrelerindeki insanlara haksızlık ve zulüm yapmışlar.⁵ Sonuçta da sünnetullah gereği helak olmuşlardır.

2.2.1. KAVMİNİN HZ. HUD'A İTİRAZI

“ Kavminin inkarcı ekabir takımı, “ Biz de senin akılsızlık ettiğini görüyor ve yalancılardan olduğunu düşünüyoruz .” dediler.”

“ Dediler ki: “Ey Hud! Sen bize ha öğüt vermişsin ha da vermemişsin bizim için fark etmez bu özelliklerimiz, öncekilerin özelliğinden/huyundan başka bir şey değildir. Bize

¹ Isfahani, a.g.e. “ADL” maddesi, s. 343

² Abdulkerim Zeydan, *es-Sünnetü'l-ilahiyye, İlahi kanunların hikmetleri*,(Çev. Nizamettin Saltan), İst. 1997; s.147

³ Nisa, 4/135

⁴ Bahattin Dartma, a.g.e.S.75

⁵ A'raf, 7/66

azap da edilmeyecektir.”¹“ Dediler ki; Hud, Sen bize açık bir belge getirmedin. Biz senin sözüne uyup da tanrılarımızı terk edecek değiliz. Biz sana inanmıyoruz; hatta sana “ Tanrılarımızdan birinin seni çok kötü çarptığını söylemekten başka bir söz bulamıyoruz.” Hud onlara şöyle dedi: “ Allah şahidimdir; sizde şahid olun ki, ben sizin ortak koştuklarınızdan uzağım (onlara tapmıyorum)”²

Ad kavmi de aynı Nuh kavmi gibi düşünmekteydiler Bu doğanın kanunudur. Yaşarız ve ölürüz. Hayat tarzımız ise bizden öncekilerin hayat tarzıdır. Bizimki de onların tarz ve geleneklerinin devamıdır. Senin sözlerin bize etki etmez. Biz de atalarımız gibi köşkler, şatolar, kaşaneler inşa edeceğiz. Tarzımızı yaşayıp öleceğiz. Bize kimse azap etmeyecek. Senin söylediklerine inanmıyoruz.³

2.2.2. Hz. Hud’un Kavmine Cevabı

Hud (a.s) bunun üzerine “ *Hud, ey kavmim ben akılsız değilim. Ben sadece alemlerin Rabb’i tarafından gönderilmiş bir elçiyim. Size Rabb’imin mesajlarını iletiyorum. Ben sizin için güvenilir bir nasihatçiyim, yoksa siz Rabb’inizden size içinizden bir insan vasıtasıyla size bir öğüt gelmesine şaştınız mı? Allah’ın sizi Nuh kavminden sonra, onların yerine geçirdiğini ve yaratılışça sizi onlardan daha iri/kabiliyetli kıldığını hatırlayın ve Allah’ın nimet ve iyiliklerini anın ki kurtuluşa eresiniz.”⁴*

Hz.Hud kendisinin tebliğ ile görevli olduğunu belirtmiş eğer bu tebliğe uyarlarsa kendilerinin mutlu olacağını söylemiştir. Ayrıca bu görevin kendileri gibi bir insana verilmesinde şaşılacak bir durum olmadığını, çünkü Allah, peygamberliği kullarından dilediğine vereceğini söylemiştir. Fakat taklit ve taassup onların gözlerini ve kulaklarını sağır yaptığından taklit ve taassup güdüsüyle babalarının dinine sımsıkı sarılmışlardır.

¹ Şuara, 26/135- 137

² Hud,11/53,54.

³ M.Zeki Duman, a.g.e. I/412

⁴ A’raf , 7/67-69

2.2.3.Ad Kavminin Helakını Gerektiren Nihai Durum

“Onlar sen bize yalnız Allah’a kulluk edelim ve atalarımızın tapageldikleri tanrıları terk edelim diye mi geldin? Doğru söylüyorsan haydi tehdit ettiğin azabı bize getir dediler.”¹

Onların yalnızca Allah’a kulluk etme esasını çirkin bulmalarını, Allah’la beraber başka ilahlara tapma sapıklığından babalarını izlemek ve bunda kararlı olmak, Hud (a.s)’ dan onları korkutmuş olduğu azabı çabucak getirmesini isteyerek meydan okumak ² gibi nedenlerle artık üzerlerine azabın inmesi hak olmuştur.

“Hud: “ Artık Rabb’iniz tarafından size bir hışmın ve azabın inmesi muhakkaktır. Siz benimle, sizin ve babalarınızın taktıkları boş adlar hakkında mı tartışıyorsunuz. Allah, onlarla ilgili hiçbir delil indirmemiştir. Madem öyle, bekleyin kuşkusuz bende sizinle beraber beklemekteyim.” dedi.³

Ad kavminin helakine sebep olan davranışlarını özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz; Onlar, Allah’ın kendilerine vermiş olduğu bedeni ve mali zenginliklere ve çeşitli nimetlere nankörlük etmişlerdir. Hz. Hud kendilerini “Hak Yola” davet ettiğinde onunla gereksiz yere tartışmışlar. Hâlbuki, Hud a.s. kendilerinden biridir. Yalan söylemeyeceğini çok iyi bilmektedirler. Hud 59. ayet onların suçlarını kısaca özetlemektedir. *“Şimdi de Ad! Onlar Rabb’lerinin ayetlerini bile bile inkar ettiler.elçilerine karşı geldiler ve inatçı her zorbaya itaat edip boyun eğdiler.”⁴*

İşte bu davranışlarından sonra Cenab-ı Hak onları helak etti. *“ Böylece onlar hem bu dünyada hem de kıyamet gününde lanete tabi tutuldular. Biliniz ki Ad kavmi Rablerini inkar ettiler. Şunu da bilin ki Hud’un kavmi Ad, Allah’ın rahmetinden uzak kılındı.”⁵*

Ad kavmi yedi gece sekiz gün devam eden şiddetli bir kasırga ile helak edildi. *“Ad ise, soğuk korunması imkansız dondurucu ve uğultulu bir fırtına ile helak edildiler Allah onu kesintisiz tam olarak yedi gece sekiz gündüz onların üzerlerine saldı. O kavmi görsen fırtına etkisinden içi boş hurma kütükleri gibiydiler.”⁶*

¹ A’raf,7/70.

² el-Elmai, a.g.e. s.182

³ Araf ,7/71; Geniş bilgi için bkz. M.Zeki Duman,a.g.e.I/273

⁴ Hud, 11/59

⁵ Hud, 11/60

⁶ Hakka, 69/6-7

Kur'an onların bu helak edildiği yedi gece sekiz güne; “*Eyyam-ı Nahiset*” (uğursuz günler) demektir. Çünkü onlar bu zaman zarfında şiddetli esen fırtınanın etkisiyle sanki içi boş hurma kütükleri gibi olmuşlardır. Fussilet suresi 16. ayette geçen “*Nahiset*” kelimesi uğursuzluklar manasına geldiği gibi şiddetli soğuklar ve dumansız alev anlamlarına da gelmektedir.¹

III-SEMUD KAVMI

3.1- Genel Bilgi

*“Rabb’inizin sizi, Âd kavminin yerine geçirdiğini ve yeryüzüne sizi yerleştirdiğini hatırlayın. O sayede siz ovalarında saraylar yapıyor, dağları yontup işleyerek evlere dönüştürüyorsunuz. Allah’ ın iyiliklerini hatırlayın da yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.”*²

Yüce Allah, Hud (a.s.)’ın peygamber olarak gönderildiği kavmi kendilerinden zayıf olanlara zulüm ve işkence etmeleri, sahip oldukları güç ve kuvvet ile gururlanmaları, diğer insanları küçük görmeleri, zenginliklerini ahlaksızlık ve eğlence yolunda harcamaları, Allah’a inanmamaları, O’na ibadeti bırakıp putlara tapınmaları, tevhid inancından uzaklaşıp şirke düşmeleri³ vs. gibi suçları nedeniyle helak ettikten sonra, onların yerine Semud kavmini hakimler kıldırdı.

Allah’ın, kendilerine Salih(a.s.)’ı peygamber olarak gönderdiği⁴ ve dokuz kabileden oluşan bu kavme⁵ dedeleri Semud’a nisbetle Semud kavmi denir. Semud; “Semed”den gelmekte olup ‘az su’demektir.⁶ Semud kavmi Âd kavminin devamı olduğu için bu kavme, Kur’an-ı Kerim’de böyle bir ifade geçmemekle birlikte ikinci Âd kavmi de denir.⁷

Semud kavmini, Allah uzun ömürlü yaratmıştır. Onlar kendilerine taş ve çamurdan ev yapar, kendileri daha hayatta iken ev harabeye dönerdi. Bu nedenle onlar dağlarda

¹ Isfahani, a.g.e “NHS” mad. s.505

² A’raf, 7/74

³ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, s.152

⁴ A’raf, 7/73, Hud, 11/61, Neml, 27/45

⁵ Neml, 27/48

⁶ M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’ an Dili*, IV/2796

⁷ Konyalı M. V. Efendi, *Hülasat’ül Beyan*, XIV/5657

kayaları yontarak kendilerine evler edindiler. Geçim bolluğu içinde bir yaşam sürdürdüler.¹

Kur’ an-ı Kerim onların yaşam biçimleri hakkında bize şu bilgileri vermektedir: “ *Siz içinde bulunduğunuz bu nimet ortamında; bağlarda, bahçelerde, pınarların başında, ekinlerin salkım salkım taze olgun hurmaların arasında sonsuza kadar güven içinde yaşatılacağınızı mı sanıyorsunuz. Bu yüzden mi dağlardan, büyük bir ustalıklarla evler yontuyorsunuz. Burada, bahçelerin, pınarların içinde ekinlerin, salkımları sarkmış hurmalıkların arasında güven içinde bırakılacak mısınız?(sanırsınız). Dağlarda mahir ustalar olarak kaşaneler oyar mısınız?*”²

“*Düşünün ki, (Allah) Âd’dan(Âd kavminden) sonra(onların yurduna) sizi hükümdarlar kıldı ve yeryüzünde sizi yerleştirdi. Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsunuz.*”³

Bu ayetler bize onların yaşadıkları hayat hakkında bilgi vermektedir ki, onlar da selefleri Âd kavmi gibi, bol nimetler içerisinde yaşamışlardır. Ancak Semudlular kendilerine verilen bu bol nimetlere şükretmeleri gerekirken, hak yoldan ayrılmaya başlamışlar, insanlar arasında fesat ve karışıklık çıkarmışlar, insanları birbirlerine düşürmüşlerdir. Helak olan önceki toplumlarda görülen Mele’ (Toplumsal ileri gelenleri) bu toplumda da ortaya çıkmış ve bunlar toplum içindeki o zayıf insanlara üstünlük taslayarak onları küçük görüp ellerindeki bu ekonomik güç sayesinde inançlarıyla alay etmişlerdir. “*Kavminin ileri gelen ekabir takımı zayıf görülüp ezilen mü’minlere dedi ki: “ Siz, Salih’ in gerçekten Rabb’i tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunun iyi biliyor musunuz? Onlar, “Biz, onun getirdiklerine iman ediyoruz” cevabını verdiler.*”⁴

Semud; Arabistan’ın Âd kavminden sonra en yaygın olarak bilinen ikinci eski kabilesidir. Kur’an-ı Kerim gelmeden önce onlar hakkındaki hikayeler, Araplar arasında çok yaygındı. Adları, şiirlerde, İslam öncesi arap hutbelerinde ve Asur’da bulunan levhalarda sık sık geçmektedir. Eski Yunan, İskenderiye ve Roma tarihçi ve coğrafyacıları da bu kavmin adından bahsederler. Onların bazı kalıntıları Hz. İsa(a.s.)’ nın doğumu öncesi yıllara kadar mevcut idi. Roma tarihçilerine göre bu kabileye

¹ Taberi, *Tarih*, I/115

² Şuara,26/146- 149

³ A’raf, 7/74

⁴ A’raf, 7/75

mensup kişiler Roma ordusuna katılmış ve düşmanları Nebatilere karşı savaşmışlardır.¹ Kabile olarak Semud' un, Hz. Nuh'un oğlu Sam'ın neslinden geldiği belirtilerek nesebi şu şekilde verilir: “Semud b. Amir b. İrem b. Sam b. Nuh(a.s.)’dır.”²

3-2. Yaşadığı Coğrafi Bölge

“Andolsun, Hıcr halkı da peygamberleri yalanlamıştı.”³

Hıcr: Semud kavminin yaşadığı bölgenin adıdır. Burası Hicaz ile Şam arasında Vadi'l Kura'ya kadar uzanan bölgedir.”⁴Burası Teyma'nın yaklaşık 110 km güneybatısında, bu günkü Ala'nın 15 km kuzeyinde bulunan bir yerdir.⁵ □ışan□□ara ait bir kitabede (M.Ö.) Semud kavminin Hıcr'de yaşadığı belirtilmekte; yunan tarihçileri de Hz. İsa'nın doğduğu yıllarda ‘Thamudeni’ dedikleri Semudluların Hıcr'de oturduğunu söylemektedirler.⁶ Hıcr halkı az bir topluluktur. Dağlar arasında olup Vadi'l Kura'ya bir günlüktür. Yüce Allah'ın buyurduğu gibi Semud kavminin dağlardan yontmuş oldukları evler⁷ buradadır. Esalis diye anılan dağlar için de bizim evlerimizin teşkilatına benzer dağlar gibi yükselmiş evler gördüm. Uzaktan bakan, onları, birbirine bitişik dağ sanır. Ortasına varınca, her birinin münferit ve kendi kendine dikili olduklarını görür. Dolaşacak olan onların her birinin çevresini seğirterek zahmetsizce dolaşabilir. Evlerden her biri kendi kendine ayakta durmaktadır. İnsan onların üzerine ancak son derece zahmet çekerek çıkabilir. Yüce Allah 'ın “... İşte dişi deve! Su içme hakkı bir gün onundur. Belli bir günün su içme hakkı da sizindir.”⁸ buyurduğu Semud kavmi de Hıcr'dedir.”⁹

Kur' an – ı kerim'in 15. suresinin de adı olan Hıcr kelimesi sözlükte men etmek, akıl, engel, yasak, himaye ve korunan şey anlamlarına gelmektedir. Medine ile Şam arasında bulunan Hıcr semud kabilesinin yerleşim yeri olup Medaini Salih olarak da bilinir. Eski ismi Hıcr'dır. Bu kavmin tepe ve yamaçlarda oydukları taş evler bugün bile büyük bir alana yayılmış haldedir. Bu ölü şehre, şöyle üstünkörü bakıldığında nüfusunun o

¹ Mevdudi, *Tefhim*, II/55

² A. Vehhab en-Neccar, *Kasasul Enbiya*, s.58

³ Hıcr, 15/80

⁴ Taberi, Tarih, I/116, A. Cevdet Paşa, *Kasasul Enbiya* I/7

⁵ Ö. Faruk Harman, D.İ.A. “Hıcr” Mad. İst. 1998; XVII / 454.

⁶ Bahattin Dartma, (Cevat Ali, Tarihu'l Arab. I/324'tan naklen) a.g.e. s.95

⁷ Şuara,26/149

⁸ Şuara,26/155

⁹ A. Köksal, Peygamberler Tarihi, I/126, Yakut, *Mucemül Büldan*,II/. 22'den naklen

zamanlar yaklaşık beş yüz bin civarında olduğu tahmin edilebilir.¹ Bu gün Semudluların mekanı ‘Deve Geçidi’ olarak bilinmekte olup □ışan□’ın kuzey doğusunda Akabe körfezine komşudur.²

3.4.Dini İnancı

Semud kavmi putlara tapmakta ve onları Allah’a ortak koşmakta idiler.³ Onları Allah’a kulluk edip, putlardan yüz çevirmeleri için Allah (c.c.) Salih (a.s.)’ı kendilerine peygamber olarak gönderdi. “Semud kavmine de kardeşleri Salih’i elçi olarak gönderdik. Salih: “ Ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka bir Tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir...”⁴ “ *Semud kavmine de kardeşleri Salih’i (gönderdik). Dedi ki: ey kavmim! Allah’a kulluk edin. Sizin O’ndan başka tanrınız yoktur. O, sizi yerden (topraktan) yarattı. Ve sizi orada yaşattı. O halde O’ndan mağfiret isteyin, sonra da O’na tevbe edin. Çünkü Rabbin (kullarına) çok yakın ve onların dualarını kabul edendir.*”⁵

Semud kavmi, putlara tapmanın sonucu olarak hak dinden gittikçe uzaklaşmış ve ağaçtan ve taştan yapılan putlara tapınmayı adet haline getirmişlerdir.⁶ Vedd, Cedd, Hedd, Şems, Menaf, Menat, Lat, adlarındaki putlara tapıyorlardı.⁷

Semud kavmi putlara tapmakta devam ederken kavmin eşrafından Ubeyd adında muhterem bir zatın, Salih ismini verdiği bir çocuğu dünyaya geldi. Büyüdükçe kavmin sevgisini üzerine çekiyordu. Bir gün bile putlara tapmamıştı. Putperest kavim, onda büyük bir fazilet ve olgunluk gördükleri için “bunda bir kabiliyet var, ileride bundan istifade edriz” diye düşünüyor, Hz. Salih’in putlara tapmayışına bile müsamaha gösteriyorlardı. Ona dokunmuyorlar ve kimseye de dokundurtmuyorlardı.⁸ Bu kadar sevgi ve iltifat ettikleri Salih(a.s.)’ı Allah(c.c.) kendilerine peygamber olarak gönderince hemen onu yalanladılar ve şöyle dediler: “*Dediler ki: Salih! Sen bundan*

¹ Mevdudi, a.g.e. II/55

² A. Vehhab en-Neccar, Kasasul Enbiya, s. 58

³ A. Vehhab en-neccar, a.g.e s.59

⁴ A’raf, 7/79

⁵ Hud, 11/61

⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Kur’an-ı Kerim’in Türkçe Meali Alis’i ve Tefsir’i* III.1048

⁷ Mehmed Vehbi Efendi, a.g.e. X/4023

⁸ Mehmed Dikmen, a.g.e.s.155

önce içimizde ümit bağlanılan birisiydin. Sen bizi babalarımızın taptıkları şeylere tapmaktan men mi ediyorsun?”¹

Semud kavmi sadece Salih (a.s.)’ı değil, diğer peygamberleri de inkar etmişti. Zira kendilerine peygamber olarak gönderilmiş olan Salih(a.s.)’ı inkar etmekle diğer peygamberleri de inkar etmiş, dini ilahiyi kabulden kaçınmış bulunuyorlardı. Çünkü peygamberan-ı Zîşan’dan hangi birini inkar, hepsini de inkar demektir. Bu kavim belki Berahime taifesinden olup bütün peygamberleri inkar etmiş bulunmuşlardır.²

3.4.Sosyal Yaşantısı

Kur’an-ı Kerim’in bize tanıttığına göre Semud kavmi de kendilerinden önceki kendilerinden önceki Âd kavmi gibi maddi ve ekonomik bakımdan üstün bir yaşam tarzına sahiptiler. Yüce Allah kendilerini Âd kavminin halifesi olarak yaratmış ve kendilerine birtakım maddi nimetler ihsan etmiştir. *“Düşünün ki,(Allah) Âd’dan (Âd kavminden) sonra (onların yurduna) sizi hükümdarlar kıldı ve yeryüzüne sizi yerleştirdi. Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsunuz, artık Allah’ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde fesatçılar olarak karışıklık çıkarmayın.”³*

Ayrıca Allah(c.c.) onlara bu güvenli evlerin yanında bağlar, bahçeler, ekinler ve salkımları sarkmış hurmalıklar gibi bakınca insanın yaşama arzusunu kamçılayan güzellikler de vermişti. *“Siz burada bahçelerin, pınarların içinde salkımları sarkmış hurmalıkların arasında güven içinde bırakılacak mısınız?(sanırsınız) Dağlarda mahir ustalar olarak kaşaneler mi oyarsınız?”⁴*

Semud kavminin güvenli bir yerleşim yeri olması için dağlardaki kayalardan yontarak elde ettikleri bu kaşaneler Semud kavmine ait ilginç ve sanatsal kalıntılardır. Hicr bölgesinin batısında “esalis” denilen beş tane büyük kum tanesi olup, bu kayaların içinde sanat değeri oldukça yüksek oyma binalar bulunur. Bu binaların sayılarından

¹ Hud, 11/61- 62

² Ömer Nasuhi Bilmen, a.g.e IV/1744

³ A’raf, 7/74

⁴ Şuara, 26/ 146-149

buralarda yaşayan insanların nüfusunun dört yüz ila beş yüz arasında olduğu tahmin edilmektedir.¹

İşte böyle bir nimete sahip olan bu kavmin ileri gelenleri, ekonomik bakımdan zayıf fakat inançlı insanları hor görerek onların inançlarına bile engel olmaya çalışmışlardır. Kur'an- ı Kerim ekonomik bakımdan güçlü olan insanları 'Mele', inançlı fakat ekonomik bakımdan zayıf olan insanları da 'Müstezaf' olarak nitelendirir. Böylece bu kavmi oluşturan insanlar müstezaflar ve mele' diye sosyolojik açıdan ikiye ayrılmaktadır. *"Kavminin ileri gelenlerinden büyüklük taslayanlar içlerinden zayıf görülen insanlara dediler ki: "Siz Salih'in gerçekten Rabb'i tarafından gönderildiğini biliyor musunuz?(buna inanıyor musunuz) onlar da: "şüphesiz biz onunla gönderilene inananlarız." dediler. Kibirli olanlar da dediler ki: "Biz sizin inandığınızı inkar edenleriz"*²

Semud kavmi hakkında kısaca şunları söylememiz mümkündür:

Semud kavmine Hud (a.s.) peygamber olarak gönderilmiş olup bu kavim dokuz kabileden oluşmaktadır. Hicr; Hicaz'ın kuzey kesiminde Medine-Tebük yolu üzerinde sarp kayalıklardan oluşan ve Merkezi Hicr olan bir vadide kurulmuştur. Dağ yamaçlarına oydukları muhkem meskende yaşayan bu kavim gösterdiği mucizelere rağmen inanmadıkları, uyarılarına aldırmayıp, inkarcılıkta direndikleri için helak edilmişlerdir. Düşman istilasından ve çeşitli afetlerden korunmak için kayaları oyarak yaptıkları güvenli meskenler Semud kavmini helak olmaktan kurtaramamıştır.

Kelime anlamı olarak hicr, engel olmak, men etmek demektir. Muhafazalı bir yer olması nedeniyle bu isimle anılmıştır.³ Burada Semud kavmine ait sanat değeri oldukça yüksek, mimari kalıntılar bulunmakta olup, peygamberimiz buradan geçerken bir kuyuya işaret ederek, buranın Salih (a.s.)'in dişi devesinin su içtiği bir kuyu olduğunu, bir geçidi göstererek buranın da devenin geçtiği geçit olduğunu belirtmiştir.⁴

Yine peygamberimiz buradan geçerken ashabına "Kendilerine zulm edenlerin meskenlerine, onların başına gelen felaketin sizinde başınıza gelmemesi için ağlayarak girin, aksi halde girmeyin" buyurarak hızla oradan uzaklaşmıştır.⁵ "Âd ve Semud

¹ M.A.Köksal,a.g.e. c. 1 s. 126, Yakut, *Mu'cemü'l -Büldan*, II/22'den naklen

² A'raf, 7/75-76

³ Ömer Faruk Harman, DİA, "Hicr" Maddesi, XVII, 454

⁴ Mevdudi,*Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi* I/415

⁵ Buhari, Tefsir, 15/2

Kavimleri'nide yerle bir ettik. Meskenlerinden geriye kalanlar bunu size açıkça göstermektedir. Şeytan onlara işlerini süslü gösterdi ve kendilerini doğru yoldan saptırdı. Halbuki onlar bunu anlayabilecek durumdaydılar.”¹

Âd ve Semud kavminden ibret alınması için bugün hala harabelerinin mevcut olduğu bilinmektedir. “Nitekim nice belde halkını zulmederken helak ettik. İşte çatıları yıkılmış harabeleri, boş kalmış kuyuları, yaldızlı köşk ve sarayları”²

Bu ayette geçen “ Bi’run Muattalün” ifadesinin Semud kavmine işaret ettiği belirtilmekte ve “Semud kavminden geriye kalanlara ait Aden’de bulunan ve bütün şehrin su ihtiyacını karşılayan kuyu olduğu” bildirilmektedir.³ “Arapça da kuyu yerleşim bölgesi ile hemen hemen eş anlamlıdır.⁴ Ayrıca “Taş ve tuğla ile örülmemiş kuyu anlamına gelen “Ress” kelimesinin de Semud kavminin kalıntıları olduğunu söyleyenler de vardır. “Ress (kuyu) halkı da yalanlamıştı.”⁵ “Âd’ı Semud’u Ress halkını ve bunlar arasında birçok kuşakları da yok ettik.”⁶

Mevdudi ise ünlü eserinde “Ress ashabi” hakkında kesin bir bilgi olmadığını belirterek şöyle der: “Bu konuda müfessirler farklı şeyler söylemişse de hiç biri tatmin edici değildir. Haklarında söylenebilecek tek şey onların peygamberlerini bir Ress’e (eski ve susuz bir kuyu) atarak veya içine asarak öldüren bir topluluk olduğudur.”⁷

Bu tanıtıcı bilgilerden sonra Semud kavmine peygamberleri Salih(a.s.)’in Hakk’ı tebliğini ve onların buna karşı çıkışlarını ele alıp inceleyeceğiz.

3.1.1.HZ. SALİH’İN KAVMİNE DAVETİ

3.1.2. Tevhide Daveti

Semud, Medine ile Şam arasında Arabistan yarımadasının kuzeybatısında bulunan ve “Vadi-ü’l- Kura” denilen bölgenin Hicaz mevkiinde yerleşmiştir. ⁸Yüce Allah, Semud kavmine de bol bol nimetler ihsan etmiştir. “*Salih kavmine “Düşünün ki Allah, Ad*

¹ Ankebut, 29/38

² Hac, 22/45

³ Ali Akpınar, *Kur’ an Coğrafyası*, s.139, Süheyli, *Gavamid*, s.120, Belensi, *Tefsiru Mübhemetü’l – Kur’an*. II/ 236’ dan naklen.

⁴ İbn. Manzur, *Lisanü’l Arap*, “R.S.S”. Maddesi

⁵ Sabuni, *Safvetü’t- Tefasir*, XI/160

⁶ Furkan, 25/38

⁷ Mevdudi, a.g.e, III/ 589

⁸ Ö.Nasuhi Bilmen, *Kur’an’ı Kerim’in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri*, II/1048

kavminden sonra onların yurduna sizi hükümdarlar kıldı ve yeryüzünde sizi yerleştirdi. Onun düzlüklerinde saraylar yapıyorsunuz, dağlarında evler yontuyorsunuz. Artık Allah'ın nimetlerini hatırlayın da yeryüzünde fesatçılar olarak karışıklıklar çıkarmayın.”¹ demiştir.

Hız. Salih, kavmine Allah'ın kendilerine vermiş olduğu bu nimetlere karşılık olarak sadece, Allah'a kulluk etmelerini, kendisinin Allah'ın kendilerine gönderdiği elçisi olduğunu, bunun için kendilerine delillerle geldiğini belirtti. “ *Semud kavmine de kardeşleri Salih'i elçi olarak gönderdik. Salih, “Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Şu Allah'ın devesidir. Size bir mucize olarak gelmiştir. Bırakın onu, Allah'ın arzında otlasın; ona köt bir şey yapmayın; aksi takdirde sizi can yakıcı bir azap yakalayiverir.*² “*Semud'a da kardeşleri Salih'i elçi olarak gönderdik; “Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka hiçbir tanrınız yoktur. Sizi yerden O yarattı. Sizi oraya O yerleştirdi. O'ndan bağışlanmanızı dileyin. Sonra O'na yönelin. Muhakkak ki Rabb'im çok yakındır. Dualara cevap verir*³.

Bu ayette Salih(a.s); ilk yaratılışa; Hız. Âdem'in topraktan yaratılışına dikkat çekerek, yüce Allah'ın büyüklüğüne işaret ediyor. Bundan dolayı da o büyük olan Allah' a da ibadet etmelerini istiyor. Bundan sonra Allah'ın kendilerine verdiği nimetleri hatırlatıp, vicdanlarına hitap ederek, sadece Allah'a kulluk etmeleri gerektiğini belirtiyor. Âdem'i topraktan yarattıktan sonra onun neslinden de sizleri yaratıp sizi yeryüzünün mimarları ve orada yerleşen sakinleri kıldı. O halde, ortak koşmanızdan dolayı O'ndan af dileyin sonra da itaat ederek O'na dönün⁴ diyerek kendilerini, hikmetle tevhide davet etmektedir.

Onların inkarcı tutumlarına karşı Allah kendilerine dişi deveyi bir açık delil ve mucize olarak kendilerine sunmuştur. Bu o dişi devenin mucizevi bir şekilde meydana geldiğini ve tıpkı diğer peygamberlerin gösterdikleri mucizeler nev'inden bir mucize gibi zuhur ettiği gerçeğinin bir ispatıdır. Mucizevi doğuşunun diğer bir kanıtı ise Hız. Salih'in onu, bir mucize hususunda dikkat çekerek inanmayanlara sunuşudur. “Sizin hayatınız doğrudan doğruya bu dişi devenin haytına bağlıdır. Salıverin onu bayırlarınızdan otlasın, sırasıyla birgün yalnızca suyu o içsin, ertesi gün de sığırlarınız içer. Eğer ona

¹ Araf ,7/73

² Araf , 7/73; Hud, 11/61

³ Hud,11/61

⁴ Hud,11/62

bir kötlük ederseniz, Allah'ın azabı aniden size çarpacaktır.” demiştir. Dişi deve mucizesinin canlı bir şelilde sunulduğu, insanların onun olağanüstü bir hayvan olduğunu görmeleri içindir. Bu yüzdende kendi bayırlarından serbestçe otlamasına, kuyularından da bir gün de onun su içmesine müsaade ettiler. Fakat gönülleri bir türlü razı değildi. Onu öldürmek için günlerce müşavere ettiler. Sonunda gizli bir plan kurup onu öldürdüler. Kur'an bu devenin fiziksel yapısı ve nasıl vücuda geldiği konusunda herhangi bir bilgi vermemektedir.¹

Hz. Salih, kavminden; yalnız Allah'a kulluk etmelerini, Allah'la beraber başka ilahlara tapmamalarını istediye de onlar buna karşı çıkarak şöyle demişlerdir: “Ey Salih! Sen bundan önce içimizde ümit beslenen birisiydin, (şimdi) babalarımızın taptıklarına (putlara) tapmaktan bizi engelliyor musun? Doğrusu biz, bizi kendisine (kulluğa) çağırdığın şeyden ciddi bir şüphedeyiz.”²

3.1.3. İbadeti Sadece Allah'a Yapmaya Daveti

“Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur.”³

“Ey kavmim! Allah'a ibadet edin. Sizin O'ndan başka hiçbir tanrınız yoktur.”⁴

Hz. Salih deliller getirerek kavmine tevhide davet etmekte ve yalnızca Allah'a kulluk/ibadet etmeleri gerektiğini belirtmektedir. Siz de kabul edersiniz ki; ölü topraktan şu harika bedeninizi yaratan ve şu yeryüzünü yaşamanıza uygun bir yer haline getiren Allah'tır. Şu halde Allah'tan başka uluhiyet ve ubudiyyete layık başka bir tanrı nasıl olabilir. Daha önceki bölümlerde de geçtiği üzere onlar Allah'ı büsbütün inkar etmiyorlar. Ancak Allah ile beraber birtakım putlara da tapıyorlardı. Bunun nedeni 'Allah'ın kendilerinden çok uzaklarda ve bu yüzdende O'nu dünya kralları gibi yaklaşılmaz olduğunu sanmalarıdır. Krallara yaklaşmanın tek yolu, onların huzuruna çıkabilen ve arzıhal sahiplerinin dileklerini sunabilen ve aldığı cevabı geri iletebilen araçlar vardır. Dolayısıyla, Allah'a ettikleri duayı iletecek ve kabul olup olmadığını bildirecek araçlar gerekiyordu. Bu inancı teşvik edip haklılaştıranlar, kendileri olmaksızın Allah'a ulaşmanın, dualara karşılık almanın mümkün olmadığını ileri süren

¹ Mevdudi, a.g.e. II/56

² Hud, 11/62

³ A'raf, 7/73

⁴ Hud, 11/61

birtakım uyanıklardı. Dolayısıyla sıradan insanların Allah’a ulaşmaları için böylesi kutsal varlıkların peşlerine düşmeleri gerekiyordu. Böylece çeşitli hediyeler sunarak yüce makama iletmek üzere isteklerini bildirdikleri ve arzıhallerini iletmede oldukça hünerli olan kimselerin emrine girmeye başladılar. Bu yanlış anlama sonucu bir araçlar güruhu oluşup ruhbanlık düzeninin kurulmasına yol açtı. Halbuki insanın yaratıcısına ulaşması için herhangi bir aracıya gerek yoktur. İnsan isteklerini gizlice bildirebildiği gibi açıkça da bildirebilir. Dolayısıyla araçlar edinme ve O’na başkalarını ortak koşmaya ¹ hiç de gerek yoktur.

3.2. KAVMİNİN SALİH’E(A.S) CEVABI

“Kavminin ileri gelen ekâbir takımı, zayıf görülüp ezilen mü’minlere dedi ki: “Siz, Salih’in gerçekten Rabb’i tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunu iyi biliyor musunuz?” Onlar, “ Biz onun getirdiklerine iman ediyoruz.” cevabını verdiler. Büyüklük taslayanlar; “Biz de sizin iman ettiğinizi inkâr ediyoruz” dediler.”²

Hz. Salih kavmine *“Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Aşırı gidenlerin emrine uymayın. Zira onlar yeryüzünde bozgunculuk yapıyor, asla ıslah etmiyorlar.” dediğinde kavmi Hz. Salih’e: “Salih, sen kesinlikle büyülenmişsin; sende bizim gibi bir insandan başkası değilsin”³*

“Dediler ki: ‘Salih, sen bundan önce aramızda ümit bağlanan biriydin! Sen bizi babalarımızın taptıkları şeylere tapmaktan men mi ediyorsun? Oysa biz, senin çağırdığın şey hakkında kuşkulu bir şüphe içerisindeyiz.”⁴

3.3. KAVMİNİN HELAKİNİ GEREKTİREN NİHAİ DURUM

Özetle söylemek gerekirse diğer kavimlerin ekabirleri gibi Semûd kavminin mütekebbirleri de bir takım yanlış kabulleri inkarlarına gerekçe saymışlardır: *“Onlara yalnız Allah’a kulluk edin!” diye önlerinden ve arkalarından elçiler gelmişti. Rabb’imiz dileseydi elbette melekler indirirdi. Onun için biz sizinle gönderileni inkar ediyoruz”*

¹ Mevdudi, a.g.e. II/405

² A’raf,7/75,76

³ Şuara,26/150-154.

⁴ Hud,11/62

demişlerdi.”¹ Hz.Salih’e inanmayanlar, onu büyülenmişlik, yalancılık, şımarıklıkla ve uğursuzlukla(Neml, 27/47) suçlamışlardı. “Vahiy aramızdan ona mı verildi? Hayır, o yalancı ve şımarığın biridir dediler.² Semud kavmi gururlarından dolayı sıradan bir insan olarak gördükleri birine uymayı hazmedememişlerdir.

Hz. Salih’in kavmine yaptığı tebliğde üç şey bulunmaktadır:

- 1-Yalnızca Allah’a ibadeti emretmek, Allah’la beraber başka ilahların olmadığını ve buna delillerin bulunduğunu açıklamak.
- 2-Kendilerini yaratanın Allah olduğuna inanmaları, onları ibadetin sırf Allah’a yapılması gerektiğini belirtmek.
- 3-Açık ve gizli nimetler, bu nimetleri verenin şükürü hakettiğini, nankörlük yapılmasının asla doğru olmadığını göstermektir.

Hz. Salih bu davetini yapasıya kadar kavmi içinde sevilen sayılan biriydi. Sonra sırf Allah’ın mesajını ulaştırdığı ve davasını ilan ettiği için gözlerinden düşmüştür. Bununla beraber onlar putlara tapmayı kendileri başlatmamış, babalarının izlerinden gitmişlerdir. Babalarının inancını sürdürerek ona karşı çıkan veya iptaline kalkan her davetin aleyhinde bulunmuşlardır. Hz. Salih’in davet ettiği şeyden şüphelendiklerini ve bu şüphe devam ettikçe ona uymalarına bir neden olmadığını, tereddütleri kalkıp gerçek iyice belli oluncaya kadar inanmayacaklarını söylediler.³

Hz. Salih, onların bu ihtiyaçlarına şöyle cevap verdi: “(Salih) dedi ki: Ey kavmim! Eğer ben Rabbimden apaçık bir mucize üzerinde isem ve o bana kendinden bir rahmet (Peygamberlik) vermişse buna ne dersiniz? Bu durum karşısında ona asi olursam beni Allah’tan (O’nun azabından) kim korur? Siz bana ziyan vermektten başka bir şey artıramazsınız.”⁴

Salih (a.s) bu davetini kendinden yapmadığını Allah’ın kendisini bununla görevlendirdiğini, kendisinin daha önce nasıl biri olduğunu bildiklerini, ulaştırdığı mesajında doğruluğuna dair delil olduğunu, bu mesajı ulaştırmazsa Allah’ın kendisini cezalandıracağını belirttiği halde onlar, Hz. Salih’ten kendisinin doğruluğuna dair mucize istemişlerdir.Bunun üzerine Cenab-ı Hakk’ ta mucize olarak “Dişi Deveyi”

¹ Fussilet,41/14

² Kamer,54/24,25

³ el-Elmai a.g.e. S. 184,185

⁴ Hud, 11/64

göndermiştir. “Ey kavmim! İşte size mucize olarak Allah’ın devesi! Onu bırakın Allah’ın arzında yesin (içsin), ona kötülük dokundurmayın, sonra sizi yakın bir azap yakalar” Semûd kavmine mucize olarak deve verilmesi, muhtemelen onların deveye verdikleri önemden, devenin onların pratik hayatındaki önemli bir yere sahip olmasındandır. Suyu deveyle, kendilerinin ortaklaşa kullanmasının nedeni de su kıtlığı ve suya ihtiyaca binaendir.¹

Kaynakların bildirdiğine göre Semud kavminin ileri gelenleri, Hz. Salih’i kavmi önünde küçük düşürmek için ondan bir mucize getirmesini isterler. Bunu da bir bayram günü kalabalığının içinde yaparlar ve şöyle derler: “Eğer sen iddianda doğru isen şu dağdaki sarp kayadan kızıl tüylü ve on aylık hamile bir dişi deve çıkarıver, ancak o zaman sana inanırız. Hz. Salih bu istekleri karşısında Cenab-ı Hak’tan yardım ister. Yüce Allah onun bu imdadına yetişerek onu sıkıntıdan kurtarmıştır. Mucizeye karşılık onların iman edeceklerini belirtmeleri üzerine kaya yarılıp arasından müşriklerin istediği gibi kızıl tüylü, on aylık hamile dişi deve izni ilahi ile çıkıverir. Fakat müşrikler yine inanmadılar. Hz. Salih, kavminden bu deveyi öldürmemelerini, suyun nöbetleşe, bir gün kendilerinin, bir gün de devenin hakkı olduğunu söylemiştir. Hz. Salih’in bu uyarılarına rağmen onlar deveyi öldürerek azabı hak etmişlerdir.²

Hz. Salih’in dişi devesini bir kişi öldürdüğü halde herkes bu suçun ortağı sayılmıştır. Çünkü tüm kabile o kişiye arka çıkıp desteklemişlerdir. Bir birey tarafından işlenmiş olsa da bir toplum tarafından tasvip edilen veya toplumun iradesini yansıtan her suç, toplumun suçudur. Onu yapan kişi bir mayadır, Kur’ana göre bir birey tarafından işlenen ve ilgili toplum tarafından kabul gören bu suç milli suç sayılmaktadır.³

Mucize istemek demek, o şeyin artık son haddine varması demektir. Onlar bu mucizeyi de inkâr ettiklerine göre sona varılmış demektir. Cenab-ı Hak’ta onları helak edecektir. Semud kavmini helak eden musibete racfe⁴ (şiddetli sarsıntı) ismi verilmiştir. Başka bir ayette Sayha (korkunç ses), tağiye (şimşek) ve Saika (kulakları patlatan ses) diye geçmektedir. Semûd kavmini helak eden bu bela Hakka suresinde Tağiye (Hakka, 69/5), A’raf suresinde Racfe (A’raf, 7/73- 78), hud suresinde Sayha (korkunç ses) (Hud,11/67), Zariyat suresinde Saika (Zariyat, 51/44) olarak geçmektedir. Hakka

¹ Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, İst. 1998, VI/375

² Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, S.160,161

³ Mevdudi, *Tefhim* II/59

⁴ *Mu’cemül-Vasıt*, ‘RCF’ Mad. S. 331, 332, Isfahani, a.g.e. S. 189

suuresinde geçen ‘Tağiye’ bütün bu sayılanları içine aldığı düşünülebilir. Çünkü Tağiye; Tuğyan eden, önü alınmaz şekilde aşırı ve korkunç bir bela anlamındadır.¹ Semud kavminin helakinin sadece korkunç ve tiz bir ses ile değil, aynı zamanda yer sarsıntısı ve büyük bir deprem ile helak olduğu da bilinmektedir. Belki de bu ses ya da sayha, deprem anında boşalan enerjinin arzdan fışkıran gazların ve sarsıntı anında duyulan patlamaların sesidir.²

IV-LUT KAVMI

4-1.Genel Bilgi

Lut (a.s.) İbrahim (a.s.)’in kardeşi Haran’ın oğludur.³ İbrahim(a.s.)’e ilk iman eden yeğeni Lut(a.s.)dur. Hz. İbrahim onunla birlikte Babil’den Harran’a, oradan Ürdün’e, oradan da Mısır’a hicret etti.⁴ “Ona sadece Lut iman etti. İbrahim “Ben Rabb’ime gidiyorum. Muhakkak ki O çok güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar”dedi.”⁵

Lut (a.s.)’un kıssası İbrahim (a.s.)’in kıssasıyla bağlantılı olduğu için, yeri geldikçe İbrahim kıssasından bahsetmemiz gerekir. Hz. İbrahim’in kavmi yıldızlara⁶ ve putlara tapan bir kavimdi. “İbrahim; “siz dünya hayatında aranızdaki sevgi ve hatırı gözeterek, Allah’ı bırakıp putları kendinize tanrı edindiniz. Oysa kıyamet gününde birbirinizi inkar edecek ve birbirinize lanet okuyacaksınız. Sizin barınağınız ateştir; size yardım edecek hiç kimse de olmayacaktır” dedi.”⁷

Hız. İbrahim kavmini yıldızlara ve putlara tapmaktan vazgeçirmeye çalıştığı için Nemrud tarafından ateşe atılmıştı. Fakat Cenab-ı Hakk’ın “Ey ateş! İbrahim için serinlik ve esenlik ol!”⁸.(Enbiya, 21/60)diye emretmesi üzerine ateş İbrahim’ i yakmamış, selametli bir hal almıştı. Hız. İbrahim bu ateşin içinde bir hafta kaldıktan sonra sapasağlam dışarı çıktı. Çıkar çıkmaz yeniden tebliğata başladı. Kavmine putlara tapmanın ahiretteki akibetini hatırlattı. Putperestlikten vazgeçmezlerse cehenneme gireceklerini bildirdi. Hız. İbrahim’ in bu tebliğat ve davetini kavminden sadece Hız. Lut

¹ M. Zeki Duman, a.g.e. II/413

² M. Zeki Duman, a.g.e. II/24

³ Yakubi, Tarih, I/24, Taberi, Tarih II/125

⁴ Taberi, Tarih.II/125

⁵ Ankebut, 29/26

⁶ Mehmed Dikmen, a.g.e. S.226

⁷ Ankebut 29/25

⁸ Enbiya,21/60

(a.s.) tasdik ederek iman etti. Diğerleri ise bu kadar ikazları dinledikleri ve ateşin Hz. İbrahim'i yakmadığını gözleriyle gördükleri halde şirkte inat ederek imana gelmediler. Bunun üzerine Hz. İbrahim eşi Sare' yi ve yeğeni Lut'u alarak Babil' den Harran'a geldiler.¹ Burada malları çoğaldığı için İbrahim(a.s.) Babil' de kaldı. Lut (a.s.) ise Ürdün sınırları içindeki Sodom'a geldi² Lut (a.s.) bura halkına peygamber olarak gönderildi. *“Lut'u da elçi olarak gönderdik. O da kavmine; “ Kavmim! Siz daha önce insanlar aleminde hiç kimsenin yapmadığı çirkin bir aşırılığı mı yapıyorsunuz! Kadınları birkaç da şehvetle erkeklere yaklaşıyorsunuz, öyle mi! Olamaz! Siz gerçekten haddi aşmış bir topluluksunuz.” dedi”*³

Sodomlular kötülüğü (fuhşu) birbirlerinin gözleri önünde işlemekten utanmayan, düşük ahlaklı kimselerdi.⁴ Kur'an-ı Kerim'de onların kötü fiillerinin neler olduğu bize bildirilmekte ve bu fiili bu zamana kadar hiçbir milletin yapmadığı belirtilmektedir. *“Gerçekten siz daha önce hiçbir milletin yapmadığı bir hayasızlığı yapıyorsunuz.(bu ilahi ikazdan sonra hala) siz, ille de erkeklere yaklaşacak, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlikler yapacak mısınız?...”*⁵

Buna göre onlar üç farklı suç işlemişlerdir.

1-Şehvetle erkeklere yaklaşmaları! Oysa daha önce hiçbir insan topluluğu böyle bir davranışta bulunmamıştır. Aslında bu fiil insan fitratına aykırıdır. *“Çünkü şehvet duygusu insan neslinin devam ve bekasının temini için verilmiş, erkekle kadın arasındaki zevciyet muamelesinin cüzi bir ücretidir. Şayet bu ücret ve bu cazip duygu verilmeseydi kimse evliliğin ağır mükellefiyetlerine katlanmaz, böyle zahmetli bir işe girmezdi. Bu da insan neslinin kesilmesine sebep olurdu. Şehvetin bu gayenin dışında kullanılması sapık ve gayri meşru yollardan tatminine çalışılması insanı hayvanlıktan da aşağı bir mertebeye düşürür. Zira hayvanlar bile hiçbir zaman hemcinsleriyle yani erkek, erkeğiyle çiftleşmez. Halbuki Lut kavmi böyle şeni bir işe müptela olmuşlardı. İşte Cenab-ı Hakk bu yüzden Lut'u (a.s.) onlara peygamber olarak göndermiştir. Lut(a.s.)' da onları bu çirkin işten men etmişti. Zira böyle çirkin bir işi daha önce hiçbir kimse işlememiştir. Zira buna hem akıl, mantık, insaniyet, diyanet, fitrat ve uzvi yapı*

¹ Mehmed Dikmen, a.g.e. S.226

² A. Vehhab en-Neccar, a.g.e. s.112

³ A'raf, 7/80, Şuara, 26/165- 166

⁴ A. Vehhab en-Neccar, a.g.e. s.112

⁵ Ankebut, 29/28, 29

da bu fiili reddetmektedir.¹ Şöyle ki, kadın vajinası, çok katlı epitelyum ile döşenmiş olduğundan cinsi münasebet için uygundur. Halbuki kalın bağısağın, rektüm bölümü tek katlı epitel ile döşenmiş olduğundan cinsi münasebetteki mekanik tahrişlerde çabuk zedelenir, yaralar açılır... homoseksüellerde rektüm mukozasında açılan yaralardan aids hastalığını meydana getiren HTLVIII virüsü kolaylıkla organizmaya, özellikle T lenfositlerine girmekte ve onları aids virüsü üreten birer fabrika haline getirmektedir. T lenfositlerinin fonksiyonlarının bozulması ve sayılarının azalması müdafaa mekanizmasını ortadan kaldırır.² Böyle bir gayri meşru ilişkiden dolayı tedavisi zor yeni hastalıkların meydana geleceğinden, Rasûlullah şu sözleriyle bu tehlikeye dikkat çekmiştir. “Bir milletin içinde zina/fuhuş ortaya çıkar ve o millet bu suçu aleni işlerse, içlerine Taun ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde hiç görülmemiş hastalıklar yayılır.” (İbn Mâce; fiten, 22)

2- Onların ikinci suçları ise yol kesmeleri idi. Onlar insanların yollarını keser, onları öldürür ve mallarını alırlardı.³ Sedum ve diğer şehir halklarının, şehir dışında yol üzerinde bostanları ve meyve bahçeleri vardı. Yağmursuzluktan, kuraklık ve kıtlığa uğradıkları zaman birbirlerine “İçinde geçimliğiniz bulunan meyve bahçelerinizi dışarıdan gelen yolculardan koruyunuz!” dediler. “ Nasıl koruyalım” dediler. Birbirlerinin yanına gelip gittiler. “ Yurtlarınızın içinde bulduğunuz ve tanımadığınız yabancıların elbisesini soyunuz, ırzına geçiniz! Siz bunu adet haline getirip, sürekli yaptığınızda; insanlar şehirlerinize ayak basamazlar” diyerek dediklerini yapmaya başladılar. Artık bundan sonra yol kesiyorlar, yurtlarından geçen erkek yolculara musallat oluyorlar, onlarla alay edip yakaladıklarının ırzına geçiyorlardı.”⁴

3-üçüncü olarak Lut kavmi, toplantı yerlerinde kötülüğü açıkça yapmakta idiler. Meclislerinde birlikte otururlarken birbirlerinden utanmadan gaz yaparlar, yollarda alenen birbirlerinin ırzına geçmekten utanmazlardı. Birinin namusuna tecavüz eder, döver ve sonra da bunu yapan kişi “Sana yaptığımı karşılık ücretimi ver” derdi.⁵

Lut kavmi yaptıkları işin çirkinliği yetmezmiş gibi bir de bunu açıkça yaparak gelip geçenlere müstehcen şakalar yapar, uçkur çözer, düdük çalar, benzeri çirkin

¹ Mehmed Dikmen, Peygamberler Tarihi, s. 229

² Bahattin Dartma, a.g.e. s.156; Geniş bilgi için bkz. M. Kemal Atik, *Kur'an' da Lut Kavmi* ve Düşündürdükleri, E.Ü. Sos. Bil. Ens. Derg. Sayı 2, Kayseri, 1988 sf. 301; Ahmet Coşkun, *İlim ve İslamın Işığında AIDS*. İst. 1993. s.44-45

³ *Muhtasar-ı İ. Kesir*, III/35

⁴ Taberi, Tar. I/151

⁵ Taberi, Tar. I/ 152, Yakubi ,Tar.II/25

davranışlarda bulunarak birbirlerine çakıl taşları atarlardı.¹ Öyle ki onların yüzlerinden utanma duygusu gittiğinden güzelliği arzu etmeyip, çirkini de çirkin olarak görmüyorlardı.²

Onlar bununla da kalmıyorlar eşkıyalık yaparak yol kesiyorlar, mal kaçırıyorlar, gelip geçenleri korkutuyorlar ve ellerine geçirdikleri erkeklere tecavüz ediyorlardı... Aslında erkeklere tecavüz, vurgunculuk, talan ve yeryüzünü ifsada nispetle çok kötü bir harekettir. O iğrenç hareketlerini topluca ve hiç kimseden gizlemeden ve birbirlerinden utanmadan açıkça işliyorlardı. Ki bu da fuhşun, fitrat bozukluğunun, rezaletin ve yüz­süz­lüğün ıslahı imkansız hadde varışının ifadesidir.³ “*Ümmetim için en çok korktuğum, Lut kavminin amelidir.*” (İbn Mâce, Hudud, 12). Bu anlamda Lut kavminin helak edildiği yerler için Kur’an-ı Kerim’de “Mü’tefikat” ifadesi kullanılmaktadır ki sözlükte altı üstüne getirilmiş, ters yüz olmuş demektir.⁴ Altı üstüne getirilen ve mü’tefikat denilen yerler Sa’be, Sa’de, Umra, Duma ve Sedum denilen yerleşim merkezleridir.⁵ bugün bu bölgede ‘Ölü Deniz’de’ denilen Lut gölü bulunmaktadır. Rivayetlere göre pis kokulu ve deniz seviyesinden 400 m.daha aşağıda bulunan bu göl daha önceleri yoktu. Ancak bölgenin altını üstüne getirebilecek büyük sarsıntılarla bu gölün oluşması muhtemeldir. Burada yapılan araştırma ve kazılar bölgede 20000’den fazla mezar tesbit etmiştir. Bu da, bir zamanlar burada büyük şehirlerin var olduğunu ve bunların yere batarak yok olduklarını doğrulamaktadır.⁶ Mü’tefikat kelimesi Kur’an-ı Kerim’de üç yerde geçmektedir: “*Onlara kendilerinden evvelkilerin, Nuh, Âd ve Semud kavimlerinin, İbrahim kavminin Medyen halkının (Şuayb peygamberin kavminin) ve (Lut kavminin) başları üstüne ters dönen şehirlerin haberi gelmedi mi?*”⁷

4-2. Coğrafi Bölge

Lut(a.s.) Hz. İbrahim’ in kardeşi Haran’ın oğlu olup Harran şehrini o kurduğu için onun adına nisbetle Harran denilmiştir. Burası Nuh tufanından sonra kurulan ilk şehirdir.⁸

¹ M. Ali es-Sabuni, *Safvetü’t-Tefasir* IV/481

² A .Vehhab en-Neccar, a.g.e. s. 113

³ Taberi Tar.trc II/ 352 kst., mütercim, B. Karlığa, M. Emin Saraç, İ.H. Şengüler, ist, Tarihsiz,.

⁴ İbn. Manzur, *Lisanü’l Arab*, ‘EFK’. Maddesi.

⁵ Ali Akpınar, Kur’an Coğrafyası, s. 175, Süheyli, *Gavamid* s.205’ten naklen.

⁶ İbn. Kesir, a.g.e. III/344

⁷ Tevbe, 9/70; Hakk’a, 69/9; Necm ,3/53

⁸ Yakuti, *Mu’cemü’l Büldan*, III/ 239

Hız. Lut, İbrahim(a.s.)'e iman ederek onunla beraber Babil' den Harran'a oradan Ürdün'e daha sonra da Mısır'a hicret ettiler. Buradan Şam'a varıp Şam çölündeki Sebu denilen yerde konakladılar. Bura halkının ahlaksız davranışlarından dolayı İbrahim(a.s.) oradan ayrılarak Filistin'deki Remle ile Kudüs arasındaki bir yere yerleştiler. Burad hem İbrahim(a.s.)'in hemde Lut(a.s.)'un büyük ve küçükbaş hayvanları çoğalınca İbrahim(a.s.) Lut(a.s.)'a "Küçük ve büyükbaş hayvanlarımız çoğaldı. Aramızdaki sevgi ve muhabbetin kesilmemesi için, birde çobanlarımızın kargaşa çıkarmaması için ayrılmamız gerekir" demesi üzerine İbrahim ve Lut ayrılmaya karar verdiler. Bunun üzerine Lut(a.s.) Ürdün sınırları içindeki Sedum(Sodom) ve Amura"ya gitti.¹

Hız. İbrahim ile Lut (a.s.)'un bu şekilde tanıtılmasına Mevdudi karşı çıkarak, onların asıl görevlerinin Allah'tan(c.c.) aldığı tebliğ vazifesi olduğunu belirtir ve hem de onların yaşadığı yer hakkında özetle şöyle der: " Bu insanlar şimdi Ürdün'ün doğu yakası denilen ve Irak ile Filistin arasında yer alan topraklarda yaşamışlardı. Kitab-ı Mukaddes'e göre merkezleri ölü denize yakın yerlerde ya da tamamen suyun altında kalmış olan Sodom şehridir. Talmud, bunların Sodom' un dışında dört büyük şehirlerinin daha olduğunu ve bu şehirler arasındaki arazilerin kilometrelerce devam eden büyük bir bahçeyi andırdığını ve seyredenleri büyülediğini anlatır. Fakat zamanımızda şehirlerin yerleri tam olarak belli değildir. Çünkü bu alanların tümü, Lut gölü ya da ölü denizin altında kalmıştır. Hız. Lut Hakk' a davetin tebliği hususunda tecrübe kazanmak için Suriye, Filistin ve mısır'ı ziyaret etmek üzere amcası Hız. İbrahim (a.s.) ile birlikte Irak'tan ayrıldı. Daha sonra Allah tarafından bir Rasül olarak tayin edilip, kendileriyle bir kan bağı olmasından dolayı onun kavmi diye nitelenen günahkâr topluluğu ıslah etmek için gönderildi. Ne yazık ki Yahudiler tarafından tahrif edilmiş olan eldeki kitab-ı Mukaddes'te Hız. Lut 'un şahsiyeti lekelenmiştir. Başka hususlar bir tarafa, Ürdün topraklarında icra ettiği vazife Hız. İbrahim'in sığır sürüleri ile Lut'un sığır sürüleri arasında çıkan bir anlaşmazlık sonunda münbit bir toprağa göç olarak tanımlanmıştır. Fakat Kur' an bu iddayı çürütür ve Hız Lut' un bir Rasül olarak tayin edilmiş olduğunu ve oraya halkı ıslah etmek için gönderildiğini söyler.²

¹ Taberi, Tar. I/125

² Mevdudi, Tefsir II/59

4-3.Dini Hayat

Hız. Lut' un Hız. İbrahim' in yeğeni olduğunu ve ona ilk iman eden ve Hakk' ı tebliğ için onunla beraber hicret eden kişi olduğunu daha önce belirtmiştik.

Lut (a.s.) amcası Hız. İbrahim ile aynı dönemde yaşamıştır. Hız İbrahim kavmini yıldızlara ve putlara tapmaktan vazgeçirmeye çalıştığı için Nemrud tarafından ateşe atılmıştı.¹

Hız. Lut (a.s.) amcası Hız. İbrahim'le aynı dönemde yaşamış olmasına ve Hız. İbrahim'in kavminin putperest olmasına rağmen Hız. Lut'un kavmi daha çok ahlaki davranışlarındaki çirkinlikleriyle ön plana çıkmışlardır ki, bu kötü fiili daha önce hiçbir millet işlememiştir. Onları böyle davranışa sevk eden amil, Allah'ın kendilerine verdiği maddi imkanlar ve nimetler olabilir. şöyle ki onlar büyük bir refah içinde yaşıyorlardı. Ancak bu refah onları o denli sarhoş etmişti ki apaçık bir küfür içinde yaşamaya başlamışlardır. Allah'tan gelen ceza ile alaşağı edileceklerini unutmuşlardı. Artık Hız. Lut' un tebliğine kulak asan kalmamıştı.² Lut kavminin helak olmalarını gerektiren suçlarını Ankebut suresi 29. ayet şöyle açıklar: “ *Erkeklerle ilişkiye giren, yol kesen ve meclislerinizde o en çirkin şeyi yapanlar siz değil misiniz?*”³

Kadınları bırakıp erkeklerle ilişkiye girmeleri kötü bir fiil olduğu için birçok yerde belirtilmiş, diğer davranışları ise sadece bu ayette belirtilmiş olup kaynaklar bunların koçları birbirleriyle toslaştırmak, horoz döğüşü, yoldan geçenlere çelme takıp düşürmek, onlarla alay etmek, ısıık çalma, güvercin ve yuvarlak hale getirilmiş çamurları birbirlerine atma, mecliste soru sorma, kaftanlarının düğmelerini çözme, birbirlerinin yanında sesli olarak yellenme ⁴ gibi çirkin davranışlar olduğunu belirtmişlerdir.

Konumuzu özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz: Hız İbrahim'in kardeşi Haran'ın oğlu olan Lut (a.s.) onunla birlikte Dicle ve Fırat'ın kuzey kesimine düşen Harran'dan Filistin'e göç etmiştir. Oradan da kıtlık baş gösterdiği için Mısır'a gitmişler, oradan

¹ Enbiya, 21/68

² Mevdudi, TefhimII/413

³ Ankebut, 29/29

⁴ İbn. Kesir, *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, (Çev. Bekir Karlığa, Bedrettin Çetiner), ist. XI/6283

tekrar Filistin'e dönmüşlerdir. İbrahim (a.s.) burada kalarak tebliğine devam etmiş, Lut(a.s.) ise Sodom ve Gomore şehirlerinin bulunduğu Ürdün ve civarına yerleşmiştir.¹

Sodom halkı insanların en ahlaksızı, en kafiri, vicdan ve gidişat bakımından en berbatlarıydı. Soygun için yol keserler, toplantı yerlerinde edepsizlik yaparlar, yaptıkları kötülüklerden asla vazgeçmezlerdi. Daha önce Ademoğullarından hiçbirinin yapmadığı bir fenalık icat etmişlerdi. O da livata (homoseksüellik) idi.² Onlar daha önce hiçbir milletin yapmadığı bu işi yaparak kendileri bununla bilinir olmuşlardı. Aslında onların yaptıkları bu kötü fiil insan fitratına aykırı olup insan neslinin devamı ve bekasının temini için son derece sakıncalı idi. İşte Lut(a.s.) onları bu sapkın işlerinden vazgeçirmek için Allah tarafından kendilerine peygamber olarak gönderilmiştir. “*Lut’u da peygamber olarak gönderdik. Kavmine dedi ki: Sizden önce âlemlerden hiçbirinin yapmadığı fuhşu mu yapıyorsunuz? Çünkü siz kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere gidiyorsunuz. Belki de siz haddi aşan bir kavimsiniz.*”³

Kavmi Lut (a.s.)’un uyarılarını dikkate almadıkları gibi Lut(a.s.)’u ve ona inananları yurtlarından çıkarmakla tehdit ederek daha önce yapa geldikleri her türlü fuhşiyatı işlemeye devam ettiler. Cenab-ı Hakk’da kendilerine işledikleri suçun cinsine göre ceza verdi. Üzerlerine taş yağdırdı. “*Ve üzerlerine (taş) yağmuru yağdırdık. Bak ki günahkârların sonu nasıl olur!*”⁴

Onlar bu şekildeki davranışlarıyla ahlaki tefessühün en aşağı derekelerine yuvarlanmışlardı. Onlar sadece hayasız, günahkar ve ahlaksız değil aynı zamanda her türlü iyilik ve fazilet duygusundan da yoksundular. Bundan dolayı aralarında kendilerine ahlak ve fazilete davet edecek kimsenin kalmaması için Hz. Lut ve taraftarlarını davalarından vazgeçirmek istediler. Bu nedenle Allah o kavmin bütünüyle yok edilmesini emretti. Onları helak eden yağmur bildiğimiz su damlaları şeklindeki yağmur olmayıp, taş yağmurudur. Onların evlerinin altı üstüne gelmiş, (*Mü’tefikat*) ve toprağa gömülüp gitmişlerdir.⁵ Kendilerine düşünüp taşınınsınlar diye Lut (a.s.) peygamber olarak gönderildiği halde onlar azgınlıkta daha bir ileri gitmişler, böylece helak olmalarına sebep olan hayat tarzını seçerek kendilerine zulüm etmişlerdir.

¹ Abdü'l-Vahap en-Neccar, a.g.e. s.91

² Afif Abdü'l-Fettah et-Tabbara, Kur’ an’da Peygamberler ve Peygamberimiz, (Çev.Ali Rıza Temel, Yahya Aklın), ist.1982; s.168.

³ A’raf, 7/80- 81

⁴ A’raf, 7/84

⁵ Mevdudi, a.g.e. II/61

4-1. HZ. LUT'UN KAVMİNE TEBLİĞİ

4- 1.1. Güzel Ahlaklı Olmaya Daveti

Hız. İbrahim'in "Siz sırf aranızdaki dünya hayatına has muhabbet uğruna Allah'ı bırakıp bir takım putlar edindiniz. Sonra kıyamet günü geldiğinde ise kiminiz kiminizi tanımayacak, kiminiz de kiminizi lanetleyecektir. Varacağınız yer cehennemdir ve hiç yardımcınız da yoktur."¹ demesi üzerine, Hız. İbrahim'e iman ederek onunla birlikte hicret etmiştir.²

Sodom ve Gomorra'ya yerleşen Lut a.s daha sonra ora halkına Peygamber olarak gönderildi. Bunlar ahlaki bakımdan son derece zayıf karakterli insanlardı. Şöyle ki: "Onlar yoldan gelip geçen insanların yollarını kesiyorlar, kendi memleketlerine gelen yabancıların, yolcuların elbisesini soyup ırzına geçiyorlardı. Kur'an onların davranışları hakkında şu bilgileri verir: "Siz, ille de erkeklere yaklaşıp, yol kesecek ve toplantılarınızda edepsizlikler yapacak mısınız?"³

Sodom ve Gomorra halkı hayâsız ve edepsiz bir kavimdir. Çünkü onlar yeryüzünde o zamana kadar hiçbir milletin işlemediği bir fiili işliyorlar ve bunu da alışkanlık haline getiriyorlardı. Hız. Lut, bu davranışlarının çok kötü bir şey olduğunu ve bunu da daha önce hiçbir milletin yapmadığını bildirdiğinde Hız. Lut'u memleketlerinden çıkarıp sürgün etmekle tehdit ettiler.

" Kavminin cevabı sadece "Lut ailesini memleketinizden çıkarın; baksanıza onlar (bizim yaptıklarımızdan) temiz kalmak isteyen insanlarmış." demelerinden ibaret oldu."

4

Lut a.s. davetinde ısrar edip kendilerini kötülüklerden sakındırmaya devam edince tehditlerini artırdılar: " Ey Lut! (bu davadan) vazgeçmezsen iyi bil ki sürülenlerden olacaksın"⁵

¹ Ankebut, 29/26

² Ankebut, 29/27; Hız. İbrahim ve O'na inananlar Babil'den Harran'a, oradan Ürdün'e, Ürdün'den de Mısır'a hicret ettiler. Daha sonra Şam'a Şam çölündeki Seb denilen yere vardılar. Oradan da Filistin'deki Remle ile İlya (Kudüs) arasındaki Katt veya Kitt denilen yere yerleştiler. Hız.Lut, oradan Sedum ve Amura şehirlerine yerleşti. (M.Asım Köksal ,Peygamberler Tarihi ,I425,426)

³ Ankebut, 29/29

⁴ Neml, 27/56

⁵ Şuara, 26/167

4- 1.2 Helâki Gerektiren Nihai Durum

Hız. Lut tebliğinde onları, tevhide, kendisinin emirlerini yerine getirip, yasakladıklarından da kaçınmaya, işledikleri fiilin çok kötü bir davranış olduğunu, şayet şehvetlerine engel olamayıp kendilerini bu kötü davranışa sevk ediyorsa kızları ve ümmetin kızlarını evlenmek için onlara arz etmek gibi hususlar arz ettiğinde kavmi onu yalanlayıp, sürgünle tehdit ettiler. Daha sonra da ona meydan okuyarak “*Doğru söyleyenlerden isen Allah’ın azabını getir bize*”¹ dediler. Bunun üzerine Cenab-ı Hak onları helak etmekle görevli iki melek gönderdi. Bu melekler ilk önce Hız. İbrahim’e uğradılar, “*Elçilerimiz İbrahim’e müjde getirmiş ve; ‘Selam’ demişleri; İbrahim de onlara; ‘Size de selam olsun!’ dedi. Sonra İbrahim çok geçmeden onlara kızartılmış dana eti olan bir sofrayı sundu. Ellerinin yemeğe uzanmadığını görünce, davranışlarını yadırgadı ve içine korku düştü. Elçiler: “Korkma! Biz Lut kavmi için geldik.” dediler.*”²

Gelen elçi melekler Hız. İbrahim’e müjde verdikten sonra, İbrahim(a.s.) onların Lut kavmini helak etmekle görevlendirilen melekler olduğunu anlayınca; “Lut kavminin içinde mü’minler var. Onlar da helak olur” diyerek endişeye düşmüştü. Hız. Lut, melekleri insan şeklinde görünce, kavminin kötülüğünden dolayı endişelenerek gelen elçi melekleri uyardı. Fakat karısı, o meleklerin geldiğini kavmine haber verince, kavmi Hız. Lut’tan gelen misafirleri kendilerine teslim etmesini istediler. Hız. Lut, “*Bunlar benim misafirimdir, sakın beni utandırmayın, Allah’tan korkun, beni rezil etmeyin dedi. Kavmi “Biz seni halkın işine karışmaktan men etmemiş miydik?” dediler. Lut, şayet siz kötü işinizi yapmakta kararlı iseniz, “İşte bunlar kızlarımdır. (Onlarla evlenebilirsiniz) dedi.”*”³

Hız. Lut, tam bir acz içinde kalmış, canı çok sıkılmış ve üzüntü içerisinde “*Keşke benim size karşı (savunacak) gücüm olsaydı ya da güçlü bir kaleye sığınabilseydim*” dedi.”⁴

Hız. Lut’un yaşadığı bölgede “el-Kerek ve eş-Şevbek”⁵ adında iki sağlam kalenin bulunduğu ve Hız. Lut’un sığınmak istediği kalelerin bunlar olabilme ihtimali yüksektir. “*Elçiler dedi ki: Ey Lut! Biz Rabbinin elçileriyiz, onlar sana kesin olarak ulaşamazlar. Gecenin bir parçasında ailenle birlikte yola çık, sakın hiçbiriniz arkasına dönüp*

¹ Ankebut, 69/29

² Hud, 11/69, 70- 77

³ Hicr, 15/68- 71

⁴ Hud, 11/80

⁵ Bahattib Dartma,a.g.e. İn. Kesir, Tefsir, VI/167’den naklen, S.152.

bakmasın. Fakat senin karın başka, çünkü onlara isabet edecek olan ona da isabet edecektir. Onlara vadolunan (azab) sabah vaktidir. Sabah da yakın değil mi?”¹

Bu ayette durumun vahametini belirtmek için azab mahallini çabucak terk etmeleri istenilmektedir. Patlamalardan oluşan müthiş gürültüyü ve insanların çığlıklarını duymasınlar da helakına hükmedilmiş ve defteri dürülmüş olan yurtları yüzünden ayakları sürçüp geri kalmasınlar diye uyarılmaktadırlar. Birde şu var ki hiçbir akrabalığın günahlarının sonucundan kişiyi kurtaramadığı anlatılmaktadır.²

Artık onlar haddi iyice aştıklarından cezayı hak ettiler Allah (c.c.) da onların memleketlerinin altını üstüne getirdi. “*Böylece emrimiz geldiğinde üstünü altına çevirdik ve üzerlerine balçıktan pişirilmiş istif edilmiş taşlar yağdırdık.*”³ Muhtemelen azap, yerin altına üstüne getiren korkunç bir deprem ve taşlar yağdırıcı bir volkan patlaması biçimindedir. “Pişirilmiş balçıktan taşlar” büyük bir ihtimalle volkanik bölgelerde sıcaklık ve lavlarla yerin altında teşekkül etmiş taşlara işaret etmektedir. Her taş belli bir tahrip görevini yerine getirmekte ve belli bir mücrimi helak etmesi için işaretlenmiştir.⁴ Kime atılacağı üzerine işaretlenmiştir.⁵

Burada muhatap uyarılmakta, sizde aynı kötülükleri işlerseniz Lut kavmine gelen azap size de uzak değil denilmekte, onlar bu azaptan kurtulamadığı gibi sizlerde bunlardan kurtulamazsınız denilmektedir.

Ayetlerin beyanına göre Lut kavmi zulüm ve şirk sebebi ile helak edilmişlerdir. Bu zulümler ister nefislerine ister başkasına olsun durum aynıdır. Adalet nimeti celbettiği gibi zulüm de musibet ve gazabı celbeder.⁶ İşledikleri suça göre cezaları da ağır olmuştur. Şehirlerinin üstleri altlarına getirilmiş bundan dolayı bu şehirlere Kur’an “*Mü’tefikat*” demektedir.⁷ Bugün bu suçu işleyenleri korkunç bir son beklemektedir ki bu günümüzün vebası olan AIDS’tir. Dünyada ve ülkemizde bu hastalığa yakalananların sayısı korkunç bir şekilde hızla artmaktadır. İnsanlığı tehdit eden bu hastalık %75 oranında homoseksüel ilişkiler yoluyla geçmektedir. İlk defa A.B.D ‘ de ortaya çıkan bu hastalık oradan batı Avrupa’ya yayılmıştır. Tıp dünyasında Kanserden

¹ Hud, 11/81

² Mevdudi, Tefhim, II/415

³ Hud, 11/82, 83

⁴ Mevdudi, a.g.e. aynı yer

⁵ Celaleyn, S. 186

⁶ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, S.256

⁷ Tevbe, 9/70; Hakka, 69/9

sonra insanlığın en büyük problemi olmaya aday bir illet olarak değerlendirilmektedir. Yayılma oranı her yıl artmakta ölüm oranı ise %90 a varmaktadır. ¹Allah'ın bu fiili yasaklamasında mutlaka bir sebebi hikmet vardır.

Çünkü Kadın ve erkek bir birlerine eşlik etmek için varedilmişlerdir. Bu iki cinsin ruhi ve fiziki yapısı hiçbir tesadüfe yer vermeyecek şekilde birbirlerine muhtaç şekilde yaratılmıştır. Çünkü insan neslinin devamı, bu eşlik ve beraberliğe bağlıdır. Bundan dolayıdır ki birbirlerine karşı fitri meyilleri vardır. Kadınlara erkek arasında böyle bir meyil konulması ve bunun tatmini içinde nikâhın meşru kılınmasından gaye ve hikmet tenasüldür. Yani insan neslinin devam ve bekasıdır.² Lut kavminde olduğu gibi günümüzde bazı Avrupa veya kendilerini uygar gören ülkelerde erkeğin erkekle evlenmesi ise nikahtaki bu gaye ve hikmete, neslin devamına aykırıdır. Şehvetin hikmeti, türünün bekası olduğundan hiçbir hayvan bile erkeğinden cinsi arzularını tatmin etmez. Ancak erkeği dışından şehvetini tatmin eder³. Ayrıca erkek için beden yapısı zevki selim sahibine haz vermekten uzaktır. Zira insan her şeyden önce necaset ihtimali ile ırkilecek ve bu iğrenç işe asla yönelmeyecektir.⁴

Yine bu durum fail ile meful arasında düşmanlık ihdas ettiği gibi sıhhi yönden de kadınların rahimlerinde meniye cezbeden bir kuvvet vardır. Meninin cereyan edeceği yerinde bakiyesi kalmaz. Yolları temizlenir hastalığa vesile olmaz⁵. İnsanlık haysiyet ve şerefiyle bağdaşmayan homoseksüelliğin ferd ve toplum açısından çok büyük zararları vardır. Bu davranış; fitratın bozulmasına yol açar. Bu davranışta bulunan biri organlarının fitri özelliklerine savaş açmış olur. Sadece cinsi arzularını tatmin gayesi güttüğü için, içinde bulunduğu topluma ve insanlığa karşı görevini yerine getirmemiş olur. Meşru evlilikten vazgeçildiği için nesil inkıtaa uğrar. Erkeklerde doğuştan gelen fiziki özelliklerin değişmesine neden olur ve erkeklerde kadınların özelliklerinin yerleşmesine sebep olur.⁶

¹ Mehmed Dikmen, a.e.g S.227

² Mehmed Dikmen, a.g.e S.226

³ Konyalı Mehmed Vehbi Efendi, *Hülasat-ül-Beyan* IV/1679

⁴ S.Kutup, *Fi Zilalil-Kur'an*, VI/135

⁵ Bahattin Dartma, a.g.e. s.155

⁶ Konyalı Mehmed Vehbi Efendi, a.g.e IV/1679

Konumuzu şu Hadis-i Şerif meali ile bitirelim: “*Bir milletin içinde zina/fuhuş ortaya çıkar ve o millet bu suçu aleni işlerse, içlerine taun ve onlardan önce gelip geçmiş milletlerde hiç görülmemiş yeni hastalıklar yayılır.*”¹

V. MEDYENLİLER, EYKE HALKI VE ŞUAYB (A.S.)

5-1 Genel Bilgi

Bu iki kavme Şuayb (a.s.) peygamber olarak gönderilmiştir. “*Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı elçi olarak gönderdik*”²

Medyen Hz. İbrahim’ in oğlunun adıdır. Bunun torunlarına Medyen Kabilesi, bu kabilenin ikamet ettiği şehre de Medyen şehri denilmiştir.³ Tevrat’ta Medyen’e Midyan denilmektedir.⁴

Medyen; Kulzum denizinin üst tarafında Tebük şehrinin hizasında Tebük’e altı merhale kadar uzaklıkta Tebük’ten daha büyük bir şehir olup bu iki şehir birbirine komşudurlar⁵. Eyke; sık ağaçlı birbirine örülmüş orman demek olup Şuayb(a.s.)’in kavmi olan Medyenlilerin yurdudur. Burası Ürdün nehrinin doğusunda bir yer olup Leyke diye isimlendirilmiştir.⁶

Şuayb (a.s.)’in annesi Lut(a.s.)’un kızı Mikail’dir ve Şuayb (a.s.) Musa (a.s.)’nın kayın pederidir. Hz. Şuayb’in binlerce koyunu vardı. Cenab-Hakk Şuayb(a.s.)’e erkek evlat vermemişti. İffetli ve temiz iki kızı vardı. Kendisi de iyice yaşlandığından koyunlarını bu iki kızı güdüyordu. Hz. Musa’da bu sıralarda kazara bir mısırlının ölümüne sebep olmuş, firavunun şerrinden Medyen taraflarına kaçmaktaydı. Medyen suyunun başına geldiğinde Şuayb’in kızlarını hayvanlarını sulamak için bekler buldu. Bunun üzerine Hz. Musa onlara acıyarak kendilerine yardım etmişti. Kızlar durumu Şuayba(a.s.)’e bildirince Hz. Musa’yı yanına çağırarak evinde misafir etti ve ona koyunlarını gütmesi karşılığında kızlarından birini vermek şartıyla anlaşma teklif etti. Hz. Musa bunu kabul ederek sekiz on sene hizmet etti ve Şuayb’in kızlarından biriyle evlendi.⁷

¹ İbn Mace, Fiten, 22.

² A’raf,7/85;Hud,11/84.

³ Taberi,Tefsir, VIII/237

⁴ Kitab-ı Mukaddes, Çıkış/ 15-16

⁵ Yakuti, Mucem, I/77, I/291

⁶ İbn. Manzur, Lisan’ül Arap ‘E.Y.K.’ Maddesi, Beyrut, 1990

⁷ A. Cevdet Paşa, Kasasu’l-Enbiya, I/27

peygamberlerin hatibi derler¹. Şuayb denilmesinin sebebi ise o kavmi için Allah’a dua ederken “Şa’bi, milletim ” diye dua ettiği içindir² ve o iki kavme peygamber olarak gönderilmiştir. Eski çağlarda milletler arasında ictimai, iktisadi ve siyasi bakımlardan büyük farklılıklar olduğu ve her milletin kendine has özellikleri ve değer hükümleri bulunduğu için her kavme ayrı ayrı peygamberler gönderilmiştir. Bu yüzden bazen aynı anda ayrı ayrı kavimlere gönderilmiş birden fazla peygamber geldiği zamanlar olmuştur. İşte Hz.Şuayb’da bu iki kavme peygamber olarak gönderilmiştir.Biri kendi kavmi olan Medyen, diğeri de komşuları olan Eyke kavmidir.³

Medyenliler ticaretle meşgul oluyordu ve büyük tüccar idiler. Bunun nedeni Medyen’in kervan yolu üzerinde bulunmasıdır. Onların yerleşim merkezleri Kızıldeniz sahilini takip eden Yemen-Mekke ve oradan Suriye ticaret yolu güzergahı ile Irak’tan Mısır’a giden yolun kesiştikleri mevkilerde yer almasıdır. Bundan dolayı onlar Araplar arsında iyi bilinirler ve helak olmalarından sonra bile, Suriye ve Mısır’a giden ticaret kervanlarının yolları onların arkeolojik kalıntıları arasından geçmesi nedeniyle hatırlanırdı.⁴

Ticaretle uğraşan Medyenliler alış verişlerinde daima hileye başvururlardı. Bunun için Hz. Şuayb onlara birtakım tavsiyelerde bulundu: “*Medyen’e de kardeşleri Şuayb’ı elçi olarak gönderdik. Şuayb: “Ey kavmim! Allah’a kulluk edin, sizin O’ndan başka bir tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir belge gelmiştir. Ölçüyü ve tartıyı tam tutun da İnsanların eşyalarını eksiltmeyin. Düzene koyulduktan sonra yeryüzünde fesat çıkarmayın. Eğer mü’min iseniz, böylesi sizin için daha hayırlıdır. Allah’a iman edenleri tehdit etmek, Allah yolundan alıkoymak ve o yolu eğri göstermek amacıyla tuzaklar kurmayın. Hatırlayın! Bir zamanlar azdınız, O sizi çoğalttı. Bozguncuların sonunun nasıl olduğunu düşünün.*”⁵

Medyenliler insanların mallarını değersiz gösterip onu ucuza alıp pahalı satmak veya ölçü ve tartıda hile yapmak gibi ticari ahlaksızlıkları irtikap edindikleri için Şuayb(a.s.) onları böyle yapmamaları konusunda uyarmıştı. Fakat onların “İleri gelenleri ve şefleri şöyle söyleyerek halkı da bu hususta kandırmak istediler: “Dürüstlük, doğruluk, ahlak

¹ Abdu’l-Vehhab en-Neccar, *Kasasu’l-Enbiya* s.145

² İbn. Kuteybe, *el-Maarif, (Nebiler ve sahabilerin sireti)* Şelale Yay. İst. Tarihsiz.(Çev. Hasan Ege), s.36

³ Mehmed Dikmen, *Peygamberler Tarihi*, s.306

⁴ Mevdudi, *Tefhim* II/63,64

⁵ A’raf, 7/85, 86

ve iyilik gibi hususları temel ilkeler kabul eder ve uygularsak; biz o zaman tümüyle mahvoluruz. Biz ticaret ve alış verişimizde doğruluk ve dürüstlüğe uyar ve mesleğimizi bunlara göre sürdürürsek ticaretimiz kesinlikle büyümez ve serpilemez. Bunun yanında en önemli kervanların güzergahlarının kesiştiğı bölgede yer alan şu coğrafi bölgemizden yararlanamaz, bu yörenin uslu vatandaşları olur ve kervanların geçip gitmelerine bir şeyleryapmadan seyirci kalırsak işte o zaman bu stratejik durumun sağlamakta olduğı bütün siyasi ve ticari avantajlarımız bitti demektir. Bu da komşu ülkelere karşı olan hakimiyetimizin ve üstünlüğümüzün de bir sonu demektir.”¹

İşte Medyenlilerin, yeryüzünde fesat çıkarmaları, insanları Allah’ın yolundan alıkoymaları, ölçü ve tartıda hile yapmaları, insanların mallarını değersiz göstererek ucuza alıp pahalı satmaları gibi Cenab-ı Hakk’ın gazabını üzerlerine çektikleri ticari ahlaksızlıkları nedeniyle helak olmaları hak olmuştur.

5-2 Dini Hayat

Medyenlilerin ve Eykelilerin dini hayatının ekonomik v sosyal yaşantılarıyla yakın ilişkisi vardır. şayet ölçü ve tartıda hile yapmayıp, hak ve hukuku gözetirlerse ticari hayatlarının, dolayısıyla çevre ülkelerdeki hakimiyetlerinin sona ereceğini sanmakta idiler. Bu durum ve anlayış onları ticari olduğı kadar sosyal ilişkilerinde de çevrelerindeki insanlara haksızlık ve zulüm yapmalarına sevk etti. Öyle ki onlar alış verişte hile yaparlar, eksik tartarlar ve ölçü ile tartıyı fazla gösterirlerdi.²

Medyenlilerin başka kötü davranışları da yol kenarlarına pusu kurup gelip geçen kervanları soymaları, insanların mallarını ellerinden alıp gasp etmeleri ve her türlü işkenceyle zulüm yapmalarıdır.³ İşte bu kötü ahlak ve yaşantıyı şiar edinmiş olan bu kavim zulüm ve haksızlıkta da ileri gitmişler, bu bozuk yaşantı onları inanç ve itikatta da sapkınlığa götürmüştür. Böylece onlar insaf ve adalet duygusundan kopmuşlar Allah ile birlikte diğerkutlara da tapmışlardır.⁴

Onlar gerçekte inançlı idiler. Zira Hz. şuayb onların inançlarına telmihte bulunuyor ve onlarda kendi kendilerinin “İnananlar” olduklarını itiraf ediyorlardı. “*Eğerk inanalar*

¹ Mevdudi, Tefhim, II/68

² A.Zebidi, Muh. Tecridi Sarih Tercümesi, Ter. Kamil Miras, D.İ.B.Y. Ank. İkinci Baskı.

³ Konyalı M. V. Efendi, H. Beyan, IV/1685

⁴ Elmalılı, *Hak Dini Kuran Dili* IV/2809, A.V. en-Neccar, Kasasu’l-Enbiya s.145

*iseniz bu sizin için daha hayırlıdır.”¹ Her ne kadar yanlış inanç ve sapmalara kaymış iseler de her halukarda “İnananlar” olduklarını ve bununla da övündüklerini söyleyen güya baştan çıkarılmış Müslümanlar idiler. İşte bunun için Hz. Şuayb onlara: “ *Eğer gerçekten mümin iseniz, iyilik ve kötülüğü, Allah’a ve ahiret gününe inanmayan şu dünya perest insanların ölçüleriyle değil; doğru ve dürüst insanların ölçüleriyle değerlendirmelisiniz*” diye hitapta bulunmaktadır.²*

5-3 Coğrafi Bölge

Şuayb(a.s.)’in peygamber olarak gönderildiği Medyenliler ile Eyke halkını bir kısım kaynaklar aynı kavim olarak belirtirken, bazıları ise bunların farklı birer kavim olduğunu kabul eder. Ancak bunların aynı veya farklı kavimler olduğu konusunda kesin bir bilgiye sahip olmak, aradan çok uzun bir zaman geçtiği için tam olarak mümkün değildir.

Bu kavim kendilerinin asil ve büyük bir soydan geldiğini belirtmek için soy kütüklerini Hz. İbrahim’in oğullarından biri olan Midyan’a dayandırmışlardır. Böylece Midyan’ın etkisi altına giren tüm bölge halkına Beni Medyen (Medyenoğulları) bunların oturduğu bölgeye de Medyen bölgesi³ denilmektedir.

İ. Kesir’e göre Medyen kelimesi hem bir kabilenin hem de bir yerleşim yerinin adıdır. Burası Hicaz yolu üzerinde, Maan denilen yerin yakınlarında bulunmaktadır. Burada oturanlara da Eyke halkı, Eykeliler denilmektedir.⁴

Medyen kavminin helakına sebep olan suçlarından birinin de ölçü ve tartıda hile yapmaları olduğu Kur’an-ı Kerim’ de belirtilmektedir.⁵ Buna göre onların ticaretin canlı olduğu bir bölgede, kervan yollarının kesiştiği bir yerde oturdukları anlaşılmaktadır.

¹ A’raf, 7/84

² Mevdudi, *Tefhim*, II/65

³ Mevdudi, *Tefhim*, II/64

⁴ Muhtasarı i. Kesir, II/ 53

⁵ A’raf, 7/85, Hud 11/84-85, Şuara, 26/181-183

5-4 Sosyal Hayat

Medyenliler neseb olarak kendilerini İbrahim(a.s.)’in oğullarından biri olan Midyan’a dayandırırılar. Midyan ise Hz. İbrahim’in üçüncü hanımı Katurah’tan olmalıdır.¹ Yaşadıkları yer olarak onlar Hicaz ile Şam arasında Maan denilen yerde ticarete elverişli bir mekânda ikamet etmektedirler.²

Eykelilere yüce Allah ticarete elverişli güzel bir coğrafi mekan mal ve evlat gibi nimetler verdiği halde onlar bu nimetlere karşı nankörlük etmişlerdir. Bunun sonucunda da ahlaki değerlerinde sapmalar olmuş, ölçü ve tartıda hile yapmışlar, insanları Allah’ın yolundan alıkoymuşlar, Allah’ın yolunda eğrilik arayarak yeryüzünde fesat ve anarşi çıkarmışlardır.³

Yoldan çıkan bu kavmi ıslah için yüce Allah(c.c.) Şuayb (a.s.)’i kendilerine peygamber olarak göndermiştir. Şuayb (a.s.) kavmini şirkten kurtarmaya çalışarak onları bir ve tek olan Allah’a ibadete çağırmış, ticari ahlaklarını düzeltmelerini isteyerek ölçü ve tartıda hile yapmamalarını, insanların mallarını ucuza kapatmak için değersiz göstermemelerini istemiş, yeryüzünde bozgunculuk yapmamalarını öğüt verdiği halde onların müstekbirleri Şuayb(a.s.) ile alay ederek “*Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber inananları memleketimizden çıkaracağız, yahut dinimize döneceksiniz...*”⁴

Diğer kavimlerde görülen müstekbirler Şuayb peygamberin kavminde de görülmektedir. Bunlar Şuayb(a.s.)’e inanan mü’ minlere inanmamaları için baskı yapmakta ve şöyle demektedirler: “*Kavminden ileri gelen kibirliler dediler ki: Ey Şuayb! Kesinlikle seni ve seninle birlikte inananları memleketimizden çıkaracağız. Yahut dinimize döneceksiniz.(Şuayb) dedi ki: istemesek de mi? (bizi yurdumuzdan çıkaracak veya dinimizden döndüreceksiniz.) kavminden ileri gelen kafirler dediler ki: Eğer Şuayb’e uyarsanız, o takdirde siz mutlaka ziyana uğrarsınız*”⁵

Bu ayette kavmin eşrafı Şuayb (a.s.)’i ve inananları memleketlerinden sürgün etmekle tehdit ediyorlar, inananlar üzerinde de baskı kurup Hz. Şuayb’e inanmamaları, şayet buna devam ederlerse zarara uğrayacaklarını söylüyorlardı.

¹ Mevdudi a.g.e. II/64; ayrıca bkz.M. Z. Duman, a.g.e. I/274

² M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, IV/2805

³ A’raf, 7/85- 86

⁴ A’raf, 7/85- 86

⁵ A’raf, 7/88- 90

Şuayb(a.s.)’in kavmi ticari ahlaklarının bozukluğu yanında inanç bakımından da atalarının dini üzere(putperest)idiler. Dediler ki: *“Ey Şuayb! Sana atalarımızın taptığı şeyleri terk etmemizi ve kandi mallarımızı istediğimiz gibi kullanmaktan vazgeçmemizi sana namazın mı emrediyor? Oysa sen, yumuşak huylusun ve akli başında bir adamsın.”*¹

Özetle söylemek gerekirse Şuayb(a.s.) Medyen ve Eyke halkına peygamber olarak gönderilmiştir.² Medyen Hz. İbrahim’in oğullarından birinin adıdır. Hz. İbrahim’in diğer çocukları farklı yerlere gitmiş, Medyen’de Hicaz ile Filistin arasında Kızıldeniz sahilinde Maan denilen, yaşamaya elverişli bir yere yerleşmişlerdir. Onun neslinden meydana gelen kavme Ashab-ı Medyen, oturdukları bölgeye de Medyen denilmiştir.³

Elmalılı M. Hamdi Yazır da Eyke hakkında şu bilgileri verir: *“Eyke; yumuşak ve sık ağaç bitiren bataklık demektir. Burası Kızıldeniz sahilinde, Medyen istikametinde meşe ağaçlarıyla*

Bazı kaynaklar Medyenliler ile Eykelileri bir kavim olarak tanıtırken, bazıları da bu iki kavmi ayrı ayrı birer kavim olarak belirtir. Buna göre Şuayb (a.s.) ayrı birer kavim olan Eykeliler ile Medyenlilere peygamber olarak gönderilmiş olup bu iki kavmin yaşantıları birbirine yakındır.⁴ Medyenliler yerleşim yeri itibari ile önemli bir coğrafi konuma sahiptiler. Kervanların geçtiği yollar üzerine kurulan bura halkı ticaretle uğraşırdı. Kur’an- ı Kerim’in bize bildirdiğine göre onlar, kendilerine peygamber olarak gönderilen Şuayb(a.s.)’in nasihatlerine kulak asmamış ve ona itaat etmemişlerdir. *“Eyke halkı da peygamberleri yalancılıkla itham etti. Hani Şuayb onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben size gönderilmiş, güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim mükafatımı verecek olan ancak alemlerin Rabb’i Allah’tır. Ölçeği tam ölçün, eksiltenden olmayın. Doğru terazi ile tartın. İnsanların hakkı olan şeyleri kismayın, yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın”*⁵

¹ Hud, 11/87

² A’raf, 7/85

³ Ömer Nasuhi Bilmen,a.g.e. II/1053

Ashab-ı Eyke: Bu kavim ağaca tapıkları için Ashab-ı Eyke denilmiştir.(İbn. Kesir, *Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri* III/345)

⁴ Konyalı Mehmed Vehbi Efendi, *Hülasatü’l-Beyan*,V/1704

⁵ Şuara,26/176- 183

V-I. ŞUAYB (A.S.) KAVMİNE DAVETİ

5-1.1 Şuayb (a.s.):

Hız. Şuayb; Musa(a.s.)'nın kayın pederi olup annesi Hız. Lut'un kızı¹ Mikail'dir. Şuayb'in nesebi şöyledir: Şuayb b. Mikail b. Yeşcur b. Medyen'dir.²

Medyen Hız. İbrahim'in oğullarından biri olup, Hicaz'la Yemen arasında Kızıl deniz sahilinde Maan'da yerleşmişlerdir. Medyen' in nesline Ashab-ı Medyen, yerleştikleri yere Medyen denilmiştir.³

Medyenliler ticaretle uğraşırlardı. Kur'an'ın bize bildirdiğine göre Medyenliler alış-verişte hileye başvururlardı. 'Artık ölçüyü tartıyı tam yapın. İnsanların eşyalarını eksik vermeyin. İslah edildikten sonra yeryüzünde hileye başvurmayın...'⁴

Ticari ahlaksızlıklarından başka Medyenliler, çevrelerindeki insanlara zulüm de yapıyorlardı. *'Tehdit ederek, insanları Allah'ın yolundan alı koyarak ve o yolun eğriliğini arayarak öyle bir yolun başında oturmayın.'*⁵

Nihayet yüce Allah, doğruyu görüp, hile ve zulümden kaçınınsınlar diye, onlara Şuayb (a.s.)'ı peygamber olarak gönderdi. O da onları bir ve tek olan yani tevhide davet etti. *'Medyen (oğullarına) da kardeşleri Şuayb'ı (peygamber olarak gönderdik). Dedi ki: 'Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka Tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir...'*⁶

5-1.2 Tevhide Davet ve Kavminin Cevabı

Bütün peygamberler gibi Şuayb(a.s.)'da kavmini ilk olarak tevhide davet ediyor. Çünkü dünyadaki karışıklık ve düzensizliğin ana kaynağı, insanın Allah'a ibadetten ayrılıp başkalarına ve nefesine kulluk etmesi Allah'ın yol gösterici hidayetini bırakıp ahlaki, ictimai ve kültürel yapısını inşa etmesi için başkalarının kılavuzluğu altına girmesidir. Bu durum fesat ve buna bağlı diğer kargaşa düzensizlikleri doğurduğu için bunun kökünden kazınıp atılmasını amaçlar. Aynı zamanda diğer düzensizlik ve kargaşanın

¹ Kasas,28/23-28. ayetler. Hız. Musa, Şuayb, ve kızları hakkında bilgi vermektedir.

² Elmalı, a.g.e. IV/2805

³ Ö.N. Bilmen,a.g.e. XI/1053

⁴ A'raf,7/85; Hud, 11/85

⁵ A'raf,7/86

⁶ A'raf7/85

dünyanın kendi tabiatından olmadığını, arızı olduğunu ve dolayısıyla da yeniden huzur ve düzen haline inkılap ettirilebileceğine dikkat çeker. İnsanın cehaleti ve inkarının bir ürünü olarak, dünya için kurulmuş bir nizam, nizamsızlık ve kargaşaya yenilmiştir. İnsanın fesada düşmesi veli, koruyucu ve yardımcı olarak başkasını kabul etmesiyle başlar.¹ İşte bütün peygamberler bundan dolayı ilk önce davete tevhitte başlarlar. Şuayb'ın tevhide çağırmasına kavmi: *'Ey Şuayb! Babalarımızın taptıklarını bırakmamızı, mallarımızda (eksik veya fazla verme hususunda) dilediğimizi yapmayı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor? dediler'*.²

Onların namaza karşı çıkışlarının nedeni, onun gerçek dininin ilk ve önde gelen (zahiri) göze çarpan ibadet şekli olmasıdır. Bu şekliyle tanrı tanımaz inkarcıların nefretini çekmesi doğaldır. Bu nefret bugün bile inkarcıların arasında geçerlidir. Çünkü namaz gibi diğer dini ibadetleri seyir yolları için en büyük tehdit olarak görmektedirler. Zira bir kimse namazı gerçekten kılıyorsa hakikatleri tebliğe başlar. Onların kötü yollarını eleştirir..."³

Kavmi Şuayb'ın peygamberliğini kabul etmemiş, ona inanan kimselere de "Eğer siz Şuayb'e uyarsanız o takdirde siz mutlaka ziyana uğrarsınız." diyerek onları inançlarından vazgeçirmeye çalışmışlardır. Hz. Şuayb'i yalanladılar. Çünkü Şuayb, onları kendisinin doğruluğuna, adaletine aklın tanıklık ettiği adil hareketlere çağırıyordu. Verilen sözü tutmalarını emrediyor, insanların haklarını çalmaktan, yeryüzünde bozgunculuk yapmaktan sakındırıyordu. Bunların hepsi de güzel şeylerdi. Öyleyse onların iddiaları saçmaydı. Aklen asılsız olduğu gibi hem duyulara hem de nakli bilgilere göre de asılsızdı.⁴ Hz. Şuayb Medyenlilere nasihat etmeye ve onları delillerle ikna etmeye çalışarak şöyle der: *"Ey kavmim! Bana muhalefetiniz, sakın ha sizi Nuh'un kavminin veya Hud'un kavminin ya da Salih'in kavminin başına gelenlerin benzeri bir felaketi sizin de başınıza getirecek bir suça sevketmesin! Bilirsiniz Hud'un kavmi sizden pek de irak değildir. Siz Rabb'inizden bağışlanma dileyin. Sonra da O'na yönelin. Zira Rabb'im çok merhametlidir, tevbe eden kullarını çok sever."*⁵ Kavmi ise bu güzel hüsnü davete karşılık olarak; *"Onlar "Şuayb! Biz senin söylediklerinin çoğundan bir şey anlamıyoruz. Ayrıca seni içimizden cidden zayıf biri olarak görüyoruz;*

¹ Mevdudi, Tefhim, II/45

² Hud, 11/87

³ Mevdudi, Tefhim, II/418

⁴ el-Elmai, a.g.e. s.322

⁵ Hud, 11/89- 90

eğer akrabaların olamasa seni çoktan taşılayıp öldürmüştük! Sen bizim için vazgeçilemeyecek bir insan da değilsin.” dediler.”¹

Hz. Şuayb Medyenlilerin bu inkarcı tutumunu değiştiremeyeceğini anlayınca, Medyen’in hemen yanındaki Eyke* bölgesine gitti. Medyen ile Eyke gerek yer, gerekse halkın yaşayışı bakımından birbirine çok benzerdi.*Eyke: Bazı müfessirler Eykelilerle Medyenlileri aynı kavim kabul ederken, bazıları bu iki kavmi ayrı birer kavim kabul ederek, her ikisine de Şuayb’in gönderildiği görüşünde hemfikirdirler. Yaşantı olarak her ikisi de aynı yaşam tarzına sahip bir kavim olup, bunların da ticaretle uğraştıkları ve ölçü ile tartıda hile yaptıkları anlaşılmaktadır. Eykeliler de tartıda ölçüyü gözetmezler, alırken fazla fazla alırlar, satarken eksik tartarlardı. Yol kesip mal gasp etme adetleri de vardı.²Hz. Şuayb aynı şekilde onları da tevhide davet etti. Onlar ise; *‘Sen olsa olsa iyice büyülenmiş birisin, sen de bizim gibi bir beşerden başkası değilsin. Bil ki biz seni ancak yalancılardan sayıyoruz. Şayet doğru sözlülerden isen üstümüze gökten bir parça düşür’ dediler.*³

Eykeliler de Şuayb’i yalanlayınca (Gölge Gününde) azap onları Racfe ile yakalayiverdi; *“Şuayb, ‘Rabbim yaptıklarınızı en iyi bilendir’ dedi. Hülasa, onu yalancı saydılar da, kendilerini o gölge* gününün azabı yakalayiverdi. Gerçekten o, muazzam bir günün azabı idi.”⁴*

‘Sonuçta onları bir deprem yakalayiverdi de yurtlarında yüz üstü kapanıp kaldılar. Şuayb’i yalanlayanlar sanki orada hiç yaşamamış gibiydiler. Asıl hüsrana uğrayanlar Şuayb’i yalanlayanlar oldu.”⁵ Medyenliler A’raf suresinde ‘Racfe’, Hud suresinde ‘Sayha’ Şuara suresinde ise ‘Gölge Gününün Azabı’ ile helak oldukları anlatılır. ‘Onlar tek bir milleti, ancak kendilerine azap geldiği gün bu azapların hepsi onlarda toplandı. Her birinde kelamın akışına uygun olan anlatıldı.’⁶

¹ Hud, 11/91

² M. Dikmen, a.g.e. s.308

³ Şuara, 26/185- 187

⁴ Şuara, 26/188- 189

Gölge Günü: ‘yüce Allah onlara nefesleri kesen şiddetli bir sıcak gönderdi. Bunun üzerine evlerden çıkıp koşarak gittiler. Allah üzerlerine, güneşe karşı onlara gölge yapacak bir bulut gönderdi. Gölgede bir serinlik hissettiler ve birbirlerini oraya çağırdılar. Hepsi bulutun altında toplanınca Allah üzerlerine bir ateş gönderdi. Hepsi yandı. Bu azabın en büyüğü idi. Onun içindir ki yüce Allah, ‘bu azap korkunç ve çok şiddetli büyük bir günün azabıydı’ buyurdu. (Sabuni, Safvetü’t-Tefasir, c.4 s.344)

⁵ A’raf, 7/91- 92

⁶ Muhtasar-ı İbn. Kesir, II/251

Güçlü ve hayatı dolu dolu yaşamakta olan bir toplumun, ansızın gelen bir deprem felaketiyle tamamen toprağın altında kalıp yok olması gerçekte dehşet verici ve bir okadar da düşündürücü bir felakettir. Onların bir gün önceki ve bir gün sonraki hallerini gören bir insanın hayretler içerisinde kalmaması mümkün değildir. İşte Şuayb (a.s.) böyle bir hadiseyi yaşayan bir kişi olarak şaşkınlığını böyle ifade etmiştir: “Dün kendisini yalanlayan ve ağır hakaretlerle tehditler savuran müstekbirler” sanki orada hiç yaşamamış gibiydiler. Tabiidir ki ibret alınmayan tarih daima tekrre açtır. ¹

Bütün kavimler kendilerine gönderilen uyarıları hayatın doğal ve süregelen olayları olarak algıladıklarından başlarına gelen musibetlerden hiç ders almamış, sonuçta da topyekün helak olmuşlardır.

KAVMİNİN HELAKİNİ GEREKTİREN NİHAİ DURUM

Görüldüğü gibi onların helak olmasına sebep; ticari ahlaksızlıklarıdır. Onlar ölçü ve tartıda hile yapmışlar. İnsanların mallarını ucuza alıp pahalı satarak ticari dengeyi bozarak karışıklığa sebep olmuşlardı. Ayrıca kavmin içindeki ‘Mele’ diye tabir edilen müstekbirler Şuayb(a.s.)’e, iman eden müstezaflara iman etmeleri sebebiyle baskı ve zulüm etmişler, onlarla ve Şuayb(a.s.) ile alay etmişlerdir. “Tehdit ederek, inananları Allah yolundan alıkoyarak ve o yolun eğriliğini arayarak öyle her yolun başında oturmayın. Düşünün ki siz az idiniz de o sizi çoğalttı. Bakın ki bozguncuların sonu nasıl olmuştu!”² “Şuayb(a.s.)’in kavmi tek ilaha tapmıyor Allah’a ortak koşuyordu. Bilhassa hakimiyet mevzuunda kulları Allah’a ortak sayıyorlardı. Muamelatta Allah’ın adaletli düsturuna başvurmuyorlar, kendi uydurdıkları kanunlarla muamelatı yürütüyorlardı. Belki de bundan dolayı müşrik sayıldılar. Onlar bu sebepten dolayı alış veriş mevzuunda dürüst hareket etmiyorlar, yeryüzünde fesat çıkarıyorlar, başkalarının yollarını kesiyorlardı. Zalim idiler. Hidayete ermiş, inanmış insanlar arasında fitne çıkarıyorlar, onları tarik-i müstakim’den alkoymaya çalışıyorlar, ilahi düsturun adaletine katlanmıyorlardı. Bu düsturu bozmak istiyorlardı. Şuayb(a.s.) onları yalnız Allah’a kulluk etmeye, O’nun tek ilah olduğuna inanmaya, yalnız O’nun dinini kabul ve sonrada hayatlarının her sahasında O’nun hakimiyetini tanımaya çalışıyordu. Şuayb(a.s.) işte bu kaideyle onları davete başlayınca çevreyle münasebetin, ahlakın,

¹ M.Zeki Duman, a.g.e. I/274

² A’raf, 7/86

hareket prensiplerinin, kısaca hayatın her türlü metot ve kanunlarının bu kaide içinde gelişmesinin şart olduğunu biliyordu. Onları davet ederken ilham verecek bazı gerçekleri ilave ediyor, Allah'ın onlara ihsan ettiği nimeti hatırlatıyordu.”¹ ancak onlar bu çağrıya icabet etmeyip azgınlıkta ileri gittikleri için Allah'ın taktir ettiği cezaya çarptırılarak helak edildiler.

Kavimlerle ilgili verdiğimiz bu tanıtıcı bilgilere burada son vererek bundan sonraki bölümde kavimlerin ortak yönlerini ele alacağız.

¹ Seyyit Kutup, *Fızılalil Kur'an*, (Çev. M. Emin Saraç, Bekir Karlığa, İ. Hakkı Şengüler), VI/139,140,

II. BÖLÜM

HELAK EDİLEN KAVİMLERİN ORTAK YÖNLERİ

Buraya kadar kavimlerle ilgili genel bilgiler vermeye çalıştık. Bu bölümde ise konumuzun özünü teşkil eden helak olan kavimlerin ortak yönlerini ele alıp inceleyeceğiz. Bunu da üç ana başlık altında topladık. Bunları maddeler halinde sıralayacak olursak; ilk olarak helak olan kavimlerin “Yaptıkları Davranışları Açısından Ortak Yönleri”nden başlamanız gerekir..

1-YAPTIKLARI DAVRANIŞLAR AÇISINDAN ORTAK YÖNLERİ

1.1.Helak Olmalarına Neden Olan Genel Davranışlar:

1.1.1. Allah’a Ortak Koşmaları:

“Müşrikler şöyle dediler: “ Eğer Allah dileseydi ne biz ne de atalarımızda O’ndan başka bir şeye tapmazdık ve haram kıldıklarının dışında hiçbir şeyi haram kılmazdık!” Kendilerinden öncekiler de böyle söylemişlerdi. Eğer öyleyse elçilerin apaçık tebliğden başka bir görevleri mi var?

“Biz her topluluğa, “Allah’a ibadet edin ve tağuttan uzak durun.” diye mutlaka bir elçi göndermişizdir. Allah onlardan kimini hidayete erdirdi, kiminin de dalalette bırakılması gerekiyordu. Şimdi yeryüzünde dolaşın da peygamberleri yalanlayanların akıbetlerinin nasıl olduğuna bakın.”¹

“ Eğer Allah’tan başka şeylere tapmanızı, Allah dilemiş ve haram kıldıklarınızı O istemiş olsaydı size peygamber gönderilir miydi? Yoksa, elçiler uyarmak için değil de başka bir görevle mi gelmişlerdi!”²

¹ Nahl, 16/35,36

² Araf, 7/28-30; Zuhur, 43/20

“Kaldı ki, Allah aşırılıkları emretmez! Onlar Allah’a iftira etmektedirler.”¹

Peygamberler insanlar arasından seçilmiş mümtaz kişilerdir. İnsanlık peygamberler vasıtasıyla doğruyu bulabilmişlerdir ki, onların irşadları sayesinde varlık âlemi Hakk’ın bilgisine sahip olmuştur. Toplumda düzen ve asayişin sağlanması, fertlerde huzur ve dini vecibelerin nasıl yapılacağı peygamberler yoluyla öğrenilir. Cenab’ı Hak insanlar arasından seçtiği bu mümtaz kullarına bütün emir ve yasaklarını bildirmiştir. Onlar da yüce Allah’tan vahiy yoluyla aldıkları bu hükümlere önce herkesten ziyade kendileri uymuşlar, sonra da diğer insanlara duyurmuşlar, kâinatın yaratıcısını delillerle insanlara kanıtlamaya çalışmışlardır. Tebliğ görevlerinden biri de tevhittir. Bazı insanlar peygamberlerin bu risaletini kabul etmişler. Diğer bir kısmı Tevhid’i kabul etmekle birlikte putlara da tapmışlardır. Onlar gerekçe olarak putların kendilerini Allah’a yaklaştırdığını ileri sürmüşlerdir. *“Bilesiniz ki, halis din Allah’adır, Allah’tan başka tanrı edinenler derler ki, “Biz onlara, ancak bizi Allah’a daha fazla yaklaştırsınlar diye tapıyoruz. Hiç şüphesiz, Allah ayrılığa düştükleri konuda aralarında hüküm verecektir. Muhakkak ki Allah, yalancı ve nankör olan hiç kimseyi doğru yola iletmez.”²*

Biz bu ilahlar ve putlara sadece bizi Allah’a yaklaştırmaları ve onun katında bize şefaathçi olmaları için tapıyoruz derler.³

“Müşriklere ‘gökleri ve yeri yaratan kim, size hizmet etmeleri için Güneş’e ve Ay’a kim boyun eğdirdi?’ diye soracak olursan, “ Elbette Allah” diyecekler. O halde nasıl oluyor da O’ndan döndürülebiliyorsunuz.”⁴ “Gökten su indirip ölümünden sonra toprağa tekrar hayat veren kimdir? Diye soracak olursan, “Elbette Allah” diyecekler .“Elhamdülillah”

de
Fakat onların çoğu aklını kullanmıyor.”⁵

Yukarıda ki ayetlerden biz onların Allah’ı tamamen inkâr etmediklerini anlıyoruz. Onlar, ne Allah’ın varlığından habersiz, ne onu inkâr ediyorlar ne de ona ibadet etmeyi reddediyorlar. Onların kabul etmedikleri şey, hiçbir şeyi Allah’a ortak koşmaksızın

¹ Araf, 7/28

² Zümer, 39 /3

³ Sabuni, a.g.e. 5/319

⁴ Ankebut, 29/61

⁵ Ankebut, 29 /63

yalnız tek Allah’a ibadet etmeye yanaşmamalarıdır. Bunun nedeni ise: atalarını bu durumda bulmalarıdır. *“Dediler ki biz babalarımızı bunlara(putlara)tapar bulduk”*¹

Halbuki yerde ve gökte birden fazla ilah olsaydı oranın düzen ve intizamı bozulurdu. Hüküm ve idare etme konusunda bunlar birbiriyle anlaşamazlardı. Bir şeyin yapılması ya da yapılmaması konusunda iki idare birbirleriyle çelişebilirdi. Çünkü biri insanı yaşatmayı diğeri öldürmeyi yahut biri onu bahtiyar etmeyi diğeri ise bedbaht etmeyi ister. İradelerin farklılığından kaynaklanan bu çekişme göklerin ve yerin bozulmasına neden olur. Halbuki onların huzur ve sukunet içinde sapsağlam olduklarını görüyoruz. O bakımdan onları bozulmaya götürecek birden fazla ilahın bulunması imkansızdır. *“Eğer göklerde ve yerde Allah’tan başka tanrılar olsaydı, her ikisi de mutlaka fesada uğrardı. Muhakkak ki arşın sahibi olan Allah onların niteledikleri şeylerden çok yücedir.”*²

Eğer Allah ile beraber birtakım ilahların bulunduğu farz edilse her ilah kendi otoritesiyle ayrılır gider, diğeri zorla hakim olmaya ve onu yenmeye çalışır. Bu yüzden evrenin düzeni bozulur. Yahut biri diğeri mağlup eder, mağlup olan ise asla ilah olamaz Ancak evrendeki düzende herhangi bir bozulma yoktur. Bu da idarecinin kendinden başak ilah olmayan Rahman, Rahim bir Allah olduğunu gösterir.³

Şayet birden fazla ilah olsaydı aralarında vuku bulacak ihtilaflar sebebiyle, göklerde ve yerdeki bu düzen bozulurdu. *“Allah oğul edinmemiştir. O’nunla birlikte hiçbir tanrı da yoktur. Eğer öyle olsaydı her tanrı elbette kendi yarattığına giderdi. O takdirde bazıları diğerlerine mutlaka üstünlük kurardı. Allah, onların uydurdukları şeylerden münezzehtir.”*⁴

*“De ki, onların söyledikleri gibi, şayet Allah’la birlikte başka tanrılar olsaydı, bunlar, Arş’in sahibine ulaşmak için elbette bir yol ararlardı. Allah, onların söyledikleri şeyden çok uzak, son derece yüce, büyük ve büsbütün beridir.”*⁵

¹ Enbiya, 21/53

² Enbiya , 21/22

³ Zahir B. Awad el-Elmai, *Kur’an’ da Tartışma Metotları*, s.171

⁴ Mü’minun, 23/91

⁵ İsra, 17/42, 43

1.1.2-Allah'ın Sunmuş Olduğu Nimetlere Nankörlük Etmeleri

“ Onlar kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi görmediler mi? Yeryüzünde size vermediğimiz imkanları onlara vermiştik; gökten üzerlerine sağanak halinde yağmurlar yağdırmış, altlarından ırmaklar akıtmıştık. Sonuçta günahları yüzünden onları helak ettik ve arkalarından yeni nesiller yetiştirdik.”¹

Bu ayetten ibret almamız gerektiğini yüce Allah şöyle açıklıyor: *“Kendilerinden önce gelen ve peygamberleri yalanladıkları için helak ettiğimiz ümmetlerden ibret almıyorlar mı? Ey Mekke halkı! Biz size vermediğimiz bolluk, geçim ve yeryüzünde yerleşme gibi nimetleri onlara vermiştik. Gökten onların üzerine sicim gibi yağın bol yağmurlar indirdik. Evlerinin ve ağaçlarının altından ırmaklar akıttık da nehirler ve meyveler arasında bolluk ve refah içinde yaşadılar. Fakat bütün bu nimetlerden sonra inkar ve isyan ettiler de biz de günahları yüzünden kendilerini helak ettik.”²* Burada geçmiş kavimlere verilen nimetlere dikkat çekilmekte, özellikle de Âd ve Semud kavmine verilen nimetlere! Onlara sadece bağlar bahçeler vermemiş, fiziki güç ve nüfus bakımından da çoğaltmıştır. Öyle ki “Âd kavmi kendilerine verilen fiziki güç karşısında böbürlenerek şöyle demişti: ”Âd kavmi, yeryüzünde haksız yere büyüklendi ve: “Bizden daha kuvvetli kim vardır?” dedi. Onlar, kendilerini yaratan Allah'ın onlardan daha kuvvetli olduğunu görmediler mi? Onlar, bile bile ayetlerimizi inkar ediyorlardı.”³

“Ad kavmi nankörlüklerinin sonucu olarak helak edilince Allah(c.c.) yerlerine Semud kavmini yerleştirdi. “ Rabb'inizin sizi Ad kavminin yerine geçirdiğini ve yeryüzüne yerleştirdiğini hatırlayın. O sayede siz ovalarında saraylar yapıyor dağları yontup işleyerek evlere dönüştürüyorsunuz. Allah'ın iyiliklerini hatırlayın da yeryüzünde bozgunculuk yapmayın.”⁴

Âd ve Semud kavmine ve diğer kavimlere verilen nimetler hatırlatılarak muhataplardan bunlardan ibret alınması istenilerek şöyle denilmektedir: “Nasıl ki geçmiş kavimler kendilerine verilen nimetlere karşı nankörlük etmişler, Allah(c.c.)' da onları günahları

¹ En'am, 6/6

² Sabuni, *Safvetüt-Tefasir*, II /173

³ Fussilet, 41/15

⁴ Araf, 7/74

sebebiyle helak etmiş yerlerine başka kavimleri getirmiştir.”¹ Önceki milletlerin helak edildiği gibi eğer inkar ederlerse muhatapların da helak edileceği ima ve işaret yoluyla anlatılmaktadır.²Yüce Allah Âd kavmine verdiği nimetleri hatırlatarak şöyle buyuruyor: *“Yoksa siz Rabb’inizden size, içinizden bir insan vasıtasıyla bir öğüt gelmesine şaştınız mı? Allah’ın sizi Nuh’un kavminden sonra onların yerine geçirdiğini ve yaratılıştta sizi onlardan daha iri/kabiliyetli kıldığını ve Allah’ın nimet ve iyiliklerini hatırlayı.” dedi.* „³

“Arapçada ‘ÊÊÊ’ kelimesi:1- Nimetler 2- Tabiatın burhanları 3- Övülmeye değer nitelikler gibi manalara gelir. Bunların ışığında ayet “Allah’ın nimetlerini, ikramlarını hatırla. O’nun bunları senden geriye alacak güce sahip olduğunu da unutma” gibi anlamlara gelmektedir.⁴

Gerçekten yüce Allah onları yeryüzünde yerleştirmiş, güç ve kuvvet kaynakları bahşetmişti ki bunlardan hiçbirisini bu ayetle muhatap olan ve Arap Yarımadası’nda yaşayan Kureyşlilere vermemişti. Hem onlara birbiri peşi sıra inen yağmurlar yollamış, hayatlarında verimli bir gelişme sağlamış, bol bol rızklar ihsan etmişti. Sonra ne oldu? Sonra da onlar Rabb’lerine isyan ettiler. Allah ise günahları yüzünden onları yok etmiş, peşlerinden bir başka nesil meydana getirmiştir.⁵

Yüce Allah geçmiş kavimlere yeryüzünde fazla fazla servetler, memleketlerini her türlü tehlikelerden emin kılarak sabit’i-kadem kılmıştır. Onların arazilerini sulamak ekinlerini fazlaca yetiştirmek için ülkelerine vakit vakit faydalı yağmurlar yağdırmış, bu sayede onları bağlara, bahçelere sahip kılmıştır.⁶ onlara yeryüzünde öyle mesken ve vatan vermiş ve o vatanda onları huzur ve güven içinde yaşatarak nesillerini çoğaltmış, onları güçlü kuvvetli yaratmış, onlara aletler, servetler ihsan etmiş, üzerlerine semanın feyzini göndermiş de göndermiştir.⁷

Böylece onlar cennet gibi vatanlarda üstlerinden, altlarından nimetlere gark olmuş olarak ucuzluk, bolluk içinde nehirler, bağlar, bahçeler, meyveler arasında sefa içinde

¹ Beyzavi, Ebu Said Abdullah b. Ömer,*Envaru’t-Tenzil Ve Esraru’t-Te’vil*, (791/1388) Beyrut, a.g.e. II/180

² Ebu Hayyan,Muhammed b.Yusuf,Daru’l-Fikr, Beyrut (745/1344), 1992;*el-Bahru-l Muhit*, IV / 77

³ A’raf, 7/69

⁴ Mevdudi, a.g.e. II/53

⁵ İbn. Kesir, a.g.e. VI/2571

⁶ Ö.Nasuhi Bilmen, a.g.e. II/857

⁷ Elmalılı, *Hak Dini Kur’an Dili*, III/1879

yaşıyorlardı. “De ki “ Biz o ümmetleri günahları sebebiyle helak ettik. O mal ve mülkler, servetler kendilerini kurtaramadı.”¹(En’am 6/6)

Fakat onlar Allah’ın kendilerine verdiği bu nimetlere nankörlük ederek günah işlemişlerdir. Allah’da onları işledikleri günahları yüzünden helak etmiştir. Bundan anlaşılıyor ki ümmetlerin sürelerinin dolmasında hata ve günahlarının önemli bir sebebi vardır. Ve bu süre sorumluluk sürelerinin bir bölümüdür. Bununla beraber böyle olması ne onun mukadder olmasına manidir, ne de ecelin teaddüdünü istilzam eder. Ancak şu sabit olur ki bir ümmet vezaifinde kusur etmezse onun pek uzun müddet devam ve bekası mümkün olacaktır. Ve her halde helak olan ümmetlerin sebab-i helaki kendi günahları olmuştur.²

“Allah’a yemin olsun ki, Biz senden önceki milletlere de elçiler gönderdik. Şeytan onlara işlerini cazip/süslü gösterdi. Bugün de onların velileri odur. Onlar için can yakıcı bir azap vardır.”³

Allah her insanı lutfettiği fitri din, akıl, peygamber ve vahiy ile cehaletten aydınlığa çıkarmak istemiştir. Allah’ın dışında tanrı sayılan ya da bağlanılan her batıl şey de insanları aydınlıktan ve doğru yolundan saptırır, karanlıklara sürükler.⁴

İblis Allah’ın “Meleklerle secde edin!”(Bakara 2 /30)emrine itaat etmemekten başka bir de haklılığını iddia etme çabası içine girerek isyanında diretmesi sebebiyle şeytan adını almıştır.Bu da uzak olmak demektir.⁵ “Böylece insanlardan ve cinlerden şeytanları her peygambere düşman yaptık; onlar aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Eğer Rabb’in dileyseydi onlar bunu da yapamazdı. Öyleyse onları iftiralarıyla baş başa bırak da ahirete iman etmeyenlerin kalpleri onlara meyledip kansın, ondan hoşnut olsunlar ve yapmakta oldukları şeyi bırak yapsınlar.”⁶

¹ En’am,6/6

² Elmalılı, a.g.e. III/1879

³ Nahl, 16 /63

⁴ M. Zeki Duman, *Beyanü’l-Hak*, III/96

⁵ M. Zeki Duman, *Beş Surenin Tefsiri*, Kayseri. 1999 s.17

⁶ En’am, 6/1

1.1.3-Şeytanı Veli ve Dost Edinmeleri

Hakk'tan uzaklaştıran her türlü şey şeytandır. Bu insanlardan olduğu gibi cinlerden de olur: Her kavmin ileri gelenlerinin kendileri Hakk'tan uzaklaştıkları gibi diğer insanları da çeşitli yollara tevessül ederek kendilerine gönderilen peygamberlere uymaktan alıkoymaya çalışmışlardır.

Bütün peygamberler kavimlerine tebliğ ile görevlendirilmişlerdir. Peygamberler kavimlerini Allah'ı birlemeye, tevhide sadece ona ibadet ve itaat etmeye, şirki reddetmeye çağırdı da şeytan onlara, Allah'ı inkar etmek, putlara tapmak gibi kötü amelleri güzel gösterdi. Bunun üzerine onlar da peygamberlerini yalanlayıp şeytanın dostu oldular. Haktan uzaklaşanların velisi ve yardımcısı olan şeytan dostlarına küfür, şirk ve inat gibi kötü davranışları süslü gösterdi.¹ onlarda diğer zayıf insanlara baskı yaparak onları Allah'tan uzaklaştırmaya çalıştılar. Bu tutum sadece inanç konusun da değil diğer beşeri ilişkilerde, örneğin alış-veriş gibi ticaretle de görülmektedir. Nitekim Mekkeliler de peygamberimize ve ona inanan mü'minlerde beşeri ilişkileri, kesin boykot kararı alarak onlara baskı uygulamışlardı. Bu fikri önerenler kureyş'in ileri gelenleri olup toplumu yönlendiren kişilerdi.

Hz. Peygambere Mekke müşriklerinin inkarcı ve inatçı tutumlarının insanlık tarihinde ilk defa kendisinin karşılaştığı bir durum olmadığı, iman gibi inançsızlığında çok eski bir tarihinin bulunduğu hatırlatılmaktadır. Allah tarafından gönderilen peygamberler o ümmetleri, hem imana hem de güzel işler yapmaya davet ediyor. Fakat onlar peygamberlerinin irşadına yönelmeleri gerekirken şeytana kapılıp onun inkarı ve kötü işleri doğru ve güzel göstermesine aldanıyorlardı. İşte o eski ümmetler gibi Hz. Peygamberin ilk muhatabı olan kureyş halkı da şeytanı kendileri için veli(dost)bilmişlerdir. Bu yüzden de ayette şiddetli bir azapla tehdit edilmiş bulunmaktadır.²

*“De ki: Herkes karakterine göre iş yapar.”*³ Şeytan da buna göre kendi mizaç ve karakterine göre hareket ederek aldatabildiği kadar insanları doğru yoldan sapıtır. Onlara birtakım kuruntu ve vesvese vererek hiç akla hayale gelmedik işler yaptırır. *“Onları kesinlikle doğru yoldan saptıracağım. Boş hallere kaptıracağım; kendilerine*

¹ Kasımi, Muhammed Cemaleddin, *Mehasinü't-Te'vil*, (1332/1914), Kahire; X /3825

² Hayrettin Karaman, a.g.e. III /365

³ İsra , 7/84

emredeceğim, hayvanların kulaklarını yaracaklar; emredeceğim, Allah'ın yarattığını değiştirecekler!” Dedi, Kim Allah'ı bırakıp da şeytanı dost edinirse apaçık bir hüsrana uğramış olur.”¹

Şeytan asi ve kötü kulları kendine dost edinerek onlara birtakım kuruntu ve vesvese verip kendisine itaat ettirir. Böylece şeytan kendisini dost edinenlerin kalplerine tatlı emeli atarak, Haşır Neşir ve Hesabın olmadığı kuruntusunu verir. Onlara hayvanların kulaklarını kesmeyi emreder, köle ve hayvanları iğdiş ettirir. Dövme ve benzeri şeyleri yaptırarak, Allah'ın yaratıklarında değişiklik yaptırır. Allah'ın verdiği şekli değiştirmelerini emreder de insanlar bunu kesinlikle yaparlar. Böylece insanlar haramı helal, helali de haram sayarlar.²

1.1.4.Mucizeyi İnkâr Kabilinden Azabı İstemede Acele Etmeleri

Bu konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim de birçok ayet bulunmaktadır. “ *Peki onlar azabımızın gelivermesini istememişler miydi?*”³ Hem de “*Semadan üzerimize taşlar yağdır.*”⁴ diyerek

Senden azabın hemen gelmesini istiyorlar. “*Oysa Allah vadinden asla dönmez. Rabbinin katında bir gün, sizin hesabınıza göre bin yıl gibidir.*”⁵

“(Rasülüm) senden azabı çarçabuk (getirmeni) istiyorlar. Eğer önceden tayin edilmiş bir vade olmasaydı, azap onlara elbette gelip çatmıştı. Fakat yine de hiç farkına varmadıkları bir sırada o kendilerine mutlaka gelecektir.”

Onlar azabı hemen getirmeni istiyorlar! Eğer belirlenmiş bir süre olmasaydı o azab kendilerine derhal geliverirdi. Evet, o, beklemedikleri bir anda ansızın gelecektir. Senden azabı acele getirmeni istiyorlar! Oysa cehennem kafirleri kuşatmıştır. Azab kendilerini üstlerinden ve ayaklarının altından sardığı gün Allah onlara: “Tadın yaptıklarınızı!” diyecektir.”⁶

¹ Nisa, 4/119

² Sabuni, a.g.e. 2/27- 28

³ Şuara, 26/204; Saffet, 37/176

⁴ Şuara,26/187

⁵ Hac, 22/47

⁶ Ankebut, 29/53- 54- 55

Yukarıda mealini verdiğimiz ayetlerde Kureyşin kendilerini tehdit eden azabı inkar edip alay ettikleri ¹görülmektedir. *“Bizim azabımızı acele mi istiyorlar.”*² Bu bir kınama ve inkar sorusudur. Yani nasıl oluyor da o müşrikler azabı çabucak istiyorlar ve *“Bize elem verici azabı getir”* diyorlar. Oysaki kendilerine azap geldiğinde onlar mühlet ve zaman isterler. ³ *“Ben zalim olmalarına rağmen nice belde halkına mühlet verdim, sonra da onları cezaya çarptırdım! Dönüş sadece banadır.”*⁴ (Hac, 22/48) Yüce Allah sözünden caymaz. *“Bu muhakkak meydana gelecek. Fakat onun gerçekleşmesinin bir zamanı vardır. Çünkü Yüce Allah halimdir. Acele etmez. “Acele etmesinler; hak ettikleri azab onlara mutlaka verilecektir. Çünkü Allah verdiği sözde durur.”*⁵ Böylece belki onlar düşünüp ibret alırlar diye azabın acele gelmesini istihza ile taleplerine ve onların Hz. Muhammed’i taciz etmelerine karşılık, onları Allah’ın azabından sakındıracak o azabın mutlaka geleceğini belirtiyor.⁶

Onlar aslında Cenab-ı Allah’ın kendilerine azap etmeyeceğine inanıyorlar. Çünkü onlar *“Biz malca ve evlat bakımından daha çoğuz. Biz azaba uğratılacak değiliz.”* derler.⁷ *Nasıl ki Kureyş Bedir’de yenileceklerine inanmıyorlardı. Fakat ansızın başlarına gelen geliverdi. Her şeyin belirlenmiş bir vakti vardır. (bundan dolayı) acele olarak istedikleri azabın gelmemesi imkansızdır. Zira her gelecek olan şeyin vakti yakındır.*⁸

Onların azabı istemeleri, onların istedikleri ve ona razı oldukları anlamına gelmez. Onlar bu ifadeleriyle alaycı bir üslupla peygambere meydan okuyorlardı. Ankebut 53. ayete göre söz konusu azabın gerçekleşme zamanı ilahi bir hikmet tarafından tayin edilmiş olup o zaman gelince onlar farkında bile olmadan azap ansızın başlarına gelecektir. İnkarcıların cezaları hemen verilmeyip belli bir zamana ertelenmesinin nedeni, tuttukları yanlış yoldan dönmelerine fırsat vermek, Allah’ın ne kadar sabırlı ve merhametli olduğunu göstermek gibi nice hikmetleri vardır. Ankebut 53. ayetin açıklamasında putperestlerin Bedir’de yaşadıkları büyük yenilgi kayıplarının kastedildiği yorumu yapılmaktadır. Nitekim Müslümanlar karşısında aldıkları ilk yenilgi olan bu savaş, onlar için sonun başlangıcı olmuştur. Böylece *“Haydi bizi tehdit*

¹ Alusi, Şihabuddin Mahmud, *Ruhu’l Maani*, (1270/1854) Beyrut 1994; XVII/169, Kasımi, Cemaleddin b. Muhammed, *Mehasinü’t-Te’vil*, Daru’l-Fikr, Beyrut, 1978; XIII/4759

² Şuara, 26/204

³ Sabuni, a.g.e. III /349- 350

⁴ Hac22/48

⁵ En’am, 6/57; Enfal, 8/32; Ra’d, 13/6

⁶ Alusi, a.g.e. XVII /169

⁷ Sebe, 34/35

⁸ Kasımi, a.g.e. XIII / 4759

ettiğin azabı hemen getir!” diyerek meydan okuyanlar, daha dünyada iken cezalandırılmıştır. 54.-55. ayetler ise inkarcıların kendi yapıp ettikleri yüzünden ahirette uğrayacakları cezanın dehşetini, kaçınılmazlığını ve kuşatıcılığını özetlemektedir. Tarihsel bağlamda Kur’an’ın ilk muhataplarını uyaran bu ayetler, evrensel planda her devirde islami inanç ve değerler karşısında benzer düşmanlıkları sergileyenleri ilgilendiren umumi bir ikaz anlamını da taşımaktadır.¹

Bir de şu var ki; şayet Cenab-ı Allah bir beldeye azap edip orayı helak etmek isterse, bunun gerçekleşmesi için birtakım şartlar vardır. Daha da önemlisi bu helak edici azap, onlar istediği için değil; Allah istediği için gerçekleşecektir. Allah onlara bir mühlet vermiştir. ‘Her ümmetin (mukadder) bir eceli vardır. Ecelleri gelince ne bir an geriye alabilirler, ne de bir an ileriye alabilirler. (Allah’ın takdir ettiği vakitte yok olup giderler.)’² Her ümmetin olduğu gibi her haberin de bir gerçekleşme süreci vardır. “Her haberin gerçekleşeceği bir zaman vardır. Yakında (siz) bileceksiniz.”³

Yüce Allah’ın insanları yaptıklarından dolayı hemen helak etmemesinin mutlaka bir hikmeti vardır. Belki insanlar yaptıklarının yanlış bir davranış olduğunun farkına varır da bundan vazgeçerler. Bu da onların kurtuluşuna vesile olur.

Hemen helak edilmeyişin bir sebebi de şu olabilir. Hiçbir itiraza yer vermemek için kendilerine kendilerini şahitler yapar. Çünkü onları yaşadıkları dünya hayatı aldatmıştır.⁴

Çünkü Allah yaratıklara zulmedici değil, bilakis onlar kendilerine zulmetmektedirler. Kendilerine kendilerini şahit gösterir. “ Bu şahitlik Rabb’inin halkı habersiz olduğu halde haksız yere beldeleri helak edici olmadığını ispat içindir.”⁵ “*Biz elçi göndermediğimiz bir topluma azab edecek değiliz.*”⁶ Bu söz, halkı uyarılmadığı, gafil olduğu halde hiçbir beldeye Allah’ın azap etmeyeceğine dair önceden verilmiş sözüdür. Yüce Allah, ahrette zalimleri bu konuda kendi aleyhlerine şahit getirecektir. Onlar, Allah’ın va’dinde durduğuna dolayısıyla hiç kimseye zulmetmediğine şahitlik ettikten

¹ H. Karaman ve Koms, a.g.e. IV/261- 262

² A’raf, 7/34;Yunus, 10/49

³ En’am, 6/67

⁴ En’am, 6/130

⁵ En’am, 6/131

⁶ İsra,17/115

sonra, kendilerin de dünyada ve ahirette azabı hak ettiklerini, hiçbir haksızlığa uğratılmadıklarını bizzat itiraf edeceklerdir.¹

Şayet Allah insanları yaptıkları yüzünden hemen helak ediverseydi, yeryüzünde hiçbir canlı kalmazdı. *“Oysa Rabb’in çok bağışlayıcıdır. Rabb’in elbette merhamet sahibidir. Eğer işledikleri yüzünden onları sorgulayacak olsaydı elbette onlara azabı çabuklaştırıverirdi. Hayır onlara vaat edilmiş bir zaman vardır. Onlar asla bundan başka asla bir sığınak bulamayacaklardır.”*²

Eğer Allah insanları zulümleri yüzünden hemen cezalandıracak olsaydı, yeryüzünde hiçbir canlı bırakmazdı. Fakat onları takdir edilen bir süreye kadar erteliyor. Ecelleri geldiği zaman onlar, ne bir saat geri kalabilirler, ne de bir saat öne geçebilirler. *“Şayet Allah, insanları zulümleri sebebiyle hemen sorgulayacak olsaydı yeryüzünde tek bir canlı bırakmazdı. Fakat O, onları belirli bir süreye kadar ertelemektedir; ecelleri geldiğinde onu ne bir an geciktirirler ne de bir an öne alabilirler.”*³

Kur’an Allah’ın kavim ve milletler hakkındaki cari sünnetini* hatırlatarak şöyle diyor; Zulüm, tuğyan, haddini bilmezlik ve ahlaksızlık belli çizgiye gelmedikçe ilahi azap inmez. Hem Allah’ın sabrı çoktur hem de ilahi takdir belli bir plan ve programa göre cereyan etmektedir. Çünkü, kim nereye giderse gitsin, hangi yöne yönelirse yönelsin, toplumu hangi istikamete çevirirse çevirsin, sonunda dönüş Allah’a olacaktır. Ve O, hesabı çok çabuk görür.

1.1.5.Sözlerinde Durmamaları

Helak olan kavimlerin ortak yönlerinden biri de verdikleri sözde durmamaları ve ahitlerine sadık kalmamalarıdır. “onların çoğunda sözde durma (diye bir şey) bulamadık. Gerçek şu ki onların çoğunu yoldan çıkmış bulduk.”⁴ Ahd kelimesi Allah’ın Hz. Adem’in sulbüne, soyuna ve dolayısıyla bütün insanların fitratına bahşettiği hakkı ve hakikati bulma, kabul etme meyli, her insanın yaratılışının en başında potansiyel

¹ M. Zeki Duman, *Beyanü'l-Hak*, II/101

² Kehf, 18/58

³ Nahl, 16/6, Fâtır, 35/45

*Sünnetü'llah; Allah’ın, öteden beri uygulaya geldiği değişmeyen bir davranış tarzı ve adetidir.

Kur’an-ı Kerim’de bazen “Sünnetü'llah” bazen “Sünnetü'na” bazen de “Sünnetü'l-evvelin” şeklinde toplam 14 yerde geçmektedir. Kur’an’da sünnet ve sünnetülah terimi, kimi yerde yaratma ve uygulama tarzı, kimi yerde ödüllendirme, kimi yerde de cezalandırma biçimi olarak hep adet ve adetü'llah anlamında kullanılmıştır. (M. Zeki Duman, *Beyanü'l-Hak*, 1/355)

⁴ A’raf, 7/102

olarak sahip kılındığı, iman ve iyilik istidadı demektir. Kur'an' da insanın böyle bir olumlu eğilim ve istidadı varlığının özünde saklayarak dünyaya gelmesi, onun Allah'a karşı olan bir tür ahdi ve borcu, buna karşılık mükellef bir insan haline geldikten sonra fitrat dinini tanımayarak batıl inançlara çirkin davranışlara sapması da "Allah'ın ahdini bozma" şeklinde dile getirilir.¹

İlahi emirleri tebliğle görevli olan peygamberler kavimlerini karanlıktan aydınlığa, inkardan imana sonunda da huzura ve esenliğe ulaştırmak için kavimleriyle sürekli mücadele edip durmuşlardır. Fakat onlardan çok azı peygamberlere uymuş, çoğunluk ise; onlara karşı gelip inkarı ve karanlığı sonuçta da helak olmayı tercih etmişlerdir. Halbuki peygamberleri kendilerine apaçık deliller (mucizeler) getirmişlerdi.²

Allah Teala'nın onlardan almış olduğu (ahd) onları üzerinde yaratmış olduğu fitrattır. Onların Rabb'i, maliki olduğuna kendisinden başka ilah olmadığına dair onlardan sulblerinde ahd almıştır. Onlarsa burnu ikrar etmişler ve kendi nefisleri aleyhine şهادette bulunmuşlardır. (daha sonra) bu ahidlerine muhalefetle onu arkalarına almışlar, ne akli ne de şir'i bir delil ve hucced olmaksızın Allah ile birlikte başkalarına ibadet etmişlerdir.³

Müfessirlerin çoğu insanoğlundan alınan ahdin fitratından alınan ahd olduğu konusunda hemfikirdirler. Bunu da A'raf 172. ayetle te'yid ederler. *"Rabb'in Ademoğullarının bellerinden zürriyetlerini/spermlerini alıp onları kendilerine şahit tutarak "Ben sizin Rabb'iniz değilmiyim?" demişti. Onlarda "Evet, sen bizim Rabb'imizsin; biz buna şahit olduk." demişlerdi. Allah bunu, sırf hesap gününde "Bizim bundan haberimiz yoktu demeyesiniz" diye yaptı."*⁴

Geçmiş milletler bu sözlerinden döndükleri gibi onların peşinden gelenler de bu verdikleri sözden dönerek ahitlerini bozmuşlardır. Kur'an da kıssaları anlatılan memleketlerin halklarının ahde vefa göstermedikleri, böylece çoğunun her halde fasık, taatten çıkmış, sözünde durmayan, ahlaksız kimseler⁵ oldukları anlaşılmaktadır.

¹ Hayrettin Karaman ve Arkadaşları, Kur'an Yolu, c.2 s.442

² A'raf, 7/101

³ İbn. Kesir, a.g.e. c.VI/3041

⁴ A'raf, 7/172

**Bu ayette geçen "Kalü Bela" ifadesinin ezelde mi, ana rahminde mi, yoksa buluş çağında mı olduğu hakkında farklı görüşler vardır. Ancak, bu ayet, Allah'ın bütün mükelleflerden aldığı sözü hatırlatarak onların "Biz böyle bir söz verdiğimizizi hatırlamıyoruz" demelerine mani olmaktadır.(İbnü'l- Cevzi, Zadü'l-Mesir, III/285)*

⁵ Elmalılı, a.g.e. III / 2222

“Sözlerinde durmayanlar” “geçmiş milletler” olarak açıklanmakla birlikte bu emre muhatap olan herkesi kapsar. Şöyle ki onlar Adem’in sulbünden çıkardığı anda Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmayacaklarına dair söz vermiş olmalarına rağmen onların çoğu sözlerinde durmayarak ¹ Allah’ın emirlerinden çıkıp ahde vefa etmemişlerdir.²

Geçmiş kavimlerden sonra onların peşinden gelenler de doğru yoldan şaşmışlar her cahiliyet sisteminde olduğu gibi ilahi gerçeklerden uzaklaşmışlardır. Nitekim birbirini peşi sıra gelen nesiller yavaş yavaş sapıklığa düşmüşler ve bir müddet sonra iman ahdinden çıkarak cahiliyet bataklığına dalmışlardır. O memleketlerde yaşayan insanların çoğunun ahdine sadakat göstermemeleri, verdikleri sözde sebat etmemeleri, onların helakına sebep olmuştur. Onlar her an değişip duran arzu ve heveslerine kapılmış ilahi ahdin icap ettirdiği mükellefiyetlerine dayanmayan, doğru yolda yürümeyen bir tabiata sahiptiler. Kim Allah’a verdiği ahde sımsıkı sarılmazsa, Allah’ın gösterdiği istikamette doğruca yürümezse, elbette ayrı ayrı yollara sapacak, sapıklığa dalacak, fasıkların arasına girecektir.³

Peygamberimiz döneminde de Medine site devletini oluşturan guruplar da sözlerinde durmamışlar Hz. Muhammed’e hile ve tuzak kurmuşlardır. Bu guruplar Kaynuka, Nadir, Kureyza Yahudileriyle Evs ve Hazreçliler ve bunların içinden çıkan münafıklardır. Sözleşme bu guruplar ile Hz. Peygamber arasında gerçekleşmiştir. Fakat onlar bu sözleşmeyi bozmuşlardır. “Ne zaman bir ahit yaptılarsa onlardan bir grup o ahdi bozup atmadı mı ? Zaten onların çoğu inanmaz.”⁴

“Onlar her ne zaman bir antlaşma yaptılarsa, içlerinden bir gurup o antlaşmayı bozup atmamış mıdır?! Hayır onların çoğu inanmazlar.”

“(Rasülüm) kendileriyle antlaşma yaptığın ve her defasında çekinmeden antlaşmalarını bozan kimseler var ya: eğer onları savaşta mağlup ederek ele geçirirsen öyle cezalandır ki, arkalarındakiler de derslerini alsın. Onlarla birlikte darmadağın et!”⁵

Onların anlaşmayı bozma nedenleri İslam’a ve Rasülullah’a karşı besledikleri kin ve çevirdikleri dolaplardır.⁶

¹ İbnü’l- Cevzi a.g.e. III / 236

² Kasımî, *Mehasinü’t Te’vil*, VII / 2829

³ Seyyid Kutup, a.g.e. VI /188- 189

⁴ Bakara, 2/100

⁵ Enfal, 8/56,57

⁶ İzzet Derveze, *Kur’an’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*, III/121 (Çev. Mehmet Yolcu), ist. 1989

Kavimleri tarafından önce taltif edilip sonra yalanlanmışlardır. “*Dediler ki: Salih, bundan önce aramızda ümit bağlanılan biriydi.*”¹

Kavmi Salih (a.s) hakkında “Biz senin bilgeliğine, aklına, ileri görüşüne, ciddiyetine ve muteber kişiliğine bakarak büyük ve refah içinde bir insan olacağını ummaktaydık. Büyük bir başarı kazanacağını ve bu sayede bizimde diğer şube ve kabileler üzerinde egemen olmamızı sağlayacak imkanları ele geçireceğimiz günleri bekliyorduk... Hz. Muhammed’in kavmi de aynı şeyleri düşünerek, “Rasul tayin edilmeden önce onun kabiliyet ve becerileri hakkında yüceltici şeyler düşünüyorlardı. Zira onun büyük bir lider olacağını ve basiretinin kendilerine büyük faydalar sağlayacağını umuyorlardı.”² Bütün peygamberler kendilerine peygamberlik gelmeden önce kavimleriyle beraber yaşadıkları zaman içerisinde, kavimleri tarafından ne yalanlanmışlar, ne de yurtlarından çıkarılmak istenmişlerdir. Aksine onlar kavimleri tarafından sevilmişler ve saygı görmüşlerdir.” Ne zaman ki onlar, kavimlerine Allah’ın mesajını tebliğle görevlendirilip, bunu kavimlerine ulaştırmaya başlamış, kavimleri de kendilerini yalanlamışlardır. Çünkü onların peygamberlerini yalanlamalarının ve ona karşı çıkışlarının asıl nedeni olarak, mevki ve nüfuzlarının tehlikeye düşeceğini seziyor olmalarıdır.³ Sırf bu yüzden peygamberleri yalanlayıp onlara karşı çıkıyorlardı. Eğer peygamberlerini yalanlamaz iseler, onların davetini kabul etmiş olacaklar ve böylece toplum içinde sürdüregeldikleri hakimiyetleri son bulacak ve Allah’ın hakimiyetini tanımış olacaklardı. Bunu kabul ettikleri takdirde ise toplum üzerindeki nüfuzlarını kaybetmiş olacaklardı

“ *Kavminin inkar eden önde gelenleri: “ Bu da sizin gibi ancak bir insandır; üzerinizde hakimiyet kurmak istiyor. Eğer Allah elçi göndermek isteseydi elbette melekleri indirirdi. Biz önceki atalarımızdan da böyle bir şey işitmedik.*”⁴

Onlara göre, Allah’ın elçisi insanüstü bir varlık olmalıdır. Şayet insan olacaksa kendileri gibi sıradan bir insan olmamalı, harika özelliklere sahip olmalıdır. ⁵ Oysa ki kendilerinin peygamber olduğunu iddia eden bu kişiler birer insandırlar. Peygamberlik iddia ederek, başkan olma ve üstün gelmeyi istiyorlar ki, siz onun peşinden gidesiniz.

¹ Hud,11/62

² Mevdudi, a.g.e. II/406

³ Seyyid Kutup, *fî Zılali’l Kur’an*, V/1

⁴ Mü’minun,23/24

⁵ M. Zeki Duman, a.g.e. II/378

Onlar ne kadar sapkıncıdır ki bir insanın peygamber olmasını imkansız görüyorlar da bir taşın ilah olacağını kabul ediyorlar.¹

Kavimlerin peygamberlerini yalanlamalarının bir başka nedeni de kıskançlıktır. Bu kıskançlık hadisesi bazen o kadar ileri boyuta ulaşıyordu ki; bütün bir kabileyi veya kabilenin şerefini kurtarma derecesine kadar uzanabiliyordu. Bunu İbn. Kesir'den aldığımız şu olayla açıklamamız mümkündür: “Geceleyin Ebu Cehil, Ebu Süfyan, Suh b. Harb, Ahnes b. Şerik, Hz. Peygamberin Kur’an okuyuşunu dinlemek üzere gelmişler ve biri diğerini hissetmemişti. Sabaha kadar onun Kur’an okuyuşunu dinlemişler, sabah olunca dağılmışlar ve yolda birbirleriyle karşılaşmışlardı. Onlardan her biri diğerine “Seni buraya getiren nedir?” demişti. O da başına gelenleri anlatmıştı. Ertesi gün yine aynı şekilde Hz. Peygamberin Kur’an okuyuşunu birbirinden habersiz olarak dinlemeye gelmişler, sabah olunca yolda karşılaşmışlar ve birbirlerine “Seni buraya getiren nedir” diye sormuşlardı. Bu olay üç kez tekrarlandı. Daha sonra Ahnes b. Şerik “Ey Ebu’l Hakem! Muhammed’den işittiklerin hususunda ne düşünürsün dediğinde Ebu Cehil: “Biz Abdi Menafoğullarıyla şeref hususunda tartıştık. Onlar yedirdi biz de yedirdik. Onlar yüklendi biz de yüklendik. Onlar verdi biz de verdik. Nihayet diz üstü çöküp yaralı yarış atları gibi kalınca “Bizden bir peygamber var, gökten ona vahiy geliyor” dediler. Biz bunu ne zaman anladık(kabul ettik). Allah’a yemin olsun ki, asla ona iman etmeyeceğiz ve onu doğrulamayacağız”²

Anlatılan olay her ne kadar peygamberimizin dönemini, Kureyş’in ona karşı olan tutumunu anlatıyorsa da, bütün peygamberlerin kavimleri de aynı nedenlerden dolayı kendilerine gönderilen peygamberleri yalanlamışlardır. Çünkü onlar da peygamberlerini insani eksiklikleri olan biri olarak görüyorlar ve peygamberlerinin hiçbir üstün niteliğe sahip olmadıklarını, peygamberlerin kendilerine üstünlük sağlamaya çalıştıklarını söylüyorlardı.

Kavimlerin peygamberlerini yalanlamalarının Kur’an-ı Kerim’de anlatılmasının nedeni, daha çok Hz. Muhammed’i teselli içindir. “Senden önceki peygamberler de yalanlanmışlardı. Fakat onlar kendilerine yardımımız gelinceye kadar tekzip

¹ M. Ali es-Sabuni, Safvetü’t-Tefasir, IV/ 174.

² İbn. Kesir, Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri, VI/2607

edilmelerine ve gördükleri sıkıntıya sabrettiler! Allah'ın kelimelerini değiştirebilecek hiç kimse yoktur! Bu elçilerin kıssalarından muhakkak ki sana da gelmiştir.”¹

“ *Ey Rasul, seni yalanlıyorlarsa bil ki senden önceki elçiler de yalanlandılar. Bütün işler Allah'a döndürülür.*”²

Bu ayet eziyet ve belalara katlanmak için gösterdikleri sabır hususunda peygamberlere uyması için Hz. Peygambere(s.,a.v.) bir tesellidir. “Senin kavminden olan bu müşrikler eğer seni yalanlıyorlarsa, bil ki; onlardan önceki milletler de peygamberlerini yalanlamışlardı. Peygamberler onlara açık mucize ve deliller getirdiler de onlar peygamberleri yalanladı ve onların Allah katından getirdiklerini inkar ettiler.”³

Onlara peygamberlere inmiş olan sahifeleri ve aydınlatıcı, açıklayıcı mukaddes semavi kitapları getirdiler. Bunlar, Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'an'dan ibaret olan dört büyük kitaptır. Bununla birlikte onlar peygamberleri yalanladı ve onların peygamberliklerini reddettiler.⁴ Ayet-i Kerime'de geçen açık delillerden maksat; göz kamaştırıcı mucizeler ve kesin belgelerdir. Her şeye rağmen yine de onlar peygamberlerinin getirdikleri apaçık delilleri yalanladılar.⁵ öyle münkirane haller beşeriyet kitleleri arasında öteden beri görülmektedir.⁶ Bir de şu var ki onlar her ne kadar dilleriyle yalanlıyorlarsa da içten inanıyorlardı. Zira onların katında peygamberin(ve peygamberlerin) doğruluğu tescil edilmişti. İslam'ın en önde gelen düşmanlarından Ebu Cehil bile peygamberimize “Bizim katımızda sen doğrulardansın. Fakat biz senin getirdiğini yalanlıyoruz.”⁷ demişti. Ayrıca onlar peygamberlerin doğruluğunu itiraf ediyorlardı.

Öyle ise onların yalanlama nedenini şöyle özetleyebiliriz: “Peygamberlerin insan olmaları, dolayısıyla peygamberlerin tüm insani nitelik ve eksikleri taşıyabilen kişiler olarak görülmeleri, böylece kendilerine karşı bir üstünlüklerinin olmayacağı düşüncesidir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de “*Senden önce gönderdiğimiz bütün elçiler de yemek yerler ve çarşılarda yürürlerdi*”⁸ buyrulmaktadır.

¹ En'am, 6/34

² Fatır, 35/4

³ Taberi, Tefsir, 22/ 86

⁴ Sabuni, *Safvetü't Tefasir*, 5/174

⁵ İbn. Kesir, a.g.e. 12/6692

⁶ Ömer N. Bilmen, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri*, 6/2900

⁷ F. Razi, *Mefetihu'l Ğayb*, 6/437

⁸ Furkan, 25/20

II. KENDİLERİNE GÖNDERİLEN PEYGAMBERLERE DAVRANIŞLARI YÖNÜNDEN ORTAK YÖNLERİ

1.2.1. Peygamberleri Yalanlamaları Ve Peygamberliklerini Kabul Etmemeleri

Bu kavimlerin ortak özelliklerinden biri onların kendilerine gönderilen peygamberleri yalanlamaları ve peygamberliğini kabul etmemeleridir. Kendileriyle aynı yerde yaşayan, aynı dili konuşan, akrabaları olan, hatta bazen taltif ettikleri bu insanları yalanlamalarının nedeni ne olabilir? Yalanlamalarının temelinde peygamberlerin bizzat kendileri mi yoksa onların getirip tebliğ ettikleri mi vardır? Bu sorunun cevabı Kur'an'da ve Hz. Muhammed'in şahsında şöyle cevaplandırılmıştır: *“Onlar aslında kendilerine gönderilen peygamberleri değil, Allah'ın ayetlerini yalanlıyorlardı: “(Ey Rasulüm!) Biz, onların söyledikleri sözlerin hiç şüphesiz seni üzmemekte olduğunu bilmekteyiz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar; fakat o zalimler bile bile Allah'ın ayetlerini inkar ediyorlar.”¹*

Bu ayetin nüzulüne sebep olan olay şöyledir: “Rivayet olunduğuna göre Ahnes b. Şerik, Ebu Cehil bin. Hişam'a rastladı, ona dedi ki: “Ey Ebu'l-Hakem! Muhammed doğru mu söylüyor yoksa yalan mı? Bana haber ver. Bak yanımızda hiç kimse de yok. Ebu Cehil dedi ki:”! Vallahi Muhammed doğru söylüyor! O asla yalan söylemedi. Fakat Kusayyogulları, sancağı(liva) hacılara su verme(sikaye) ve Beytullah'a hizmet edip onu koruma görevlerini ve peygamberliği alınca diğer Kureyşlilere ne kalacak?” bunun üzerine Yüce Allah: “onların hakikaten seni üzmemekte olduğunu biliyoruz. Aslında onlar seni yalanlamıyorlar...” mealindeki ayeti indirdi.”²

Her ne kadar ayeti kerimenin nüzul sebebi peygamberimizi teselli etmek olsa da bütün peygamberler aynı durumla karşı karşıyadırlar. Çünkü; nasıl ki peygamberimiz Kureyş tarafından 'el-Emin', güvenilir olarak nitelenip sonra da yalanlanmışsa, diğer peygamberler de; bizim peygamberimiz gibi önce halkın güvenini, sevgisini kazanmış ve daha sonra da aynı şekilde yalanlanmışlardır. Mesela Salih ve Şuayb (a.s) da Kerim'de bu konuyla ilgili olarak iki örnek olay geçmektedir. Bunlardan biri Nuh (a.s.)'dan kavminin, inananları yanından kovmasını istemeleri, diğeri de Hz.

¹ En'am, 6/33; “Kendi aşiretinden olan yakınlarını uyar.”(Şuara,26/214) ayeti indirilince Rasulüllah (s.a.v) Haşimoğullarını Safa tepesi yanında topladı. Onlara hakkı tebliğ etmeye başlayınca onlar homurdanarak ayrılıp gittiler. Ebu Cehil: “Muhammed, biz seni yalanlamıyoruz. Çünkü senin yalan söylediğine hiç şahit olmadık. Biz senin getirdiğini yalanlıyoruz.” demişti. (M. Zeki Duman, a.g.e. II/80)

² İbn. Kesir, Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri VI/2606, Beyzavi, Enverut Tenzil ve Esrarut Te'vil, II/182

Muhammed'e (a.s.) Mekkeli müşriklerin "İnanan o zayıf mü'minleri yanandan kov"¹ demeleridir. "Haydi, Allah'a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin. (Kavmi sana uyanlar toplumun en aşağı kesimi iken biz sana ınanalım mı?!)"dediler. Nuh "Benim onların yaptıkları hakkında bir bilğim yoktur. Eğer anlarsanız bilinki onları yargılama işi ancak Rabb'ime aittir. Ben mü'minleri çevremden kovamam." Şöyle cevap verdiler: Sana hep düşük kimseler tabi olmakta iken, biz sana hiç iman eder miyiz?"². Yüce Allah'da Nuh'a şöyle buyurdu:"Sabah akşam rızasını dileyerek Rablerine dua eden kimseleri yanından kovma! Zira ne senin onların hesabından en ufak bir sorumluluğun vardır ne de onların senin hesabından sorumlulukları var ki kovasın onları! Aksi halde sen de zalimlerden olursun."³

Müşriklerde Rasülüllah'a gelerek : "Eğer bunları yanından kovarsan, sana gelir ve meclisinde hazır bulunuruz." dediler. Rasülüllah onların müslümanlığı kabul etmelerini umarak bunu yapmak istedi. Bunun üzerine "Böylece onlar, hem başkalarını Kur'andan men ederler hem de kendileri ondan yan çizerler. Onlar, ancak kendi kendilerini helak etmektedirler, ama bunun farkında değiller."⁴ ayeti nazil oldu.

Tebliğle görevli olan peygamberler, kavimlerini Hakk'a davet ederken onlara Allah'ın kendilerine verdiği çeşitli nimetleri hatırlatarak onların vicdanlarını etkilemeye çalışmış, fakat onlar yinede peygamberleri yalanlamaya, getirdiklerinin apaçık bir sihir olduğunu söylemeye devam etmişlerdir. "Onlar, kendilerinden önce nice nesilleri helak ettiğimizi görmediler mi? yağmurlar yağdırmış, altlarından ırmaklar akıtmıştık. Sonuçta günahları yüzünden onları helak ettik ve arkalarından yeni nesiller yetiştirdik".⁵Yeryüzünde size vermediğimiz imkanları onlara vemiştik; gökten üzerlerine sağanak halinde

Yukarıdaki ayetin bir bölümünde yüce Allah "Biz onları günahları sebebiyle helak ettik." buyuruyor. Her kavmin başta gelen helak oluş sebebi iman etmemeleridir. Bununla beraber her kavmin helak olmalarına sebep olan işledikleri belirgin suçları vardır. Örneğin; Nuh kavmi putlara tapmaktan vazgeçmemiş, ⁶ Semud kavmi

¹ A'raf , 7/66-75,88-90;Hud, 11/27; Mü'minun, 23/24-33.

²Şuara, 26/110-114.

³En'am, 5/52.

⁴Taberi, Ebu Ca'fer M. b. Cerir, (V.310/922),*Camiu'l-Beyan an Te'vili'l-Kur'an*, Mısır, 1945; XI/374

⁵En'am,6/26.

⁶ En'am, 6/8; Şuara, 26/157.

kendilerine mucize olarak gönderilen dişi deveyi (Naka) boğazlamış, ¹ Lut kavmi de eşcinsel ilişkiyi/homoseksüelliği terk etmemişlerdir.² Allah'ü Teala da her kavme işlediği kötülük ve suça göre ceza vererek kimini dağlar gibi dalgalar içinde boğmuş³, kimini korkunç çılgılık ile korkutarak helak etmiş⁴ kiminin üzerine de gökten yağmur yerine taş yağdırarak helak etmiştir⁵. Allah(c.c.), geçmiş toplumların helak sebeplerini anlatırken, kendilerine gönderilen peygamberlerin içlerinden biri olduğunu, kendileri gibi bir insan olduğunu, aynı dili konuştuklarını ifade eder. Muhakkakki Biz, indirilenleri kendilerine açıklasın diye gönderdiğimiz her elçiye kavminin diliyle gönderdik, Allah dilediği kimseyi sapıklıkta bırakır, dilediği kimseyide doğru yola iletir. O güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar..⁶

Peygamberlerinin bu apaçık davetine kulaklarını tıkayan ve inançsızlıklarını ahlaki çözümleriyle de birleştirip kendilerine ve başkalarına zulmeden bu kavimlerin helakı artık gerekli olmuştur. Allah'ta kendilerine işledikleri suça uygun olarak cezalar vermiştir. “De ki: “O, sizin üstünüzden, ayaklarınızın altından size azap göndermeye, sizi fırka fırka bölerek birbirinize düşürüp bir kısmınızın acısını diğerinize tattırmaya da kadirdir.” Bak, belki kavrarlar diye ayetlerimizi çeşitli yönleriyle nasıl da açıklıyoruz!”⁷

Yıldırım, dolu, tufan, kasırga, volkanik patlamalar sonucu çevreye yayılan lavlar, gazlar ile mevsim normallerine göre aşırı derecedeki sıcaklar, soğuklar ve semavi afetler üstten gelecek azap kategorisine girer. Ayakların altından gelecek olanlar ise, sürekli hareket halindeki yer kürenin içinde gerçekleşen hareketlenmeler; onlara bağlı olarak gerçekleşen depremler, toprak kaymaları ve kuraklığın sebep olacağı çatlamlar vb. sıkıntılardır.⁸

Allah (c.c.) kendilerine gönderilen peygamberlere iman etmeyip isyanlarına ve taşkınlıklarına devam eden kavimlerden kiminin üzerine gökten taş yağdırarak, memleketlerini taş yığını haline getirmiş; kimini şiddetli depremlerle helak ederek ülkelerini harabe ve viranelere çevirmiş, kimini de anarşi ve terör gibi iç karışıklıklarla birbirlerine düşürmüştür.

¹ Nuh, 71/23.

² A'raf, 7/77; Hud, 11/65.

³ A'raf, 7/81; Şuara 26/165; Neml, 27/55; Ankebut, 29/29.

⁴ Hud, 11/78.

⁵ Şuara, 26/165.

⁶ İbrahim, 14/4.

⁷ En'am, 6/165.

⁸ M. Zeki Duman, a.g.e. II/85-86

“Yüce Allah gökten yıldırımlar göndermekle, üzerinize taş yağdırmakla, tufan, gök gürültüsü ve kasırgalarla sizi helak etmeye kadirdir. Nitekim sizden öncekilere bu cezalar verilmiştir. Karun ve Medyen halkına yapıldığı gibi ayaklarınızın altından gelecek azaplar ile de sizi cezalandırmaya kadirdir.”¹ “Buhari, Cabir bin. Abdullah’tan gelen bir rivayette, en’am suresi 65. ayetin nüzülü konusunda peygamberimizin şöyle dediğini zikreder: “De ki: Allah size üstünüzden bir azap göndermeye kadirdir” bölümü inince, Rasülüllah(s.a.v.) “Sana sığınırım, ya Rabbi !” dedi. “veya ayaklarınızın altından...” bölümünü okuyunca yine: “Ya Rabbi sana sığınırım” dedi. “Ya da sizi guruplar halinde birbirinize düşürüp, kiminize kiminizin şiddetini tattırır” bölümünü müteakip: “Bu daha hafif ve kolay” dedi.”²

Bu genel bakıştan sonra helak olan kavimler ve helak ediliş sebeplerine geçebiliriz. Helak olan kavimleri kronolojik olarak incelediğimizde ilk başta Nuh (a.s.) ve Kavmi ile karşılaşırız: O halde konuya Nuh Kavmi’nden başlamamız uygundur.

Yalanladıkları şeylerin neler olduğunu Kur’an-ı Kerim ayetleri bize şu şekilde açıklamaktadır:

A-Allah’a yalan iftira etmeleri: “ *Allah adına yalan uyduran veya O’nun ayetlerini yalanlayan kimseden daha zalim kim olabilir! Zalimler asla başarıya ulaşamazlar.* ”³

B-Allah’ın ayetlerini inkar edip yalanlamaları ve bunlarla alay edip bunu da huy edinmeleri: “*Ayetlerimizi yalanladıkça yalanlıyorlar .*”⁴

“ Sonuçta; Allah’ın ayetlerini yalanlamaları ve alaya almaları yüzünden kötülüğü huy edinenlerin akıbeti çok kötü oldu.”⁵

“ *İnkâr edip ayetlerimizi yalanlayanlar cehennemliktirler ve orada ebedi kalacaklardır. Orası ne kötü bir varış yeridir.*”⁶

C-kendi peygamberlerini ve diğer peygamberleri yalanlamaları: “Onların her biri (kendilerine) gönderilen peygamberleri yalanladılar da, bu yüzden (kendilerine) azabım hak oldu.”⁷ “*Muhatapların seni yalanlıyorsa bil ki bunlardan öncekiler de*

¹Sabuni, a.g.e. II/207

²Abdullah Feyzi Kocaer, *Sahih-i Buhari,Muhtasarı Tecrid-i Sarih*, En’am Suresinin Tefsiri, hds. No:1739;c.II,s.635.Hüner Yay.Ankara,2004.

³ En’am, 6/21; Araf, 7/37; Yunus10/17; Ankebut, 29/6

⁴ Nebe’,78/28

⁵ Rum,30/10

⁶ Teğabün,64/10

⁷ Sad, 38/14; Fatır, 35/25; Ankebut, 29/18

kendilerine apaçık belgelerle, sahifelerle ve aydınlatıcı bir kitapla gelen elçileri yalanlamışlardır.”¹

D-kıyameti yalanlamalar: “*Hayır. Onlar kıyameti de yalanladılar. Kıyameti yalanlayan kimselere alevli bir ateş hazırladık.*”² onların asıl maksatları peygamberleri liyakatsizlikleri veya onlarda gördükleri herhangi bir eksiklik değil kıyameti, tekrar dirilişi, en son duruşma ve hesap gününü inkar etmektir. İşte bunlar o günün dehşet verici haberleridir.

E-Ahirete kavuşmayı yalanlamaları: “*Ayetlerimizi ve ahiretteki buluşmayı yalanlayanların amelleri boşa gitmiştir.*”³ “*Allah’ın huzuruna çıkacaklarını yalanlayanlar kesinlikle kaybetmişlerdir*”⁴ (Yunus, 10/45) “*Allah’ın huzuruna çıkacaklarını yalanlayanlar, kesinlikle hüsranda dırlar! Kıyamet onlara ansızın gelip çatmıştı:* “*Dünya hayatında yaptığımız aşırılıklar sebebiyle bize yazıklar olsun!*” *derken, onlar sırtlarında yüklerini de taşımaktadırlar. Bilesin ki, taşımakta oldukları yük ne kötüdür!*”⁵

F- Hakk’ı yalanlamaları: “*Allah’a karşı yalan uydurandan yahut kendisine gelen hakkı inkar edenden daha zalim kim olabilir? Kfirler için cehennemde yer mi yok.*”⁶

Doğrusu onlar, Hakk kendilerine geldiğinde yalanladılar. Şimdi ise kafaları karmakarışıktır.”⁷

Sonuçta yalanlayanlar zararlı çıkacaklardır. Çünkü yalanladıkları şeyin gerçek olduğunu gördüklerinde artık pişmanlıkları kendilerine hiçbir fayda vermeyecektir.

Buna gerekçe olarak birçok neden ileri sürerler: Bunlardan biri; kendilerine gönderilen peygamberleri kıskanmalarıdır. Bunu daha önce açıkladığımız için burada tekrar ele almayacağız.

¹ Fatır,35/25

² Furkan, 25/11; Sair; Cehennem’in kur’an’da geçen ve her biri diğerlerinden farklı özellikleriyle onun bir katmanını ifade eden yedi isminden/ katmanından biridir. Harareti yüksek, alevli ateş anlamındadır. Diğer isimleri: Cehennem, Cahim, Sakar, Nar, Feza ve Hutame’dir. (M. Zeki Duman, a.g.e. 1/328)

³ A’raf,7/77

⁴ Yunus,10/45

⁵ Araf, 7/148; Rum, 30/16; Mü’minun, 23/23; Yunus,10/45; En’am, 6/31

⁶ Ankebut, 29/68;

⁷ Kaf,50/5

Bir diğeri; Onlara göre Peygamber olarak gönderilen kişi insan olamaz. Onun başka bir varlık olması gerekir. Eski kavimlerde olduğu gibi Mekke müşrikleri ve onların içinde ki müstekbirlerin inancına göre de vahyi getiren kişinin kendileri gibi insan olmayıp melek olması gerekirdi. *“Onlar bir de şöyle dediler: “Bu ne biçim elçi yemek yiyor, çarşılar da geziyor! Ona bir melek indirilip o da kendisiyle birlikte uyarıcı olsaydı ya! Yahut ona bir hazine verilseydi veya meyvelerinden yiyeceği bir bahçesi olsaydı ya !” dediler. O zalimler mü’minlere de şöyle dediler: “ Siz ancak büyülenmiş bir adama uymaktasınız.”*¹

Eski kavimler de olduğu gibi Mekke müşrikleri de kendilerine gönderilen peygamberi Peygamber olarak, yani onun şahsını peygamberliğe layık görmüyorlardı. Çünkü Peygamberlerde kendileri gibi bir insan, üstelikte toplumun fakir insanlarından biriydi. Ayrıca Peygamberlere inananlar da toplumun her bakımından zayıf kimseleriydi.

Peygamberlerin çağrısına karşı çıkanlar kavmin eşrafı, zenginleri, soyluları idi. Çünkü onlar peygamberlerine uyarlarsa kendilerinin ve ülkelerinin imtiyazlarını, yürürlükte bulunan tüm geleneklerini yitireceklerini düşünüyorlardı. Geçimleri için gereken gelirlerini, izzet ve şereflerini kaybedeceklerini hesaplıyorlardı. Büyük bir tehlike ile karşı karşıya geleceklerini ve herkes tarafından rahatlıkla yutulabilecek bir hazır lokma, her yağmacının yağmalayabileceği bir konuma düşeceklerini sanıyorlardı.² Bundan dolayı bu lider konumundaki insanlar müstezafları çeşitli şekillerde korkutarak, Peygamberlere uymaktan alıkoyuyorlardı.

Onların peygamberleri inkâr etmelerinin bir başka nedeni de; Peygamber ve peygamberlik anlayışıdır. Onlara göre peygamberlik; Peygamberi insan olma tabiatının dışına çıkarıp onu üstün bir varlık yapıyordu. Artık o peygamber olunca evrendeki yasaları ve alışlagelen sünnetullahı aşıyordu ve onu değiştirebiliyordu.³ Bu da bir ayrıcalık ve güç demektir. Bundan dolayı bu gücü ellerinden kaçırmak istemiyorlar ve peygamberliğe en layık kendilerinin olduğunu iddia ederek şöyle diyorlardı: *“Hidayet rehberi geldiği zaman insanların inanmalarına engel olan “Allah, bir beşeri mi elçi olarak gönderdi?” demelerinden başka birşey değildir.”*⁴

¹ Furkan, 25/7,8

² İzzet Derveze, *Kur'an a Göre Hz Muhammedin Hayatı*, c.1 s.375

³ İzzet Derveze, a.g.e. c.1,s.373

⁴ İsra, 17 /94

Yani onlar peygamberlerin insanüstü bir varlık olması gerektiğini düşündüklerinden, onun bir melek olması gerektiğini iddia ediyorlardı. Cenab-ı Hak'ta onlara şöyle cevap veriyor: *“De ki “Yeryüzünde huzur ve sükun içerisinde yerleşip dolaşanlar melek olsaydı biz de onlara elbette gökten bir meleği elçi gönderirdik.”*¹ Çünkü doğal olanı budur. Fakat bu seferde ona itiraz eder ve *“İnsanlara da melekten elçi gönderilir mi?”*²

Diğer bir neden de ilahi risalet ile görevlendirilmeğe toplumun eşrafının daha layık olduğunu iddia etmeleridir. Nitekim kureyşliler de aynı şekilde düşündüklerinden peygamberimizin risaletini kabule yanaşmamışlar onu inkâr etmişlerdir. Bunu da Hz.Muhammede kin beslemekle, ona karşı büyüklük taslamakla peygambere uymayı kendilerine yedirememekle ve onu küçük görmekle ortaya çıkarmışlardır: *“Onların zikir/Kur'an aramızdan buna mı indirilmeliydi demeleri, Zikrim'den şüphe etmelerinden, azabımı henüz tatmamış olmalarındandır.”*³

1.2.2. Peygamberlerle Alay Etmeleri

Kur'an'da adı geçen kavimlerin helak edilmelerinin nedenlerinden biri de kendilerine gönderilen peygamberlerle alay etmeleridir. Bu, sadece geçmiş peygamberlerin kavimlerinde görülmüş bir olay olmayıp Mekkeli müşrikler de Hz. Peygamberle alay etmişlerdir. *“Hakk kendilerine geldiğinde onlar onu yalanladılar. Alaya almakta oldukları şeyin haberleri/kendisi yakında kendilerine gelecektir.”*⁴

Kureyş'in Hz. Peygambere karşı çıkmalarının ve onunla alay etmelerinin sebebinin kıskançlık ve hakimiyetlerinin kaybolacağını sandıklarını daha önce açıklamıştık. Onlar bu karşı çıkışlarıyla kendilerine gönderilen kitabı yani Kur'an'ı da inkar etmiş oluyorlardı. Bu inkar ve karşı çıkışlarının karşılığı olarak onlara azab ve ceza gelecek, alay ettikleri şeyin haberinin kendilerine geleceği bildirilerek tehdit ediliyorlar ve geçmiş kavimlerin başına gelenlerden ibret almaları gerektiği bildirilmektedir. *“Muhakkak ki senden önceki elçilerle de alay edilmişti: bu yüzden alay etmekte oldukları şey, onlardan alay edenleri çepeçevre kuşatıvermişti.”*⁵

¹ İsra, 17/95;En'am, 6/8,9

² M. Zeki Duman, a.g.e. 1/486

³ Sad, 38 /8

⁴ En'am, 6/5

⁵ En'am, 6/10

Alay ettikleri şey hem dünya da hem de ahirette başlarına azabın gelmesidir.¹ Peygamberler kavimlerini doğruluğa, iyiliğe davet ettiği halde onların bundan yüz çevirmelerinin ve peygamberlerle alay etmelerinin nedeni ne olabilir? “*Ama onlar Rabb’lerinin ayetlerinden ne zaman bir ayet gelse mutlak ondan yüz çevirirler.*”² Hz. Peygambere karşı gelen Mekkelilerin ve diğer peygamberlerin kavimlerinin Allah tarafından gönderilen açık alametlerden yüz çevirmelerinin nedeni inanç eksikliği, sonlarını düşünmeme ve korku azlığıdır.³

Alay etmelerinin diğer bir nedeni de bütün peygamberlere ilk önce ekonomik bakımdan toplumun orta kesimini oluşturan zayıf ve fakirlerin olmasıdır. Onlar ise bu insanlarla aynı mecliste bulunmayı, onlarla sohbet etmeyi kendileri için bir seviyesizlik kabul etmişler ve kendilerinin o insanlardan üstün olduklarını, eğer peygamberlerinin getirdiklerine inanırlarsa, aşağı tabaka olarak gördükleri insanlarla aynı seviyeye inecekler, bu durum ise kendilerinin onlar üzerindeki hakimiyetlerini kaybetmelerine neden olacaktı. Bu yüzden üzerlerinde hakimiyet kurdukları insanlarla aynı seviyeye ineceklerini düşünerek peygamberlerden onları yanından kovmalarını istemişlerdir. “*İnkar edenler apaçık ayetlerimiz kendilerine okunduğu zaman inkar edenler inananlara şöyle dediler: “Sen şu an’a bak! İki kesimden hangimizin; bizim mi yoksa sizin mi hayattaki yeri daha iyi ve meclisi daha üstündü?.”* dediler.”⁴

Kavimlerin peygamberleri yalanlamalarında olduğu gibi alay etmelerinde de Hz. Muhammed’i bir teselli vardır. Bu hem Hz. Muhammed’i ve hem de ona inananlara bir tesellidir. Zafer (veya yardım) dünya ve ahirette güzel akibet onlar içindir.⁵ Rasulüllah’ın kalbini tatmin ederek Allah’ın peygamberleri yalanlayanlar ve alaya alanlar konusundaki değişmez kanunu belirtilmekte ve ayrıca bu dönekliğin ve yalanlayıcılığın hak davasının tarihinde yeni bir şey olmadığını beyan ederek onun gönlünü almaktadır. Zira kendisinden önceki geçen peygamberler de aynı şeylerle karşılaşmışlardır. Peygamberleri yalanlayanlar ve alaya alanlar hak ettikleri cezayı bulmuşlar ve alay ettikleri konuda gerekli azaba düçar olmuşlardır.⁶ Araplardan peygamberlerle alay edenler ve onu yalanlayanların kendilerinden öncekilerin acı akibetleri ile yüz yüze

¹ Beyzavi, *Enverut-Tenzil*, II/180

² En’am, 6/4

³ Kasımi, *Mehasinüt-Te’vil*, VI.2245

⁴ Meryem 19/72

⁵ İbn. Kesir, Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri, VI/2576

⁶ Seyyid Kutup, *Fizilali’l Kur’an*, VII.102

getirilerek kalplerine dokunulmakta, kendilerini bekleyen bu akibeti, bu istihza ve alayda ısrar ederek yalanlamaya da devam ederlerse başlarına gelecekler hatırlatılmaktadır. Allah-ü Teala kendilerinden önce de onlardan çok daha kuvvetli yeryüzünde daha çok yer tutmuş, kendilerinden daha zengin ve gelişmiş kimseleri, nesilleri yok edip gitmiştir. “*De ki: yeryüzünde gezip dolaşın da, sonra yalanlayanların akıbetlerinin nasıl olduğuna bir bakın!*”¹ Alay edenler yeryüzünde dolaşıp kalıntıları görmeli ve önceki halkların tarihini incelemelidirler. Bunlar daha önce onların Hz. Muhammed’e (s.a.s.) davrandıkları gibi davranmış bulunanların korkunç sonlarına tanıklık edeceklerdir.²

Burada hem Hz. Peygamberi bir teselli hem de inanmayanları bir tehdit vardır. Daha önceki kavimler de mal ve nüfuslarının çokluğu, fiziki yapılarının üstünlüğü, muhkem sarayları ile övünüyorlardı. Fakat peygamberlerine itaatsızlıkları nedeniyle helak oluverdiler. İşte böylece bu alay etmeleri sonucu ve alay ettikleri azap, o peygamberlerin münkir kavimlerden (istihzada bulunanları her tarafından kuşatıverdi). Bu yüzden hemen büsbütün helak oluverdiler. İnsanlık tarihinde kötü bir isim bırakmış oldular. İşte Hz. Muhammedi inkar edenlerin, onun ahkam-ı diniyye’siyle alayda bulunanların akıbetleri de şüphe yok ki böyle olacaktır.³

1.2.3. Peygamberlerine Hile Kurmaları

*“Kendilerinden öncekilerde peygamberlere tuzak kurmuşlardı; Allah kurdukları tuzakları temlerinden sarstı ve çatıları başlarına çöktü: azapta onlara hissetmedikleri bir yerden gelmişti.”*⁴

*“Müşrikler tuzaklarını kurmuşlardı; oysa onların tuzakları Allah katında bilinmektedir! Kaldı ki onların tuzakları dağları yerinden kaldırıp yok edecekte değildi.”*⁵ *“Hani inkar edenler seni hapsetmek veya öldürmek yahut da yurdundan çıkarmak için planlar kuruyorlardı ya! Onlar bu planlarını kurarken Allah da planlarını boşa çıkarmanın planını kuruyordu; elbette Allah plan yapanların en*

¹ En’am,6/11

² Mevdudi, Tefhim, I / 573

³ Ö. Nasuhi Bilmen, K.K.’in Türkçe Meali Alisi ve Tefsiri, II / 860

⁴ Nahl, 16 / 26

⁵ İbrahim,14 / 46

hayırlısıdır.”¹ Bu ayette Mekkeli müşriklerin Hz. Muhammed için kurdukları tuzaklar belirtilmektedir ki, bunlar; peygamberi yakalayıp bağlamak istemeleri veya onu öldürmeye çalışmaları, üçüncü olarak ta onu yurdundan çıkarmak istemeleridir. Taberi, İbn. Abbastan naklettiği rivayette şu haberi anlatır; “Kureyşin ileri gelenlerinden bir grup Dârun-Nedve’de toplandı. Şeytan yaşlı bir ihtiyar şeklinde onlara göründü. Onlar şeytanı görünce “Sen kimsin?” diye sordular. Şeytan “Araplardan bir ihtiyarım, sizin toplandığınızı işittim, ben de yanınıza gelip bir görüş bildirmek ve nasihatte bulunmak istedim.” Kureyşliler: “Buyur gir” dediler. Şeytan içeri girdi ve Rasulullah (s.a.v.)ı kastederek “Bu adamın durumunu düşünün” dedi. Bunun üzerine meclistekilerden birisi “Onu zincirlere vurarak hapsedin sonra bu şekilde ölmesini bekleyin.” dedi. Allah düşmanı şeytan bağırarak şöyle dedi. “Vallahi bu sizin için iyi bir görüş değildir. Arkadaşları hemen gelir ve onu sizin elinizden alarak sizin ona kötülük yapmanıza engel olur.” Bir diğeri; “Onu aranızdan çıkarınız, böyle yaparsanız ondan kurtulursunuz. Çünkü o, aranızdan çıkarsa nerede, ne yaparsa yapsın size zarar veremez.” dedi Melun ihtiyar; “Vallahi bu da sizin için iyi bir görüş değildir, onun ne tatlı sözü olduğunu, ne güzel konuştuğunu ve sözleri ile kalpleri fethettiğini görmüyor musunuz? Vallahi, eğer dediğiniz gibi yaparsanız Araplar size karşı birleşir sizi ülkenizden çıkarır ve ileri gelenlerinizi öldürürler” dedi. “Doğru söylüyor, başka bir görüş belirtin” dediler. Bunun üzerine Ebu Cehil şöyle dedi; “Vallahi ben size öyle bir yol göstereceğim ki, onun dışında bir yol göremiyorum. O, nedir? diye sordular: Ebu Cehil şöyle cevap verdi; “Her kabileden güçlü bir genç alalım, her birine keskin bir kılıç verelim. Bunlar bir adamın vuruşu gibi hep birden vursunlar. Böylece bütün kabileler onun kanından sorumlu olsunlar. Haşim oğullarının bütün Kureyşe karşı savaşıacaklarını sanmıyorum. Böylece diyeti kabul ederler, bizde ondan kurtuluruz. Eziyetini kendimizden def ederiz” Bunu işiten Allah düşmanı şeytan şöyle bağırdı; “Vallahi görüş bu görüştür. Başka yol göremiyorum.” Bunu kabul edip dağıldılar. Cebrail (a.s.) Peygamber(s.a.v.)’e gelerek durumu kendisine haber vererek, gece

¹ Enfal, 8/30; Ayette geçen “Mekera”; (başkasını) hile ile niyetinden başka yöne çevirmektir. Bu da İki Kısımdır

a)Övülen hile: Allah’ın hilesi ki bu güzel bir fiildir.

b)Zem edilen hile: çirkin davranıştır. İsfahani a.g.e. s.471; Buna “Müşriklerin mekrine” tuzak kurma, “Allah’ın mekrine” de tuzağa karşı çare bulma ve çözüm üretme anlamı uygun düşmektedir. (M. Zeki DUMAN, a.g.e. III / 123)

yatağında yatmamasını emretti ve kendisine hicret izni verildiğini bildirdi. Bunun üzerine Medine'ye geldikten sonra yukarıdaki ayet nazil oldu".¹

Böylece Mekkeliler ve onlardan önceki toplumlar kendilerine gönderilen peygamberlere karşı çirkin komplolar kurmuşlar onları ve o inananları yurtlarından çıkarmak istemişlerdir. Bunun için zorlayıcı tedbirler almışlardır. Örneğin; peygamberlere inanan müstezaflara baskı yapmışlar, peygamberlerden onları yanlarından kovmalarını istemişlerdir. Hz. Nuh'un kavminin ileri gelenleri de Hz. Nuh'a inanan kimseleri "Ayak takımı, basit görüşlü, bizim en rezillerimiz" diyerek onlarla birada bulunmaktan kaçınmışlardır. "Kavminin inkar eden ileri gelenleri : *"Biz seni ancak bizim gibi bir insan olarak görmekteyiz. Bakıyoruz da içimizden sana, ancak en aşağı tabakadaki sığ düşünceli kimseler uymaktadırlar. Ayrıca sizde bize göre hiçbir üstünlükte görmüyoruz. Biz sizin yalan söylediğiniz kanaatindeyiz."* dediler."²

Peygamberlere inanıp yurtlarından çıkarılmak istenen insanların suçları nedir? Kuran-ı Kerim bu konuda bize şu bilgileri veriyor : *"Onlar sırf " Rabb'imiz Allah'tır." dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkartıldılar. Şayet Allah insanlardan bir kısmını diğerleriyle def etmeyecek olsaydı manastırlar, kiliseler, havralar ve içinde Allah'ın isminin çokça zikredildiği mescitler mutlaka yerle bir edilirdi! Kuşkusuz Allah kudret sahibidir, güçlüdür."*³ Onların Allah'ı birlemek ve ona hiçbir şeyi ortak koştanmamaktan başka bir suç ve günahları yoktur.

*"Onlardan önce Nûh'un kavmi sonra da çeşitli topluluklar Allah'ın ayetlerini yalanlamışlar ve her topluluk elçilerini ele geçirip öldürmek için çaba sarf etmişlerdi. Onlar kendisiyle hakkı yok etmek için batıla sarılıp onun savunuculuğunu da yaptılar. Ben de onları yakalayiverdim; cezalandırmam nasılmış gördüler."*⁴

Cenab-ı hakk Hz. Peygambere hitaben önceki ve sonraki kavimlerin peygamberlerinin getirdiklerine inanmayıp yalanladıklarını ,üstelik bununla da kalmayıp her kavmin kendi peygamberini öldürmeyi istediğini,⁵ Onları öldürmek için mümkün olan her şeyi yaptıklarını, hatta bazılarının peygamberlerini öldürdüklerini⁶ Apaçık hakkı gidermek ve onu boşa çıkarmak için peygamberlere karşı batıl yolda mücadele ettiklerini

¹ Taberi, *Camiu'l-Beyan*, XIII / 495

² Hud, 11/27

³ Hac,22/40

⁴ Mü'min, 40/45; Ayette geçen "Hemmet" kelimesi "İnsanı eriten hüzn" demektir. Isfahani a.g.e.s.545

⁵ Firuzabadi,*Tenviru'l-Mikbas Min Tefsiri ibn. Abbas*, S.290

⁶ İbn.Kesir, *Muht.İ.Kesir*,III/235

belirtmektedir.¹O kavimlerden her biri peygamberlerinin getirdikleri haberi duyup peygamberlik alametlerini gördükten sonra peygamberlerine azap etmeyi veya onları öldürmeyi istediler²

Kuran'ın Allah tarafından indirildiği gerçeğini inkar maksadıyla tartışmaya girşerek bu gerçeğe mücadele etmeye onu çürütmeye çalıştılar. Bunlar çoğunlukla o günkü toplumun ekonomik ve sosyal statü bakımından ileri gelen kesimini oluşturdıkları için Kur'an'ın hak,adalet,eşitlik,özgürlük gibi değerleri önde tutan öğretisi karşısında bu konularının sarsılacağından kaygı duyuyorlar,bu sebeple Allah'ın ayetlerini etkisiz kılma savaşı veriyorlardı. Onlar bütün bu zorba tutumlarına rağmen belirtilen ekonomik ve sosyal konuları sayesinde çeşitli şehirlere daha çok ticaret amaçlı geziler yapabiliyorlar, geniş imkanlar elde edebiliyorlardı. Muhtemelen bu durumun Müslümanlar üzerinde bir moral bozukluğuna ve ümitsizliğe yol açmasını önlemek üzere ayette “ Onların şehirden, şehire dolaşması seni yanıltmasın”buyurulmuştur.(Peygamberleri öldürmeye teşebbüsten sonra bile)kendilerine bu imkanların verilmesi onlar için bir fırsat ve imtihan olduğu, sonunda hak edenlerin gerektiği şekilde cezalandırılacağı belirtilmiştir ³

1.2.4. Peygamberleri Sihirbaz Ve Mecnun Gibi Vasıflarla Nitelemeleri

“Onlardan öncekilere de ne zaman bir elçi gelse onlar da onun için aynı şeyi söylüyorlardı: “Ya bir büyüçüdür, ya da bir delidir.” Acaba birbirlerine bunu mu tavsiye ediyorlardı. Hayır hepside azgın kimselerdi.” ⁴

Kuran-ı Kerim peygamberlerin ve onlara tabi olan inananların, cahiliye toplumları ile giriştikleri mücadeleleri anlatırken kavmin önde gelenlerinin düzenledikleri iftira, saldırı, komplo ve tuzaklara dikkat çeker. İçinde yaşadığı toplumu Allah'ın yoluna davet eden her peygamber, bu toplumun önde gelenleri tarafından önce tehdit edilmiş, sonra da dozu yükselen saldırılara maruz kalmıştır.⁵

¹ Sabuni, *Safvetü't-Tefasir*, VI/366

² Kasimi, *Mehasinü't-Te'vil*, XIV/5156

³ Ayette geçen “Aheze”(ahz) *Esir etmek demektir.* Kasimi, aynı yer.Beyzavi, a.g.e.5/34 Hayrettin Karaman ve diğerleri, a.g.e. 4/58

⁴ Zariyat, 51/ 52-53

⁵ Sabuni, a.g.e. 6 /191

Bu saldırılar sözlü olarak büyücü, cinlenmiş şeklinde ifade edilmektedir. Bu ifadeler kavmin ileri gelenleri tarafından peygamberleri; toplumlarının gözü önünde küçük düşürmek, alay etmek için yapılan sözlü sataşmalar ve karalamalardır. Bundan dolayı Allahü Teala Hz. Muhammedi teselli etmekte, kavmin seni yalanlayıp hakkında “Sen bir sihirbaz veya bir delisin” dedikleri gibi daha önceki yalanlayanlar da peygamberlerine aynı şeyi söylemişlerdi. O halde sen suçluların söylediklerine üzülme!

Sanki onlar peygamberlerini yalanlamayı birbirine vasiyet etmişler gibi her bir kavim kendi peygamberini yalanlamıştır ki, bu durum şaşılacak bir şeydir. Gerçekte onlar birbirine tavsiye etmiş değiller, fakat onları yalanlamaya ve isyana azgınlıkları sevk etmiştir.

“(Ey Muhammet) sana kâğıt parçalarına yazılmış bir kitap indirseydik de elleriyle ona dokunsalardı, inkar edenler yine de; “Bu, apaçık sihirden başka bir şey değildir” derlerdi.”¹

Bu ayetten onların ön yargılı oldukları anlaşılmaktadır. Küfür ve inkâr doğrultusunda beyinleri iyice yıkanan kişilere gerçeği ilahi belgelere dayalı hakikatleri anlatmak çok zordur. Onlarda oluşan inkâr tabakaları katmerleşip yoğunlaştığı için sağduyularını dumura uğratmışlardır. Bundan dolayı onlar olmadık belgeler, mucizeler isterler. İstedikleri belge ve mucizeler kendilerine ulaşsa bile yine de iman etmeyecekleri açıktır. Onların gayesi Peygamberlerini yalancı duruma düşürüp aciz bırakmaktır. Bundan dolayıdır ki gökten yazılı bir kitap indirilmesini istemişler peygamberlerin insanlardan değil meleklerden gönderilmesi gerektiğini ileri sürerek Hz.. Muhammed(s.a.v.)’e herkesin görebileceği bir meleğin indirilmesi gibi taleplerde bulunması bu ön yargılarının sonucudur.

¹ En’am, 6/7

2.BAŞLARINA GELEN OLAYLAR AÇISINDAN ORTAK YÖNLERİ

2.1.Yoksulluk ve Darlıkla İmtihan Edilmeleri

Bu kavimlerin ortak yönlerinden biri de türlü bela ve sıkıntılarla imtihan edilmeleridir. *“Biz peygamber gönderdiğimiz her beldenin insanına, “Allah’a dönüp yalvarsın, yakarsınlar” diye mutlaka bir yoksulluk ve sıkıntı vermişizdir. Sonra kötülüğün yerine iyilik verdik. Sonra çoğaldılar ve kendi kendilerine “Kuşkusuz, atalarımız da hem birtakım sıkıntılar çekmiş hem mutlu günler yaşamışlardır dediler.” Biz de onları gaflet halinde iken yakalayiverdik.”¹*

Bu ayetlerde insan psikolojisine işaret edilmekte olup, onların başlarına deprem, sel felaketi iç savaşlar veya dıştan gelen saldırılar gibi felaketler geldiğinde yalvarıp yakardıkları bildirilmektedir. Fakat başlarından bu felaketler kalkınca da sanki daha önce hiç belaya maruz kalmamışlar gibi inkar ve isyanlarına devam ederlerdi.

Kur’an’da anlatılan her kıssa Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ve onun kavminin durumuna tam ve yerinde uymaktadır. Her kıssa da iki taraf vardır: Peygamber ve kavmi. Her bir kıssa da geçen peygamber ve onun talimleri, uyarıları vs. tamamıyla Hz. Muhammed’in (s.a.v.) davetinde olduğu şekildedir. Diğer taraftan kötülük, ahlaksızlık ve inatçılıklara dalmış olan halk ve onların kendini beğenmiş şefleri her zaman küçümser bir tavırla davete karşı çıkmışlardır. Hz. Muhammed (s.a.v.) ve davetine karşı, Kureyş halkı da aynı tarz bir tavır takındığı için dolaylı olarak; eğer çağrıya kulak vermezler ve Allah’ın onlara bahsettiği fırsatı değerlendirmezlerse, akibetlerinin de onlar gibi olacağı ikaz edilmektedir. Eğer körü körüne aynı yolda giderler ve sapkınlıklarında ısrar ederlerse geçmiş kavimlere müstehak olan aynı bela kendilerinin de başına er geç gelecektir.²

Yüce Allah hangi ülkeye bir peygamber gönderip o ülke halkı da onu yalanlamışsa, Allah onları yoksulluk, fakirlik, hastalık ve kötü durumlarla cezalandırmıştır. Bunu yalvarıp yakarsınlar, boyun eğsinler ve günahlarına tövbe etsinler diye yapmıştır. Eğer böyle yaparlarsa kurtuluşa erecek olanlar yine kendileridir.

¹ A’raf, 7/94-95

* Ayette geçen “Be’sa” şiddetli fakirlik, “Darra” ise hastalık anlamına gelir.(Kasımı, Mehasinü’t-Te’vil, VII/2823)

² Mevdudi, a.g.e. II/70

Yüce Allah'ın insanları, darlık ve türlü sıkıntılarla imtihan etmesi, aslında bir nevi davete icabet etsinler diyedir. Her ne zaman bir peygamber gönderilse Allah o halkın kibrini kırmak, mütevazı bir şekilde mesajı kabule hazır bir hale getirmek için bir takım zorluklar ve felaketlerle etki eder. Bu sünnete uygun olarak Allah, peygamberler gönderdiği kavimlere kıtlık ve hastalık göndermiş, onları çeşitli ekonomik dar boğazlara sokmuş, savaşlarda yenilgilere ve buna benzer felaketlere uğratmıştır. Bütün bunlar onların kibir ve gururlarını kırmak, güç kuvvet ve zenginliğe olan aşırı güvenlerini ve bağlılıklarını sarsmak içindir. Bu onlara kendilerinin üstünde mukadderatlarını kontrol eden yüce bir kudretin olduğunu ikaz etmek içindir ki, bu sayede kalpleri uyarıları alıcı hale gelsin ve Rablerinin önünde diz çöksünler.¹

Sonra onlara verdiği bela ve musibetleri onların fakirlik ve hastalıklarını zenginlik ve sıhate, kurtuluşa ve genişliğe çevirdiğinde.² onları çoğaltıp nimet verdiğiğinde, verilen bu nimetler onları şımarttı ve kötülüğe daldılar. Nimete nankörlük ederek “Dünyanın hali budur. Babalarımız da böyle musibetli ve müreffeh dönemler yaşamıştı. Bu Allah'tan gelen bir azap değildir. Biz dinimizde kalalım” dediler. Yüce Allah kendisine sığınmaları için onları kötü durumlarla imtihan etti. O'na sığınmadılar. Sonra şükretsınler diye imtihan etti.³

“ Sahip olduğunuz her bir nimet Allah'tandır. Sonra başınıza bir musibet geldiğinde de sadece O'na yalvarıp yakarırınız! Hem de kendilerine verdiklerimizi inkar ederek. Peki yararlanın bakalım, yakında bileceksiniz.”⁴ İnsana bir zarar dokunduğunda yanı üzere yattığı yerde oturarak veya akta Bize dua eder. Başındaki zararı kaldırdığımızda ise, sanki kendisine dokunan bir sıkıntıdan ötürü Bize hiç yalvarmamış gibi çekip gider. İşlerinde aşırı gidenlere yaptıkları böyle süslü görünür.⁵

“Hem de bitip tükenmeyen dualar eder:” insana nimet verdiğimiz de bizden yüz çevirip yan çizer, bir kötülük dokunduğu zaman da arkası gelmeyen dualar eder.”⁶

Bu ayetlerde insanın Rabbinin kendine verdiği nimetler karşısındaki nankörlüğünden bahsedilmektedir. Onların kötü hallerini iyiliğe çevirdiğinde yaşadıkları zor anlardan ders almayıp hemen nankörlük etmeleri sonucunda azabı hak ettikleri anlatılmaktadır.

¹ Mevdudi, Tefhim, II/70

² Beyzavi, a.g.e II/20

³ Sabuni, a.g.e. II /334

⁴ Nahl, 16/53,54,55

⁵ Yunus, 10/12

⁶ Fussilet, 41/51

Halbuki “helak olmaktan kurtulduktan sonra Allah’a ortak koşmanın şaşılacak bir durum”¹ olduğu gibi verilen nimetlere nankörlük etmek de şaşılacak bir durumdur.

İnsanlara ahlaki bir ders vermek için onları önce bela ve sıkıntılarla imtihan etmesi sonra da onlardan bunları kaldırıp, iyiliğe ve güzelliğe çevirmesi Allah’ın(c.c.) bir kanunudur. Nitekim Kureyş de Hz. Muhammed’in tebliğine karşı çıkınca Hz. Muhammed şöyle dua etmişti: “Allah’ım! Yusuf’un zamanında Mısır’a isabet eden bir kıtlık gibisinden yedi senelik bir kıtlıkla bana bu insanlara karşı risaletimde yardımcı ol!” Bunun üzerine Allah Mekke civarına öyle şiddetli bir kıtlık verdi ki, insanlar hayvan leşleri, derileri, kemikleri, hatta ve hatta hayvan tüylerini yemeye başladılar. O zaman Ebu Süfyan’ın önderliğinde Mekke halkı yüce peygambere geldi ve ona bu kıtlığı kaldırıp uzaklaştırması hususunda Allah’a dua etmesi için yalvardılar. Fakat Allah kıtlığı uzaklaştırıp işler yolunda gitmeye, sonuçta da bolluk geri gelmeye başladığında, hepsi de daha da küstahlaşmaya ve hatta önceden kalpleri imana doğru biraz meyil etmiş olanlara bile engel olmaya başladılar. Şöyle diyorlardı: “Kıtlık ve yokluk hayatın cilveleridir. Bu durum Muhammed gelmeden önce de insanlara musallat olan bir haldir. Kıtlığın tekrar gelmiş olması dolayısıyla onun tuzağına düşmeyin. Babalarımız, ecdadımız kıtlık ve bolluk dönemini yaşamışlardı” gibi sözler söylüyorlardı.²

Onlar kıtlık ve darlıktan ders almayınca yüce Allah bu defa da onları bollukla imtihan ediyordu. Böylece onlara şükretmeleri için bir imkan, bir fırsat tanımış oluyordu. Sıkıntı ve felaketlere düşen insanlar kendilerinden bu haller kaldırılınca sanki bunları hiç yaşamamış gibi unutup giderler. “Kural olarak sıkıntı ve felaketlere düşen bir topluluk büyüüp zenginleşmeye başladıklarında Rablerine minnet duymaktan ictinap ederler. Hatta eski günlerini sanki sıkıntılar hiç olmamış gibi unutup giderler ve sonra entelektüelleri hemen “Bunda öyle olağanüstü bir şey yok, bize tarih söylemektedir ki mukadderatın iyi ve kötü olayları hiçbir ahlaki değere bağlı olmadan meydana gelmektedir. Bu olaylar Allah’ın kontrolüne bağlı veya ahlaki kanunlara uygun olarak ortaya çıkmamakta, aksine bütün bunlara yani darlık, felaket, refah ve bollukların oluşumuna “tabiat” dediğimiz şey sebep olmaktadır...”³

¹ Kurtubi, a.g.e 10/115

² Mevdudi, a.g.e. 2/71

³ Mevdudi, a.g.e. 2/70

Böylece onlar önce sıkıntı sonra da bollukla imtihan edilirler. Bunu da “Geçmişte atalarımızın da başına gelen zamana bağlı, zamanın ortaya çıkardığı normal olaylar”¹ olarak görürler. İçlerindeki entelektüellerin de kendilerini aldatmalarıyla Allah’ın istidraç* kanununun gereği olarak helak olurlar. “Ayetlerimizi yalanlayanları hiç bilmeyecekleri yerden yavaş yavaş helake sürükleyeceğiz.”² İşte yüce Allah böyle bir metotla peygamberleri yalanlayanları Allah’ın değişmez sünnetini ve kanununu bildirerek Kureyş’i tehdit edip³ muhataplarını da uyarıyor.

2.2. Azabın Hiç Ummadıkları Bir Zamanda Gelmesi

*“Biz, nice beldeleri helak ettik; azabımız onlardan kimine gece geldi; kimine ise gündüz, istirahat halindeyken.”*⁴ Allah’a asi olup, peygamberleri yalanlayanlara azabımız, geceleyin(uykunun en tatlı anın da)veya gündüzün(kaylule)vaktinde ansızın gelir.⁵

Karye halkı peygamberlerine isyan ettikleri için(gecenin tam ortasında) Lut kavmi gibi geceleyin helak oldular. Kimi de gündüzün istirahat zamanında her türlü tehlikeden emin oldukları bir zaman da -Şuayb kavmi gibi- helak oldular. Kureyş’te kuvvet, servet, izzet ve asabiyelerinden dolayı gururlandıkları için burada bir tariz vardır ki onlar: “Biz mal ve evlat bakımından çoğunluktayız. Bize azap edilmeyecek”diyorlardı.⁶ Azabın geceleyin veya gündüzün kaylule vaktinde gelmesi daha meşakkatli ve korkunç olmasındandır. Çünkü bu iki vakit sükûnet ve istirahat vaktidir. Azabın bu zamanlar da gelmesi helak olanların ummadıkları bir zamanda gafil oldukları bir durumda bulunmalarındandır.⁷

¹ Prof. Dr. Hayrettin Karaman, Kur’an Yolu,II/440;

*İstidraç: Verilen bolca nimetler karşısında iyice şımararak Allah’ın azabını derece derece hak etmektir.(Beyzavi, a.g.e. 3/36)

² A’raf, 7/182;Hakka, 69/44

³ İbn. Cevzi, Zadü’l-Mesir, III/273

⁴ Araf,7/4

Kailûn; gündüzün yarısı demektir.(Ebu Abdullah b.Müslim b.Kuteybe, Tefsiru Garibu’l-Kur’an, H. 276.213; Daru İhya-i Kutubu’l-Arabiyye), Tarihsiz.

⁵ Taberi, Camiu’l- Beyan, VIII/87

⁶ R.Rıza, el-Menar, “Ayetle geçen: “kem” : haberiyye olup çokluk ifade eder. “Kayra ümmet” yerine kullanılır. Tefsiru’l-Menar. VIII/311, H.1379, M.1959, Kahire.

*Karye” İnsanların topluca bir arada bulunduğu yerleşim yeri demektir.*İsfahani, a.g.e S.41 *Karye(şehirlerden)maksat onlarda yaşayanlardır. Sabuni. a.g.e. II/286,*

⁷ Ebu Hayyan, el -Bahr, IV/270

Yukarıdaki ayetin tefsirinde F.Razı şu açıklamayı yapmıştır: “Kaylule hakkında iki görüş vardır: Leys’e göre kaylule: Gündüzün tam ortasında ki uykudur. Ezheriye göre: “Araplara göre kaylule: sıcaklık fazlaştığı zaman yatıldığında tam uyku hali bulunmasa da gündüzün ortasın da yapılan istirahatıdır.” demiş. Buna delil olarak da şunları zikretmiştir.”Cennette uyku yoktur. Halbuki Cenabı Hak “O gün cennet ehlinin eğlenip duracakları yer çok hayırlı ve kaylule yapacakları yer de çok güzeldir.”¹buyurmuştur. Buna göre ayetin manası; azabımız onlara, onların onu beklemediği bir anda ya da geceleyin onlar uyurken veyahut da gündüzün kaylule yaparlarken gelip çatmıştır” şeklindedir ki bundan maksatta, onlara bu azabın ineceğine dair bir emare ve bir ip ucu bulunmaksızın ve de onlar bundan tamamen gafil iken gelip çatmıştır.” demektir. Buna göre sanki kafirlere “Emniyet, rahat ve her türlü endişeden uzak olarak yaşamamız sebebiyle aldanmayınız. Çünkü ;“Allahın azabı herhangi bir işaret bulunmadan gelir o halde içinde bulunduğunuz hale aldanmayın...”denilmek istemiştir²

Burada dikkat çeken bir husus da şudur ki; ceza, fiilin cinsine göre değiştiği gibi bunun zamanı ve ağırlığı da buna göre değişmektedir. Örneğin: Lut kavmi bu zamana kadar hiçbir canlının yapmadığı bir fiili işlemişler, buna göre de cezaları o nisbette ağır olmuş; gökten yağmur yerine taş yağmış, geceleyin istirahatte oldukları bir anda helak olmuşlardır.

2.3.Toplumun Elit Tabakasının Helake Neden Olması

“İşte şu ülkeler, zulüm ettikleri zaman onları helak ettik. Onları helak etmek için belli bir zaman tayin etmiştik.”³ Toplamların helakine sebep; onların ahlaki davranışlarındaki çarpıklıklardır. Kur’an-ı Kerim helak olma sürecine giren toplumların helak olmalarının hızlanmasında iki kural ileri sürer: Birincisi; Allah herhangi bir toplumu onlara uyarıcı göndermeden helak etmez. Çünkü Allah Kur’an-ı Kerim’de *“Biz bir peygamber göndermedikçe kimseye azap edecek değiliz”⁴* buyurmaktadır. Başka bir

¹ Furkan,25/24

² Fahreddin Razi, Tefsiru Kebir, X/285

³ Kehf, 18/59

⁴ İsra, 17/15

ayette de “ Rabbın kendilerine ayetlerimizi okuyan bir peygamberi memleketlerin ana merkezlerine göndermedikçe o memleketleri helak edici değildir.”¹

“Durum şu ki; içinde yaşayanlar gafıl oldukları halde senin Rabbın bir zulüm ve haksızlık ile ülkeleri helak eden değildir,(helake sebep kendileridir).² Halkı ıslahatçı oldukları halde Rabb’in, bir haksızlık ile memleketlerini (yıkıp) helak etmez.”³

Bu ayetlerden şu sonuca varabiliriz: Yüce Allah herhangi bir topluma peygamber göndermeden, o peygamber onlara tebliğ görevini yapmadan, onları yeterince bilgilendirmeden ve onları tekrar tekrar uyarmadan peygamber veya başka işaretlerle sürekli olarak yanlışlıklarını hatırlatmadan onlara azap ederek helak etmez. İkinci kural da şudur ki: Helak olanlar insanlara zulüm edenlerdir. “Biz ancak halkı zalim olan memleketleri helak ederiz.”⁴

“Haksız yere” ifadesinden kasıt; Allah bir toplumu sadece Kur’an’a muhalif inançlarından dolayı helak etmeyecektir. Halk birbiriyle olan ilişkilerinde adil ve iyi olduğu sürece yalnızca müşrik olmaları nedeniyle toplumun ilahi bir cezaya veya helake uğraması için yeterli bir neden olamaz. Eğer halk birbirlerine karşı kötü davranmıyor veya birbirlerine karşı vahşiyane davranışlarda, büyük haksızlıklarda bulunmuyorsa kendilerinin inançsız olmaları helak olmalarını gerektirmez. Küfür ve şirkle iktidar olunabilir, adaletsizlik ve zulümle ise asla...”⁵

Onların helak olmalarının nedenini inançları değil de ahlaki davranışlarındaki bozukluk olduğunu şu ayette desteklemektedir. “Biz şüphesiz, bu memleket halkının üzerine, yoldan çıkmalarına karşılık(feci) bir azap indireceğiz.”⁶

Yukarıdaki ayet Lut kavmi hakkında nazil olmuştur. Onların ahlaki davranışlarının fecaatini, bugüne kadar hiçbir canlının işlemediği bir fiili işlediklerini, yeryüzünde insanlara zulüm yaparak bozgunculuk yaptıklarını bildirmektedir. Bununla birlikte

¹ Kasas,28/59

² En’am,6/131

³ Hud,11/117

⁴ Kasas,28/59

⁵ Razi, Mefatihü’l Gayb, V/97

İsfahani’ye göre zulüm üç şekilde olur. 1- Allah ile insan arasında olur ki; bunun en büyüğü küfr, şirk ve nifaktır. 2-kendisiyle insan arasında olan zulümdür. 3- kendisiyle nefsi arasında olan zulümdür. İsfahani, El-Müfredat, s.316

Ayrıca zulüm: Bir şeyi layık olduğu yere değil de başka bir yere koymaktır. Bu ise, bazen eksiklik-fazlalık, bazen de zaman-mekan açısından olabilir. Bunlardan başka zulüm, haddi az ya da çok aşmak, büyük ve küçük günahlar anlamına da gelmektedir. İsfahani, El-Müfredat, “Z-L-M” maddesi, s.53

⁶ Ankebut,29/34

Allah insanları işledikleri suçlar nedeniyle hemen helak etmez. Onlara kendisinin rahmetinin geniş olduğunu hatırlatarak tövbe etmeleri için cezalarını hemen vermeyip kendilerine mühlet verdiğini bildirmektedir:

*“ Senin bağışı bol Rabb’in merhamet sahibidir. Şayet yaptıkları yüzünden onları (hemen) sorumlu tutacak olsaydı onlara azabı çabucak verirdi. Fakat kendilerine tanınmış belli bir süre vardır ki, artık bundan kaçıp kurtulacak bir sığınak bulamayacaklardır.”*¹

Allah (c.c.) ayeti kerimenin sıbakında “Allah’ın ayetleri kendisine anlatılıp da onlardan yüz çeviren, onları görmezlikten gelerek vazgeçen ve ilahi ayetlere kafasını verip de dikkat göstermeyen kimseden daha zalim hangi kul vardır diyerek insanların dikkatini zulmün şiddetine çekiyor. Sonra da onlara yumuşak davranarak suçlarını örtüp bağışladığını, hatta bazılarını eğri yoldan doğruya yönelttiğini ve eğri yolda devam edenlerin yeni doğan çocuğun bir anda ihtiyarlayacağı ve her hamile kadının yükünü bırakacağı günde mutlaka karşılaşacaklarını haber veriyor. Fakat bunun bir vadesi vardır. Geçmiş milletleri, eski nesilleri, küfür ve inatları yüzünden helak ettiğini ve onları helak etmek için bir süre tayin ettiğini, bu sürenin dolduğunda ise bunun ne artıp ne de eksileceğini bildiriyor.”²

Bu eski kavimler kendilerine tanınan muayyen süre içerisinde tövbe edip “ıslah-ı hal” etmedikleri için layık oldukları azaplara kavuştular. Artık Hz. Peygamber efendimizin tebligatına karşı muhalefette bulunanların da o tarihi hadiselerden ibret almaları, kendilerine verilen süreden istifade ederek ıslahhale çalışmaları”³ gerekir. “İnsanlar kendilerine verilen süreyle aldanmaları ve ne yaparlarsa yapsınlar hesaba çekilmeyeceklerini sanmaları konusunda uyarılmaktadırlar. İnsanlar Allah’ın esirgeyen ve bağışlayan olduğu için kendilerine süre verdiğini, bu nedenle zalimleri hemen cezalandırdığını unutmaktadırlar. Allah’ın mühlet vermesinin nedeni O’nun rahmetidir. O’nun rahmeti zalimlere gidişatlarını düzeltmeleri için süre verilmesini gerektirir. (burada Kureşlilere de bir hatırlatma ve uyarı vardır. Zira) kureşlilerin ticaret yolculuklarında rastladıkları ve diğer Araplar tarafından da çok iyi bilinen Sebe’,

¹ Kehf, 18/58

² İbn. Kesir, a.g.e. X/5019- 5020

³ Ömer Nasuhî Bilmen, a.g.e. IV/1973

Semud, Medyen şehirleri ve Lut kavmi”¹ nin durumları kendileri tarafından çok iyi bilinmektedir.

Onlar sadece peygamberler ve onlara inananlara değil kendilerine de zulüm etmekteydiler. Bu ise işledikleri günahları yüzündendir. “Onlardan her birini suçüstü yakaladık. Kiminin üzerine taşlar savuran kasırgayı saldı, kimini korkunç bir ses yakalayiverdi, kimini yerin dibine geçirdik, kimini de suda boğduk. Allah onlara zulüm etmiyordu, onlar kendi nefislerine zulüm ediyorlardı.”²

Bazen bunu kendilerini tehdit eden azabı acele isteyerek yapıyorlardı. “*İnsanların iyiliği acele istemeleri gibi, şayet Allah onlara kötülüklerinin karşılığını vermekte acele etseydi, ömürleri hemen bitiverirdi. Fakat biz, huzurumuza çıkarılacaklarına inanmayanları azgınlıkları içerisinde şaşkın halde bırakırız.*”³ Son derece merhametli ve rahmeti her şeyi kuşatmış ve kendisinden başka bu derece rahmete sahip ikinci bir varlık olmayan⁴ yüce Allah insanları işledikleri günahlar ve zulüm sebebiyle helak etmemiş, belki dönüp tövbe ederek kurtuluşa ererler diye onlara süre vermiştir. Zira Allah’ın âdeti böyledir. Zalimlere mühlet verir. Fakat verilen süre içinde tövbe edip Hakk’a dönmezlerse artık cezalarını ihmal etmez. Nitekim daha önce kendilerine zulüm etmiş olan, Âd, Semud, Lut vb. kavimlere de belli bir süre mühlet vermiş; fakat verilen süre içinde Hakk’a dönmedikleri için onları helak etmiştir.⁵

Zulüm: Toplumu zevale götüren en önemli faktörlerden biridir. Zulmün, azgınlığın, dolayısıyla adaletsizliğin hâkim olduğu toplumların düzen ve değerleri bozulur. Böyle bir toplumun akta kalma imkânının olmadığı belirtilmektedir. Bu açıdan İslam bilginlerinin “İnançlı bir toplumun varlığını sürdürebileceğini, zulmün hâkim olduğu bir toplumun ise ayakta kalamayacağı” şeklindeki tespitleri oldukça anlamlıdır. Nuşirevan-ı Adil’e nisbet edilen, “Cehil bile payidar olabilir, fakat zulüm asla!” sözü de bu tespitin doğruluğunu teyit eder.⁶

Buna göre bir toplumda helaki gerektirecek derecede zulüm ve haksızlıklar yaygınlaşmışsa sadece Müslüman olması o toplumu helak olmaktan kurtaramaz. Bunun için şu Hadis-i Şerif’in tavsiyelerine uymamız gerekir: “*Rasulüllah (a.s); “İster zalim*

¹ Mevdudi, a.g.e. III/181

² Ankebut, 29/40

³ Yunus, 10/11

⁴ M. Z. Duman, *Beş Surenin Tefsiri*, s.41

⁵ Hayrettin Karaman, a.g.e. III/484

⁶ Bahattin Dartma, *Kur’an ve Arkeoloji*, S.57

olsun, ister mazlum olsun Müslüman kardeşine yardım et!” buyurdu. Bunu üzerine bir adam, “Ya rasulallah! Müslüman kardeş mazlum olunca yardım ederim, fakat o, zalim olduğunda nasıl yardım ederim:” dedi. Rasulüllah, “ Onu zulümden ayırır veya men edersin, işte bu ona yardımdır.” buyurdu.”¹

“Biz bir beldeyi helak etmek istediğimizde, oranın nimetten şırmamış zenginlerine fırsat veririz. Onlar da orada bütün fasıklıkları işlerler. Böylece onlar cezalandırılmayı hak ederler. Sonra da orayı yerle bir ederiz.”² Allah peygamber gönderip vahiy ile yol göstermedikçe hiçbir toplumu helak etmez. Helak edilenlerse, önceden mutlak uyarılmışlar, fakat artık ıslah olmayacakları anlaşılınca kötülükleri yüzünden cezalandırılmışlardır. Allah Rahman’dır, Hakk’tır. Adalet O’nun en çok sevdiği ilkelerdendir. O nedenle O, haddi aşmamış, suçsuz hiç kimseye azap etmez. (Bkz. Enfal, 8/53; Ra’d, 13/11)³

“Oysa varlıktan ve refahtan azgınlaşıp şırmamış nice şehir halkını helak ettik İşte onların viraneleri! Orada onlardan sonra çok az kimse oturdu. Onarın varisleri de biz olduk.”⁴

Kuran-ı Kerim sahip oldukları nimetlerle Allaha itaat yerine isyan edenler için “Mütrafin”^{*} tabirini kullanıyor Bu anlamda “Batırat Maişetehe” ifadesini de kullanıyor ki, her iki ifade de zenginlik ve müreffeh bir hayat yaşayan, insanlara çalım satan anlamına gelmektedir. Buradan hareketle bunlara “Nimet Azgınları” da diyebiliriz. Kendilerine bolca nimet verilen bu insanların şükretmeleri gerekirken nankörlük etmelerinin nedeni ne olabilir? Bu nimetler bu insanları yüce yaratıcıya karşı neden nankörlük yaptırıyor?

Bunları şu başlıklar altında inceleyebiliriz.

1-Mallarının kendilerini ebedi kılacağını sanmaları; “servet biriktirip onu saymayı adet edinenlere yazıklar olsun! O malının kendisini ebedi kılacağını mı zanneder?”¹

¹ Buhari, Sahih, İkra, 7; Mezalim ve’l-Ğasb, 4

² İsra, 17/16

³ M.Z. Duman, a.g.e. I/467

⁴ Kasas, 28/58

^{*}Mütref: Bolca nimetlenen demektir. Bunlar Cenab-ı Hakk’ın şu ayetle nitelendirdiği kimselerdir. “İnsana gelince, Rabb’i kendisini imtihan edip de ikramda bulunur. Bol nimet ve zenginlik verirse...”(Fecr, 89/15) Ebu’l-Kasım b. Hüseyinb. Muh. El-işfehane, el-Müfredat fî garibi’l-Kur’an s.502 Mısır s.74; Mütref aynı zaman da cebabire(zorba) ve kendilerine itaat edilen reisler demektir. Tenviru’l-Mikbas Min Tefsiri İbn. Abbas, Ebu Tahir Muh. B. Yakup el-Firuzabadi, H.817 s. 177, H.1370, Miladi.1951

Sure özelde Ahnes bin. Şüreyk (şerik)veya Velid b. Muğire hakkında nazil olsa da ² genelde bu vasıfları taşıyan herkesi kapsar. Öyle ki bu vasıfta olan insanlar kendilerine verilen nimetlerden dolayı şımarıp azgınlaşarak, çevrelerindeki insanlara haksızlık ve zulüm yapmaya başlarlar. Kalplerini istilâ eden mal sevgisi nedeniyle bunların ve evlatlarının çokluğuna güç ve makamlarının büyüklüğünün, çevrelerinin ve nüfuzlarının genişliğine güven duymaya başlarlar. Bu ise onların büyüklenmesine ve nefislerin hoşlanmadığı gerçekleri reddetmelerine neden olur. Onlar kendilerine verilen bu nimetlerden dolayı inkâra ve azaba uğratılmayacaklarından emin olarak “Biz malca ve evlatça daha çoğuz biz azaba uğratılacak değiliz.” derler. ³

Böyle bir davranış ise bütün çağlarda ki mütrafların ortak tavrıdır.

2- Verilen nimetlerin kendilerini aldatması: Allah’u Teâlanın insanlara verdiği rızık, tamamen Allah’ın iradesine kalmış bir durumdur. Dekî; “*Rabbim rızkı, dilediğine (bolca) yayar ve dilediğinden ise kısar. Fakat insanların çoğu bilmezler.*”⁴

İnsanlar kendilerine verilen bu nimetleri, yaşantılarının doğru olduğunun bir kanıtı olarak görürler. Bunca güzellik ve zenginliklere sahip olmalarından dolayı azabı gerektirecek bir durumun olmadığını sanırlar. Allah (c.c) da kendisine isyan edip emrinden çıkmaları sebebiyle oranın ileri gelenlerinin⁵ fâsıklık yapmalarına izin vererek onları derece derece azabına çeker.

3- Olaylar karşısında duyarlılıklarını kaybederler:

Allah’ın insanlara verdiği bolca nimetler içlerinden zorbalar türemesine neden olur. Bunlarda orada fâsıklık yaparlar. Onlara göre hayatta yalnızca dünyevi lezzet ve şehvetlerin önemi vardır. Bunların haricindeki şeylerin hiçbirinin kıymeti harbiyesi yoktur. Aslında toplumun öncüleri konumunda olmaları nedeniyle kötülöklere karşı çıkıp onları işleyenleri sakındırmaları gerekir. “*Keşke sizden önceki nesiller içerisinde de yeryüzünde fesat çıkarılmasına mani olan akıl ve erdem sahibi kimseler bulunsaydı. Kurtardıklarımızdan çok azı bunu yapmıştır. Zaten refahtan şımartıldıkları zenginliğin peşine düştüler ve sürekli suç işlediler.*”⁶

¹ Hümeze, 10/2,3

² Firuzabadi, a.g.e. s.396

³ Sebe, 34/34, 35

⁴ Sebe, 34/36- 39

⁵ Taberi, Camiu’l-Beyan, XV/42

⁶ Hud, 11 / 16

Allah'ın kendilerine verdiği bu nimetler aslında kendileri için bir imtihan vesilesidir. Fakat onlar bu nimetler vesilesiyle kendilerinin ayrıcalıklı olduklarını iddia ederler. *“İnsan başına bir zarar geldiğinde Bize yalvarır; sonra ona katımızdan bir nimet lutfettiğimizde: “Bu bana bilgim sayesinde verilmiştir.” Hayır o, bir imtihandır, fakat onların çoğu bilmezler.”*¹

İnsanoğlu genelde sıkıntı, ihtiyaç ve acizlik hâllerinde yaratıcısını hatırlamakta ve ona yönelip yalvarmaktadır. Ne zaman ki kendisinden bu sıkıntı kaldırılıp bolluk ve refaha kavuştuğunda ise sanki daha önce hiç darlığa düşmemiş gibi unutuverir. Allah'ın kendisine verdiği nimeti ise “Kendisinin ilmi sayesinde elde ettiğini” iddia eder. Hâlbuki sahip olunan bu nimetler ancak ve ancak imtihan için verilmiştir. Daha önceki kavimlerde aynı şeyleri, yani kendilerine verilenler, kendi ilimleri sayesinde olduğunu söylemişlerdir. *“Kuşkusuz bu sözün aynısını kendilerinden öncekilerde söylemişlerdi; ama kazandıkları şeyler kendilerine hiçbir fayda sağlamadı.”*²

Onlardan bazıları da nimeti verenin Allah olduğunu inkâr etmezler Fakat bunun kendilerine bir ayrıcalık olarak verildiğini iddia ederler. Kendilerine verilen nimetleri, Allah katında makbul kimseler olduklarının alamet ve delili zannederler. Oysa Allah'ın bu dünyada verdiği nimetler bir fitneden (sınamadan) başka bir şey değildir. Dünyada verilen nimetler ikram olsun diye değil; imtihan için verilmektedir. Eğer aksi olsaydı, hak üzerinde olanlar yoksulluk içinde kıvranırlarken, dalalet üzerinde olanlar lüks ve zenginlik içinde yüzmezlerdi.³

Ayrıca verilen bu nimetlerin karşılığı olarak şükür de gerekir. Aynı zaman da bunlar geçicidir. Fakat kavmin mütrefileri bunların ebedi olduğunu sanıp taşkınlıklarına devam edince Allah'ta onları hiç ummadıkları bir zamanda ve mekânda helak ediverir. Toplumun helaki bu mütreflerin tutum ve davranışlarına bağlıdır. Ayetlerin size bildirdiğine göre *“Allah bir memleketi helak etmek istediğinde oranın zorbalarını çoğaltır. Onlar da orada Allah'ın emirlerine karşı gelerek bozgunculuk çıkarırlar. Bu tutum ve davranış onların helakını hızlandırır. Allah bir kavmin ıslahını istediğinde onlara ıslah ediciler gönderir. İfsadını istediğinde müfsitler gönderir. Helâkını*

¹ Zümer, 39 / 49

² Zümer, 39 / 40

³ Mevdudî, Tefhim, V/117

istediğinde ise orada ki mütref ve zorbaları çoğaltır.”¹ “Biz, bir beldeyi helak etmek istediğimizde oranın nimetten şımarmış zenginlerine fırsat veririz. Onlar da orada büsbütün fasıklıkları işlerler. Böylece onlar cezalandırılmayı hak ederler.”²

Toplumların helakına sebep olanları anlatırken Cenab-ı Hakkın özellikle mütref kelimesini kullanmasını Kasımi şöyle açıklar: “Özellikle mütref kelimesi kullanıldı ki bununla “Cebabire” (zorbalı) “Krallar ve Reisler” kastedilir. Çünkü; toplumun bütün işleri onlara bağlıdır ve emre asıl muhatap olanlar da onlardır. Diğerleri ise onlara tabîdir.”³

Allah(c.c) İsra 16. ayeti kerimede insanları uyararak “*Biz bir memleketi helâk etmek istediğimizde oranın refah bir hayat yaşayanlarını, onların kötülerini başa geçiririz de onlar o ülkede Allah’a isyan ederler. Böyle yaptıkları zamanda onları azap ile yok ederiz.*”⁴ dolayısıyla insanların “Nimet şımarıklarına” körükörüne itaat etmemeleri gerekmektedir. Yoksa aynı akıbet onların da başına gelmesi mukadderdir.

2.4. “Mütraf” Denilen Nimet Şımarıklarının Helake Sebep Olmaları

“Biz, bir beldeyi helak etmek istediğimizde, oranın nimetten şımarmış zenginlerine fırsat veririz, onlar da orada büsbütün fasıklıkları işlerler. Böylece onlar cezalandırılmayı hak ederler.”⁵ toplumun her bakımdan zayıf kimseleri kendilerinden üstün olanları taklit ederler. Bunun için Kur’an-ı Kerim’in mütref diye nitelediği elit tabakanın toplumun ıslahında ve azgınlığa düşmesinde önemli bir yeri vardır. Prensipten olarak bu böyledir. Bunun için Kur’an-ı Kerim “Emr-i Bi’l Ma’ruf Nehyi Anı’l Münker” ilkesini toplumun ıslahı için temel prensip olarak kabul etmiştir. “*Mü’min erkeklerle mü’min kadınlar da birbirlerinin dostudurlar. İyiliği emreder, kötülüğü engellerler, namaz ikame eder, zekatı verir, Allah’a ve rasulüne itaat ederler. Allah işte bunlara merhamet edecektir. Muhakkak ki Allah güçlüdür, her şeyi yerli yerince yapar.*”⁶

¹ Taberi, Camiu’l-Beyan, XV/43

² İsra, 17/16

³ Kasımi, Mehasinü’t-Te’vil, X/43

⁴ Muhtasar-ı İbnü Kesir, II/73,

⁵ İsra, 17/16

*İsra 16. ayette geçen “Emernâ” kelimesine, Allah hakkındaki umumi tasavvura aykırı düşeceği için, “Emrederiz” değil de, “Onların önlerini açarız, gerekli fırsatı veririz.” Anlamı verilmiştir. (M.Zeki Duman, a.g.e. 1/467)

Helak olan kavimlerin yaşantılarına baktığımızda bu prensipleri tatbik eden hiçbir kimse kalmamıştır. Kur'an-ı Kerim muhataplarını uyararak, bizim de eski kavimler gibi olmamamızı, bizleri uyararak hatırlatmalarda bulunuyor. Ayetin sibakında bu kavimlerin hangi kavimler olduğunu ve peygamberine isyan etmeleri sonucunda Allah'ın azabından nasiplerini alacaklarını belirtmektedir. Onlar tufanla helak edilen Nuh kavmi, rüzgârla helak edilen Âd kavmi, şiddetli gürültü ile helak edilen Semud kavmi, nimetin ellerinden alınmasıyla helak edilen İbrahim'in kavmi, gölge gününün azabıyla helak edilen Şuayb'ın kavmi, günahları yüzünden şehirleri alt üst edilen ve başlarına pışırılmış taş yağdırılan Lut kavminin şehirlerinde yaşayan insanlardır.¹

İşte ismi anılan bu kavimler Allah'ın emirlerine karşı çıktıkları için nefislerine zulmetmişlerdir. 'Onlar endi kendilerine zulmettiler. Çünkü helak oluşlarından kendileri sorumludur. Allah'ın onlara bir düşmanlığı ve onları helak etme gibi bir isteği yoktur. Aslında onlar helak olmalarına yol açan hayat tarzını kendileri seçmişlerdir. Oysa Allah resuller göndermek suretiyle onlara düşünme, anlama ve kendilerini düzeltme fırsatını vermiş ve hem kurtuluşa hem de helake götüren yolları onların gözleri önüne sermiştir. Fakat onlar gidişatlarını düzeltmek için kendilerine verilen fırsatlardan yararlanmadıkları ve kendilerini felakete götüren yolları izlemekte ısrar ettikleri için kaçınılmaz bir şekilde beklenmedik bir sona ulaşmışlardır. Bu korkunç son, Allah'ın onlara zulmetmesi nedeniyle değil, bilakis onların kendi kötü amelleri nedeniyle başlarına gelmiştir.'² *"Geldiğinde içinizden sadece zalimlere isabet etmekle kalmayacak olan musibetten sakının ve Allah'ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin."*³

Allah'ın emirlerine isyan ettiğiniz takdirde, onun ansızın yakalayıp cezalandırmasından sakının. Çünkü size fitne gelirse, sadece zalimleri değil, herkesi kapsar, iyiye de kötüye de ulaşır. Çünkü zalim zulmü ve isyanı sebebiyle helak olur, zalim olmayan ise zulmü engellemediği ve onun karşısında sustuğu için helak olur.⁴ Beyzavi sadece zalimlere değil bütün herkesi kuşatan azabın nedenlerini şöyle sıralar: "Meşru olmayan şeylerin insanlar arasında yer alması, iyiliği emretmek ve kötülükten alı koymak hususunda

⁶ Tevbe, 9/71

¹ Sabuni, *Safvetü't-Tefasir*, 2/504

² Mevdudi, *Tefhim*, II/250

³ Enfal, 8/25

⁴ Sabuni, a.g.e II/414

dalkavukluk edilmesi, birliğin parçalanması, bidatların ortaya çıkması, cihad emrinde tembellik etmektir.”¹

Toplumsal fitne ile burada, sadece bireylerle sınırlı kalmayan ve aynı anda tüm toplumu saracak şekilde yaygın olan topluca işlenen kötülükler kastedilmektedir. Böyle bir durumda sadece günahları işleyenler değil, o günahları işleyenlerin arasında bulunanlar da Allah’ın azabına uğrarlar. Bu, böyle kötülüklerle çevrilmiş bir hayata katlanmaları nedeniyledir. Bu konuyu açıklığa kavuşturmak için, bir şehri sağlık koşulları açısından ele alalım. Eğer pislik birkaç yerde yaygınsa, bu pisliğin kötü etkileri sadece o bölge veya bölgelerde görülecektir ve sadece evlerini ve kendilerini temiz tutmayanlar bu pisliğin kötü sonuçlarından etkileneceklerdir. Fakat eğer bu pislik, tüm şehre yayılmışsa ve onu engelleyecek ve sağlıklı koşulları tekrar geri getirecek biri olmazsa, o zaman hava, toprak ve su da kirlenecek tüm şehirde salgın bir hastalığa neden olacak denli zehirli olacaktır. Tabi ki bu pisliği yayanlara ondan kaçınanları birbirinden ayırmayacak ve o şehirde yaşayan tüm insanları etkileyecektir. Aynı durum ahlaki çöküntü; bozukluk, müstehcenlik için de söz konusudur. Eğer bu kötülükler bazı kimselerde varsa ve bu iyi insanlar tarafından kontrol altında tutuluyorsa, bunların kötü etkileri sadece onları işleyenlerle sınırlı kalacaktır. Diğer taraftan eğer toplumun vicdanı, kötülükleri baskı altına alamayacak kadar zayıfsa ve günahkar, ahlaksız ve sapık insanlar kötülükleri açıktan işleyecek denli cesaret bulabiliyorlarsa, işte o zaman bu fitne bir ahlaksızlık salgını haline gelmiş demektir. Böyle olduğundan da kendi iyiliklerini muhafaza eden ve yaygın kötülüklerle karşı edilgen tavır gösterenler dahil azaptan kurtulamazlar.²

Cenab-ı Hakk, toplumun ıslahını ve kurtuluşunu sağlayacak bir gurubun bulunmasını ister. *“Sizden hayra çağıran, iyiliği emredip, kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”*³

Sosyolojik açıdan düşündüğümüzde yukarıdaki ayetin emri gereğince, toplumun içinde iyiliği emreden, kötülükten men eden bir toplumsal kontrol müessesesinin bulunması gerekir. Bunu da toplumun ileri gelenlerinin yapması gerekir. Zira onlar toplumun lideri konumundadırlar. Zayıf olanlar kendilerinden güçlü olanları örnek alırlar. “Komşu olan

¹ Beyzavi, *Envaru’t-Tenzil*, III/46

² Mevdudi, *Tefhim*. II/162- 163

³ Al-i İmran, 3/104

iki halktan biri diğlerinden üstün ise, büyük bir oranda üstün olanı diğlerinin örnek alıp, ona benzemeye çalışmaları söz konusu olacaktır.”¹

Mevdudi bir yerleşim merkezinde üç gurup insan olduğunu belirterek şöyle der: “Birinciler, ilahi kanun ve düzenlemelere açıkça ve küstahça karşı gelenlerden oluşan gurup. Bunları ilahi kanunlara bizzat karşı gelmeyen, dini değerlere karşı gösterilen yıkıcı hareketlere sessiz kalan ve birinci guruba nasihat edenlere de ‘o kanun tanımazlara herhangi bir nasihatte bulunmanın hiçbir faydası yoktur.’ diyen insanlar izlemektedir. Son gurup ise, son derece cesaret ve vakar ile şereflenmiş, ilahi kanuna karşı gelmeye hiçbir şekilde müsamaha göstermeyen yukarıdaki iki gurubun dışında kalan diğ insanlardır. Bunlar o kanuna aykırı hareket edenleri belki doğru yola yeniden dönerler ümidiyle, veya en azından bu zalimleri uyarmak konusunda üzerlerine düşeni yaptıklarını, Rableri katında gösterebilecekleri bir amelleri olsun diye, onları iyilik yapmaya ve kötülükten uzak durmaya çağırırlar. Ve Allah’ın korkunç belası o şehre geldiğinde, bu cezadan kurtulmuş olanlar sadece bu guruba mensup olanlardır. Diğ iki gurup ise, günah işleyenlerden sayılmak suretiyle ve suçlarının yapısı ve yaygınlık derecelerine göre cezalandırılırlar.”²

Cezanın sadece suçu işleyenlere değil, toplumun tümüne yayılmasının nedeni, yapılan günah ve isyana duyarsız kalınmasıdır. Fitnenin sadece zalim olanlara isabet etmeyip, suçlu veya suçsuz olan toplumun tamamına isabet etmesinin nedeni, toplumdaki diğ kimselerin suç ve günah işlendiğine duyarsız kalmaları ve onları engellememeleridir.³

Kötülüğe engel oma konusunda birçok hadis vardır. Bunların bazılarının meallerini vererek bu konuyu bitirelim. “Sizden kim bir kötülük görürse onu eli değıştirsın. Eğer gücü yetmezse dili ile değıştirsın. Eğer yine gücü yetmezse kalbi ile nefret etsin(buğz edip). Bu ise imanın en zayıfıdır.’(Müslim, İman, 78)

“Bir toplum, Allah’a isyan işlenip de güçleri yettiğı halde bunu değıştirmezse Allah gelecek azabı neredeyse tümüne yayar.”(Tirmizi, fiten 8, İbni Mace, fiten 20)

“Bir toplumdaki bir adam, bu toplumun içerisinde günah işler de, bunu değıştirmeye güçleri yettiğı halde oradakiler değıştirmezlerse, Allah ölmeden önce mutlaka onlara

¹ İ. Haldun, Mukaddime, II/200 çev. Halil Kendir, s.200

² Mevdudi, Tefhim, II/107

³ Kurtubi, el-Cami li Ahkami’l-Kur’an,VII/391; İbn. Kesir, Tefsiru’l-Kur’an’il-Azim, IV/487; Kasimi, Mehasiniit-Te’vil,VII/36

azabını isabet ettirir.”(Ebu Davud, Melahim, 17)“İnsanlar zalimi görür de buna engel olmazlarsa Allah bundan dolayı azabı neredeyse tümüne yayar.”(Tirmizi, fiten 8)

“Allah umumu, azınlığın işlediği amelden dolayı cezalandırmaz. Ancak umum, kötülüğü görür de engellemeye güçleri yettiği halde engellemezlerse Allah’ın azabı umuma da azınlığa da gelir.”(Müsned, 4. 196)“Allah meleklerinden bir meleğe: “Şu şehirleri halkının başına ters çevir.” dedi. Melek: “Orada bir göz atma kadar olsun sana karşı gelmeyen falan kulun vardır.” dedi. Allah: “Şehri ona da halka da ters çevir. Çünkü onun yüzü bir an bile olsun (yapılan kötülüklere karşı) asla değişmedi. buyurdu.” (Taberani, Mecmeuz’Zevaid, 7,/270) ¹

¹ Abdullah Fevzi Kocaer, Sahih-i Buhari Muhtasarı Tecrid-i Sarih tercemesi, s.622

SONUÇ

Buraya kadar, Kur'an'da adı geçen ve helak edilen kavimlerin yaşadıkları coğrafi bölgeler, onların sosyo-ekonomik yapıları vs. konular ile bu kavimlerin kendilerine gönderilen Peygamberleri, onların kavimleriyle yaptıkları mücadelelerini anlatmaya çalıştık. Daha sonraki bölümde ise kavimlerin birbirleriyle olan benzer yönlerini, helak oluş sebepleri üzerinde durarak bu kavimlerin ortak yönlerini ayetlerden çıkarımlarda bulunarak bunun sebeplerini açıklamaya çalıştık.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, Yüce Allah, yeryüzünü ve gökleri, bir de bu ikisi arasındaki mahlukatı aratıp insanoğlunun faydasına sunmuştur. Onları çeşitli nimetlerle donatmıştır. Bu insanlardan bazıları bu nimetlere karşılık olarak azgınlığa ve sapkınlığa düşerek taşkınlığa başlamışlardır. Bunun sonunda da ıslah olmaları için kendilerine Allah (c.c.) kendilerinden olan insanlardan seçtiklerini Peygamber olarak göndermiştir ki kendilerine daha iyi açıklasın: *“Muhakkak ki Biz indirilenleri kendilerine açıklasın diye gönderdiğimiz her elçiye kavminin diliyle gönderdik. Allah dilediği kimseyi sapıklıkta bırakır, dilediği kimseyi doğru yola iletir. O güçlüdür, her şeyi yerliyerince yapar.”*¹

Her kavmin ileri gelenleri, kendilerine gönderilen Peygamberlerin şahsiyetini yakinen bildiği halde, çeşitli bahanelerle onların Peygamberliğine karşı çıkmışlardır. Örneğin, onların da kendileri gibi birer insan olduğu, kendilerine üstünlük sağlamak istedikleri düşüncesi, Peygamberlere uyanların zavallı kimseler olduğu ve kendilerinin bu insanlarla aynı yerde bulunamayacağı v.s. gibi bahanelerdir.

Kur'an da birçok surelerde, eski dönemlere ait kıssalar anlatılır. Peygamberlerin kavimlerine karşı verdikleri mücadeleler bu kavimlerin, sosyal, siyasi, ekonomik ve ahlaki davranışlar, helake götüren amiller bazen tekrar tekrar anlatılır. Zira “ Kur'anın muhatabı insandır. İnsanın Allah ile insanın insan ile insanın eşya ile münasebetlerini tanzim eden ve insanlara bu konularda yol gösterip kılavuzluk eden Kur'an, aynı zamanda insanoğlunun geçirdiği devirleri belli keşifler içinde sunarak, ondan Allah'a inanmasını ve imanının devam etmesini ister. Kur'an insanın hidayetini ister. Bunun için birçok metot kullanır. Bu metotlardan biri de Tahkiye; yani geçmiş hikâyeye etmek

¹ İbrahim, 14/4

suretiyle insanları doğruya ve gerçeğe davet metodudur. Kur'an; tarihi olaylardan ve tarihi delillerden faydalanır.¹

Bunun için bize yeryüzünde gezip dolaşmamızı, geçmiş kavimlerin yaşantılarını, kurmuş oldukları şehirleri, bağları, bahçeleri kısaca onlardan kalan eserleri görmemizi ister. Sosyoekonomik seviyeleri ne olursa olsun Allah'ın emirlerine uymayıp, kendi Peygamberlerine uymamaları halinde başlarına mutlaka bir azabın gelmesi sonucu helak edildiklerini bize bildirerek bundan ibret almamız gerektiğini belirtir.

*“Onlar yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, kendilerinden öncekilerin akıbetlerinin nasıl olduğuna bir baksınlar. Üstelik onlar, kendilerinden hem daha kuvvetli, hem de yeryüzünde bıraktıkları eserleri daha fazlaydı. Böyleyken Allah onları günahları yüzünden yakalayiverdi. Onları Allah'a karşı azabından koruyacak da çıkmadı.”*² Onlar bu derece kuvvetliken kurtulamadı ki siz kurtulasınız.

Onların helak edilme nedenlerinden biri kendilerine verilen nimetlere karşı olan tutum ve davranışlarıdır. *“Bilinmelidir ki, bir toplum nefislerindeki değiştiği sürece Allah onlara lütfe ettiği nimeti azab ile değiştirmez. Allah her şeyi iştir, her şeyi bilir.”*³ İnsanoğlu yaradılıştan sahip olduğu insani kabiliyet ve niteliklerini korur, hatta daha da geliştirirse, her türlü nimet zaten onun içindir. Allah ona lutfünü daha da artırır, şu iki ayeti bu konuda hatırlamak gerekir: *“Eğer şükretseydiniz size kesinlikle daha da artırırdım.”*⁴ *“Şayet şükredip iman etseydiniz, Allah size ne diye azab etseydi ki?!”*⁵ Ama insan akli, bilimi ve insanlığı bir tarafa iter; nefsi arzularına uyarsa fitraten sahip olduğu insani kabiliyetleri kaybeder ve kendisine yabancılaşır.⁶

Allah insanlara farklı farklı nimetler vererek, kimini kiminden üstün kılmıştır. Allah'ın insanlara verdiği nimetler onları şımartmış, ahlaki yapılarında bozulmalar görülmüş, kendilerine ve başkalarına zulüm yapmaya başlamışlardır. Allah'ın sayısız nimetleri vardır. Allah'ın verdiği nimeti durup dururken nimete mazhar kıldığı kulda bir değişiklik meydana gelmeden geri almaz. Zıttı ile değiştirmez. Önce insanlar, Allah'ın hoşnut olmadığı bir şekilde değişirler. Öz değerlerine yabancılaşırlar. Ellerindeki nimetin şükürünü yerine getirmez, onu gerektiği yerde gerektiği gibi kullanmazlar,

¹ Celal KIRCA, *Kur'an-ı Kerim'de Medeniyet*, İslami Araştırmalar Dergisi, Sa.2; Ekim 1986, s..37

² Mü'min, 40/21

³ Enfal ,8/53; Rad,13/11

⁴ İbrahim,14/7

⁵ Kamer,54/35

⁶ M. Zeki Duman, a.g.e. 3/132

şımarırlar. Nimetlerin Allah'ın lütfu ile ilişkisini unuttur, kerameti kendilerine mal ederler. Güç, servet, ilim, iktidar gibi ilahi nimetleri zulüm için kullanırlar. İşte böyle değişen ve bozulan insanların elinden nimet (onu veren Allah tarafından) alınır. Yerine zıttı (felaket, mahrumiyet, sıkıntı) verilir.¹ Nimetin bir başka anlamı da, güzel ahlak ve meziyetler demektir. Bunlar bir toplum için önemli, sosyal ve manevi meziyetlerdir. Bu nimetlerdeki değişimi meydana getiren sebep, insanların o toplumdaki fertlerin şahsiyetlerini, güzel ahlak ve meziyetlerini değiştirmeleridir. İnsanların meydana getirdiği bu değişim, ilahi değişim getirmekte ve onun sebebi olmaktadır. Bir toplum, kendi iyi hallerini değiştirmedikçe (bozmadıkça) Allah'ın onlara bahsettiği ekonomik, siyasi ve ahlaki nimetleri değiştirmeyecektir. Allah'ın nimetleri değiştirmesi, onların başına felaketlerin gelmesi demektir. Şayet bu nimet, devlet kurma ise, Allah o toplumu çökertir, yerine başka bir toplum getirir.² Böylece ilahi değiştirme, siyasi erkin el değiştirmesi şeklinde tecelli eder. Allah'a kul olmayanları Allah, başkalarının kölesi yapar. (Kasas, 28/58)Milletlerin helak olma ve medeniyetlerinin son bulmasının nedeni Allah'ın verdiği nimetlerden yüz çevirerek haktan uzaklaşmalarıdır. *“Oysa varlık ve refahlarına azgınlasıp şımarmış, nice şehir halkını helak ettik. İşte onların viraneleri! Orada onlardan sonra çok az kimse oturabilmiştir. Onları varisleri de biz olduk.”*³ *“Andolsun Sebe kavminin oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır. İşte bu (evlerinin) sağdan soldan iki bahçe (ile çevrili olmasıdır onlara) Rabbinizin rızından yiyin ve ona şükredin denildi.”* (çünkü onlar için güzel bir memleket ve çokça bağışlayan bir Rabb' (var denildi). Ama onlar yüz çevirdiler. Bu yüzden üzerlerine *“Arîm”* selini gönderdik. Onların çok güzel olan iki bahçesini buruk yemişli, acı ılgınlı ve içinde biraz da sedir ağacı bulunan iki (harab) bahçeye çevirdik. Nankörlük ettikleri için onları böyle cezalandırdık. Biz nankörden başkasını cezalandırmayız”⁴. Böyle ayetler bize onların helak oluş sebebinin Allah'ın verdiği nimete nankörlük ettiğini bildirmektedir. Çünkü nimet onları şımartıp, ahlaki ve vicdani duygularını köreltmektedir. Böylece onlar Allah'ın gazabını çekecek davranışlarda bulunuyorlar.

Onların helak olmaları, zenginlikleri sebebiyle değildir. Kavmin eşrafı olan kişiler, hâkim gücü ellerinde bulundurdıklarından zayıf olanların da onlara tabi olmaktadır. Bunlar toplumun askeri, ekonomik, siyasi ve kültürel unsurlarını ellerinde

¹ Mayreddin Karaman, a.g.e. II/551

² Bayraktar Bayraklı, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, VIII/46- 47; İst. 2003

³ Sebe', 34/15-17

⁴ İsra, 17/16

bulundurduğu için temsil hakkına sahip olmaktadırlar. Bu grup toplumda her türlü kötülüğü işlemektedirler. Böylece toplum içindeki bozulmalar, bunlar eliyle gerçekleşiyor ve toplumun helaki de bunların yüzünden olmaktadır. *“Biz bir ülkeyi helak etmek istediğimizde o ülkenin zenginlik sebebiyle şımarmış, elebaşlarına (iyilikleri) emrederiz de buna rağmen onlar, orada kötülük işlerler. Böylece o ülke helake müstahak olur. Biz de orayı darmadağın ederiz.”*¹ Kendisine ve çevresindekilere zulüm eden, nimetlere nankörlük eden, toplumun düzenini bozup helakine sebep olanlar hakkındaki Allah’ın değişmez kanunu vardır ki, bu da onların köklerinin kazınması yani hepsinin yerle bir olmasıdır. Bu şekilde davranan herkesi içine alır. *“Bundan öncekiler Allah’ın âdeti bu idi. Sen Allah’ın âdetinde bir değişiklik bulamazsın”.*² Bunlar yeryüzünde gezip de kendilerinden öncekilerin akıbetlerinin nasıl olduğunu görmediler mi? Hâlbuki öncekiler kendilerinden daha güçlüydüler. Biline ki göklerde ve yeryüzünde Allah’ı yapmak istediği bir şeyde aciz bırakacak hiç kimse yoktur. Kuşkusuz O, her şeyi bilir her şeye güç yetirir.”³ Yüce Allah bize yeryüzünde gezip, geçmiş milletlerin kalıntılarından, bıraktıkları eserlerden, onların boy, güç, iş gibi üstün özelliklerle yaratılmalarına rağmen Allah’ın ayetlerini yalanlamaları nedeniyle, sünnetullah gereği nasıl helak edildiklerini ve bundan ibret almamızı bildirmektedir. Çünkü insanın dünya hayatının yegâne gayesi imtihandır. *“İmtihan insan hayatının özüdür. İnsan hayatına anlam ve varlığına gaye kazandırır.”*⁴

Kur’andaki kıssaları okuyup, ondan ibret alarak bu imtihanı kazanabiliriz. Çünkü kıssalarla ilgili Kur’an ayetlerinin ana fikri, ahlaki ve milli çöküntünün temel nedeni ruhi dengesizliktir. Bolluk ve servet değildir. Şayet bir toplum ahlaki değerlerini yitirmeden yaşayabilseydi, refahın ve bolluğun kötü sonuçlarından kaçabilir ve hayatını sürdürebilirdi. Zira dini inanç ve ahlaki değerlerden yoksun bir toplumda benimsenen ekonomik modeller ve bunun neticesinde elde edilen refa toplumu daha çürük, daha inançsız ve daha bencil yapmaktadır. Kur’an refah ve konfora karşı değildir. Konfor ve refah sevgisine karşıdır. Çünkü toplumun manevi gücünü yok eden refah değil, lüks alışkanlığıdır. İnançsızlık ve ahlaki düşüş, toplumları içten çürüten ve acı sonunu hazırlayan en önemli iki etkidir...Kur’anın üzerinde durduğu ve özenle sunduğu misallerdeki ana fikir budur. Eriştikleri üstün medeniyet ve kültür, böyle toplumları

¹ İsra, 17/6

² Ahzab, 33/62

³ Fatır,35/44

⁴ Muhammed Kutup, a.g.e. s.76

kurtarmaya yetmemiştir. Neticede yok olup gitmişlerdir. Kur'an bizden bu gerçeği anlamamızı ister.¹

Kur'anın muhataplarının, geçmiş milletler gibi bela ve musibete uğramamaları için, Kur'anın emrine sınıksız sarılmaları gerekir. “*Geldiğinde içinizden sadece zalimlere isabet etmekle kalmayacak olan musibetten sakının ve Allah’ın cezalandırmasının çetin olduğunu bilin.*”²“Allah umumi azınlığın işlediği amelden dolayı cezalandırmaz. Ancak umum kötülüğü görür de bunu engellemeye güçleri yettiği halde engellemezlerse Allah’ın azabı umuma da azınlığa da gelir.” (Müşned, 4/196)³ Bir kötülük toplumda çoğaldığında, o toplum içerisinde yaşayan iyi kimselerin güçleri oranınca, bu kötülüğü engellemeleri gerekir. Eğer bunu yapmazlarsa toplumla birlikte helak olurlar. Cezanın sadece suçu işleyene değil, toplumun tümüne isabet etmesinin nedeni, yapılan günah ve isyana karşı duyarsız kalınmasıdır ve o suça engel olunmamasıdır.⁴

Bunun için Cenab-ı Hak iyiliği emir, kötülüğü yasaklama ilkesinin toplumda yayılması için, “*İçinizde hayra çağıran, iyiliği emreden, kötülüğe mani bir topluluk bulunsun! İşte onlar felaha eren kimselerdir.*”⁵ buyurmuştur.

Kul, kulluğunu bilip görev ve yükümlülüklerini yerine getirirse Allah’da “Rabb’ül-Alemin” olarak onlara lütfünü, ihsanını daha da artırır. Fakat kul haddini bilmez, Allah’ın yol gösterici, uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderdiği peygamberlerine karşı savaş açar, uyarılara kulak asmayıp azgınlıklarına devam ederse Allah’da diğer insanlara ibret olacak şekilde onu azabına çarptırır. Toplumlar da aynı fertler gibidir. Eğer bir toplumda ahkaki çözülme sonucu ruhi dengesizlik had safhaya varmışsa ve buna da toplum içerinden hiç kimse karşı koymuyorsa o topluma da Allah’ın azabı isabet eder. Bundan dolayı toplumda “İyiliği emredip kötülüğü yasaklayan” bir topluluğun bulunması gerekir.

¹ Celal Kırca, *Kur’an-ı Kerim’de Medeniyet*. İsl. Arş. Dergisi, Sayı; 2 Ekim, 1986, s.38

² Enfal,8/25

³ A.Fevzi Kocaer, *Sahih-i Buhari Tecrid’i Sarih Tercemesi*, s.780

⁴ Kasım, *Mehatinüt-Tevil*, VII/36

⁵ Al-i İmran, 3/104

KAYNAKÇA

ABDÜLBAKİ, Muhammed Fuat, *el-Mu'cemü'l- Müfehres li el-Fazil-Kur'ani'l-Kerim*,
Kahire, 1988.

AHMED b.Hanbel, (241/855), *el-Müsned* (c.I-VI), İstanbul, 1982.

AKPINAR, Dç. Dr. Ali, *Kur'an Coğrafyası*, Sivas, 2000.

ALUSİ, Şihabüddin Mahmud, (1270/1854) *Ruh'ül-Meani*(c.I-XVI), Beyrut, 1994.

ATEŞ, Prof.Dr. Süleyman, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*(c.I-X),İstanbul,1989.

ASIM Efendi, *Kamus Tercemesi*, “K.S.S” Maddesi, Bahriye,1305.

ATİK, M. Kemal, *Kur'an'da Lût Kavmi ve Düşündürdükleri*, Erciyes Üniversitesi
Sosyal

BilimlerEnstitüsü Dergisi, Sayı.2; Kayseri, 1988.

BAYRAKLI, Prof.Dr. Bayraktar, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'an Tefsiri*, İstanbul,
2003

BİLMEN, Ö.Nasuhi, *Kur'anı Kerimin Türkçe Meali Âlisi ve Tefsiri*, İstanbul, Tarihsiz.

COŞKUN, Doç. Dr. Ahmet, *İlim Ve İslam'ın Işığında AIDS*, İst. 1993

ÇANTAY, Hasan Basri, *Kur'an-ı Hakim ve Meali Kerim*, İst. 1985

DARTMA, Doç. Dr. Bahattin, *Kur'an ve Arkeoloji*, İstanbul, 2005

_____ Nuh Tufanı, İstanbul, 2005

DERVEZE, İzzet, *Kur'an'a Göre Hz Mmuhammed'in Hayatı*, (Çev. Mehmet
Yolcu),İst1989

DİHLEVİ, İmam Velliyyulah Ahmed B. Abdurrahim (1176- 1114)*el-Fevzü'l-Kebir*,
Beyrut,

1986

DİNEVERİ, Ebu Hanife, Ahmet B. Davut, *el-Ahbar*, Kahire, 1969

DİKMEN, Mehmet, *Peygamberler Tarihi*, İstanbul, 1987

DUMAN, Prof. Dr. M. Zeki, *Beş Surenin Tefsiri*, Kayseri, 1999

————— *Beyanu'l-Hak (Kur'an'ın Nüzul Sırasına Göre Tefsiri)*, Ankara, 2006

EBU HAYYAN, Muhammed b.Yusuf, (745/1344),el' *Bahru'l-Muhit*, Darül-Fikr,Beyrut,1992

ELMALILI, M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, İstanbul, 1960

el-ELMAİ, Zahir b.Avvağ, *Kur'ân'da Tartışma Metodları*, (Çev.Ercan Elbinsoy), İst.1984. FİRUZABADİ, Ebu Tahir Muhammed b. Yakup, *Tenviru'l-Mikbas, Min Tefsiri İbn Abbas*, Beyrut, 1310/1892.

HAMEVİ, Yakut b. Abdillan, (626/1228), *Mu'cemü'l-Büldan(c.I-VII)*, Beyrut, 1990.

İbnü'l-CEVZİ, Ebu'l-Ferec, (597/1200), *Zâdü'l-Mesir fi İlmi't-Tefsir(c.I-IX)*, Beyrut, 1984.

İbn. HALDUN , Abdurrahman. bin. Haldun. Hadrami, (1332,1406) *Mukaddime*,(Çev. Halil Kendir), Ankara, 2004

İbn. MANZUR, Ebu'l-Fadl, Cemaleddin Muh. bin. Mükerrerem, *Lisanü'l-Arab(XV)*,Beyrut,1968

İbn. KESİR, Ebu'l- Fida İsmail, (1174/1372) *Tefsirü'l- Kur'an-i'l- Azim(IV)*, Kahire, Tarihsiz.

İbn. KESİR, *Hadislerele Kur'an-ı Kerim Tefsiri*. (Çev. Dr. Bekir Karlığa, Dr. Bedrettin Çetiner), İst. 1990.

İbn KUTEYBE, Ebu Muhammed b.Müslim, (276- 213) *Tefsiru Garibi'l - Kur'an*, Daru İhya-ı Kütübi'l-Arabiye

İMADÜDDİN HALİL, *İslamın Tarih Yorumu*,(Çev. Dç. Dr. Ahmet Ağırakça), İstanbul, Tarihsiz.

KADI el-Beydavi, Ebu Said Abdullah b. Ömer b.Muhammed Şirazi, *Envaru't – T Esraru't Te'vil*, Beyrut, Tarihsiz.

KASİMİ, M.Cemaluddin (m.1332- 1283, m.1866- 1914) *Mehasinüt-Te'vil(c.XVI)*, Daru İhya, Tarihsiz.

KARAMAN, Prof.Dr. Hayrettin ve arkadaşları; *Kur'an Yolu, Türkçe Meal ve Tefsiri*,

Ankara, 2003.

KIRCA, Yrd.Doç.Dr.Celal, *Kur'an'ı Kerim'de Medeniyet, İslami Araştırmalar Dergisi*, Sayı.2; Ekim, 1986.

KIRCA, Celal, “AD” Maddesi, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), İstanbul, 1988.

KOCAER, Abdullah Fevzi, *Sahih-i Buhari (Muhtasarı Tecrid-i Sarih Terc.)*, İstanbul, 2003.

KİTAB-I Mukaddes, Eski ve Yeni Ahit, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, İstanbul, 1995.

KONYALI, M. Vehbi Efendi, *Hülasatü'l- Beyan fi Tefsiri'l-Kur'an*, İstanbul, 1966.

KÖKSAL, M.Asım, *Peygamberler Tarihi(c.II)*, T.D.V. Yayınları, Ankara, 1990.

KURTUBİ, Ebu Abdullah Muh. b.Ahmed el-Ensari (671/1272) *el-Cami li Ahkami'l – Kur'an'il Azim(c.XX)*, Mısır, Tarihsiz.

MAZHARUDDİN Sıddık-i, *Kur'anda Tarih Kavramı*, (Çev. Süleyman Kalkan), İstanbul, 1982.

MEVDUDİ, Ebu'l Alâ *Tefhimü'l-Kur'an(c.VII)*, (Çev. Koms) İnsan Yayınları İstanbul, 1996.

————— *Tarih Boyunca Tevhid Mücadelesi ve Hz. Muhammed'in Hayatı(c.II)*, (Çev. Ahmet Asrar), İst.2004.

MUHAMMED Kutup, *Tarihe Bakışımız*, (Çev. Talip Özdeş), İstanbul, 1990.

MURTAZA Mutahhari, *Tarih ve Toplum*, (Çev. Cengiz Şişman), İstanbul, 1991. Tarihsiz.

İBRAHİM Mustafa, Ahmed Hassan, ez-Ziyad, Hamid Abdulkadir, Muhammed Ali en- Neccar, *MU'CEMÜ'L-Vasit*, Tahran, Tarihsiz.

RAGIB el-İsfahani (502/1108), *el-Müfredat el'Fazı'l-Kur'an*, İstanbul, 1986.

RAZİ, Ebubekir Abdullah Muh. b. Ömer b. Hüseyin el-Kureşi (606/1208), *et-Tefsiru'l-Kebir* (c.XXXII), Tahran, Tarihsiz.

REŞİD Rıza Muhammed, *Tefsirü'l-Kur'an-il-Hakîm, (Tefsirü'l-Menar)(c.XII)*, Kahire, 1923.

SABUNİ, Muhammed Ali, *Safvetü't Tefasir(c. VII)*,(Çev.Doç.Dr.Sadrettin Gümüş, Dr.NediYılmaz),

SARIKÇIOĞLU, Prof. Dr. Ekrem; *Kur'an'a Göre Müşrikler ve Putperestler,İslami Araştırmalar Dergisi Sayı 1*;Temmuz, 1986

SEYYİD Kutup, *fi-Zilali'l Kur'an*,(Çev. M.Emin Saraç, İ.Hakkı Şengüler, Bekir Karlığa),İstanbul, 1991

_____ *Kur'an da Edebi Tasvir*, (Çev. Süleyman Ateş), Ankara,1969.

SUPHİ Salih, *Kur'an İlimleri*, (Çev. M.Sait Şimşek) ,Konya, Tarihsiz.

SUYUTİ, Celaluddin Abdurrahman el-Mahalli, Tefsirü'l – Celaleyn, İstanbul.

ŞEVKANİ Muhammed b.Ali Muhammed (1250) *Fethul-Kadir Min İlmi't- Tefsir*, Lübnan, Tarihsiz.

TABBARA, Afif, Abdülfettah, *Kur'an da Peygamberler ve Peygamberimiz*, (Çev. Ali Rıza Temel, Yahya Akalın), İstanbul 1982.

TABERİ, Ebu Cafer Muhammed b.Cerir (310/920),*Camiü'l-Beyan an Te'vili'lKur'an(c.XXX)*,Mısır,1945.

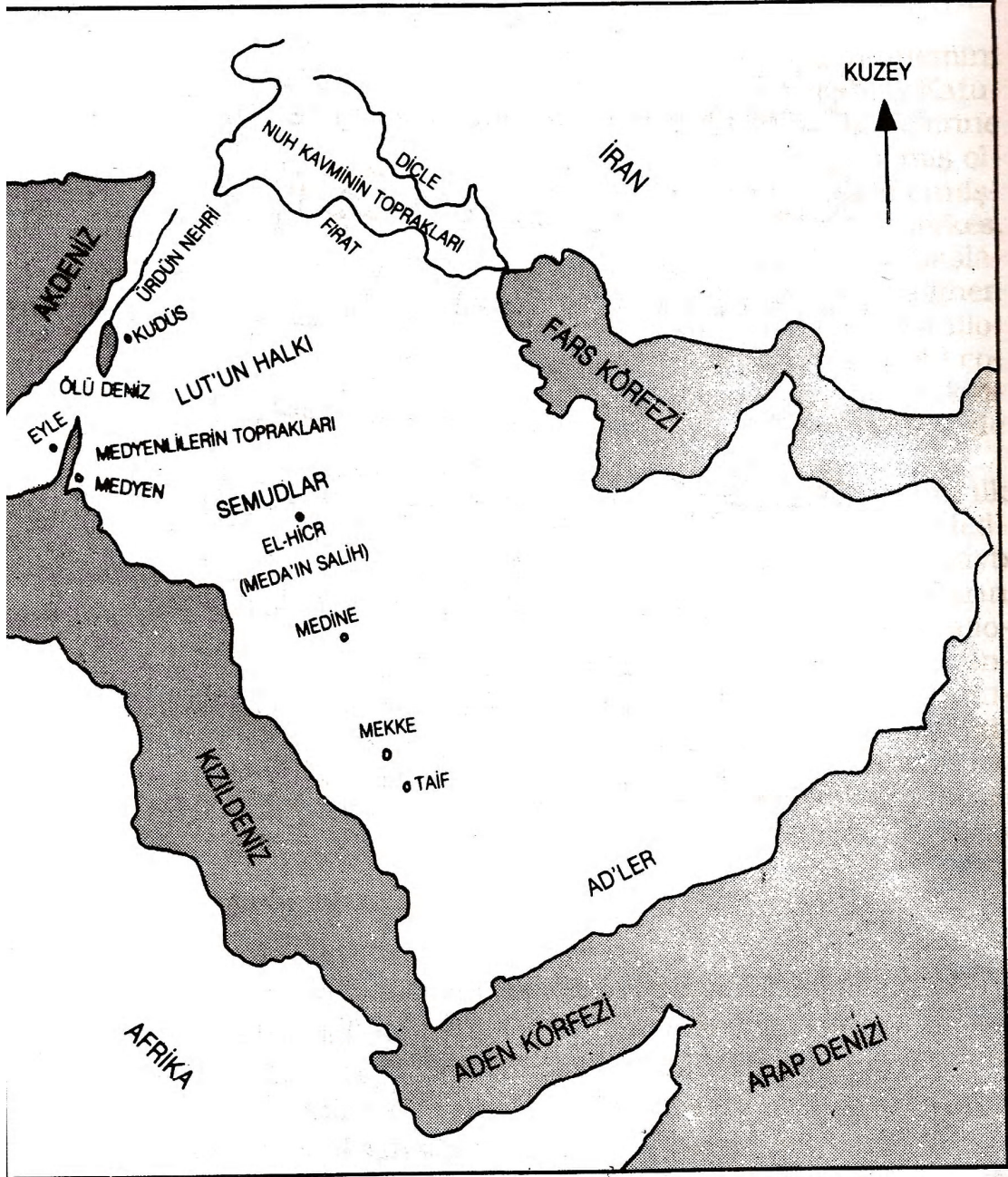
_____ *Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1988.*

YALÇIN, Cavit, *Kavimlerin Helakı*, İstanbul, 1996.

ZEMAHŞERİ, Ebu'l-Kasım Carullah Muhammed b.Ömer el-Harezmi (538/1143), *el Keşşaf an Hakaiki't-Tenzilve uyuni'l-Ekavil fi Vücühit- Tev'il(c.IV)*, Beyrut, Tarihsiz.

ZEYDAN, Abdulkerim, *es-Sünnetü'l İlahiyye,(İlahi Kanunların Hikmetleri)* (Çev. Nizamettin Saltan),İst.1997.

EKLER

HARİTA - I

A'raf sûresinde adı geçen eski kabilelerin bölgeleri

NÜH (AS)

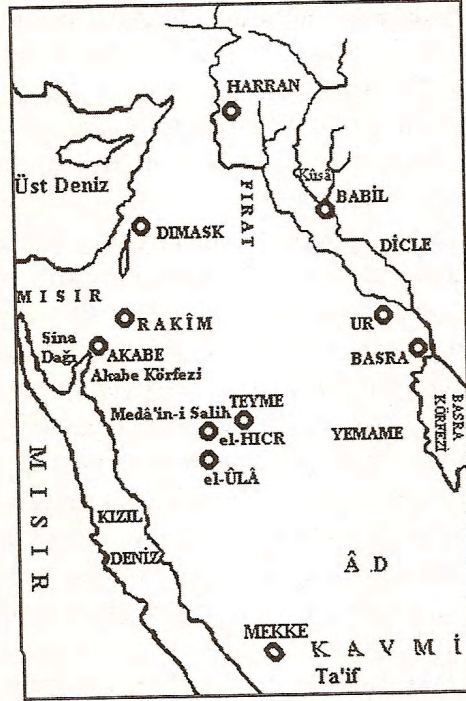

TUFANIN KAPLADIĞI MUHTEMEL ALAN

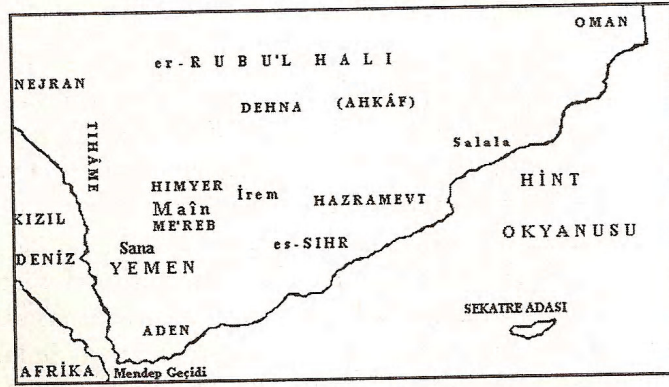
BASRA KÖRFEZİNİN ESKİ HALİ

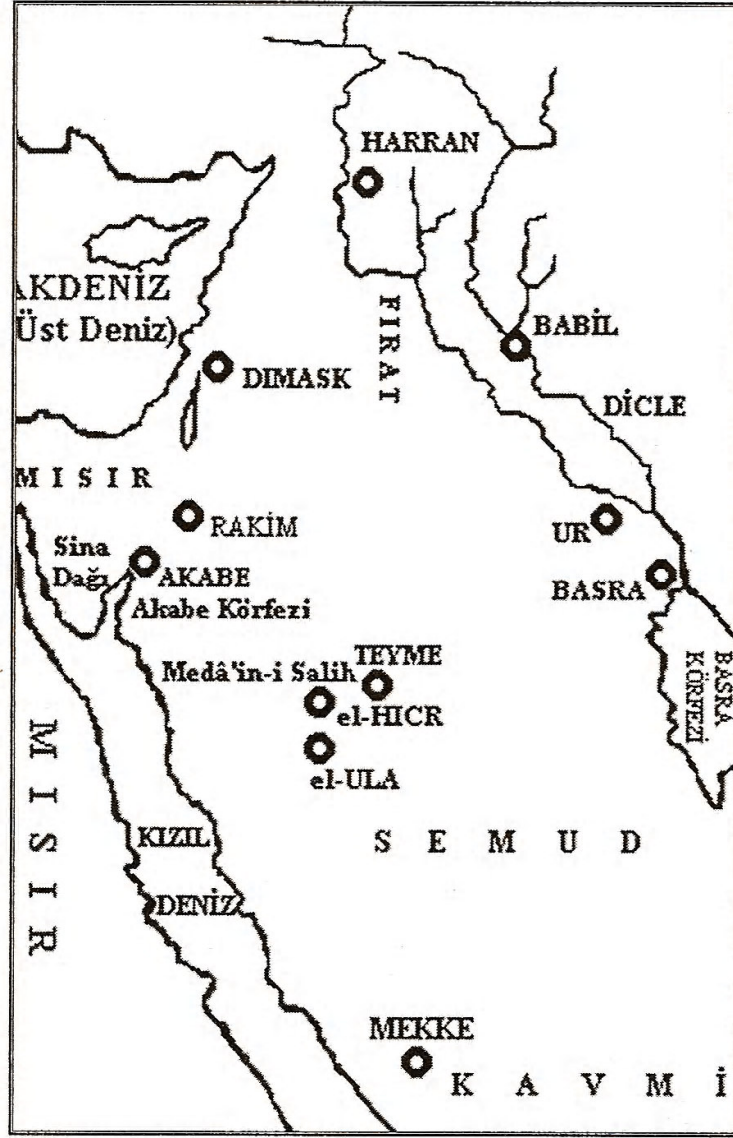
KUR'ÂN VE ARKEOLOJİ

Ad Kavminin yaşadığı topraklar

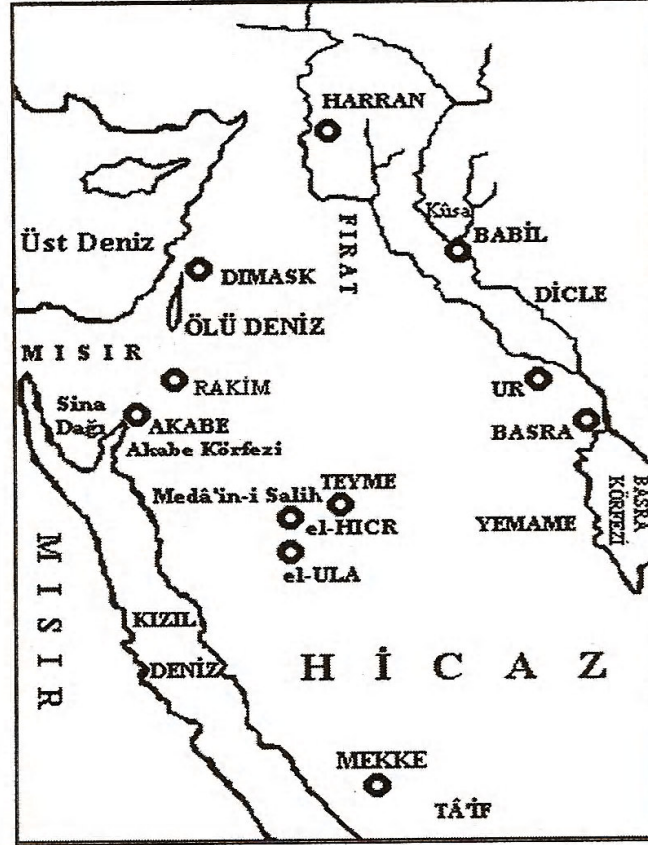

Ad Kavminin yaşadığı topraklar

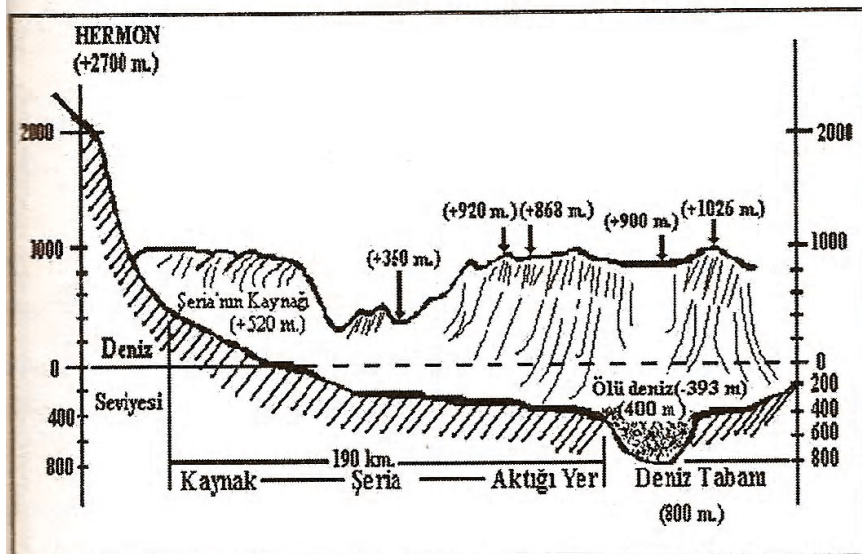

Semud kavminin yaşadığı topraklar

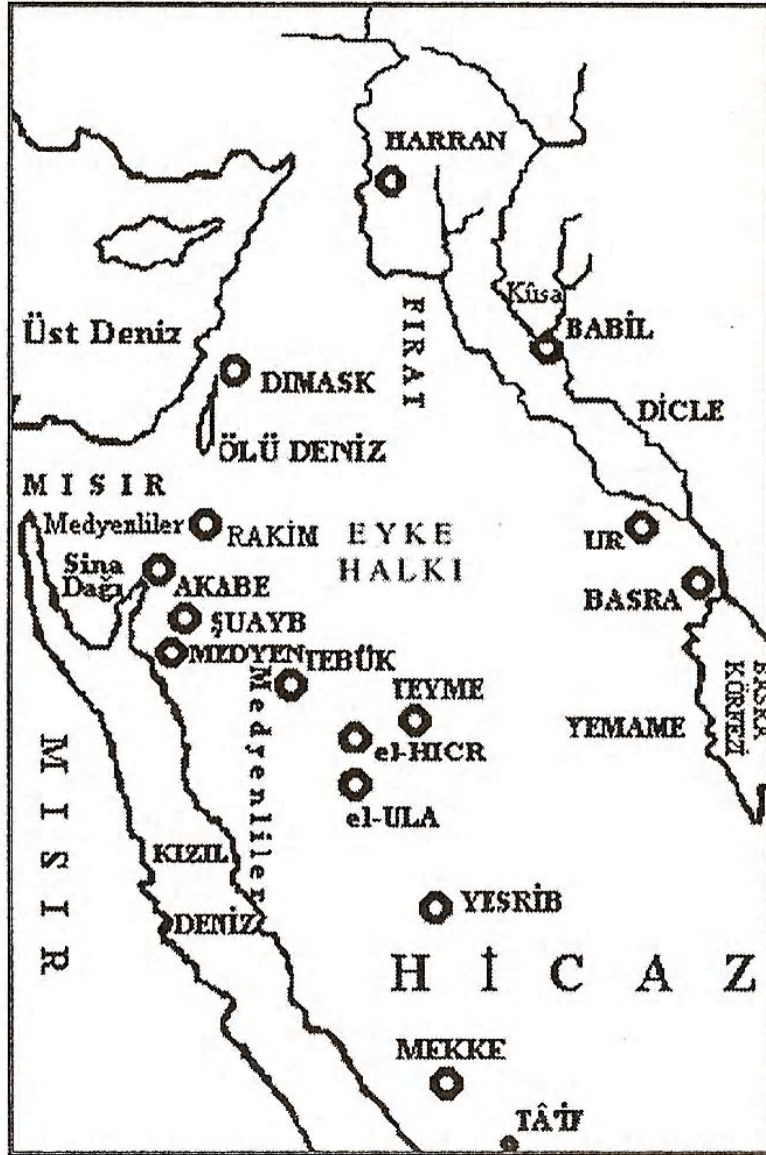
LÛT (AS)

Lût Kavminin yaşadığı topraklar

Şeria Vadisi'nin Çöküntüsü
(190 km'de 913 m. meyil)

Eykeliler ile Medyenlilerin yaşadığı topraklar

Haritalar, Tefhimü'l-Kur'an ile Kur'an ve Arkeoloji adlı eserlerden alınmıştır

ÖZGEÇMİŞ

01.10.1964 yılında Adana ili Karaisalı ilçesi Gülüşlü Köyü'nde doğdu. İlkokul öğrenimini köyünde tamamladı. Daha sonra Karaisalı Kur'an-ı Kerim Kursu'nda hafızlığını, Ortaöğrenimini ise Adana Atatürk Ortaokulu'nu dışardan bitirerek tamamladı. Lise öğrenimini Adana Erkek Lisesi Edebiyat bölümünden 1984 yılında mezun olarak ikmal etti. Aynı yıl Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne kayıt yaptırdı. Buradan 1989 yılında mezun oldu. Aynı sene içerisinde Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne kayıt yaptırıp Yüksek Lisans programına devam etti. 1992 yılında Diyarbakır ili Ergani ilçesi Ahmetli Köyü Ortaokulu'nda Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği görevine başladı. Tez aşamasında iken bir takım nedenlerden dolayı öğrenimine ara verdi. Daha sonra aştan yararlanarak öğrenimine tekrar devam etti. Halen Karaisalı İmam Hatip Lise'sinde İ.H.L meslek dersleri öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

Ali Rıza YILMAZ

Adres:

Karaisalı İmam Hatip Lisesi

Karaisalı/ADANA

İş Tel: 0322 551 20 64

Cep Tel: 0505 712 16 44

Email: alirizayilmaz01@hotmail.com